

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ**

**Науково-методичний семінар
УКРАЇНА: ВЧОРА, СЬОГОДНІ, ЗАВТРА**

*Присвячено 120-річчю Національного університету
біоресурсів і природокористування України*

Київ 2018

Ніхто нам не збудує держави, коли ми її
самі не збудуємо, і ніхто з нас не зробить
нації, коли ми самі нацією не схочемо бути
(В'ячеслав Липинський)

УДК 101

«УКРАЇНА: ВЧОРА, СЬОГОДНІ, ЗАВТРА» (в рамках програми МОН України Всеукраїнські сговоринські навчання «Пізнай себе» та до 120-річчя Національного університету біоресурсів і природокористування України), 5. Квітня 2018 р. – Київ, 2018.– 236 с.

Збірник студентських наукових праць укладено за матеріалами Круглого столу «Україна: вчора, сьогодні, завтра», який пройшов 5 квітня 2018 року у Національному університеті біоресурсів і природокористування України. в Збірник охоплює актуальні аспекти сучасної символічної політики України.

Рекомендовано вченою радою гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів та природокористування України (протокол № 6 від 8 лютого 2018 року).

Редакційна колегія: Шинкарук В. Д., д-р філол. наук, проф.(голова); Чекаль Л. А., канд. філос. наук, проф., (заступник голови ред. колегії); Сторожук С.В., д-р філос. наук, доц., (заступник голови ред. колегії); Максюта М.Є., д-р філос. наук, проф., Шкіль С.О. д-р філос. наук, Савицька І. М., канд. філос. наук, доц.; Харченко С.В. канд. філол. наук, доц., Рудик Я. М. канд. пед. наук, доц., Горбатюк Т. В., канд. філос. наук, доц., Данилова Т.В., канд. філос. наук, доц.; Самарський А.Ю., канд. філос. наук, Матвієнко І.С., канд. філос. наук.

Тези подано в авторській редакції. Автори тез відповідають за достовірність викладеного матеріалу, за правильне цитування джерел, посилання на них та інших відомостей. Передрукувати опубліковані матеріали в збірнику наукових праць дозволяється тільки за згодою авторів.

© НУБіП України, 2018

© Автори, 2018

ЗМІСТ

СОБОЛЕНКО Д. НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ УКРАЇНЦІВ	12
ЗАЄЦЬ В. УКРАЇНА В ЦИВІЛІЗАЦІЙНОМУ ВИМІРІ	15
СТУПАЧЕНКО Н. УКРАЇНСЬКА МОВА, ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	16
ПАНЧУК Р. ІНТЕРНЕТ У СУСПІЛЬНОМУ ЖИТТІ УКРАЇНИ	20
ОДИНЕЦЬ І. УКРАЇНСЬКА МОВА І МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ	23
ВЕНГЕР Р. ЧИ Є В УКРАЇНІ НАЦІЯ?	25
МАРИНИЧ А. УКРАЇНА ХІХ-ХХ СТОЛІТТЯ: ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ	28
ЄЖЕВСЬКИЙ М. ГІБРИДНА ВІЙНА ЯК МАНІПУЛЯТИВНА СТРАТЕГІЯ	30
КОРЧИНСЬКИЙ А. ЕТНІЧНІСТЬ ЯК ЗАСІБ КОЛЕКТИВНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ	32
САВЧЕНКО І. СИМВОЛІЧНА ПОЛІТИКА СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ	33
СТЕПАНЕНКО О. РОЛЬ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	35
ХАЛІМОН К. РОЛЬ ЖІНКИ В УКРАЇНСЬКІЙ КУЛЬТУРІ: ВЧОРА, СЬОГОДНІ, ЗАВТРА	37
ГОНЧАРЕНКО Є. МАЙДАН: ЯК ВСЕ ПОЧАЛОСЯ!	39
ГОРБНЯК М. ДЕКОМУНІЗАЦІЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ СИМВОЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ	40
ДОВБНЯ В. МОЛЬФАРИ І КОЗАКИ-ХАРАКТЕРНИКИ У ТВОРЕННІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ	41

ВАНІНА О.ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОСОФІЇ.....	44
БЕДІН Л.БУДДИЗМ І УКРАЇНА	46
ГАРІЯН О.ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ В УКРАЇНІ.....	48
МАЦКЕВИЧ О.ВПЛИВ СУСПІЛЬСТВА НА ЗАКЛАДЕННЯ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДІТЕЙ.....	50
ШЕВЧУК І.ФОРМУВАННЯ ДУХОВНИХ ЦІННОСТЕЙ ЯК ОСНОВА ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНИ	52
СГОРОВ Є.ВІДНОШЕННЯ РЕЛІГІЇ ТА НАУКИ В ПИТАННІ ВИНИКНЕННЯ СВІТУ	54
ЛУК`ЯНОВА Д.УКРАЇНА - СЬОГОДНІ ТА ЇЇ ПЕРЕШКОДИ ДО ЗАВТРА	56
ДЗУГ М.ПОНЯТТЯ ЩАСТЯ У ФІЛОСОФІЇ Г. СКОВОРОДИ.....	57
ЧАЙКА М.ФІЛОСОФСЬКЕ ВЧЕННЯ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ В МИНУЛОМУ ТА В СЬОГОДЕННІ	59
КОЧЕТОВ Я.КРИЗА КУЛЬТУРИ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА	60
ЗАЄЦЬ А.КЛОНУВАННЯ ЛЮДЕЙ У СУЧАСНОМУ СВІТІ	62
ОХАЙ В.КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ ТА ВПЛИВ ЙОГО ТВОРЧОСТІ НА СЬОГОДЕННЯ.....	64
АРТЕМЧУК В.ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ І ПРАВА: ВИ ГОТОВІ ДО ВИКЛИКУ?.....	66
БОСИК В.ТРАНСФОРМАЦІЯ КОМУНІКАЦІЇ В ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....	69
КОВАЛЬ Д.ТРАНСФОРМАЦІЇ В СУЧАСНІЙ НАУЦІ.....	71
ДЮЛЬГЕРОВА В.ГУМАНІТАРНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ: ФІЛОСОФСЬКО-СВІТОГЛЯДНИЙ АСПЕКТ	73
БАБИН О.РИМСЬКИЙ КЛУБ – МЕЖІ ЗРОСТАННЯ.....	75

ДЕРІЙ А. NBICS-ТЕХНОЛОГІЇ ТА РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ.....	77
БАГЛАЙ О. ЧИ ЗАСЛУГОВУЄ ТВІЙ ТОСТЕР НА ПРАВА, АБО ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У ПРАВОВОМУ ПОЛІ	79
ХМЕЛЬОВСЬКИЙ А.ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ УМОВ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ.....	82
КОХАНЕВИЧ Л.ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДНИХ ОСНОВ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ.....	83
ГУДИМ К. САКРАЛЬНА ГЕОМЕТРІЯ ЯК ШЛЯХ ПІЗНАННЯ ВСЕСВІТУ І ЛЮДИНИ.....	85
ЗБАВЕНКО К. БІОЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ШТУЧНОГО ЗАПЛІДНЕННЯ (АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ЦІЄЇ МЕДИЧНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ДО ЛЮДИНИ)	87
КРАСНОВИД О. КЛОНУВАННЯ ЛЮДИНИ (БІОЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ПИТАННЯ)	89
ОВЧАРОВ Н.КРИТИКА ГУМАНІЗМУ	91
АГАМАЛІЄВА К.ДЖЕРЕЛА ЩАСТЯ ЛЮДИНИ.....	93
БЕРЕЗОВСЬКА А.НЕОШАМАНІЗМ ЯК ФЕНОМЕН СУЧАСНОЇ КУЛЬТУРИ.....	95
ГОЛЯДИНЕЦЬ Н.СХІДНА І ЗАХІДНА ПАРАДИГМИ ФІЛОСОФУВАННЯ	97
ЛУГОВСЬКА Є.НАДЛЮДИНА ФРІДРІХА НІЦШЕ ТА ІДЕОЛОГІЯ ФАШИЗМУ.....	99
МИРГОРОДСЬКА Д.ФІЛОСОФІЯ ЩАСТЯ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ... 	101
РУДАКОВ Є.ПРО СКЕПТИЦИЗМ ДЕКАРТА.....	103
САЙКОВСЬКА А. ДЕКІЛЬКА СЛІВ ПРО ЕФЕКТ МЕТЕЛИКА	104
СУХОБОК Н.З ЧОГО СКЛАДАЄТЬСЯ СВІТОГЛЯД СУЧАСНОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ	106

ТЪОПЛА В. СЕКСУАЛЬНЕ НАСИЛЬСТВО НАД ДІТЬМИ В УКРАЇНІ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ПОДАЛЬШЕ ЖИТТЯ.....	108
ШЕВЧУК А. СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКІ ІДЕЇ ІВАНА ВИШЕНСЬКОГО	110
ШЕНЬ К. ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДНИХ ОСНОВ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ ПІД ВПЛИВОМ СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНИХ ТА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ТЕНДЕНЦІЙ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ	112
ХРУЩОВА І. РЕЛІГІЯ ТА СУЧАСНЕ ЗЕМЛЕРОБСТВО	114
СЄДОВА О. ФІЛОСОФСЬКІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ ТА КУЛЬТУРИ	116
КАЛІНІЧЕНКО Г. ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ МАЙБУТНЬОГО АГРАРІЯ В КОНТЕКСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	118
ЯНИК К. «СКОВОРОДИНСЬКІ ДУМИ» ВОЛОДИМИРА ПІДПАЛОГО ЯК ПРЕДМЕТ ЕКЗИСТЕНЦІЙНОГО АНАЛІЗУ	120
ШУШКІВСЬКА А. ФІЛОСОФІЯ МОВИ Г. СКОВОРОДИ В ДОСЛІДЖЕННЯХ ЮРІЯ ШЕВЕЛЬОВА	122
МАТВІЄНКО М. І. ЛІДЕРСТВО ТА ПРИНЦИПИ ЙОГО ПРОЯВУ В СОЦІУМІ	124
ЯНИК К. КОНЦЕПТИ УКРАЇНСЬКОГО ОБРАЗУ БУТТЯ У ТВОРЧОСТІ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ І БОГДАНА-ІГОРА АНТОНІЧА: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ	126
БАБАК Д. УНІВЕРСАЛЬНІСТЬ ДІАЛОГІЧНОГО ПРИНЦИПУ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ	128
ВОЛОЩУК К. «ВАВИЛОН» СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ.....	130
ЛУНЬОВА А. СИМВОЛІЧНА ПОЛІТИКА ТА СИМВОЛИ В ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНОМУ ПРОСТОРІ	133

ПЕТРУШКО Х. «ГІБРИДНА ВІЙНА» В УКРАЇНІ У ЦИВІЛІЗАЦІЙНОМУ ВИМІРІ»	134
СИСМАН Д. УКРАЇНСЬКА ПОЛІТИКА ІДЕНТИЧНОСТІ	136
ХАНЧА А. МОВНА ПОЛІТИКА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ	140
РОМАНЮК Ю. ДЕКОМУНІЗАЦІЯ АБО ЯК ЕФЕКТИВНО НАГАДАТИ ПРО АВТЕНТИЧНІСТЬ НАЦІЇ	142
ШЕВЧЕНКО М. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВИБІР УКРАЇНИ	144
СОЛОПАН В. НАЦІОНАЛЬНІ СВЯТА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ	145
ЧОРНОБАЙ Я. РОЛЬ СЕЛА В РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	147
АНДРІЙЧУК С. ДЕКОМУНІЗАЦІЯ СВІДОМОСТІ ЯК ЗАСІБ НАГАДУВАННЯ ПРО АВТЕНТИЧНІСТЬ НАЦІЇ	149
КОНЕНКО А. СИМВОЛІЧНА ПОЛІТИКА СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ ОЧИМА СТУДЕНТІВ	151
АННЕНКОВ В. ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ЩОДО АГРЕСОРА	153
АНДРЕЄВА Д. МОВНА ПРОБЛЕМА УКРАЇНИ	155
ПОЛІЩУК В. УКРАЇНА У ЦИВІЛІЗАЦІЙНОМУ ВИМІРІ	156
КРАСНОЩОК А. СИМВОЛІЧНА ПОЛІТИКА ЯК РІЗНОВИД ПОЛІТИЧНОЇ ДІЇ	158
ЗАКАЛЮЖНА Н. СИМВОЛІКА ЯК СПОСІБ ПОЛІТИЧНОГО СПІЛКУВАННЯ	160
ЄСИПЕНКО Р. КОНСТРУЮВАННЯ ОБРАЗУ «МИ», «ВОНИ» ЗАСОБАМИ СИМВОЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ	161
ДЕНИСЕНКО І. РІЗНОВИДИ ТА ФОРМИ СИМВОЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ	163

ШВЕЦЬ О. СИМВОЛІЧНА ПОЛІТИКА СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ: ЗАСІБ КОНСОЛІДАЦІЯ ЧИ МАНІПУЛЯТИВНА СТРАТЕГІЯ	165
ФАТЧЕНКО Ю. ЗАРОДЖЕННЯ ФІЛОСОФСЬКИХ ІДЕЙ	166
МАРІГУН А. ТЕОРІЯ ПІЗНАННЯ ПЛАТОНА	168
ОЛЕКСІЄНКО Р. ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ СЕНСУ ЖИТТЯ	169
ЛИТВИН В. ЕЛЕЙСЬКА ШКОЛА	170
СМОЛІГОВЕЦЬ А. ВЧЕННЯ НІККОЛО МАКІАВЕЛЛІ	171
ГАВРИЛЕНКО О. ПРИНЦИПИ ДЕМОКРАТИЗМУ ОСВІТИ Й НАУКИ У ТВОРЧОСТІ Г. СКОВОРОДИ	173
БАМБУРА А. СПАДЩИНА ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ ТА ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ АТМОСФЕРИ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ	174
ХОМ'ЯК М. СПЕЦИФІКА ПОСТНЕКЛАСИЧНОЇ НАУКИ	178
МОЖАРОВСЬКА А. УТОПІЧНА ТЕОРІЯ ТОМАСА МОРА	179
СТЕЦЕНКО М. ФІЛОСОФСЬКА КОНЦЕПЦІЯ БУДДИЗМУ	180
КОВАЛЬЧУК С. НАСЛІДКИ ВІРТУАЛІЗАЦІЇ СВІТУ	182
СОКОЛЬВАК М. ФІЛОСОФСЬКЕ ВЧЕННЯ СОКРАТА	183
МАРКОВА С. СВІТОГЛЯДНІ ОСНОВИ МЕДИЦИНИ	185
БЛОКУР Д. ГІПОТЕЗА СИМУЛЯЦІЇ ВСЕСВІТУ	187
ОЛЬХОВСЬКА А. ФІЗИЧНИЙ ПАРАДОКС КОТА ШРЕДІНГЕРА	189
БУХАЛЬОНКОВ О. ПОНЯТТЯ СВОБОДА ЯК СУТНІСТЬ ЛЮДИНИ	191
КУЛІШ А. ПАРАДОКС «КОРАБЕЛЬ ТЕСЕЯ»	192

ДОЛГОВ Д.ПИТАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УКРАЇНІ	193
КАРАКОША Б. В.ПЕЙЛІ «ПРИРОДНА ТЕОЛОГІЯ». ЧАРЛЬЗ ДАРВІН.	196
ВЧЕННЯ, ЩО СПРОСТУВАЛО КНИГУ ПЕЙЛІ	196
ІВАЩЕНКО О. ІДЕЇ УТОПІЧНОГО СОЦІАЛІЗМУ ТОМАСА МОРА ТА ТОММАЗО КАМΠΑНЕЛІ.....	198
МАРКОВА С.ЗВ'ЯЗОК МІЖ МЕДИЦИНОЮ І ФІЛОСОФІЄЮ.....	200
ХОМЕНКО А.РЕВОЛЮЦІЙНІ ЗМІНИ В УКРАЇНІ	202
БАБУРКІН В.УКРАЇНСЬКА МОВА: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ	203
БЕЗПАЛИЙ С.ПІДНЕСЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ДУХУ НА ТЛІ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ.....	205
ЗАХ В.УКРАЇНА ЯК ПЕРСПЕКТИВНА КРАЇНА: МИНУЛЕ ТА СЬОГОДЕННЯ	206
КАВУНЕНКО І. УКРАЇНА: СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ	209
КАРМАЗІНОВСЬКА Д. УКРАЇНСЬКІ ЛЕГЕНДИ І МІФИ ВЧОРА ТА ЇХ МАЙБУТНЄ.....	210
МІНАКОВА Е.СКЛАДНІ ЧАСИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ	211
ПЕДОРЕНКО О.СТУДЕНТСТВО ТА СЬОГОДЕННЯ УКРАЇНИ.....	213
РАТУШНИЙ Д.МАЙБУТНЄ НАШОЇ КРАЇНИ.....	214
ФЕТІСОВА І.ДВІ УКРАЇНИ: КРАЇНА СЬОГОДНІ І КРАЇНА, В ЯКІЙ Я ХОЧУ ЖИТИ.....	215
ДЕМЕРКОВА А.СВІТОГЛЯД УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ.....	216
ІЩУК Ю.ІДЕЇ ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ХАРАКТЕРУ	218

ЗІБЦЕВА І. ПОЛІТИЧНІ ПОМИЛКИ: ЧОМУ УКРАЇНСЬКІ ПОЛІТИКИ НЕ ВЧАТЬСЯ НА ДОСВІДІ СВОЇХ ПОПЕРЕДНИКІВ.....	219
СИДОРЧУК І. ЗНАЧЕННЯ МОВИ: МОВА ТА РОЗУМ.....	222
КУЗНЕЦОВ В. ПЕРСПЕКТИВНІ ГАЛУЗІ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ	224
ОСИПЕНКО Б. РЕЛІГІЯ ІСЛАМУ В СВІТІ І ЙОГО СТАВЛЕННЯ ДО ХРИСТІЯНСТВА.....	225
ТКАЧЕНКО В. ПРИЙНЯТТЯ «ІЛЮЗОРНОЇ» РЕАЛЬНОСТІ	226
ШИХНЕНКО А. СОЦІУМ І СЬОГОДЕННЯ УКРАЇНИ	228
ЛИТВИНЕНКО І. УКРАЇНСЬКИЙ МОВЛЕННЄВИЙ ЕТИКЕТ.....	230
ГАВРИЛЮК В. МОВНА ПРОБЛЕМА В УКРАЇНІ	231
ГОМОЛЬ О. ОСНОВНІ СВІТОГЛЯДНІ ПОЗИЦІЇ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ	232
ЮХНОВИЧ М. МАЙБУТНЄ УКРАЇНИ	234
СПОДОБА М. ПИТАННЯ ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В КОНТЕКСТІ ВИРІШЕННЯ ГЛОБАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ ЛЮДСТВА.....	237
ЗИМА А. МОРАЛЬНІ ЦІННОСТІ В СУЧАСНОМУ ЖИТТІ.....	239
КРАГЕЛЬ К. В. СВІТ УКРАЇНИ У ВИМІРІ САМОПІЗНАННЯ ТА РОЗУМІННЯ.....	233

СОБОЛЕНКО Діана Валентинівна,

студентка 1-го курсу

ННІ енергетики, автоматики

та енергозабезпечення

НУБіП України

Науковий керівник –

СТОРОЖУК Світлана Володимирівна,

доктор філософських наук, професор,

Національний університет біоресурсів

та природокористування України

(м. Київ, Україна)

НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ УКРАЇНЦІВ

Проблема національної ідентичності є досить популярною серед української наукової спільноти. Це обумовлено, з одного боку, тим, що визначення української ідентичності може бути певним теоретичним засобом створення національної держави, ще одним ідеологічним кліше, за допомогою якого ті чи інші політичні сили вибудовують нові аргументи у боротьбі за владу. Проте, з іншого боку, теоретичне вирішення цієї проблеми допомагає висвітлити справжній національний інтерес, усвідомлення якого є необхідною компонентою розвитку українського суспільства, спроможного обумовити його життєздатність. Сама ця проблема не є специфічною для України. Проблема національного взагалі й національної ідентичності зокрема була досить сталою у ХХ столітті, а в нинішні часи вона тільки загострилася. Велика кількість публікацій на цю тему у нас і на Заході свідчить, що сама проблема ідентичності є неоднозначною в теоретичній свідомості. І якщо родове поняття „ідентичність” розуміється вченими здебільш однаково, то цього не можна сказати про підпорядковане поняття – „національна ідентичність”, що обумовлено різними тлумаченнями самого поняття нації [1].

Новий вид політичного об'єднання – раціональна держава – і новий вид спільноти – територіальна нація – виникли спершу на Заході в тісному зв'язку одна з одною. Вони наклали свій відбиток на всі наступні незахідні уявлення, навіть коли ті відхилялись від їхніх норм.

Історична територія, політико-юридична спільнота, політико-юридична рівність членів, спільна громадянська культура та ідеологія – ось компоненти стандартної західної моделі нації. З огляду на вплив Заходу на сучасний світ вони зостаються суттєвими елементами, хоч і в трохи зміненій формі, багатьох незахідних концепцій національної ідентичності. Водночас за межами Заходу, зокрема в Східній Європі та в Азії, сформувалась інша модель нації. З погляду історії вона становила виклик перевазі західної

моделі й додала чимало нових важливих елементів, більш відповідних зовсім іншим обставинам та шляхам розвитку незахідних спільнот.

Цю незахідну модель можна назвати «етнічною» концепцією нації. Її визначальною рисою є наголос на спільності походження й рідної культури. Тоді як західна концепція проголошує, що індивід має належати до певної нації, але може вибрати, до якої саме приєднуватись, незахідна, або етнічна, концепція не припускає такої широти поглядів. Чи то людина зоставатиметься у своїй спільноті, чи то емігрує до іншої, вона завжди неминуче й органічно залишатиметься членом спільноти, в якій народилась, і довіку нестиме на собі її печать. Одне слово, нація – це передусім спільнота людей, об'єднаних спільним походженням.

Етнічна модель теж має низку граней. Першу з них вочевидь становить наголос не так на території, як на походженні чи радше нібито походженні. Націю розглядають як якусь «надродину», що, аби обґрунтувати свої претензії, пишається родоводами та генеалогіями, часто вибудовуваними місцевими інтелектуалами, зокрема в східноєвропейських та середньосхідних країнах. Суть цієї концепції в тому, що нація може простежити своє коріння до якогось умовного спільного предка і через те її члени – це брати й сестри або принаймні родичі, що відрізняються від решти людства своєю кривною спорідненістю.

Такий наголос на нібито родинних зв'язках допомагає пояснити сильний народний, або демотичний, елемент в етнічній концепції нації. «Народ», звісно, фігурує і в західній моделі, але тут його трактують як політичну спільноту, що підлягає одним законам та інституціям. В етнічній моделі народ, навіть коли його насправді й не мобілізували для політичних дій, усе-таки становить об'єкт націоналістичних сподівань і риторичний суд останньої інстанції. Тож можна виснувати, що за конкурентними моделями нації стоять певні спільні погляди на те, що, власне, становить націю, відрізняючи її від усіх інших видів колективної культурної ідентичності. Серед цих поглядів є й думка, що нації – це територіально обмежені сукупності людей, які повинні мати власні батьківщини; що їхнім членам притаманна спільна масова культура, спільні історичні міфи та історична пам'ять; що члени нації мають взаємні юридичні права та обов'язки за умови існування єдиної правової системи; що саме нації властиві поділ праці й система виробництва, які дозволяють членам нації пересуватися в межах своєї території. Існують принципи та вимоги, спільні для всіх націоналістів, і з ними великою мірою погоджуються навіть їхні критики, що потім можуть оплакувати глобальний поділ людства, спричинений тими вимогами, і конфлікти, породжені існуванням таких націй.

Наявність тих спільних тверджень дозволяє нам сформулювати такі найголовніші риси національної ідентичності:

- 1) історична територія, або рідний край;
- 2) спільні міфи та історична пам'ять;
- 3) спільна масова, громадська культура;

- 4) єдині юридичні права та обов'язки для всіх членів;
- 5) спільна економіка з можливістю пересуватись у межах національної території[2].

Становлення української ідентичності розпочалося під впливом світоглядних та соціокультурних зрушень, які розпочалися у західноєвропейському соціумі та визначили його модерну історію. В цей час домінуючим принципом колективного самовизначення став етнічний принцип, який у європейському просторі був запроваджений під впливом просвітницького концепту суверенітету народу, а в Україні став закономірним результатом соціокультурного буття українців у ХІХ ст.

Отже, націю можна визначити як сукупність людей, що має власну назву, свою історичну територію, спільні міфи та історичну пам'ять, спільну масову, громадську культуру, спільну економіку і єдині юридичні права та обов'язки для всіх членів. Таке тимчасове робоче визначення розкриває всю складність абстрактної природи національної ідентичності. Нація, по суті, привласнює елементи інших видів колективної ідентичності, що зумовлює не лише спосіб, завдяки якому національна ідентичність може поєднуватись з тими іншими різновидами ідентичностей – класовою, релігійною, етнічною, – а й хамелеоноподібні перетворення націоналізму як ідеології на інші ідеології, як-от лібералізм, фашизм, комунізм. Національна ідентичність за самою своєю суттю багатовимірна, її ніколи не можна звести до єдиного елемента – на таке неспроможні навіть окремі націоналістичні фракції, – її не можна легко або швидко прищепити населенню з допомогою штучних засобів [3].

ЛІТЕРАТУРА:

[1]-<http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/11609/03-Kiselov.pdf?sequence=1>

[2]- <http://litopys.org.ua/smith/smi.htm>

[3]<http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Gumanitarni/article/viewFile/9648/8626>

ЗАЄЦЬ Владислав

студент

ННІ енергетики, автоматики

та енергозабезпечення

НУБіП України

Науковий керівник –

СТОРОЖУК Світлана Володимирівна,

доктор філософських наук, професор,

Національний університет біоресурсів

та природокористування України

(м. Київ, Україна)

УКРАЇНА В ЦИВІЛІЗАЦІЙНОМУ ВИМІРІ

Перед тим як визначати місце України в системі світової цивілізації, найперше потрібно визначити, що собою являє світова цивілізаційна система, до якої входить Україна, куди місце вона займає в цій системі та як пов'язана з іншими цивілізаційними системами.

За Хантінгтоном, цивілізація – це культурна спільнота. Проблемою України в системі світової цивілізації повинно бути розкрито через відношення її до Східнохристиянської цивілізації, Східноєвропейської цивілізаційної спільноти та самої Західноєвропейської-Північноамериканської системи. Що до приналежності України до російської цивілізації. У раїна від самих початків Київської Русі була її історичним центром, ядром, навколо якого сформувалася давньоруська держава, центром поширення православ'я, Київ став «матір'ю міст руських», як визнають і понині в Росії. Протягом сотень років і змінидесятьків поколінь відбувався фундаментальний процес інтеграції генофонду та цивілізаційне змішування росіян і українців. Українців та росіян поєднують спільне віросповідання (якщо не брати до уваги українців католиків), спільна боротьба проти монгольського іга, багатовікове перебування у складі однієї держави, мирне співіснування у Радянському Союзі.

В результаті розпаду СРСР Україна почала поступово відділятися від Росії. А саме Україна почала переходити до винятково української національної платформи. Хантінгтон розглядав Україну як складову частину православної цивілізації, а також православну цивілізацію він не вважав потенціальною загрозою для інших цивілізацій. В контексті цих думок Хантінгтон приділив недостатньо уваги розробки можливих конфліктів на самій території України. Він вважав, що конфлікти можуть відбуватися всередині єдиної цивілізації – між народами, що входять до її складу, але вони не відзначаються великою потужністю (конфлікт між Україною і Росією на поч. 1990-х через ядерну зброю, Крим та Чорноморський флот). Відносно наступних викликів, що поставив перед Україною, Хантінгтон передбачив такі можливі напрямки розвитку подій. Найперший – це конфлікт з Росією через ядерну зброю, якою в той час володіла Україна, а також через економічні відносини між двома країнами. Він вважав що саме такий розвиток подій має малу ймовірність через спільну історію, а також належність двох країн до слов'янської групи народів, спільної (православної) релігії, багатьох років тісних взаємних економічних відносин, так і особистих прикладом цього можуть бути шлюби. В Україні на час написання робіт Хантінгтоном там домінували проросійські політики, що в свою чергу виступало ще одним мирним фактором у відносинах двох держав. Наступним варіантом, до якого більш схилився Хантінгтон, був можливий розкол самої України. Ця лінія розриву приблизно мала пройти посередині

самої країни. Обґрунтовував він це вже наявними саме в той час випадками прояву сепаратизму в Криму. Причиною такого поділу на його думку, мала б стати різниця двох церков: греко-католиками, які він вважав входять до західної цивілізації, та православними які належали до східної цивілізації.

Як вже було сказано вище, таких цивілізацій, до яких тяжіють українські землі, дві західна та російська. У цьому можна переконатися хоча б на сьогоднішніх настроях українського населення, коли західна його частина прагне інтеграції України до Європи, а Східна – до Росії.

По всьому вище зазначеному можна зробити висновок, що тези Хантінгтона залишаються актуальними до сьогоднішніх днів, незважаючи на те що вони мають певні помилки в деталях. Для самої України вони мають важливе значення як пояснення окремих подій.

СТУПАЧЕНКО Назарій,

студент

ННІ енергетики, автоматики

та енергозабезпечення

НУБіП України

Науковий керівник –

СТОРОЖУК Світлана Володимирівна,

доктор філософських наук, професор,

Національний університет біоресурсів

та природокористування України

(м. Київ, Україна)

УКРАЇНСЬКА МОВА, ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Кожна людина прагне освоїти світ. І це їй вдається за допомогою інтелектуального засобу – мови, яка, як тіло думки, якнайповніше і найвиразніше символізує національний характер, душу народу, спосіб мислення певної спільноти. Щоденно людина користується мовою, зокрема формує думки, висловлює їх. За допомогою мови виражає емоції, пізнає навколишній світ. Тому мова має ряд функцій: комунікативну, мислетворчу, емотивну, експресивну, гносеологічну та інші. Але слід урахувати й те, що вона є складовою, яка творить націю, вона є засобом формування ідентичності нації. А у формуванні української нації українська мова відіграла особливу роль, пройшовши складний шлях свого становлення та відродження.

Історія мови невіддільно зв'язана з історією народу. Вона має об'єднувальну функцію, хоч і не в усіх періодах історії народу. Українська мова має свою періодизацію, стосовно якої між науковцями точилася гостра

полемика. А коріння те сягає в Київську Русь, де з'явилися перші словники, вірніше перші їх спроби. “Повість врем'яних літ ” має кілька місць з тлумаченням імен, назв.

У XIII-XVI ст. феодална роздробленість і татаро-монгольська навала завдали нищівного удару по культурі і всьому життю давньоруської народності. Значних руйнувань та знищення зазнали міста, горіли бібліотеки і документи. Проте культурне життя на завойованих землях не припинялося. Серед писемних пам'яток цього періоду “Галицько-Волинський літопис”, “Києво-Печерський патерик”.

У XIV ст. південноруські та західноукраїнські землі перебували під владою Великого Литовського князівства. Галичина – під владою Польщі. Закарпаття входить до складу Угорщини. Буковина – до Молдовського князівства. Оскільки рівень культури держави-завойовниці був нижчим, ніж на завойованих нею земель, то Литовське князівство не змогло обійтися без руської(не російської) мови. І її було визнано як державну. Тобто прамати нашої мови виконувала функцію державної мови і про це говорили в Статуті 1566р. Цією мовою користувалися в судочинстві, законодавстві, князівських канцеляриях, державному й приватному листуванні. Ось що записано в “Литовському статуті” про мову: “А писар земський маєть по-руську літерами і словы руськими вси листы выписы и позовы писати, а не иным языком и словы”.

Коли було проголошено Річ Посполиту, в українській мові з'явилося чимало запозичень. Але особливого впливу на мову польська не завдала, адже користувалася латиницею, а мову діловодства мала повністю латинську.

Молдавське письменство відчувало вплив старої української актової мови, адже молдавські господарі мали писарів українського походження з числа буковинців.

Проте найбільших утисків мала так звана стара українська мова у XVIII ст., а пізніше вона була взагалі витіснена з офіційного вжитку. Про консолідуючу функцію мови не йшлося. Це пояснюється тим, що, будучи використаною в різних сферах суспільного життя, не мала в основі народної живорозмовної мови.

Наприкінці XVIII ст. – на початку ХХ, коли українську державність було знищено, коли наступив період бездержавності, коли ніщо мову не могло захистити, вона виступає на стороні української національної ідентичності. Нова українська літературна мова, як зазначав В. Русанівський, стала інструментом реанімації української національної свідомості.

Національна мова – це здобуток культури, духовної діяльності певного народу, а одночасно й здобуток культури всього людства. А значить, українська мова є складовою культури всього людства. Український народ у мові закодував свою історію, свій багатовіковий досвід, здобутки культури й цивілізації, свою літературну й духовну самобутність. Тож, не дивно, що коли зникає мова – надходить смерть і народу. Нація зникає, настає її історична смерть.

Смерті мови, а отже, і народу не допустили І. Котляревський, П. Гулак – Артемовський, Є. Гребінка, Г. Квітка – Основ'яненко. На новий рівень українську мову, вже нову піднесли Т. Шевченко, П. Куліш. Зокрема, Т. Шевченко називав українську мову “наш милий, наш любий український язик”. У листі до брата Микити читаємо:”Будь ласкав, напиши до мене так, як я до тебе пишу, не по – московському, а по-нашом. Нехай же я хоч через папір почую рідне слово”.

Царський уряд Російської Імперії, видавши ряд указів та циркулярів про заборону Української мови, вбачаючи загрозу в розвитку української літературної мови, перешкоджав функціонуванню мови. Проте саме тепер мова виконує консолізаційну функцію. Адже діяло Кирило-Мефодіївське товариство, книговидання перемістилося в Західну, під австрійську Україну, а не зникло. Українські діячі не припинили своєї діяльності. Мова навколо себе об'єднувала українців у боротьбі за свої національні права. А отже, мова стала складовою творення нації. Д. Шевельов писав: “Після свого створення літературна мова перетворилася на гасло, знамена, мету. Наприкінці ХХ ст. український національний рух був спрямований передовсім на питання культури, освіти, літератури. Ці питання переросли в політичні проблеми. Усупереч звичним територіям, що розглядають розповсюдження котроїсь мови дає приклад “дива ”, коли саме її розповсюдження й поклато початок політичному рухові. Мовний витвір Шевченка й Куліша втворював шлях, що привів до створення політичних партій, до заснування держав, до формування армій, до воєн, до борні та конфліктів. Аматори парадоксів можуть сказати, що поет створив мову, а мова створила націю. Звичайно, нація мала за собою власну довгу традицію, проте ця традиція вже була явно наблизилася до межі розпаду та загину.”

ХХ-ХІХ ст. принесли українські мові як злети, так і випробування. Усвідомлюючи, що мова для українського народу стає ніби другою природою, яка органічно оточує його, живе з ним всюди й завжди. Іван Франко пише: “Ми не могли дати мільйонам у руки хліб, не могли тисяч і соток тисяч охоронити від нужди, від еміграції, від змарнування сил. У нас був тільки один заряд – живе рідне слово. І можемо сказати собі, що ми не змарнували його, не заховали в землю, але чесно і совісно вжили на велике діло. І коли сьогодні те наше рідне слово блискотить багатством, красою й силою і знаходить відгомін у серцях соток тисяч синів України – Руси, розсиланих капризами долі по обох півкулях землі, коли вона здобуває собі, а разом із тим і цілій нашій нації право горожанства серед цивілізованих народів, коли розтіч серед нашої суспільності зменшилася в прямій пропорції зі зменшенням числа анальфabetів, то все те гарний доказ на те,що слово, те марне летюче слово, найбільше, бачилось би, хвилевий і нетривкий витвір людського духу, правило чудотворну силу, починає двигати з упаду ту масу, якій, бачилося, не було рятунку”.

Сьогодні мова є рушійною силою єдності української держави. Окремі люди надають їй першорядного значення, але проводять спекулятивну

політику. Таким людям варто запам'ятати слова Б. Харчука: “Нещасна,, неправдива людина, що добровільно й легко зрікається рідної мови; щаслива, праведна людина, що в радості й горі будує слово своєї землі. Нещасні, прокляті батько й мати, що сплоджують перевертнів; щасливий, непереможний народ, що породжує своїх захисників і творців”.

Особливої актуальності мова набула сьогодні. Коли Україна переживає «тяжкі часи». Саме коли лихо прийшло на терени нашої держави, люди нарешті замислились. На жаль, але не всі зрозуміли наскільки важливо оберігати рідну мову, оберігати єдність нашого народу, нашу національну ідентичність.

Добре це чи погано, але саме ворожі дії з боку агресора «пробудили» в кожному українці той патріотизм, який давно заховався десь далеко в кожному. Мова була і є основною зброєю, завдяки якої ми виражаємо цей патріотизм, якою ми закликаємо людей схаменутись.

Потрібно припинити експансію мови іншої держави на теренах України. Кожен громадянин нашої держави в особистому житті має право розмовляти будь-якою мовою, має право належати до будь-яких культурних спільнот, але він є представником конкретної політичної нації, що зобов'язує його, як патріота своєї держави, вільно володіти та користуватись (хоча б у офіційних ситуаціях) державною мовою. Потрібно припинити призначати на високі державні посади людей, які не володіють державною мовою. Керівники нашої держави повинні контролювати якість дотримання мовних законів в Україні та забезпечити необхідні умови для їх реалізації.

Перші кроки вже зроблено урядом України, змінено закон про освіту щодо питання мови, що сприяє зміцненню ролі мови як чиннику формування ідентичності нації. Багатьма людьми, особливо на сході держави, а також окремими країнами ті зміни не схвалено, проте багато країн підтримують уряд України. Сотні, а то й тисячі людей у різних країнах світу виходять з гаслами на підтримку життя мови.

Україна у своїй незалежності досить молода країна. Кожен представник нації повинен пам'ятати: за першим кроком буде другий, третій. Наша країна буде все робити для того щоб Українська мова воістину була державною. Жертви принесені народом не даремні. Саме вони стали точкою відліку зміцнення держави та її основного чинника – мови.

ПАНЧУК Роман

студент 1-го курсу

ННІ енергетики,автоматики

та енергозабезпечення

НУБіП України

Науковий керівник –

СТОРОЖУК Світлана Володимирівна,

*доктор філософських наук, професор,
Національний університет біоресурсів
та природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ІНТЕРНЕТ У СУСПІЛЬНОМУ ЖИТТІ УКРАЇНИ

Інтернет – це велика, розгалужена (розподілена) мережа, що включає комп’ютерні вузли, розміщені по всьому світі і з’єднані один з одним будь-якими засобами зв’язку. У дослівному перекладі на українську Internet – це між мережа, у вузькому значенні – об’єднання мереж.

На сучасному етапі інформаційне суспільство заповнило людство. З розвитком новітніх технологій інформаційне суспільство набирає обертів.

Молодь вдосталь часу проводить саме в соціальних мережах, листуючись з друзями, кидаючи музику на «стіну» контактного простору тощо. Студенти користуються переважно пошуковими сирігами, оскільки це зручно і займає менше часу, проте з іншого боку це нівелює людські відносини і більш «живе спілкування». Раніше люди стояли черги в бібліотеках чи вчили на вулиці, на свіжому повітрі шкільні предмети, іспити. Зараз все більше модернізується світ. Раніше, в Середні віки, античність, добу Відродження не було Інтернету, соціальних мереж, проте епохи не стали менш видатними. На сьогодні Інтернет займає велику роль у житті людини. В прогресивному суспільстві соціальні мережі виконують роль «зомбування», ніби програмуючи людину, вводячи її в стан залежності. Варто сказати, що потужна хвиля Інтернету заповнила ХХ-ХХІ століття.

Саме ця інформаційна хвиля здатна піднести на небачену раніше висоту розвитку! Якщо не сприймати інтернет як «поглинач часу», а як засіб розвитку людини в плані особистості і ментального мислення. Мою думку чудово виражає Е. Тоффлер у своїй книзі “Третя хвиля”:

«Вільний рух і виробництво інформації та інформаційних послуг, необмежений доступ до інформації та використання її для стрімкого науково-технологічного та соціального прогресу, для наукових інновацій, розвитку знань, вирішення екологічних і демографічних проблем можливі лише в демократичних суспільствах, в суспільствах, де визнають свободу і права людини, де відкриті можливості для соціальної та економічної ініціативи».

Попри те, інтернет займає непересічне місце в житті людини, у сучасному світі його оцінка досить неоднозначна. З одного боку, варто виокремити позитивне значення інтернет ресурсів, котрі забезпечують швидку і ефективну комунікацію, обмін інформацією різного змісту (факти, події, новини, ідеї, задуми, погляди тощо) та в різних формах (тексти, фото, картини, відео-, аудіо записи тощо) між соціальними акторами. Поміж тим, досить часто акцентують увагу на негативному впливі інтернету – тут знаходиться велика кількість інформації, котра може мати негативні

особистісні та суспільні наслідки. В аному контексті можна згадати рекомендації щодо створення небезпечних речовин чи заборонені відеозаписи тощо. Тривала робота з комп'ютером негативно позначається на фізичному та психологічному стані людини, адже потрібно визначати для себе міру знаходження в мережі та не перебільшувати.

Виходячи у мережу люди схильні тонути у вирії інформаційного простору. Доступ до великої кількості інформації, відкриває незвичайні можливості – відкритий доступ до інформаційних мереж усього світу, всієї музики та відео роликів. Звісно людина буде зацікавлена – тут (в інтернеті) вона здатна реалізувати свої потреби та бажання, знайти однодумців або своє кохання, знайти роботу або створити власний бізнес. Інтернет повний можливостей! Попри це, людина має зберігати здоровий глузд, мати власну самосвідомість і відстоювати свою позицію. Інтернет – це свого роду випробування інформацією.

Загалом інтернет є невід'ємною частиною життя кожного від дорослих до дітей. Але кожен використовує його по різному:

- Дорослі для інформаційної обізнаності та спілкування в соц. мережах з людьми які мають такі ж інтереси як і вони.
- Молодь для розвитку, розваг та самовираження на соціальних структурах світу.
- Молодше покоління в основному для розваг та ігр, що також є не мало важливими в плані розвитку.

Кожне покоління тим чи іншим чином пов'язане з інтернетом, кожного дня всі ми його використовуємо і відлучатись від нього не маємо бажання, адже всі ми розуміємо його привілеї та користь в побутовому та соціальному житті.

Особливу роль інтернет відіграє у політичному житті суспільства – наразі він є головним засобом формування ключових інтенцій суспільно-політичної свідомості українців та риторики держави.

Надзвичайну користь він надає саме у розширенні спектру засобів, інструментів політичної комунікації та можливостей підвищення її ефективності за допомогою сучасних інформаційно-комунікативних технологій. З початком їх розвитку відбувається перманентна трансформація політичної комунікації, внаслідок чого збільшується її обсяг і щільність, розвиваються інтерактивні форми соціальної комунікації, прискорюється їх швидкість.

Не варто забувати й того, що завдяки розвитку інтернету, істотно змінилися передусім актори політичної комунікації: збільшення доступу до інформації та розвиток навичок роботи з нею, сприяє поступовому подоланню фізичних і соціально-політичних обмежень. Без сумніву, цей процес сприяє виробленню більш ефективних механізмів взаємодії акторів та соціальних груп (блоги, соціальні мережі, вебінари тощо); розвиваються віртуальні моделі комунікації та з'являються нові способи творення, розпізнавання, розмежування та засвоєння розширених потоків політичної

інформації, зокрема такі, які можливі тільки у віртуальному просторі (прикладом може стати сторінки депутатів та президента у «Facebook»);

Потрібно пам'ятати, що трансформуються традиційні соціальні спільноти та створюються нові або альтернативи старим, також є багато веб сторінок та груп в яких кожен здатний знайти щось своє або створити власну політичну спілку, або інших інститут громадянського суспільства. істотною відмінню сучасних форм інтернет комунікації, від попередніх типів комунікації, є те, що мережа забезпечує нівеляцію соціальної ієрархії користувачів. Тут не існує ждних обмежень.

Розкриваючи соціальне значення інтернет ресурсів, не варто ігнорувати того, що вони сьогодні вони невпинно витісняють з інформаційного простору друковані газети, радіо, ТБ. Інтернет стає головним джерелом інформації в країні та методом спілкування з народом, так як це роблять деякі політики активно ведучи сторінки в “Facebook” та “Twitter”. Поміж тим, не варто ігнорувати того, що інтернет ресурси – це завжди поліваріативність, а тому державі стає все складніше забезпечувати формування спільності думки. Цей процес не можна вважати цілком позитивним, адже шукаючи підтвердження власним переконанням люди не схильні критично її обробляти, в таких випадках вони часто шукають підтвердження своїм переконанням у сумнівних джерелах. Це призводить до побутування великої кількості міфів у суспільному світогляді. Так, завдяки свободі слова і думки, в інтернеті останнім часом виникло багато різних угруповань націоналістів, фундаменталістів з чітко агресивною політикою. Водночас, інтернет стає місцем формування соціальних груп, котрі борються за власні права та права усього українського громадянства.

З огляду на неоднозначне вплив інтернету на суспільну свідомість, президент України 15 травня 2017 року заблокував роботу надзвичайно популярної серед молоді російської соц. мережі «Вконтакте». Досить опозиційною виявилася риторика щодо росту популярності соціальної мережу «Facebook», у підсумку чого була розпочата ініціатива щодо створення української соціальної платформи для спілкування “Єсвоє”. Поміж тим, поки-що вона не набрала великої популярності серед українців.

Підводячи підсумку, зауважу, що інтернет є вагомим засобом соціальної комунікації, а також має непересічне значення в процесі формування ключових інтенцій суспільно-політичної свідомості українців та риторики держав. Інтернет комунікація надає сьогодні значного поштовху українському соціуму – завдяки ІТ та інтернету, практично кожен українець перетворюється на безпосереднього учасника політичного процесу та має можливість висловити свою громадянську позицію.

ОДИНЕЦЬ Ілля Олександрович,

студент 1-го курсу

ННІ енергетики, автоматики

та енергозабезпечення

НУБіП України

Науковий керівник –

СТОРОЖУК Світлана Володимирівна,

доктор філософських наук, професор,

Національний університет біоресурсів

та природокористування України

(м. Київ, Україна)

УКРАЇНСЬКА МОВА І МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ

Кожна країна має свої звичаї, свою історію, свої важливі події які впливали на її формування та змінювали її впродовж років, а також мову, яка беззаперечно являє собою стебло держави. Для людей мова – це індивідуальне поняття. В світі немає особистості яка б не мала рідної мови. Україна має тяжку історію своєї мови. Історично склалось так, що наша мова пройшла тяжкий шлях до свого становлення. Досить довгий час її принижували й намагались позбутись, зробити її «неіснуючою». Навіть зараз в наслідок пропаганди різних мов українська забруднилась і стала менш використовуваною. Хоча й з іншого боку вона стає популярнішою в наші дні. Особисто для мене українська мова виглядає кращою в своєму чистому виді, і є більш гарною в звучанні ніж російська. Проте потрібно поважати права та бажання оточуючих, і не нав'язувати їм своє бачення «правильної» мови, бо для кожного вона буде різною.

До найголовнішої з проблем української мови, та беззаперечно до її ворога можна віднести суржик. Про суржик можна сказати що це мішанина слів із різних мов. Також його друге значення це – суміш зерна пшениці й жита, жита й ячменю, ячменю й вівса і т. ін.; борошно з такої суміші. Ви напевне помічали що в кожному регіоні України суржик має різне звучання, оскільки на нього впливали інші мови різних держав протягом великого періоду історії. Українські слова набувають дивної форми підкорюючись граматиці та стилістиці російської мови, при цьому змінюючись в своєму значенні. Суржик являє собою гібрид, якій формувався протягом довгого періоду часу і в залежності від географічного положення. На даний час найбільшого розповсюдження набув російсько-український суржик, якій поширений зокрема в центральній частині України.

Також до проблем мови можна віднести процес запозичення іншомовних слів, хоча це й не являється ваговою проблемою, оскільки різні соціальні та професійні групи мають свій жаргон. Всім відомо, що у компанії підлітків спілкуються однією мовою, а у середовищі лікарів, шахтарів або

юристів — іншою. Будь-яка група людей, об'єднаних спільним родом діяльності, має свої влучні слівця. Звичайно, процес взаємопроникнення слів з однієї мови в іншу – закономірний процес; значна частина слів з однієї мови засвоюється, підпорядковується нормам і стає повноправною лексикою іншої мови. Приблизно 10% слів нашої мови є запозиченими. Однак, коли слова з чужої мови вживаються бездумно, безсистемно, коли перекручується їх зміст і спотворюється звукове оформлення, це засмічує мову, перетворює її на мішанину власних слів, які не мають права громадянства в літературній національній мові і побутують лише в деяких специфічних соціальних різновидах.

Слів що ввійшли до нашої мови і міцно засіли в ній є багато. Ми звикаємося з ними не помічаючи навіть як говоримо їх. Але є й багато людей які стежать за чистотою мовлення її культурою, та вживають менше русизмів, або навіть не вживаючи зовсім, але більшість людей нажаль не прислухаються до своєї мови.

На мою думку для подальшого розвитку держави необхідно популяризувати вживання української мови, і ні в якому разі не нав'язувати її насильно, не намагатися вбити поняття «говоріть тільки так» а максимально популяризувати вживання чистої мови і показувати як можна розмовляти. Розвиток мови особистості – непростий процес. Лише людина, яка невпинно працює над оволодінням мовою, повсякчас прагне правильно говорити, виявляти в усному та писемному мовленні свою індивідуальність, може наблизитись до мовної довершеності. Досягти ж її – ілюзорна мрія, оскільки мова – це океан, який не має меж. Нерозумно вважати, що знаєш рідну мову досконало.

У світі налічується близько трьох тисяч мов, споріднених і далеких одна від одної. Близько спорідненими є східнослов'янські мови (російська, українська, білоруська), близькими до них є інші слов'янські мови (польська, чеська, словацька, болгарська, македонська, сербсько-хорватська, верхньолужицька, нижньолужицька). В Європі існують ще германські (німецька, датська, шведська, англійська та інші) і романські (французька, італійська, португальська, молдавська, румунська та ін.) мови. Ці групи мов становлять одну сім'ю індоєвропейських мов. Є багато мов інших систем.

ВЕНГЕР Роман

студент 1-го курсу

ННІ енергетики, автоматички

та енергозабезпечення

НУБіП України

Науковий керівник –

СТОРОЖУК Світлана Володимирівна,

доктор філософських наук, професор,

ЧИ Є В УКРАЇНІ НАЦІЯ?

Починаючи з перших кроків соціалізації і навчання дитини, вона зустрічається з поняттям «нації», суспільство активно використовує даний термін, асоціюючи його з державою, єдністю народу, елементами його ідентифікації в Світовому співтоваристві. Проте, чи розуміємо ми дане поняття правильно та з усіх сторін, чи усвідомлюємо і відчуваємо себе частиною нації, чи є у нас нація як така, з огляду на історію даного поняття і його багатоаспектність?

Актуалізація і перші змістовні теоретичні напрацювання, пов'язані з поняттям «нація» припадають на ХІХ-ХХ ст., оскільки з одного боку, ідея нації стала у центрі революцій та війн за незалежність, а з іншого – нація, набувши політичного забарвлення, досягла рівня внутрішнього самовизначення й стала невід'ємною частиною людського життя.

До когорти іменитих осіб, що торкались проблем нації належали мислителі і філософи, політики, історики, етнографи, саме роботи і роздуми Й. Г. Фіхте, Г. В. Ф. Гегеля, К. Маркса, Ф. Енгельса, Г. Гроція, Ф. Майнеке, Е. Шилза, Е. Гелнера, В. Старосольського, В. Липинського, Д. Донцова, І. Лисяка-Рудницького, які у своїх працях викристалізовували деталь за деталлю сучасне визначення поняття нації.

Для однакового і прикладного розуміння терміну, пропоную звернутися до роботи «Нація: історія і теорія проблеми» С.В. Сторожук, яка на основі узагальнень та історичного аналізу генези поняття «нація» пропонує розуміти під ним політичну спільність, яка формується історично під впливом культурних, психологічних, та економіко-політичних чинників і виявляється у свідомому сприйнятті її членами національних ідеалів та цілей [Сторожук С.В. Нація: історія і теорія проблеми (історико-філософський вимір). – К.: ВАДЕКС, 2013. – 320 с.].

Досить суперечливим в науковій спільноті ХІХ-ХХ ст. було розмежування понять «етнос» і «нація», не вдаючись до наведення позицій авторів, слід зазначити, що відмінність цих понять і різні підходи до інтерпретації сутності нації представниками різних типів націоналізму одним із перших помітив Ф. Майнеке, саме його позиція імпонує найбільше, тому пропоную розглянути наші питання через його теорію.

Він виділив два типи націй – культурні і політичні, тобто ті, що «грунтуються переважно на певній, спільно нажитій культурній спадщині, і ті, котрі мають своїм підґрунтям переважно об'єднану силу спільної політичної історії і спільного духу творення». [Майнеке Ф. Загальний погляд на націю, національну державу і космополітизм / Ф. Майнеке // Націоналізм :

[антологія / упоряд. О. Проценко, В. Лісовий ; літ.ред. Л. Білик]. – [2-ге вид. перероб. і доп.] – К. : Смолоскип, 2000. – С. 265.]

В основі типології Ф. Майнеке лежала оцінка способів побудови і цілей буття нації. Зокрема, формування «культурної» нації, на думку німецького мислителя, зумовлене «об'єктивними» чинниками: спільною історичною спадщиною й мовою, територією, релігією, звичаями тощо. Така нація може існувати й без наявності держави та політичних інститутів, оскільки вони є не обов'язковими для підтримки почуття належності до нації. Особистість у такому випадку не вільна визначати власну національну належність – це її «природна» риса, така ж, як і здатність дихати. Прикладом таких «культурних» націй можуть виступати поляки після втрати державності, німці та італійці до об'єднання у другій половині XIX століття, а також центрально- та східноєвропейські нації.

Якщо дивитись на дану модель нації крізь призму українського буття, то варто визнати, що національна єдність у XIX – на початку XI ст. визначалася культурними чинниками – мовою, культурою, побутом і звичаями, котрі відмежовували їх від нас. Однак сьогодні ситуація докорінно змінилася – відмінні світоглядні та ціннісні орієнтації, котрі проглядалися на усіх етапах українського буття, проявилися з небувалою силою у підсумку політичних спекуляцій культурними ознаками і передусім мовою. Мова, котра у XIX ст. була головним чинником консолідації українського суспільства, сьогодні стає демаркаційним чинником, який у підсумку інформаційної війни з боку сусідніх держав призвів і надалі може призводити до фрагментації українських кордонів. інакше кажучи, за умови, відсутності системи цінностей і принципів, які б ставали основою стабільного розвитку суспільства, державу очікує деструкція, а в окремих випадках і фрагментація політичних кордонів.

Продовжуючи розгляд класифікації Ф. Майнеке, слід з'ясувати сутність політичних націй, які, на його думку, «створює не тільки прагнення до самовизначення, але й тиха робота держав і політичне співіснування в одному державному об'єднанні, отже, повільне вікове зростання». Кристалізаційним пунктом формування політичних націй виступала ідея самовизначення індивіда (особистості) чи колективу (спільноти). Фактично, в межах політичної нації особистість чи особистості стають спільнотою під назвою «нація» шляхом вільного суб'єктивного вибору, вони самі визначають свою лояльність цій спільноті, адже нація, як казав Ернест Ренан, – це «щоденний племісцит». Іншими словами, існування політичної нації залежить від волі й вибору особистостей, громадянство ототожнюється з національною належністю. Конкретні історичні приклади «політичних» націй можна знайти у Франції, Англії, Швейцарії чи США. В усіх цих країнах внутрішній політичний розвиток привів до формування «нації» як спільноти політично свідомих громадян, рівних перед законом, незалежно від їхнього соціального й економічного статусу, етнічного походження й віросповідання.[Майнеке Ф. Загальний погляд на націю, національну

державу і космополітизм / Ф. Майнеке // Націоналізм : [антологія / упоряд. О. Проценко, В. Лісовий ; літ.ред. Л. Білик]. – [2-ге вид. перероб. і доп.] – К. : Смолоскип, 2000. – С. 267.]

Зазначений ряд країн-лідерів Світового співтовариства, свідчить про те, що тільки свідомий, економічно стабільний і незалежний, вільний у слові і праві вибору громадянин – це ефективніше і сприятливіше явище для суспільного зростання, ніж людина, обмежена в цьому. Дана модель нівелює всі природні особливості, різницю між різними верствами населення для забезпечення вищої мети і панування закону, дотримання якого і творить благо в суспільстві. Україна, не дивлячись на багато історичних помилок і падінь, серйозні зміни у суспільному житті, не може похвалитися політичною нацією в межах своїх кордонів. Адже, для формування політичної нації необхідна «тиха» робота держави і особливо символічна та економічна політика. На наш погляд, розвиток цих двох сфер сприятиме подолання суспільної деструкції та сприятиме формуванню нової української ідентичності на тлі відповідних новим соціокультурним і політичним обставинам системи національних вартостей.

Якщо говорити про етнічну націю в межах України, то, безумовно слід зазначити про український етнос як титульний зі всіма ознаками, що його характеризують, проте, знову ж таки через історичні і політичні явища, Україна стала державою, яка об'єднує безліч національних меншин, які є носіями свого етнічного і культурного спадку, а це проблеми мовної політики мови, культури, звичаїв, історичної пам'яті, що не сприяє консолідації українського суспільства і доказує, що ми не можемо називатися етнічною нацією.

Підсумовуючи, можемо говорити, що в Україні не сформувалася нація в науково-теоретичному розумінні цього поняття. Історичні, політичні, соціально-економічні передумови вплинули на сучасну державу не як фактор консолідації, а лише як каталізатор, що роз'єднує народ. Поряд з цим, не слід забувати про зміни, які хоч і повільно, але змінюють стан справ на краще, спільні вороги завжди об'єднують, що чітко видно протягом кількох років війни на Сході України. Нам, як учасникам історичних подій, слід розуміти і докладати максимум зусиль для розвитку і взаємопоступу між різними етносами в межах України. Рівень освіти і освіченості, як один з найголовніших елементів соціалізації особи, повинен зростати, бо тільки тоді ми зможемо тверезо дивитися на подій, що нас оточують і учасниками яких є. Вважаю, що ми маємо шанси бути політичною нацією з усіма її атрибутами і усвідомленням єдності в межах кордонів нашої держави.

МАРИНИЧ А.С.,

студент

ННІ енергетики,автоматики

*та енергозабезпечення
НУБіП України
Науковий керівник –*
СТОРОЖУК Світлана Володимирівна,
*доктор філософських наук, професор,
Національний університет біоресурсів
та природокористування України
(м. Київ, Україна)*

УКРАЇНА ХІХ-ХХ СТОЛІТТЯ: ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ

На рубежі вісімнадцятого-дев'ятнадцятого століть. Романтизм став основою світогляду української культури, що все більше і більше популярний в українській філософії. Романтизм характеризується запереченням раціоналізму та людського богослужіння. Його ідеологія ґрунтується на поклонінні індивідуалізму, підкреслюючи сильну турботу людей, психічні проблеми внутрішнього самосвідомості. Філософські проблеми збагачуються питанням "етнічності", що призвело до розвитку філософії державної концепції.

Тому не дивно, що найяскравіша і повна "філософія розуму" в українському романтизмі. Як романтичний погляд на світ домінування «філософії свідомості» відображає розвиток української нації на початку філософії ідеї Кирила - на роботі діячів Мефодіївського. У кінці 1845 року в Києві з'явився такий політичний орган, як "Кирило-Мегус", що спирається на українську традицію визволення і автономії.

Основний програмний Brotherhood документ Костомаров (М. Костомаров) (1817 - 1885 роки) Книга «Книга українського народу», який підкреслює, що український народ може і повинен бути рівним з іншими країнами історичного процесу. Основою історичного розвитку є "людський дух", і її розуміння є однією з умов для розуміння історичного явища.

Оригінальний мислитель, історик, фольклорист є членом Кирила і Мефодіївського навіть Pant Lemon Cooley (1819-1897 pp.). Домінуюча ідея внутрішньої єдності Кулі, яка становить його ідеологічну позицію, повинна визнати українське мислення, згідно з яким світ розділений на Україну та Україну. Тому – подвійна сутність людини і світу: внутрішнє, істотне і екзистенціальне існування, яке протистоїть йому. Серце є серцем, тому що воно зберігає давню структуру світогляду, що впливає на одну з цілей майбутнього. Тільки внутрішня правда і зовнішня правда є поверхневими. Куліс зовні - місто, міська культура, штучна мова. Для того, щоб стимулювати повернення до минулого, Кулі навіть пропаганди «проти» міста «філософії» відчуження «і» сільської філософії «. З урахуванням внутрішніх і зовнішніх протиріч, Україна проти європейських міст проти сільського багатства бідності.

Філософія українського духу втілена в роботі Тараса Шевченка (1814-1861), який зосереджений на людських питаннях. Бажаючи випробувати ці проблеми в майбутньому буде філософія людського існування є критично країни, проникнення Шевченка досяг всю свою роботу в поодинці, занедбані і незрозумілими (смішно) з. Притаманний антропоцентризм світогляду Шевченка визначає світ, історію та культуру світу через призму людського досвіду та потреб. Цей світ представляє Шевченка як Україну. Його особиста доля і доля українського народу віддзеркалюють один одного. Надалі імідж України, Шевченко, значною мірою визначає напрямок розвитку української ідеології та філософії. Суперечливі оцінки Шевченка світ через значущості його складність роботи, це історія українського менталітету, з поезією, як символічної фігуративного явища. Ця людина є поетом, він поклав всю людину позаду.

Шевченко завершив формування нової української літератури, розробив та затвердив українську мову літератури як чинника національної свідомості, це розвиток всіх духовних і культурних умов людини. Будучи стурбована тим, що існування українського народу ґрунтується на любові оточуючих, я вважаю, що світ не повинен бути ні слабким, ні слабким. Визнаючи людську спрагу свободи і сердито засуджуючи зло, Шевченко визнав найвищі основи людської гідності милосердя, духу людських відносин. На думку Шевченка, світ, в якому минулому і сучасному Україна мала ідеал, ідеальна громада повинна бути правителем, незважаючи на жахливу історію розщеплення різних частин колишньої унікальної землі та поширення їх у різних Держава, яка об'єднає собор України. Завдяки внутрішній перебудові, відкрили життєвий цикл глибокого вітчизняного простору.

Філософія Памфіла Юркевича (1827-1874) значно попереду свого часу. Центральним питанням його філософії є питання пізнання світу через ідеї, ідеї та думки. На його думку, стан філософії пов'язаний з духовним життям, і духовне життя є більш важливим, ніж свідомість. Дух заснований на думці та збігу. За словами Юркевича, філософія полягає у реалізації цієї концепції. Людська природа визначає душу – центр духовного життя. За словами Юркевича, добросовісне прагнення та виконання не обмежуються зусиллями розуму. Гарне відправне місце та умови для впровадження є основою того, що мислителі вважають людськими тканинами, психічною діяльністю людини та моральним життям.

Очевидно, емоційні фактори тут раціональні. Зрештою, за словами Юркевича, духовне життя з'являється на самому верху розуму, а не в корінь свого духовного життя. Характер національного менталітету тут емоційний чинник, ніж раціональні переваги.

Основоположником психологічного керівництва в українській мовознавстві був Олександр Потебня (1835-1891), який наказав йому вивчити деталі взаємин між мовою та думкою. На користь раціональної форми знань Портленд володіє вирішальною роллю мислення на мові. Немає поняття без науки неможливе, його формування означає мова. Через мову ми сприймаємо

і визнаємо світ, це слово формує серію когнітивних моделюючих систем: міфології, фольклору, науки. Люди об'єктивують концепцію світу і пов'язують її з іншими словами. Кожне використання слова, кожної модифікації, вважає Потебню творчим актом, нерозривно пов'язаним з культурою людей. Правда народжується мовою. Слово є концентрованим вираженням обміну ідеями людей один з одним, як посередника між ними, як слово реалізувати "розуміння", і особливо як "розуміння". Національна специфіка мови визначається "національним духом", в якому виражається мова. Згідно з Портлендом, нація, яка втратила свою мову, неминуче втратить свою незалежність і таким чином стане етнографічним суспільством.

ЄЖЕВСЬКИЙ Михайло,

студент

ННІ енергетики, автоматики

та енергозабезпечення

НУБіП України

Науковий керівник –

СТОРОЖУК Світлана Володимирівна,

доктор філософських наук, професор,

Національний університет біоресурсів

та природокористування України

(м. Київ, Україна)

ГІБРИДНА ВІЙНА ЯК МАНІПУЛЯТИВНА СТРАТЕГІЯ

Сьогодні перед людьми постає проблема гібридної війни, подобається це нам чи ні. Ці війни породжують новий гібридний світ або точніше, новий гібридний світовий порядок. Ми повинні цілеспрямовано вирішувати ці проблеми і приймати їх як частина нової реальності, в якій ми живемо.

Основною проблемою сучасного "стану" є те, що багато людей, включаючи політиків, експертів, науковців та журналістів, все ще сприймають поточний стан справ якось тимчасовий характер. Вони часто ведуть себе і інтерпретують це як щось ненормальне, точніше як "транзитну фазу" шлях до "кращого майбутнього". Чи є це наслідком нездатності осягнути нинішній момент або страх прийняти це інше питання. "Справжній таємниці стають секретами не тому, що про них ніхто не знає", – попереджав Карл Густав Юнг, – але тому, що ніхто їх не розуміє". Тим часом цей гібридна війна, своєрідна напіввійськова агресія, унікальна за багатьма параметрами. До таких параметрів відносяться: миттєві і творчі причини на початку війни, обману, майже повного морального розкладу і деградації багатьох громадян країни агресора.

Збройна агресія Російської Федерації проти України стала довгостроковим чинником впливу на українську політичну, економічну, військову та соціальну реальність. Трирічна гібридна конфронтація з Росією була складною Україна, її суверенітет, незалежність та право українського народу визначити своє майбутнє. Росія застосувала проти України концепцію "гібридної війни", яка багато в чому унікальна зі структурно-функціональної точки зору: за формою вона "гібридна", а за змістом – "асиметрична".

Один з найефективніших інструментів впливу Росії на іноземну і внутрішню політику України було встановлення правової політичної сили домінування у парламенті та виконавчій владі, метою якої було відкрита підтримка проросійських політиків та політичних партій під час місцевих та національних виборів. Втративши можливість впливати на український енергетичний сектор з економіко-політичними інструментами, Росія почала черговий етап своєї політики - війна, яка, на думку Карла Клаузевіца, є "продовженням" політики іншими засобами. Енергетичні об'єкти та енергетична інфраструктура широко використовуються в російській стратегії. Знищення енергетичної інфраструктури та нанесення шкоди проблем в енергетичному секторі України стали інструментами спробувала завоювати нашу країну, порушуючи стабільність нашого соціально-економічної ситуації. Це було зроблено не тільки для заподіяння економічних збитків, але також накласти психологічний тиск на українських політиків та громадян. Щоб порушити стійкість критично важливої інфраструктури України, Росія активно використовує різні методи як непрямого (економічного, інформаційного методів) і прямий фізичний вплив (руйнування, блокування, захоплення). Особливе занепокоєння викликає інтерпретація, пропагована в міжнародному науковому полі, метою якого є розмивання неоднозначності змістовних норм і створити вогнище для маніпулювання інформацією громадян у Росії.

Зокрема, пропагандистський прояв агресії є найважливішим компонентом гібридної війни проти України. На мою думку Росія не має наміру займатися повномасштабним конфліктом з Північноатлантичним альянсом. Вона розуміє, що її технологічна та економічна відсталість призведе до певної і швидкої поразки. В даний час стоїть ввести поняття гібридного конфлікту, гібридні агресії і гібридних загроз в державних доктринальних документах України. При цьому держава як прямий об'єкт гібридної агресії має розробити національній стратегії гібридного протидії на основі власних ресурсів, в тому числі.

Отже на мою думку Росія, як і сьогодні, становить величезну загрозу не лише її сусідству, але і для себе. Ця загроза збережеться в майбутньому. Надії що санкції могли як-то «спокійно» або «повернути їх до нормального життя» є просто ілюзія і безпідставні. Після трирічної боротьби проти російської гібридної агресії, Україна довела, що вона здатна захистити свій суверенітет і політичну суб'єктивність. Для нас, для України, для досягнення успіху необхідно відкрити новий підхід і нову реальність, зачепивши двері з

минулими типовими рішеннями, прийнятими як само собою зрозумілим у всіх сферах, включаючи зовнішню політику, військову, економічну і також соціальну політику. Всі зміни начинатимуться коли кожна людина буде відповідати за свої вчинки. І коли люди навчаться думати те що вони роблять, для чого вони це роблять, які будуть наслідки після цього, і тоді в світі буде панувати мир та злагода. Всі зміни починаються з нас.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Горбулин В. Мировой гибридный военный украинский авангард. – Харків, 2017.
2. Магда Є. Гібридна війна: вижити і перемогти. – ТОВ «Видавництво «Віват», 2015.

КОРЧИНСЬКИЙ Андрій,

*студент 1-го курсу
ННІ енергетики, автоматики
та енергозабезпечення
НУБіП України
Науковий керівник –*

СТОРОЖУК Світлана Володимирівна,
*доктор філософських наук, професор,
Національний університет біоресурсів
та природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ЕТНІЧНІСТЬ ЯК ЗАСІБ КОЛЕКТИВНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ

З різних джерел я зрозумів, що багато хто гадає, що українцем є той хто відповідає таким умовам:

1. Людина сама визнає себе українцем.
2. Людина розмовляє українською мовою.
3. Наявність українського предка.

Якщо це так, тоді багато людей, які увійшли в історію України як славетні митці, політики, вчені і.т.д. але не мають українського предка, не є українцями? Наприклад батьки Лесі Українки були дворянами Російської імперії, Богдан Хмельницький був поляком.

З результатів опитувань, громадяни нашої держави вважають цих людей найвидатнішими українцями на ряду з Тарасом Григоровичем Шевченком. На теперішній час на території України біля половини населення не є українцями, бо вони не розмовляють на державній мові ?

Я гадаю що українцем є та людина, яка визначається духовним критерієм. А Українцями є ті люди, які об'єднанні між собою духовно. Звісно справжнім українцем, не є людина з Алжиру, Туреччини або з Китаю яка

приняла громадянство України і проживає на її території, але ця особа повинена належати українському етносу. Тобто громадянство і етнос це різні поняття. Громадянин – це категорія політична, яка об'єднує людей, наділених правами делегувати своїх представників в органи державної влади усіх рівнів. Етнос історично сформована на визначеній території стійка сукупність людей, що має єдину мову, спільні риси й стабільні особливості культури і психології.

Ще українцем можна назвати ту людину, яка поєднує свою духовну сутність із духовною сутністю етносу.

Тут може виникнути ряд запитань. Що таке “духовна сутність етносу”? Хто її означає? Як я її можу впізнати і як я можу порівняти її з моєю, персональною, духовною сутністю? Та і взагалі, хто і де думає над питанням - Яка моя власна духовна сутність?

Ці питання складні і потребують глибокого вивчення філософів, психологів та інших вчених. Для мене, як для простої людини все на багато простіше. Я знаходжу всі відповіді на рівні відчуттів, які мені кажуть що я українець бо мені добре бути українцем і я гарно себе відчуваю з іншими українцями.

Таким чином, серед тих «критеріїв українця» буде достатньо лише першого критерія. Людина сама визнає себе українцем. Інші умови лише підсилюють це твердження. Якщо особа вважає що вона українець то вона буде по мірі можливості розмовляти українською мовою і матиме українські корені\гени.

Мій висновок є такий. В Україні не є українцем та людина, яка себе не визнає духовно українцем, а має духовну приналежність до іншої культури чи етносу.

САВЧЕНКО Іван Вікторович,

студент 1-го курсу

ННІ енергетики, автоматики

та енергозабезпечення

НУБіП України

Науковий керівник –

СТОРОЖУК Світлана Володимирівна,

доктор філософських наук, професор,

Національний університет біоресурсів

та природокористування України

(м. Київ, Україна)

СИМВОЛІЧНА ПОЛІТИКА СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Символічна політика є видом політики, який діє в царині політичної свідомості та спрямований на конструювання і підтримання легітимності

влади на рівні довіри до її інститутів і персон. Вона реалізується через субституції (підміна політичної реальності в свідомості громадян), відтворення існуючого кредитування або суспільного договору в символічних діях, нагнітання чогось, відтворення харизматичного права на легітимну владу.

В перекладі з грецької термін "символ" означає "об'єднання, з'єднання" і походить від грецького "symbolon" – умовний речовий розпізнавальний знак для членів певної групи людей, таємного товариства; речовий або умовний код, що позначає або нагадує певне поняття, образ, втілює якусь ідею.

Політичні символи, які впливають переважно на емоційну складову людської сутності, є потужним інструментом здійснення політичної влади через значний потенціал психологічного впливу, адже люди інстинктивно вірять в їх важливість.

Від самого початку президентства Януковича його супроводжували не надто прихильні символи: то двері парламенту зачинилися прямо перед його носом в ході інавгурації, то вінок впав під час спільної з Медведевим церемонії покладання квітів. Проте в подальшому президент та його оточення почали використовувати символи на свою користь.

Головним символом в діяльності президента став символ реформ – не самі реформи, але всього лише їх віртуальний образ. Спекуляції на термінології дозволили не лише переконати частину суспільства в проведенні якихось позитивних перетворень, але й повсякчас лякати чиновників невідворотністю відповідальності за провал цих же таємничих реформ.

Це стосується так званих адміністративної (звільнення частини держслужбовців), пенсійної (підвищення пенсійного віку), судової (нівелювання ролі Верховного Суду) та низки інших "реформ".

Чільне місце в пантеоні символів діючої влади посідає конституційна реформа.

Під її прапором в Україні вже третій рік відбувається поступова трансформація конституційно закріпленої форми державного правління – чи не основної складової конституційного ладу, право на зміну якого, відповідно до 5 статті Конституції, належить виключно народові і не може бути узурповане державою, її органами або посадовими особами.

Відбувається це шляхом революційних в масштабах світової правової доктрини рішень Конституційного суду, ординарних законів і підзаконних актів.

Символічна конституційна реформа ще на етапі формування складу уповноваженого на розробку проектів цієї самої реформи органу – конституційної асамблеї – зайшла так далеко, що незабаром, на підставі прийнятого 17 травня 2012 року закону, всі органи державної влади включно з парламентом зобов'язані будуть буквально ловити слова президента про напрями бюджетної політики і на їх основі готувати проекти бюджетів всіх рівнів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. <https://goo.gl/8sJtyS>
2. <https://goo.gl/Nsz3or>
3. <https://goo.gl/gMxV9U>

СТЕПАНЕНКО О.В.,

студент

ННІ енергетики, автоматики

та енергозабезпечення

НУБіП України

Науковий керівник –

СТОРОЖУК Світлана Володимирівна,

доктор філософських наук, професор,

Національний університет біоресурсів

та природокористування України

(м. Київ, Україна)

РОЛЬ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Взаємозв'язок між історичною пам'яттю та національною ідентичністю – це науково доведений факт. Дана тема залишається предметом інтенсивних досліджень, обговорень і дискусій вже протягом довгого часу. Дослідженням цієї теми займаються наукові дисципліни – соціологія, політологія, історіографія, філософія тощо.

Великий мислитель ХХ століття папа Іван Павло II стверджував, що "нації, як окремі індивіди, обдаровані історичною пам'яттю... історії нації, об'єктивовані і зафіксовані письмово, є одним з найважливіших елементів культури – елементом, який є вирішальним для ідентичності нації у вимірах часу" [3, с.83]. Ще одну думку запропонував Т. Кузьо: "Немає пам'яті – немає ідентичності, немає ідентичності – немає нації" [2, с.134]. Проте взаємозв'язок історичної пам'яті та ідентичності нації залишається відкритим питанням, яке дає можливість для інтерпретації.

Як говорив відомий український письменник М. Рильський: "Хто не пам'ятає минулого, той не має майбутнього". Дійсно, щоб рухатися вперед нація повинна пам'ятати і шанувати своє історичне минуле.

А тепер розглянемо конкретно формування ідентичності на прикладі нашої країни – України.

Утворення України як держави почалося з виникнення Київської Русі. Прша згадка про Україну вживається в Київському літописі за 1187р. Територія Київської Русі була великою, тобто на цій території проживали різні етнічні народи. Тобто, якщо ми говоримо про формування української ідентичності, то говоримо не лише про етнічних корінних українців, а про

всіх людей, які населяли, проживали і проживають на території України. Адже, кожна нація внесла свій внесок у формування ідентичності.

Щоб правильно сформулювати думку про формування української ідентичності, наведемо цитату українського історика Я. Грицака, який застерігає від надмірної "етнізації": "Не можна трактувати її лише як результат дії самих лише українських мас, забуваючи про присутність на українських етнічних землях упродовж всієї історії інших національних груп ... кожен з цих народів робив свій внесок в "український проект"[4, с.21]. Дійсно, визнаючи і усвідомлюючи цей факт ми не лише об'єднуємося, як держава, нація, а і всі разом несемо відповідальність за результати, які отримуємо в майбутньому.

Згадаймо декілька моментів зі всесвітньої історії та історії України, щоб зрозуміти важливість і необхідність єднання всіх національних меншин і українців в цілому. Наприклад, трагедія Бабиного Яру чи депортація кримських татар. Ці події мають стати "місцями пам'яті" всієї нашої нації, органічною частиною українського норову, ці події згуртовують націю навколо спільної трагедії та живлять національну свідомість почуттям співпричетності до всіх цих подій.

Наша історія багата на різні події, але пов'язана з історією інших держав. Це поступово вбиває нашу історичну пам'ять, а отже, і українську ідентичність. Яскраво це описує англійський дослідник історії Е. Вілсон: "... українську ідентичність іще треба "перебудувати", відокремити її від інших національних історій, з якими пов'язувалося життя українців протягом століть – російської, радянської, польської, угорської тощо"[5, с.378].

Пам'ять українців потребує вивільнення від маси імперсько – радянських стереотипів у сприйнятті історичного минулого держави, які гальмують процес національного самоусвідомлення громадян України.

Виходячи з усього вище сказаного можна зробити висновки, що наша ідентичність напряму залежить від нашого історичного минулого, котре тісно переплітається з історією інших держав. Щоб мати чисту українську індивідуальність ми повинні відсіяти "чужу" історію. Це дасть нам можливість для створення нашої української індивідуальності. Якщо історію нашої країни залишити попередньою і не переглянутою, то матимемо суміш української ідентичності та ідентичностей інших держав. В такому разі наша індивідуальність вже не є нашою, а набором всіх націй з якими пов'язана наша історія. Коли ми будемо готові прийняти нову історію України без залучення інших держав, тоді ми зможемо остаточно сформулювати українську ідентичність.

ЛІТЕРАТУРА:

1. [1.inbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/59864/10-erniy.pdf?sequence=1](http://inbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/59864/10-erniy.pdf?sequence=1)
  2. Kuzio T. Ukraine. State and Nation Building. – London: Routledge, 1998.
  3. Іван Павло П. Пам'ять та ідентичність. – Львів: Літопис, 2005. – 167 с.
  4. Грицак Я. Страсті за націоналізмом. – К.: Критика. – 2004. – 343с.
- Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/Table/220408/stenograma.htm>

ХАЛІМОН Катерина Олегівна,

студентка

ННІ енергетики, автоматики

та енергозабезпечення

НУБіП України

Науковий керівник –

СТОРОЖУК Світлана Володимирівна,

доктор філософських наук, професор,

Національний університет біоресурсів

та природокористування України

(м. Київ, Україна)

РОЛЬ ЖІНКИ В УКРАЇНСЬКІЙ КУЛЬТУРІ: ВЧОРА, СЬОГОДНІ, ЗАВТРА

З давніх давен вважалося, що жінка є берегиня дому, сім'ї. Але ж яка роль жінки в українській культурі: вчора, сьогодні, завтра.

До прикладу візьмемо XVI-XVIII ст. Жінки вищих суспільних станів в Україні в XVI-XVIII ст. мали досить широкі спадкові права, на відмінно від більшості країн Західної Європи. Жінки мали право на свою власну думку. Звичаєве право українського народу передбачало участь жінок в копних судах і дозволяло їй в разі відсутності чоловіка виходити і відповідати за нього, то вже від XVIII ст. Жінка поступово почала втрачати цю можливість. Але уже в XVIII ст. став періодом обмеження і позбавлення українських жінок звичайної суспільних прав. Законодавче обмеження дуже сильно вплинуло на суспільне становище жінок, їх сімейні та майнові інтереси.

Образ жінки в культурі суспільства Радянської України. Перш за все, зазначимо відмінності у політиці щодо жінок, яку провадила радянська влада на територіях нашої держави, що у 1922 році були приєднані до СРСР та у ставленні в цей же час до жінки на західноукраїнських землях. Якщо у першому випадку українка отримує офіційно задеклароване право на освіту, то у другому – вона самостійно починає боротися за право на гідну оплату праці, навчання та національну самосвідомість. Применшувати кроки радянської політики на шляху до паритетної демократії в суспільстві не можна, але, як виявилось, у багатьох випадках вони залишалися в статусі де-юре. В реальності ж, селянки-колгоспниці часто не могли отримати паспорт для того, щоб виїхати на навчання в місто. Західноукраїнська жінка в цей час активно боролась за своє право на рівні із чоловіком умови праці, за

можливість національного волевиявлення. Це і призвело до того, що з приходом радянської влади на український захід багато українок вступили до лав Української Повстанської Армії, Організації Українських Націоналістів, провадили власну політику в раніше створених об'єднаннях. Це призвело до закриття радянською цензурою багатьох західноукраїнських жіночих видань, у яких були яскраві заклики до самоствердження української нації, до жіночої боротьби (наприклад, «Жінка», «Громадянка», «Жіноча воля», «Діло» тощо). Отже, радикалізм в національній свідомості, що проявлялася в українки на заході, не був притаманний жінкам зі східних земель України. У цьому і полягає основна особливість ролі жінки в культурі суспільства України, яка в 1939 році повністю увійшла до складу Української Радянської Соціалістичної Республіки.

В 1948р. Генеральна Асамблея ООН прийняла і проголосила загальну декларацію прав людини яка гарантувала:

- Що кожна людина має право на працю на вільний вибір роботи, на справедливі умови праці.

- Кожна людина має право створювати професійні спілки і входити до професійних спілок для захисту своїх інтересів.

Чинне законодавство дає можливість чоловікам і жінкам України рівні можливості і права. На даний час багато хто рахує, що жінка не може стояти на посаді вище чоловіка, бо жінка це слабка стать, яка не може постояти за себе і за інших, але це не так. Бо кожна впевнена в собі жінка яка прагне здобути чогось вищого ніж має, вона обов'язково цього доб'ється навіть якщо будуть казати, що це не так.

З інформаційних джерел ми вияснили, що 53% населення країни, кількість жіночих організацій росте, а кількість жінок в організаціях влади зменшується. В часи Радянського Союзу тільки одна жінка займала пост міністра – Катерина Фурцева . На сьогоднішній день в Україні нема жодної жінки, яка би займала високу посаду в політиці. З розвитком в країні ринкових відносин, багато жінок відкривають свої власні справи, хоча вони і не великі. Також можна сказати і про заробітну плату, що рівень жіночої заробітної плати складатиме 2/3 чоловічої. Гендерна рівність в оплаті праці є прямим порушенням принципу рівної оплати за рівну працю. Жінки займають низько оплачувані посади, тому що чоловіки витискають жінок з добре оплачуваних.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Земзюліна Н. Соціалізація жінок в Радянській Україні 20-х – 30-х. ХХ ст.
2. Українки в історії. Видавництво Київ "Либідь" 2004

ГОНЧАРЕНКО Євгеній Ігорович,
студент

*ННІ енергетики, автоматики
та енергозабезпечення
НУБіП України
Науковий керівник –
СТОРОЖУК Світлана Володимирівна,
доктор філософських наук, професор,
Національний університет біоресурсів
та природокористування України
(м. Київ, Україна)*

МАЙДАН: ЯК ВСЕ ПОЧАЛОСЯ!

Чотирирокимипрожилизекс-президентомВікторомЯнуковичем. Став він напосаду завдяки мінімальній перевазі та фальсифікаціями на протязі виборіву 2010 р. Прийшовши до влади, він відразу ж змінив Конституцію України та надав собі великі повноваження.

Потім він набрався у західних партнерів кредитів, близько 35 мільярдів доларів, а свого опонента на виборах по садив у в'язницю за сфальсифікованими звинуваченнями. Напротязі чотирьох років правління, Україна дуже зубожіла та перетворилася на країну в якій править бандетизм. В державі не можливо було займатися будь якою діяльністю, прозоро вести бізнес та висловлювати власні думки, що не збігалися з думками партії Януковича. Прийшли в непридатність медицина та інші галузі науки та промисловості.

За весь період, коли Янукович був привладі, він став третім за ціною у тримання президентому світі, більше витрат на утримання мають Обама, а Путін. На мою думку, це була сама жахлива помилка в житті нашого народу, обрати такого президента, що і вилилося Євромайдан.

Запіврокудоподійвцентрікраїнивінпочаврозповідати, щопроблемвкраїнінебуде, якщо Україна підпишеасоціаціюзЄвроСоюзом. Заденьдопідписанняасоціації президент сенсаційнозаявив, щоцьогоробитинебудетанавітьнепояснивпричинцьогорішення.

Ядумаю,щонацерішеннявплинувнашсхіднийсусід.

ІтодінацентральноуполощуУкраїнивийшлидекількасотеньлюдей, якінезгоднізцимнезрозумілимрішенням і хотіли вивестикраїнунашляхевроінтеграції.

Хочаневсібулиприбічникамипідписанняугод, алецебулаякасьнадіязмінитинакращенашудержаву.

Людинамайданізнаходилисядекількаднів, аколипротестивжепочаливщухати, мітингхотіливідтіснитидатийомурозгорнутися. Людейпереслідували, жорстокобили,

хапалиівідвозиливнікомуневідомомунапрямку.

Самеціподіївикликаливеликеобурення,

щонаступного дня люди знову вийшли на головну площу країни, причому було їх удесятьки разів більше.

Тоді ще хто не вимагав відставки Януковича. Люди просто хотіли, щоб були покарані винні у побитті мирних громадян, які хоч що хотіли змінити у своїй країні.

Щоб будуть стояти на Майдані до того часу, поки не відбудеться правосуддя. Події відбувалися з 21 по 30 листопада.

31 листопада без всяких пояснень причин міліція та беркут спробувала штурмом озігнати мітенгувальників.

Активістів Майдану, тих хто їх підтримував, і тих, хто їм допомагав, стали відловлювати, викрадати і навіть вбивати. Але Майдан вистояв, вистояв не один місяць і все таки досягнув

головної своєї цілі: змінити корупційну владу та повернути країні шлях європейської інтеграції.

Саме в цьому і проявляється тяга до свободи нашого народу та кожної людини в цілому, тому що українець – вільна, життєлюбна людина, її незломати і не зробити рабом.

Український народ розумів, що може змінити країну на краще своїми руками, всі майбутні президенти повинні це розуміти інакше буде іще один такий майдан, а наслідки для влади будуть жорсткіші.

ГОРБНЯК Микола,

*студент 1-го курсу
ННІ енергетики, автоматики
та енергозабезпечення
НУБіП України
Науковий керівник –*

СТОРОЖУК Світлана Володимирівна,
*доктор філософських наук, професор,
Національний університет біоресурсів
та природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ДЕКОМУНІЗАЦІЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ СИМВОЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

Історія України надзвичайно цікава та суперечлива. Українська Радянська Республіка була фактично найрозвиненішою серед всіх Республік Радянського Союзу, вона багато разів переживала упадок. Про те, що Радянська влада завадила Україні стати повноцінною державою чи навпаки об'єднала її розділені шматки можна довго. Але думаю факт голодомору як пригноблення Українського народу відкидати було б некоректно.

Після розвалу союзу в 1991 Україна до сих пір переживає такий процес як декомунізація. Так як Україна фактично серед республік була одним з ініціаторів розпаду радянського союзу та була на відмінно від інших республік рішучою та патріотичною ,після проголошення незалежності український народ розпочав процес декомунізації.

Декомунізація – це процес позбавлення країни від комуністичного минулого. В Україні декомунізація почалася з освіти та виховання. В 1991 році був повалений манумент на честь Жовтневої революції. Декомунізація України розпочалася ще задовго до Революції гідності хоча варто зазначити що під час революції процес декомунізації прискорився в багато разів, було перейменовано безліч вулиць, будинків, та проспектів.

Але на мою думку є такі пам'ятки архітектури які вже стали більше як просто сліди комуністичного правління. Прикладом цього є ВДНХ на Виставковому центрі в місті Києві та багато інших манументів які на мою думку не заслуговують на демонтаж.

Далеко не всі громадяни України сприйняли закони про декомунізацію спокійно. Але справедливо зазначити що противниками цих законів були люди похилого віку які до сих пір вимірюють все в рублях та живуть в надії на об'єднання Радянського Союзу. Хоча їх можна зрозуміти так як при союзі і справді були порівняно більші виплати та субсидії але це вже зовсім інша тема. Щось було краще щось гірше...

Можна бути патріотами але не треба бути фанатиками можна дивитись в майбутнє але не можна забувати про своє минуле яким би воно не було.

ДОВБНЯ Володимир

*студент 1-го курсу
ННІ енергетики,автоматики
та енергозабезпечення
НУБіП України
Науковий керівник –*

СТОРОЖУК Світлана Володимирівна,
*доктор філософських наук, професор,
Національний університет біоресурсів
та природокористування України
(м. Київ, Україна)*

МОЛЬФАРИ І КОЗАКИ-ХАРАКТЕРНИКИ У ТВОРЕННІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Державотворчі тенденції формування і розбудови молоді української держави передбачають потребу нового, об'єктивного концептуально-історичного переосмислення процесу духовно- культурної самоідентифікації,

визначення особливостей етнічного світосприйняття та головних складників становлення народного архетипу. Відродження української філософської культури та повернення до духовної спадщини Київської Русі, яка на наших землях величезна.

Мольфари – правнуки язичницьких жреців і відунів Київської Русі, які передавали знання про природу і людську душу у первозданному вигляді і розумінні ще перших людей на території України. Саме тих людей, які будували тотеми, алтарі на місцях сили, де відчували природну в своєму чистому і справжньому вигляді. Людей, які у випадку недостачі духовної і тілесної сили молилися Перуну, тих що намагалися зрозуміти світ з допомогою бога Велеса, тих що звертались до Лелі у проханні кохання, а в Даждбога просили біля тотемів, кладучи врожаї і молячись, достатку і процвітання сім'ї. Ці знання були найрізноманітнішими, мольфари знали, яким чином діють лісові трави і інші дари природи на організм і здоров'я людини, ведали психологію, адже могли вселяти віру в перемогу, натхнення, установку на відновлення здоров'я хворого, спілкувались з дикими тваринами, ба навіть могли ментально розмовляти з Природою, певним чином керуючи нею, наприклад мольфари викликали дощ, у випадках, коли в їх краях починалась засуха.

Ці лісові маги жили здебільшого в Карпатських горах, адже на іншій території тогочасної Київської Русі магія або мольфарство (ворожбіння) перелідувалося православною владою. Власне, саме через переслідування давніх знань мольфари і з'явилися, вони переносили в своїй голові певну кількість інформації, що була накопичена нашими предками в умовах повного єдинства з природою. Що ж до цієї інформації про таємниці світостворення, то на мою думку, дізнатись їх може кожен, однак для цього необхідно пожертвувати таким благом цивілізації, як зручності і долучитись до природного життя в обіймах природи.

Наші друїди (ін. назва лісові маги) передавали знання усім, в кому бачили якийсь потенціал до розуміння секретів природи, нерідко їм на шляху траплялись розуміючі очі і серед воїнів-вільників нашої держави козаків. Козаки, слухаючи мольфара або і просто гуляючи лісами очали також відчувати силу природи в своїх жилах. Ось так і з'явилися козаки-характерники. Ті, що криками наводили на тисячні ворожі війська, ті, що приручали диких коней, ті, що збирали трави задля лікування, ті, що спілкувались між собою ментально.

Що ж несли за собою ці люди і яка їх роль у сучасному суспільстві і структурі життя українців? По-перше, і мабуть, найголовніше, ось ці діти природи передавали з собою знання про важливі обряди і свята, такі Івана Купайла, або обряд крашення яєць до Пасхи (на днях там буде)), наших дохристиянських земляків, що зумовлює єдність українського колового розвитку, тобто українці, як нація не втратили власних коренів, тому можемо ростити Дерево Життя далі. Тобто, певним чином вводили двовір'я на українські землі. Переживши істотні народні модифікації, двовір'я стало

своєрідною відповіддю, етнічним доповненням нової християнської парадигми. Воно встановило початкові засади пізнання і пояснення оточуючої дійсності як у практичному житті, так і у релігійно-філософських розмірковуваннях давньоруських, а пізніше українських мислителів. Уже на первинному, міфологічному етапі етнотворення двоїстість народно-християнського начала заклала основу унікальності Наам українського народу, об'єднала народне "ми" та сформувала культурно-світоглядну традицію світосприйняття, забезпечила збереження ідентичності народу. "Старе" як "своє", "близьке" язичницьке світобачення чинило тривалий опір входженню "іншого", людиновимірною пояснення першопричини. У давньоруській традиції результатом культурно-парадигмального зміщення та звичаєвого накладання є феномен двовір'я. "Чуже" християнське входить у народні вірування через "стару", "свою" язичницьку обрядовість та за допомогою близької до народної старослов'янської церковної мови. Причини такої ситуації латентного, прихованого консенсусу двох ідеологічно несумісних світоглядів митрополит Іларіон (Іван Огієнко) пояснив так: "Народ і не міг, і не хотів відійти від своїх стародавніх вірувань, що склалися довгими віками, і що дали йому повну систему життєвого світогляду, через що він, – бодай по своєму, – розумів світ і життя. До нового народ пильно прислухався та придивлявся, і брав із нього те, що розумів, поєднуючи його з стародавнім. Оце й складало істоту двоєвір'я: до готового й усім сильно зацепленого старого вірування помалу входило маленьким і тоненьким джерельцем нове християнське"

По-друге, знання про лікувальні властивості трав, на яких зараз ґрунтується сучасна фармакологія, передаючи ці знання від родини до родини, від коліна до коліна і так усією Україною. По-третє, мольфари вносили і продовжують вносити (окремі відлюдні мольфари і досі живуть на території України) корективи до погоди на нашому небі, змінюючи її в такій мірі, в якій буде найкраще для нашого народу.

Як бачимо, мольфарство - то надзвичайна відповідальність, у першу чергу, перед собою, перед нащадками, перед своїм народом. Без відунів – світ втратить сенс, втратить цінності. Урешті-решт, мольфари - то наша автентика, це те, що робить нас унікальним і самобутнім народом, цікавим для світу. На жаль, сьогодні мольфарство занепадає. Немає кому хранити рідні Карпати. Останній відомий світові мольфар - Михайло Нечай помер 15 липня 2011 року у власному будинку від руки вбивці-шизофреніка. Зростає кількість тих, які шукають заробітку, а не покликання. Відання перетворюється на імітацію. Будемо сподіватися, що побільшає людей духовних, а не шарлатанів, бо мольфар - глибоко віруюча людина, яка дає світу зрозуміти одну істину: "Свято шануй рідних Богів і Предків, живи в злагоді з Природою і самим собою, чини по совісті, а якщо шукаєш Вищого Знання - пізнай себе..." Побувавши в язичницьких місцях, зокрема Києва, можу сказати, що як мінімум затримується дихання в цих джерелах, а

додатково ще й з'являється відчуття духовного збагачення внутрішнього світу і зміна бачення краєвидів довкола не покидає. Сам в моменти такого зближення з цієї атмосферою розумієш, що мольфари не пусте діло робили, вони намагалися і намагаються досі показати нам величезну силу, що криється в Сонці, листі дерев, річці поруч, і кожній живій істоті, а тим більше людині, як єдиній свідомій істоті на Землі. Але ж ми надто спішимо за коштами, вічно витрачаємо енергію у бік збагачення, з якими, що найцікавіше і померемо (хто чого вартий спитай у могили), ось і не встигаємо почути і побачити цього зову природи, який безперечно вказує на шлях до кращого і світлішого майбутнього.

ВАНІНА Ольга Юріївна,
*студентка 2 курсу 1 групи факультету
захисту рослин, біотехнологій та
екології,
НУБіП України
Науковий керівник -*
КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна,
*кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОСОФІЇ

А ви думали, що Україна так просто. Україна – це ексклюзив. По ній пройшли всі катки історії. На ній відпрацьовані всі види випробувань. Вона загартована найвищим тартром. В умовах сучасного світу їй нема ціни. (Ліна Костенко)

Говорячи про розвиток філософської думки на наших землях, варто звернути увагу на ментальні особливості українського народу. Певним чином вони визначалися природним середовищем, в якому жив наш народ. Протягом останніх тисячоліть, історія яких зафіксована в писемній формі, на українських землях проживали представники різних народів. Ті, які зуміли укорінитися, з часом виробили певні особливості світосприйняття, характерні цим умовам.

Д. Чижевський спробував виділити основні характеристики українського національного типу й простежити, як вони відображені на філософському рівні. З його точки зору, український народний характер не був та й не міг бути чимось абсолютно стабільним. На нього впливали два чинники – природа України та її історія. Особливу роль у формуванні українського світосприйняття і світорозуміння відіграв степ. У цьому сенсі

українців відрізняються від більшості європейців і певним чином зближуються з кочовими, зокрема тюркськими, народами Азії. Степ породив таке явище, як українське козацтво. Життя в ті часи було небезпечним, цей чинник і сформував ментальні риси козака.

Питанням української ментальності та їхнього відображення на філософському рівні багато уваги присвятив І. Мірчук, розглядаючи цю проблему в контексті «слов'янської духовності». Він вважав, що духовна енергія слов'ян має не вертикальний, а горизонтальний напрямок. Вона зосереджується не в головах геніальних мислителів-спеціалістів (типу Канта чи Гегеля), а розливається широко філософічними зацікавленнями народних мас. Він звертає увагу на сильну перевагу в ній «моменту емоційного над раціональним».

Ще однією особливістю української філософії є сильна пов'язаність із землею, природою, «злитість» з ними. Ця «злитість», прагнення до природного життя неодноразово виявлялася в творчості українських письменників, мислителів, філософів, що походили з наших земель.

На сильну пов'язаність із землею українців звертав, до речі, увагу І. Мірчук, називаючи цю рису антеїзмом. Він розглядав її як головний компонент української духовності. Такої думки дотримувалися й інші дослідники української ментальності Анахарсис, Г. Сковорода, Т. Шевченко, П. Куліш та інші. Водночас у творчості українських мислителів бачимо звеличення природи. Тому суттєвою рисою нашої ментальності, яка знаходила вияв на рівні філософствування, є емоційність та чуттєвість. Представлена вона у «філософії серця», яку представляли Г. Сковорода, П. Куліш, П. Юркевич. Ця риса певним чином виключає українську філософію зі сфери європейської традиції, в якій акцент робиться переважно на раціональності та логічності. Водночас емоційність та інтуїтивізм зближують українську філософію з індійською. Немало наших мислителів робили акцент на внутрішньому самозаглибленні й самопізнанні. Це бачимо в Г. Сковороди, у інших представників «філософії серця». Захоплення українцями природою, підсилене емоційністю, визначають таку ментальну рису, як естетизм. Звідси намагання українців естетизувати дійсність на рівні побуту, культури. Українські мислителі, які намагаються представити філософські ідеї, часто роблять це в літературній формі (П. Куліш, Леся Українка, І. Франко, В. Винниченко, В. Підмогильний, О. Бердник та інші). Очевидно, історичні чинники, поєднані з географічним фактором Степу, сформували в Україні своє розуміння волі та індивідуалізму. Українець не визнає закону, чітко ustalених норм поведінки, накиннутих зовні. Для українців свобода – це воля, навіть сва-воля (без обмежень, наближена до анархії). Щодо індивідуалізму, то він мислиться як «втеча від світу». Прикладом такого індивідуалізму став, не дуже популярний за часів свого життя Іоан (Іван) Вишенський, твори якого майже не друкувалися і який не поступався за рівнем своєї освіченості та ерудиції деяким письменникам. Чому так відбулося? Очевидно, далеко не останню роль зіграв своєрідний «духовний анархізм»

цього автора, його небажання приймати існуючі суспільні порядки і втеча від них (до чернечої келії на Афон).

Українська земля займає унікальне місце в розвитку філософських традицій. На жаль українська філософія сформувалася у колоніальних умовах. Такою вона залишається до сьогодні. Але незважаючи на це, ми не можемо заперечувати своєрідність і неповторність української філософії.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Антонович Д. Про козацькі часи на Україні. – К., 1991. – С.19-20.
2. Горський В.С. Історія української філософії. – К., 2001.
3. Гончаренко І. Уваги до українського національного характеру // Хроніка-2000. – В.37-38. – С.72..; Миколаєнко Л. Український степ як естетичний феномен // Хроніка-2000. – В.37-38. – С.37.
4. Кульчицький О. І. Мірчук – дослідник української духовності // Хроніка-2000. – Вип. 37-38. – С.57-58. Вип. 37-38. – С.44-52.
5. Чижевський Д. Нариси з історії філософії на Україні // Чижевський Д. Філософські твори: у 4-х тт. – Т.1. – К., 2005.. С.16-25

БЕДІН Луїза Ігорівна,

*студентка 2 курсу факультету захисту
рослин, біотехнології та екології,
спеціальності біотехнологія та
біоінженерія, НУБіП України
Науковий керівник:*

КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна,

*кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

БУДДИЗМ І УКРАЇНА

Буддизм зародився в VI ст. до н.е. у Північній Індії. Сідхартха Гаутама у віці 29 років, незадоволений власним життям, покинув сім'ю і блукав країною, як безхатченко. Через багато років він досяг пробудження (бодхи), пізнавши правильний життєвий шлях, який відкидає крайнощі. З часом хлопця назвали Буддою, що дослівно означає – «пробуджений».

Основою філософського вчення буддизму є чотири істини, які Будда проголошував. Перша: життя - це страждання. Друга: причиною страждань є жага до переродження. Третя: щоб позбутися страждань, потрібно позбутися цієї жаги. Четверта: шлях який приведе до усунення страждань (нірвани), - священний 8-стимульний шлях, - полягає у наступному: правильне судження,

правильна мова, правильне життя, правильне прагнення, правильна увага і правильне зосередження.

Філософська концепція буддизму схожа з основними догмами релігій найпоширеніших в Україні: православною і католицькою. В обох релігіях вважається, що душа зможе знайти спокій в раю, якщо на землі проживе праведне життя й спокутує усі свої гріхи. В основі праведного життя, також лежить страждання, адже страждав Ісус за наші гріхи, страждаємо ми за власні проступки й за гріхи наших предків. Наприклад, у Біблії сказано, що жінка буде народжувати в муках через те що Єва ослуhalася Господа. Відмінністю між буддизмом і християнством є те, що у християнина лише один шанс на життя, в якому вона буде жити праведно й потрапить у рай, або ж грішитиме й мучитиметься вічно в пеклі.

Шлях до раю схожий із шляхом до нирвани. Правильна мова в християнстві це гріхи коли людина лається, бреше, осуджує когось, хвалиться та інше. Правильне життя - дотримання законів Біблії, посту, читання молитов, шанування релігійних свят. Правильне прагнення - прожити життя так, щоб потрапити у рай. Правильне зосередження - під час молитви, людина має розуміти, що вона читає і з якої причини.

Також є відмінності між християнською філософією і буддійською. Основна - це правильне судження в буддизмі, а у християнстві будь-яке судження вважається гріхом, адже судити кожну людину дозволено лише Богу.

Не дивлячись на переплітання певних положень між християнством і буддизмом, це дві зовсім різні релігії, які не можна сприймати як частини однієї релігії.

Оскільки деякими думками давньоіндійська буддійська філософія схожа до нашого християнства, то такий тип релігії може існувати і в нашій країні. У 1991 році в Україну приїхав Лама Оле Нідал й започаткував буддизм Діамантового шляху чим довів можливість існування даної релігії серед людей нашого менталітету. З часом на усій території нашої країни було створено 20 світських центрів учення Діамантового шляху лінії Карма Каг'ю. Основним завданням вчителів є донести слухачам, що реальним є лише власний розум і досягнути просвітлення він зможе за допомогою правильного погляду на життя, відповідній поведінці та медитації. Постійної кількості слухачів, які приходять на курси просвітництва немає, але в загальному на великих курсах збирається приблизно 2000 осіб, серед яких багато освічених людей.

Отже, філософія буддизму має не лише відгомін у православній та католицькій релігіях, а й розвивається в Україні як повноцінна релігія за допомогою наставників із Тибету.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Біблія. Новий заповіт.
2. Буддизм Діамантового шляху в Україні: <http://buddhism.ua/>.

3. Философия Древней Индии: <https://www.ifilosofia.ru/istoriya-filosofii-lektsii/616-filosofija-drevnej-indii-2.html>

ГАРІЯН Ольга Вікторівна,
*студентка 1 курсу,
факультету захисту рослин,
біотехнології та екології,
НУБіП України,
Науковий керівник-*

КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна,
*кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ В УКРАЇНІ

Якими б не були людські суспільства, – примітивними чи розвинутими, осілими чи кочовими, класовими чи докласовими, войовничими чи миролюбними, багатими чи бідними, – усіх їх об'єднує незаперечний факт наявності в соціальній структурі двох найбільших категорій людей – чоловіків і жінок, а також те, що в культурі суспільства є сукупність ідей, ставлень, норм, моделей поведінки, традицій, які передаються від покоління до покоління, ціннісних уявлень про те, якими повинні бути чоловіки та жінки, які соціальні статуси посідати, які соціальні ролі відігравати [1].

В основі становлення і розвитку людства як системи, що самоорганізується, лежить низка факторів. Насамперед, це реалізація потенціалу кожного члена суспільства, розвиток усіх його фізичних і духовних задатків, творчого начала, перетворення особи на особистість, її актуалізація, що дозволяє звільнити соціальну енергію особи та спрямувати її в належне русло.

Для цього необхідне розкріпачення особи, утвердження її автономного статусу, її відособлення від суспільства. Процес цей, особливо у світлі сучасного етапу розвитку людства, слід визнати провідною складовою всієї його історії[2].

Права і свободи людини – одна з основних проблем багатовікової історії політико-правової думки, яка розглядалась з позицій політичного, морального, філософського, релігійного, юридичного світогляду[3].

Право є унікальним феноменом, здатним забезпечити організованість, узгодженість та стабільність суспільним відносинам, воно закріплює найважливіші норми і принципи моралі, перетворює їх на загальнообов'язкові, встановлені й гарантовані державою правила поведінки. Право є мірою свободи поведінки особи, воно є засобом захисту інтересів

особи [5]. Кожна людина має певні уявлення про свої права і обов'язки, що є дозволеним і недозволеним у співіснуванні та взаємодії з іншими людьми. Саме право є показником рівня цивілізованості суспільства [6].

У сучасному світі свобода є необхідною умовою існування людини, вона означає певну соціальну автономію людини, що передбачає рівність та самостійність [5].

Свобода випливає з духовної природи людини та у своїй основі є такою, що не може бути надана державою або суспільством, які, до того ж, мають право тільки визнати її за людиною [6]. Ніяким чином належність людини до певної статі не повинна впливати на можливість бути вільною та користуватися наданою їй від народження свободою.

Свобода є сутністю права, виявляє себе в правових явищах, легітимізується та забезпечується за допомогою юридичних засобів. У цивілізованому суспільстві, що стоїть на високому щаблі розвитку, свобода людини є не лише напрямом, метою, а й засобом його прогресивного руху [4].

Проблеми, які виникають у суспільстві, насамперед, зачіпають жінок. Це нерівність в оплаті праці, у можливості зробити кар'єру, дискримінація при звільненні та наймі на роботу, неповне використання освітнього та професійного потенціалу українок. Усі ці фактори негативно впливають на матеріальне становище жінок, сприяють фемінізації бідності [7].

У всіх суспільствах і культурно-історичних епохах, за винятком хіба що ранніх форм культури, панував непохитний закон, аксіома про нерівність статей і про будітмо обов'язкове підпорядкування жінки особі чоловічої статі (батькові, чоловікові, синові тощо). У свідомість твердо вкарбувався стереотип про суспільно активну й творчу роль чоловіків у публічній сфері та набагато скромнішу роль жінок як дружин і матерів у приватній сфері.[1]

Жінки в кожному історичному періоді ніколи не були й не могли бути єдиною соціальною спільнотою. Вони суттєво розрізнялися між собою за соціальним та економічним статусом.[1]

На зміну суспільного становища жінок впливали найрізноманітніші чинники, передусім політичні та військово-політичні події (революції, світові війни), які перекроювали карту світу тарадикально змінювали життя мільйонів людей. Глибинні еволюційні зміни становища жінок відбувалися разом зі змінами форм і способів виробництва, сфери послуг та управління [1].

ЛІТЕРАТУРА:

1. Основи теорії гендеру: Навчальний посібник. – К.: “К.І.С.”, 2004. – 536 с.
2. Філософія права : навч. посіб. / [за заг. ред. М. В. Костицького, Б. Ф. Чміля]. – К. : Юрінком Інтер, 2000. – 333 с
3. Гуренко М. М. Зародження та становлення ідеї гарантій прав і свобод людини і громадянина у ліберальній теоретико-правовій думці : [моногр.] / М. М. Гуренко. – К. : Логос, 2000. – 167 с.

4. Теорія держави і права : навч. посіб. / [Лисенков С. Л., Колодій А. М., Тихомиров О. Д. та ін.] ; за ред. С. Л. Лисенкова. – К. : Юрінком Інтер, 2005. – 447 с.
5. Теорія держави та права : [посіб. для підготов. до іспитів] / С. М. Тимченко, Р. А. Калюжний, Н. М. Пархоменко, С. М. Легуша. – [2-ге вид., виправл. та доповн.]. – К. : Паливода А. В., 2003. – 174 с.
6. Права і свободи людини в Україні / [авт. концепції опитування та розробники анкети Н. Костенко, С. Макеєв, М. Томенко та ін.]. – К. : Ін-т політики, 1999. – 76 с
7. Артем'єва О. О. Гендерні дослідження в контексті постнекласичної раціональності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філософ. наук : спец. 09.00.09 “Філософія науки” / О. О. Артем'єва. – К., 2008. – 18 с.

МАЦКЕВИЧ Оксана В'ячеславівна,

*студентка 1 курсу,
факультету захисту рослин,
біотехнологій та екології,
НУБіП України,
Науковий керівник:*

КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна,
*кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ВПЛИВ СУСПІЛЬСТВА НА ЗАКЛАДЕННЯ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДІТЕЙ

Емоції – клас психічних станів, що відображають ставлення людини до навколишнього світу, інших людей, самої себе та до результатів своєї діяльності. Завдяки ним людина відображає і пізнає світ. Але вони, на відміну від мислення та пам'яті, затьмарюють реальний світ у формі переживань. Кожен по-різному сприймає явища та предмети. Саме в емоційному сприйнятті певної ситуації відображається її життєва значущість [1].

Особа по-особливому сприймає різні почуття. Для кожного індивідуальним є те, який сенс в них закладено. Ці розуміння закладаються в дитинстві. Дитина розвивається як фізично так і духовно. В неї закладаються основи емоційного інтелекту, що відповідає за розпізнання емоцій,

визначення та вираження їх, а також розуміння власних емоційних потреб та іншої людини [2].

Щоб зрозуміти що таке радість, гнів, любов, тривога, ненависть та ін. діти спостерігають за оточуючими її людьми. Тобто, якщо в сім'ї багато сварок, непорозумінь то дитя розумітиме, що любов між батьками має виглядати саме так. Тоді воношукатиме собі партнера, який викликатиме в нього такі ж самі емоції. Адже на емоційному рівні в нього закладено, що любов має бути такою.

Кожен по-різному може сприймати радість. Якщо з дитинства людину оточуватимуть книги, картини, походи в музеї, театри, опери і вона помічатиме, що від цього люди, з якими вона контактує, стають щасливими, відчувають радість, то вона теж в подальшому від цього отримуватиме радість, намагатиметься, щоб її оточували люди з такими самими інтересами. Якщо ж оточуючі показуватимуть дітям, що радість і задоволення можна отримувати від знущання над кимось, шкідливих звичок, то вони почнуть теж це робити, щоб відчути той заряд позитиву, що мають дорослі, бо іншого шляху як це отримати вони не бачитимуть.

Так само і негативні емоції. Дехто, коли засмучений починає плакати, інший злиться на оточуючих та завдавати їм шкоди. Тому суспільство з відповідальністю має ставитись до закладення в дитині основ емоційного інтелекту. Кожен, починаючи з себе, може змінити оточуючий її світ. Якщо Ви маєте в сім'ї дитину, чи в Вашого знайомого, чи сусіда вона є, за можливості візьміть її в похід. Навіть звичайна прогулянка міським парком, в якій Ви їй покажете свої позитивні емоції до світу, що їх можна отримати з добрих справ, то ця дитина помалу почне робити те саме, щоб теж отримати позитив. Зробіть разом суспільно-корисну справу і власним прикладом продемонструйте, що Ви щасливі від цього.

Якщо людина з дитинства спостерігатиме що задоволення можна отримати від добрих справ, то на світі стане більше добродійців, які робитимуть це з ентузіазмом. Коли дитина розумітиме, що відносини в сім'ї мають бути доброзичливими, побудованими на взаємодопомозі, повазі, то вона шукатиме людину, яка викликатиме ці почуття в неї, ставитиметься так само до неї, створить сім'ю і показуватиме своїм дітям як має виглядати любов.

Не будьте байдужими до емоційного виховання підростаючого покоління, адже вони беруть приклад з оточуючого середовища і стануть такими, якими ви їм покажете зараз себе.

ЛІТЕРАТУРА:

1. http://pidruchniki.com/1931071037363/psihologiya/emotsiyi_pochuttya
2. <https://childdevelop.com.ua/articles/psychology/672/>

ШЕВЧУК Іванна Юрїївна,
*студентка II курсу I групи факультету
захисту рослин, біотехнології та екології
Науковий керівник:*

КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна,
*кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ФОРМУВАННЯ ДУХОВНИХ ЦІННОСТЕЙ ЯК ОСНОВА ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНИ

Проблема культурного виховання (етичного) та духовних цінностей на даний час гостро постає в розвитку українського суспільства, що базується на внутрішніх моральних цінностях кожного. Таке питання призводить до нових роздумів над такими дефініціями як свобода, патріотизм, культура, солідарність, цінності.

Свобода- це основна характеристика людини, як індивідуальної творчої особистості. Вона надає вільний вибір: вибір якою мовою говорити, вибір можливостей, вибір друзів, вибір місця навчання та інше. Свобода- це велика відповідальність перед собою, близькими людьми та перед усім світом. «Свобода означає відповідальність, ось чому більшість людей боїться її»,- говорить Б. Шоу. Це означає те, що воля людини тісно пов'язана з її пізнанням, чим більше людина знає, тим більша її відповідальність. Але не можна говорити, що свобода це лише задоволення усіх своїх прагнень та потреб, це і не обмеження чужої свободи, а увага і повага до них. Щоб відчувати себе вільно, потрібно завжди враховувати і прагнення інших людей.

З боку християнства, свобода - це дар, подарований Богом для людини. Особистість має право вибору яку дорогу обрати (добро чи зло), але вона також повинна чітко усвідомлювати ті наслідки та як далі буде тривати життя, коли на нього впливає цей вибір. Тому головна і найважливіша свобода для людини- це внутрішня свобода, вільність її духу, яка заснована на певних духовних цінностях добра, істини, краси, любові, щирості, милосерді.

Патріотизм-риси, яка забезпечує народові стійкість, цілісність і єдність. Це основний закон прихильності людини до власного етносу. Втіленням патріотизму є сам народ, культура, звичаї, традиції, історія, побут, поведінка. Сила національного духу зростає, якщо є одна ідея, і один релігійний ідеал. Дух нації- це основа національної свідомості, виховання і громадянства людини. Могутність держава забезпечується національним вихованням. Тобто визначення національних ідей як основних: прагнення народу до

соборності та незалежності, здатність на самопожертву заради Батьківщини, почуття національної гідності, пам'ять до традицій звичаїв, знання історії держави, національних символів, прагнення до розвитку.

Культура – це сукупність наук. Вона включає історію, етнографію, археологію та соціологію. Культура є предметом вивчення різними мудрецами, істориками, археологами, літераторами і соціологами. Культура – це вихованість людини, знання манер і їх використання. Філософія розглядає культуру як специфічну рису суспільства, яка виражає досягнутий людством рівень історичного вдосконалення, що складається з певного ставлення людини до природи і суспільства, розвиток творчих сил і таланту особистості.

Культура - це показник ступеня людського в людині, особливість досконалості людини як людської істоти, процес, який одержує своє зовнішнє вираження у всьому багатстві і різноманітті створюваної людьми дійсності, у всій сукупності результатів людської праці і думки.

Солідарність – це одна з важливих цінностей людини. Солідарність – це співдружба, братерство. Це означає насамперед усвідомлення єдності народу, жити за визначеними правилами, допомога та милосердя до інших. Співдружба тісно пов'язана з любов'ю. Головним завданням є усвідомлення важливості існування людини, її роль у житті. Також з солідарністю тісно зв'язане поняття справедливості, рівність усіх людей.

Цінності – це загальні норми, що визначають мотивацію людини, ідеї та її направленість у різних сферах діяльності. Вони бувають усні, писемні та матеріальні. Цінності – це істина, моральність, відданість, розум, кмітливості. Вони є ніби вождем, який направляє людину і допомагає зробити правильний вибір та поставити перед собою певні життєві цілі. Ідеї, процеси, розвиток, краса – це цінності сучасності, які мають важливе значення у житті людини і задовольняють її потреби. Для кожної особистості – цінності є індивідуальними (які визначають її місце в суспільному середовищі), сукупність переживань та досвіду.

Національна свідомість - це цінність, яка є важливою складовою процесу відродження української державності. Вона має пробудити народ до його визнання гідним, значимим і невід'ємним у сучасному світі. Але у нас є проблема, яка має корені ще з далекого минулого, коли мільйони людей були виховані у страху та відчуженні до рідної землі.

Отже, щоб держава відродилась потрібно пам'ятати минуле, з повагою ставитися до усіх традицій, звичаїв, державних символів та законів і виховувати це у собі, ще будучи малою дитиною.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Горський В. С. Філософія в українській культурі. – К., 2001
2. Історія філософії України. – К., 1994
3. Розвиток філософської думки на Україні. – Львів, 1994
4. Філософія Відродження на Україні – К., 1990

5. Лой А. М. Проблема свідомості: історичність досвіду//Філософська та соціологічна думка. – 1992. - №7

ЄГОРОВ Єгор,

*студент 2 курсу факультету
інформаційних технологій,
групи КІ-16007
НУБіП України
Науковий керівник:*

КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна,
*кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ВІДНОШЕННЯ РЕЛІГІЇ ТА НАУКИ В ПИТАННІ ВИНИКНЕННЯ СВІТУ

Священне Писання не може ніякому випадку ні говорити брехні, ні помилятися; вираження його абсолютно і недоторканно істинні. (Галілео Галілей, італійський фізик, астроном). У різний час людство прагнуло зрозуміти світ по-своєму, посилаючись як на авторитетні думки, так і на власні фантазії. Землю бачили різними очима і круглою, і плоскою, і як диск над черепахами, слонами, але пояснити належно це не могли. У нас з'являється більший кругозір, завдяки чому більшість «чому» знаходить свою відповідь. Наука дає різні відповіді на одне питання, тоді коли Біблія, що є «книгою книг», вказує виключно на правильне рішення. Водночас, щоб точніше, глибше зрозуміти її, наука виявляє факти, що конкретно розгортають зміст речення із Святого Писання.

Сьогодні поставлене завдання знищити паралель між істиною та дійсністю. З перших сторінок Біблії, точніше її першої книги Буття, дізнаєшся про початок створення світу. Все викладено без зайвих слів Богом через пророка Моїсея, завдання якого не було викласти все до дрібниць. На відміну від тварини, людині дано розум, завдяки якому можна відкривати таємниці розвитку Всесвіту.

Мова написання була цілком достатньою для людини того часу, де слово містить безліч понять; прослідковується мова символів, як і в Апокаліпсисі. Усі геологічні періоди співпадають з днями творіння: період з першого по п'ятий день називають палеозоєм (кембр, силур, девон, кам'яний, пермський). Період з 4-го дня – мезозоєм (тріасовий, юрський, крейдовий) та 6-й день –

неозой (третичний, льодовиковий). П'єрТейяр де Шарден, французький натураліст, писав: «Неандертальці мали захоронення, уміли зображувати навколишнє на стінах печер, а означає – мислили про себе». Похоронивши померлого з родини, залишали поселення, і поки існувала пам'ять про померлого, нові покоління не поселялись в ній.

Кожне нове поселення – це завжди культура наступного періоду. Палеолітична культура досягла своєї вершини, але людина продовжувала користуватися самими елементарними речами побуту. В пізньому палеоліті виникає стрибок: поява лука, вироби з кістки, рогу. Чим це пояснюється? Тим, що в Європу з Месопотамії прийшли потомки Сіфа (сина Адама), в доповнення до потомків Каїна. Доведено, що неандерталець й кроманьйонець жили одночасно. Наука підтверджує Біблію. Питання еволюції підходить до завершення. Якщо ортогенез і є, через мутації, скачки, то ними керує Творець. Також вияснили, що гомінізації не має.

Залишилось сказати, що наука та релігія можуть рухатись у одному напрямку, якщо їм не заважатиме певна група зацікавлених у політичних інтригах людей, перетворюючи гармонію на хаос, що прослідковувалось як у безбожні часи лихоліть, так і сьогодні. «Більшемогти, щоб більше діяти, але в кінцевому результаті: більше діяти, щоб повніше існувати. Людина повинна зрозуміти, що наука – не побічна дія, а потрібна форма діяльності». І на завершення слова Блезя Паскаля: «Земну науку потрібно зрозуміти, щоб полюбити її, а Божественну потрібно любити, щоб зрозуміти її».

ЛІТЕРАТУРА:

1. Библия. – М. – 1995.- 1348 с.
2. Прот. Стефан Ляшевский. В. А. Губанов. Бог и Вселенная. Библия и наука. – М. – 1995. – 287с.
3. П'єр Тейяр де Шарден. Феномен человека. – М. – «Прогресс»– 1965 [електронний ресурс], режим доступу http://www.yanko.lib.ru/ann/sharden_phenomenon_of_man-a.htm.
4. Непознанный мир веры. – М., 2003.

ЛУК'ЯНОВА Дарія С.,

*студентка 1-го курсу факультету
захисту рослин, біотехнології та екології*

НУБіП України,

Науковий керівник:

КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна,

*кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України*

(м. Київ, Україна)

УКРАЇНА - СЬОГОДНІ ТА ЇЇ ПЕРЕШКОДИ ДО ЗАВТРА

Успіх нинішнього українського державотворення значною мірою залежить від того, чи зуміємо ми об'єктивно проаналізувати власний історичний досвід, зокрема усвідомити, як формувалася і функціонувала українська державницька ідея. Сьогодні кожному громадянину нашої держави зрозуміло, що Україну чекає тернистий, важкий і довгий шлях входження у світовий простір. Шлях України – це шлях побудови самостійної демократичної незалежної правової держави, а не держави тільки етнічної. У цьому – джерело нашої внутрішньої стабільності і міжнародної злагоди. Розуміючи це, наші недруги постійно вели боротьбу проти всього, що стосувалося національного відродження. Відродження національної свідомості – складний і багатоступеневий процес втілення в життя національної ідеї створення дійсно економічного заможного соціально здорового суспільства. Зберегти незалежність, збудувати міцну державу – наш святий обов'язок перед попередниками, які були корінням, джерелом української державності, які залишили нам у спадок любов до Батьківщини, вивірені часом і випробуваннями кращі риси народної душі, національного характеру. З одного боку, досить складно жити в країні, що перебуває в стані свого розвитку, адже люди не впевнені в своєму майбутньому, не відчують стабільності. 72,3% українців хотіли б, щоб нашу державу асоціювали з заможною країною, водночас розуміючи, що корупція є основною перешкодою для руху України, тому найбільше українці асоціюють Україну з корумпованою, неефективною владою 24,6%. Згідно з даними дослідженнями, більшість громадян України 63% вважають, що держава повинна надавати максимум безкоштовних послуг – освіта, медицина, пенсія, навіть якщо доведеться збільшити податки. А з іншого, розвиток – це шлях вперед, вгору, і кожен із нас є творцем свого майбутнього та майбутнього цілої країни, бо сучасна Україна – це країна з великими можливостями. У нас є все для того, щоб досягти благополуччя для всіх – географічне положення, корисні копалини, родюча земля, розумні люди. Не вистачає лише високого рівня правового регулювання всіх сфер життя. Дуже б хотілося, щоб уряд та заможні люди не були байдужими до проблем країни, підтримували розвиток нових технологій, які б сприяли очищенню довколишнього середовища.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гринів О. Національно-духовне відродження України. 2000р. с.224
2. Копиленко А. «Україна і сучасність» 2016р. с.126
3. Електронний ресурс: <https://glavcom.ua/publications/131075-shcho-ukrajintsi-dumajut-pro-ukrajinu-doslidzhennja.html>

ДЗУГ Марина Сергіївна,
студентка 2 курсу, факультету
захисту рослин, біотехнології та екології,
НУБіП України,
Науковий керівник -
КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна,
кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)

ПОНЯТТЯ ЩАСТЯ У ФІЛОСОФІЇ Г. СКОВОРОДИ

Одвічним питанням життя людини, яким задавалися завжди і всі, від видатних філософів античності до пересічної людини у метро – що таке щастя? Як стати щасливим? Тисячі праць, безліч відповідей, в яких кожен може знайти для себе правду.

Філософія Сковороди також не оминула це питання. На його думку шляхом до щастя є самопізнання. Тільки заглибившись у себе, пізнавши своє внутрішнє Я, натуру, людина може зрозуміти себе. Тим способом вона має можливість впізнати свою «спорідненість» і потім змінити, виправити деякі аспекти свого життя, що заважають їй почуватися щасливою. Філософічним поглядам Сковороди характерне сприйняття серця як рушійної сили в людському житті. Воно постає як сила, що визначає та зумовлює всі життєві перетворення. Серце можна розглядати як орган самопізнання, воно виступає як сила що, веде людину через шлях самовдосконалення, можна сказати, є джерелом людського в людині.

Значна роль у філософії Сковороди відводиться вченням про споріднену працю та «нерівну рівність». Вони полягають у тому, що від природи кожна людина має свої здібності і таланти, які необхідно розвивати. Обираючи справу свого життя людина перш за все повинна прислухатися до свого серця і знайти працю, до якої лежить душа, в чому вона вбачає своє призначення. На думку Сковороди здібностями наділяє Бог, але розкрити і розвинути їх здатна тільки сама людина. Якщо людина відшукає свою споріднену працю робота принесе їй насолоду і радість. Від того чи людина змогла правильно визначити своє місце і роль у цьому світі, залежить її щастя і успіх у житті. Якщо ж людина нехтує своїм покликанням, відмовляється від занять що відповідають її натурі, робота породжує нудьгу, сум, втомленість, стає важким тягарем у житті. Хоч життя людини може бути легким, але вона ускладнює його різними надмірностями. Тому навіть найлегша праця, якщо вона не по душі стає нестерпним тягарем. Правильно вибрана праця породжує позитивні емоції, відчуття та думки. Під час її втілення людина розуміє своє місце і необхідність у світі, відкриває та

розвиває себе. У, так званій, «спорідненості» праці можна легко пересвідчитись - процес її здійснення приносить людині задоволення. Традиційні суспільні критерії, такі як матеріальні статки чи високий статус, тут не діють. Людина може прагнути до діяльності і цінностей, що нав'язуються особливостями віку, оточуючими, рідними, соціальним станом, мас медіа. Таким може бути бажання влади, багатства, слави, популярності, престижності. Не можна сказати, що це негативні поняття, але якщо вони нехарактерні для натури людини і йдуть всупереч її природи, то прагнення до них може стати причиною її нещастя. Адже не важливо, що ти робиш. Важливим є те чи праця приносить задоволення. Немає гірших чи кращих, всі стани, професії і посади гарні і важливі, коли їх займають відповідні люди, що в них знайшли своє призначення.

Як підсумок можна сказати, що всі люди мають рівні права та можливості, щоб бути щасливими і кожна людина має свою споріднену працю. А їх нерівність полягає в тому, що ця «спорідненість» для кожного є особливою, в кожного вона має свою специфіку і може бути по-різному оцінена з погляду інших людей. Необхідна необхідність – так висловлювався Сковорода про щастя. Кожна людина наділена особливими здібностями і повинна бути щасливою. Щастя насправді не важко знайти. Для цього треба тільки відкинути узагальнені, шаблонні уявлення і сприйняття щастя як слави, влади чи багатства, і розуміти його, перш за все, як стан внутрішньої гармонії та духовного спокою. Досягти його можна в першу чергу шляхом відкриття спорідненої праці та її втіленням у своєму житті. Мандрівне життя Григорія Сковороди стало способом втілення і підтвердження його філософських переконань. Його вчення мало значний вплив на розвиток української філософії стало однією із засад національної духовної традиції.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Русин М. Ю., Огородник І.В. Українська філософія в іменах. – К., 1997.
2. Культенко В.П., Гейко С.М. Філософія. Навчально-методичний посібник. К., 2014.
3. Сковорода Григорій: образ мислителя. – К., 1997.
4. http://md-eksperiment.org/etv_page.php?page_id=2457&album_id=120&category=СТАТТІ

ЧАЙКА Марина,
*студентка 2 курсу ФЗББТЕ,
спеціальність біотехнологія та біоінженерія,
НУБіП України
Науковий керівник:*

КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна,
*кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ФІЛОСОФСЬКЕ ВЧЕННЯ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ В МИНУЛОМУ ТА В СЬОГОДЕННІ

Григорій Савич Сковорода був видатним українським філософом. Він був вихованцем Києво-Могилянської академії де отримав педагогічну освіту. За роки його вчителювання, у нього накопичувався життєвий досвід, який переріс у його філософське вчення. Мандруючи по Україні Сковорода передавав його у вигляді філософських діалогів, трактатів, притч і байок. Такі твори, як «Розмова п'яти подорожніх про справжнє щастя в житті», «Діалог», «Нарцис. Розмова про те: пізнай себе» та інші, вважаються основними філософськими творами Григорія Савича.

Головною ідеєю його вчення було те, що сутність людини – це її дух, думка, серце. За ідеал Сковорода брав працюючих людей наділених чесністю, скромністю, щирістю, сердечністю, життєрадісністю. Недарма у байках він засуджував нероб, егоїстів, марнословів. Вважаючи, що саме ці риси людина набуває внаслідок неправильного виховання та під впливом навколишнього оточення. На думку Сковороди розумовий розвиток був необхідний для наближення до істини, пізнання себе і навколишнього світу.

Григорій Савич тісно пов'язував свої повчання з релігією, постійно звертаючись до Біблії та християнських звичаїв. Любов, віра, щастя, смерть були основними християнсько-світоглядними засадами, на які він спирався у пошуках відповідей на питання: «Ким є людина, який зміст її життя?»

Основа його філософської системи полягає в існуванні двох натур: видимої-матерії та невидимої – Бога, і трьох світів: макро-, мікрокосми та символічного світу. Під макрокосмом Сковорода розуміє весь Всесвіт та все, що існує в ньому, він є своєрідною тінню невидимої природи – Бога. Мікрокосм – малий світ, світ людини, який також складається з видимої та невидимої натур, адже в людини є як тілесне так і духовне. З цього можна зробити висновок що макро- і мікрокосми тісно взаємодіють між собою, адже Бог є всюди, а людина відтворює в собі його особливості – духовні і моральні якості. Мислитель вірив, що пізнаючи Бога людина пізнає сама себе та оточуючий світ і тим менші стають її потреби.

Під символічним світом Григорій Савич розглядав Біблію. Яка складається із зовнішньої (символу) та внутрішньої (сенсу символу) натур. З одного боку він вважав, що Біблія це небиллиці, вигадки, а з іншого, що це духовне вчення, яке допомагає краще пізнати Бога.

У своїх вченнях філософ також розглядав поняття щастя. На думку Григорія Савича щастя є «необхідною необхідністю», яке легко знайти. Для цього не потрібно розглядати щастя як багатство, славу, почесні, владу, а сприймати як стан внутрішнього духовного спокою. Перш за все досягнути щастя можна через заняття «спорідненою працею», тобто займатися тим що по душі. На думку Сковороди призначення людини визначається Богом, але лише вона сама в змозі його розкрити.

Погляди та вчення Григорія Сковороди є актуальними й сьогодні. На них можна спиратися і в наш не легкий час. В час коли людина сама накликає на себе небезпеки результатами своєї діяльності, коли праця людини втрачає всяку привабливість, а життя стає безцільним та незахищеним. Найбільш важливою та яскравою для сучасності є теза про щастя людини та всього людства загалом. Яка чудово демонструє, що не потрібно прив'язуватись до матеріальних та буденних речей і шукати щастя в них. Зайняття «спорідненою» й «неспорідненою» працею є глибокою думкою при вирішенні проблем людства. Екологічна криза є свідченням того, що сучасне людство займається «неспорідненою» працею. І лише усвідомивши суть «спорідненої» праці, пов'язаної з самою суттю людини, пізнавши свої здібності та функції в природі, можна досягти високого розвитку.

Отже, філософська спадщина Григорія Сковороди займає особливе місце в житті українського народу. Вона охоплює різні сторони людського життя від культури й мистецтва до науки й релігії. В якій нам і сьогодні є чого повчитися.

КОЧЕТОВ Ярослав Вікторович,

*студент 2-го курсу,
факультету захисту рослин,
біотехнологій та екології,
НУБіП України,
Науковий керівник -*

КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна,
*кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

КРИЗА КУЛЬТУРИ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

На даний момент в XXI ст. постала проблема освіченості соціуму в сфері культури.

Під освіченістю розуміють здатність людей здобувати та використовувати навички та вміння. Пізнання сфери культури є важливою частиною сучасної

освіти, тому що церозвиток духовно-практичних здібностей людини та їх втілення в індивідуальному розвитку.

Криза культури – явище, що виникло в суспільстві як наслідок розриву між культурою та всіма її структурами, та різкою зміною умов суспільного життя.

Сучасний світ ставить такі умови, в яких культура втрачає свою цінність, сутність – бути чимось позитивним щодо людини. В свою чергу люди розглядають її як щось штучне, вороже налаштовано до їхньої свободи та внутрішнього світу.

У ХХ ст. занепад культури зацікавлює німецького культурфілософа О. Шпенглера. Основні положення щодо цієї позиції він викладає в праці "Занепад Європи". Розсіявши уявлення про лінійний прогрес, О. Шпенглер розвинув ідеї культурно-історичного циклу, вибудовує культурно-історичну концепцію, акцентуючи увагу на колообігу історії та неминучості загибелі культури.

Ще одним кроком до втрати суспільством культури стало збільшення влади над суцим – природою і людиною, і як наслідок зменшення відповідальності за свої вчинки. Поняття совісті ставиться на другий план. Все це породжує вільне використання своєї влади. Це означає що використання такого потужного важеля впливу можливе як в сторону добра, так і в протилежну – зла. Тому нам залишається лише віра в правильність вибору, становленням добра як складової душі та характеру. Однак реальність свідчить про неготовність людини до зростання влади. Такий наслідок з'являється через відсутність етики користування владою, так само як і відсутність системи її виховання.

Поступово з'являється відчуття втрати зв'язку людини як з природою, так і з подібними собі. З'являється дефіцит переживання, сприймання живого почуття.

У зв'язку з специфічними особливостями праці, спеціалізацією, коли використовується лише частина своїх здібностей, людина втрачає духовне начало. Постійний поспіх, вимоги сучасного суспільства до взаємного спілкування, спільної праці та спільного буття багатьох людей, у відносно обмеженому просторі, призведе до того, що зустрічаючись люди відчують відчуженість, замкнутість співрозмовника.

З кожним днем зникають такі важливі якості: співчуття до ближнього, милосердя, доброзичливість та ін. Натомість виникають нові риси людської поведінки: зверхність, зарозумілість, байдужість. І, на жаль, таке ставлення в даний час не сприймається як грубощі, невихованість, а кваліфікується як світська поведінка.

Отже, для порятунку культури людина мусить почати із себе, ставши на шлях доброчесності.

ЗАЄЦЬ **Анатолій Сергійович,**
*студент 2-го курсу,
факультету захисту рослин,*

*біотехнологій та екології,
НУБіП України,
Науковий керівник -
КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна,
кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

КЛОНУВАННЯ ЛЮДЕЙ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

З античних часів люди прагнуть до прогресу. За останні 200 років людство зробило величезний крок в області науки та технологій. І воно не думає на цьому зупинятися. Сьогодні, можливо, якийсь американець у штаті Пенсильванія винайшов літаючу дудочку, за допомогою якої, у майбутньому, люди змінять своє представлення про пересування. А завтра китайці жевинайдуть ліки від смерті, які врятують мільйони життів. А мене особисто цікавить здатність клонування людей. Я торкнуся морально-етичні та юридичні питання, які ставить перед нами проблема репродуктивного клонування людини. До морально-етичних належать такі пункти: а чим моральним те, що людина штучно з'являється на світ, а не природно; а чим має право людина робити собі подібних (ставлячи себе на місце природи). До юридичних питань відноситься наступне: заборонити чи не заборонити процедуру, накласти тимчасову заборону, законодавче регулювання правового становища клонів. Як ми бачимо юридичні питання поділяються на першоначальні (чи варто взагалі допускати клонування людей), і на проізолюбні (ті, які ми задаємо після того як дозволили робити процедуру). Зараз про клонування можна говорити, як про здійснений факт. Можна гадати, відомо на увесь світ овечку Доллі, яку успішно клонували у 1996 році. Та у певного верста населення виникають сумніви щодо цього явища. Багато хто вважає, що клон людини – це не усвідомлене зомбі, чи істота на кшталт Франкінштейна. І це все ПОВНА нісенітниця. Клон людини – це та ж сама людина, тільки молодша на багатороків. Клони людини будуть зовсім звичайними істотами, такими як ви, або я. Їх буде винувувати звичайна жінка 9 місяців. Вони народяться і будуть жити у звичайній сім'ї. Клон близнюк буде молодшим свого оригіналу на декілька десятиліть, і тому інші не будуть їх плутати. Інша справа, якщо будуть з однієї людини робити цілу армію клонів. Тут вже ми маємо замислитися, а чи варто воно того. Можливо масове виробництво клонів стане дуже корисним у медицині. Люди, які постраждають у аваріях, бійках, і їм потрібна пересадка органів – можуть розраховувати на органи клонів.

Також клонування людей допоможе парам, які не можуть зачати дитину. Видатні люди цінні у багатьох відношеннях, як

культурних, так і фінансових. Наприклад, в США кінозірки та зірки спорту часто стоять сотні мільйонів доларів. Давайте розглянемо конкретний приклад Клінта Іствуда. Цеголівудський актор та режиссер віком 67 років. За свою кар'єру він зняв безліч шедевральних фільмів, які були позитивно відмічені кінокритиками та глядачами. Він знявся у багатьох кінокартинах, які люблять мільйони людей. І ця людина все ще не в стані творити і займатися мистецтвом, бо він все ж таки дає про себе знати. Тут на допомогу приходять клонування, яке може подарувати світу того ж самого талановитого митця. І тут ми подивимось на клонування з іншої сторони. Чи передасться душа оригіналу, чи талант до клону? На це питання ніхто не знає відповіді.

Клонування має і свої недоліки. Клонування скоротило б генетичну різноманітність, роблячи нас більш вразливими до епідемій і т. П.

Це заперечення базується на необгрунтованій екстремальній екстраполяції. На цій планеті існує понад 5 млрд. Людей. Очевидно, клонування людини буде проводитися дуже в скромних масштабах через передбачувану вартість процедури. Крім того, більшість жінок все ж не захочуть бути матерями клонів-близнюків. Мине багато десятиліть перш, ніж загальна кількість клонів людей досягне хоча б 1 млн. Чоловік у всьому світі. По процентному співвідношенню, це склало б мікроскопічну частину від загального населення і не зробило б ніякого впливу на генетичну різноманітність людей. Також далі ми обговоримо, як клонування людини допоможе нам заповнити втрачену генетичну різноманітність. Якщо ж в деякому віддаленому майбутньому клонування людей стане широко поширеним, то деякі обмеження на таку діяльність могли б бути виправдані. Однак, будемо мати на увазі, що навіть якщо б би створений один клон кожної людини на планеті, генетична різноманітність практично не зменшиться, оскільки у нас все ще залишалося б 5 млрд. Генетично різних індивідів.

Очевидно, що клонування людини має величезні потенційні переваги і кілька можливих негативних наслідків. Як і з багатьма науковими досягненнями минулого, такими як літаки і комп'ютери, єдина загроза – це загроза нашій власній вузькій розумовій самозадоволенню. Клоні людини можуть зробити великий внесок в області наукового прогресу і культурного розвитку. У певних випадках, де передбачаються можливі зловживання, їх можна запобігти за допомогою узконаправленого спеціалізованого законодавства. З краплею здорового глузду і розумним регулюванням, клонування людини - не є щось, чого потрібно боятися. Нам слід очікувати його з хвилюючим нетерпінням і підтримувати наукові дослідження, які прискорять здійснення клонування. Виняткові люди знаходяться серед найбільших скарбів світу. Клонування людини дозволить нам зберегти, а згодом навіть відновити ці скарби.

ОХАЙ Валерія,
*студентка 2 курсу
економічного факультету,
НУБіП України
Науковий керівник:*
САВИЦЬКА Інна Миколаївна,
*кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ ТА ВПЛИВ ЙОГО ТВОРЧОСТІ НА СЬОГОДЕННЯ

*«життя Сковороди є його філософією,
а його філософія є його життям»
Д. Чижевський*

Сьогодні все виразніше починає звучати український мислительський голос, пересилуючи давні тези про, начебто, відсутність української філософії як самобутньої одиниці на фоні здобутків західної кабінетної філософії. Зокрема характеристика творчості великого українського філософа Григорія Сковороди починає набувати більш переконливих рис: з'являється розуміння його правдивого вкладу у скарбницю знань всього людства.

Постать Григорія Сковороди займає особливе місце в історико-культурному розвитку України. Це філософ, який зумів гармонійно поєднати філософію і життя. Його спадщина належить до визначних надбань вітчизняної прогресивної культури XVIII ст., а його ім'я посідає помітне місце в ряду видатних діячів минулого, які збагатили філософську думку та художню літературу України. Своєю життєвою поведінкою він утверджував, що пошук істини необхідно здійснювати серед народу, тільки там можна почерпнути мудрість. Значення Г.С. Сковороди – вельми широке і охоплює усі сфери духовного життя українського народу. Його творчість торкається найрізноманітніших аспектів людського життя: науки, релігії, культури, мистецтва та відіграє значну роль у сьогоденні.

Особисте життя Сковороди, його живе й образне слово мали вплив і на сучасників, і на наступні покоління. Від Сковороди бере свій початок нова українська література, нова філософська традиція – розгляд сенсу буття людини під кутом зору її внутрішньої свободи.

Сьогодні творчість Сковороди, його морально-естетичні ідеали багато в чому не втратили своєї життєвої сили. Ім'я філософа і поета-гуманіста, який

так рішуче зміг сказати «Ні!» існую чому тодіправопорядкові і протиставитийомусвоєрозуміння добра і справедливості, не забуто в нашідні.

Сковорода застерігає нові покоління людей від можливих трагічних наслідків для майбутнього людства, якщо воно знехтує елементарними, виробленими протягом багатьох сторіч і відповідними людській природі моральними нормами співжиття, пробуджує в людей твердупевненість у неминучості перемоги добра над злом.

Він наголошував на тому, що для того, щоб досягтизагальноїсуспільноїволі, люди маютьприділятиособливуувагусвоєму духовному та культурному просвітленню. Аджетількизнання, всебічнийрозвитокможезробитилюдину не просто сильною, щасливоюособистістю, а такою ж індивідуальністю, що дуже важливо та актуально на сьогодні. Він був упевнений, що тільки ті, «хто має совість, як чистий криштал» має шанс бути дійсно щасливим.

Отже,внесокГригорія Сковороди у філософію та етикубувколосальним. І досіукраїнці та світова громада можутьпочерпнути з йоготворівмудрістьвіків. Особливемісце у творчості Г. Сковороди посідалакатегоріящастя. Віндававпрактичніпоради, як звичайналюдинаможедосягнутийого. Його твори перечитують дорослі люди, вивчають вірші малі діти, беруть за основу життя повчання Григорія Сковороди філософи та митці всього світу, надихаються його поезією сучасні українські поети. Минуле не потрібно забувати, а навпаки, потрібно брати з нього урок, все саме найцінніше, робити висновки та жити далі, формувати наше світле та щасливе майбутнє, а в цьому нам допоможуть великі українські поети, люди з великої літери, в числі яких був і Григорій Савич Сковорода.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Багалій Д. УкраїнськиймандрованийфілософГригорій Сковорода. – 2 вид.випр. – К. : Обрій, 1992. – 472 с.
2. Вступ до філософії. Великіфілософи – Харків: СПДФЛ Чиженко С.Ю., ТОВ «Риф», 2005 - 512с.
3. Чижевський Д. Філософія Г. С. Сковороди. — Харків, 2004. — 272 с.

АРТЕМЧУК Вікторія,

студентка 2 курсу факультету

інформаційних технологій,

НУБіП України

Науковий керівник:

ГОРБАТЮК Тарас Віталійович

кандидат філософських наук, доцент,

Національний університет біоресурсів і

природокористуванняУкраїни

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ І ПРАВА: ВИ ГОТОВІ ДО ВИКЛИКУ?

В сучасному світі проблема створення штучного інтелекту піднімається все частіше. То тут, то там промайнуть замітки в газетах, що, мовляв, штучний інтелект (ШІ) уже практично створений або застосовується на практиці у військових цілях, космічних дослідженнях, медицині тощо.

Пристрасті розпалюють і фантастичні фільми, що розповідають про реальне існування ШІ. У світлі культових фільмів "Термінатор", "Я - робот" телеглядач приходиться до однозначного висновку, що до створення ШІ залишилося жити зовсім недовго, і не пройде і століття, як долю людства буде вершити якась складно організована машина. Чи так це? Чи справедливі всі ці домисли? Чи можливе створення ШІ в принципі, і скільки залишилося чекати, якщо можливо?

Сьогодні ми маємо можливість спостерігати постійне зростання обчислювальної потужності комп'ютерів, але це не означає появи в них ШІ. На жаль, навіть принципи роботи людської психіки сьогодні залишаються неясними. А оскільки ШІ спочатку замислювався як прообраз людини, то його створення пов'язане з невідомістю. Однак зростання продуктивності комп'ютерів у поєднанні з підвищенням якості алгоритмів обробки робить можливим застосування різних наукових методів на практиці в різних сторонах життя людства.

Для створення ШІ потрібна реалізація мислення яка досі до кінця не з'ясована і залишається таємницею для науки. Сьогодні комп'ютери переробляють здебільшого не саму інформацію, а лише вміст комірок пам'яті, які можна заповнити чим завгодно. Отже, комп'ютери не "осмислюють" вміст інформації на відміну від людей, для яких характерним є виключно осмислені поняття. Образно можна сказати, що в людей процес мислення відбувається в душі, в той час як для машин її не існує.

З яких компонентів зазвичай будується система ШІ, та й будь-якого інтелекту взагалі?

Можливі шляхи вирішення розглядає *філософія ШІ*— наука, що задається питаннями про «мислення машин», розглядає питання:

- Чи може машинадіяти розумно? Чи може вона вирішувати проблеми, які людина вирішує за допомогою міркувань?
- Чи може машина мати розум, свідомість, психічний стан у тій мірі, у якій ними володіє людина. Чи може вона відчувати?
- Чи однакова природа людського і ШІ? Чи є у своїй основі людський мозок комп'ютером?

Ці питання відображають інтереси різних дослідників штучного інтелекту, філософів, дослідників пізнавальної (когнітивної) діяльності. *Відповіді на ці питання залежать від того, що розуміється під поняттями*

«інтелекту» або «свідомості», і які саме «машини» є предметом обговорення.

Якщо, все ж таки, ми знайдемо відповідь на ці питання то Кевін Келлі, вважає, що створення розумного ШІ призведе до другої промислової революції. За його словами, після винайдення такого інтелекту, люди створять роботів. Вони, як колись прості машини, замінять нас у багатьох сферах життя. Люди втратять велику кількість робочих місць, які існують сьогодні, але отримають іще більше сфер, у яких машина не здобуде такого ж успіху.

На думку Келлі, людям і машинам потрібно буде навчитися співпрацювати, аби доповнювати один одного. Проте нам потрібно бути обережними у своїх бажаннях та гонитвою за прогресом. Адже багато хто з фантастів передбачив не просто домінацію ШІ над людським. Деякі з них вважають, що роботи зможуть повністю винищити людей. А це занадто висока ціна прогресу.

Слід чітко усвідомити, що людство, яке створить ШІ, стане якісно новою системою, що вже не може сприйматись ізольовано від ШІ, і подальша доля його залежатиме від сумісності двох систем – загальної демократичної, гуманістичної системи і власне ШІ-системи. Це має бути взято до уваги ще до створення ШІ й закладене в процес його розробки.

Найбільшу небезпеку для людства становить варіант створення ШІ в рамках окремої держави. Держава, якій би вдалося здійснити такий проект, дістала б глобальну науково-технічну перевагу над іншими, причому без усякої надії на те, що ця перевага коли-небудь зникне й інші держави зрівняються в своєму розвитку з нею. Такий варіант імовірний, якщо на той час, коли науково-технічна думка визріє для створення ШІ, світ залишиться політично й економічно роз'єднаним. Якщо до цього в усьому світі не встановиться нове політичне мислення про світ без насильства і ще сильними будуть ідеї побудови власного благополуччя завдяки іншим, то такий варіант створення ШІ може стати реальністю.

Для цього також потрібно відповісти на етичні проблеми створення штучного розуму:

- Якщо в майбутньому машини зможуть міркувати, усвідомлювати себе й мати почуття, те що тоді робить людину людиною, а машину — машиною?
- Якщо в майбутньому машини зможуть міркувати, то як складуться відносини людей і машин? Дане питання було не раз розглянуте у творах мистецтва на прикладі протистояння людей і машин. Приміром, батлеріанський джихад у романі "Дюна" Френка Герберта, проблеми взаємини з Ісками в романі Дена Сімонса "Гіперіон", війна з машинами в кінофільмі "Термінатор" тощо.
- Чи буде людина, якій у результаті численних медичних ампутацій замінили 99 відсотків тіла на штучні органи, то вона буде вважатися людиною або машиною?

- Якщо в майбутньому машини зможуть усвідомлювати себе й мати почуття, чи можливо буде їх експлуатувати або доведеться наділяти їх правами?

Крім того, перед людиною стоїть маса викликів.

Чи готові ми до того що ШІ зможуть усвідомити що мають можливість відстоювати свої права? ШІ, як і будь-яка сутність має подвійну природу у собі – добро, і зло. Чи готові ми що ШІ осягнуть сторону беззаконня? Деякі вчені пропонують зробити кнопку яка поверни «заводські установки», але є можливість що ШІ зможе обійти систему безпеки тобто як людина брехати.

Раніше про загрозу розвитку ШІ заявив Білл Гейтс. У цьому питанні він дотримується точки зору Маска. Вона полягає в тому, що машини потрібно обмежувати і не давати їм повної свободи розвитку.

Безконтрольним зростанням ШІ також стурбований Хокінг. Він зазначав, що побоюється систем, розвиток яких не матиме рамок.

Подальша доля людства залежить від того, чи розв'яже воно проблему створення ШІ. І якщо розв'яже, то все залежатиме від того, як розвиватимуться його стосунки зі ШІ. Будь-які відхилення від ідентичності (людство – ШІ) можуть поставити низку нерозв'язних завдань з вкрай небезпечними для цивілізації наслідками.

Станіслав Лем у своїй творчості це чудово розумів, передбачав і застерігав.

На жаль, відповідей на ці питання поки немає. Залишається сподіватися на те, що, якщо ШІ можна створити в принципі, то рано чи пізно він буде створений і вирішення цих проблем будуть займатися не тільки інженери, а й фахівці з права та філософії, тому що функціонування систем ШІ неможливе без філософського осмислення.

БОСИК Валентина,

студентка 3-го курсу ННІ Лісового

і садово-паркового господарства,

НУБіП України

Науковий керівник -

ГОРБАТЮК Тарас Віталійович

кандидат філософських наук, доцент,

Національний університет біоресурсів і

природокористування України

(м. Київ, Україна)

ТРАНСФОРМАЦІЯ КОМУНІКАЦІЇ В ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Сучасний соціум це свого роду симбіоз двох епох розвитку суспільства з одного боку це епоха так званого індустріального суспільства, а з іншого – це епоха постіндустріального суспільства. Оскільки перехід від індустріальної до постіндустріальної (інформаційної) фази організації суспільних відносин розпочався у другій половині ХХ століття.

Вчені-дослідники ХХІ століття, які намагаються осягнути особливості розвитку цивілізації, при розгляді сучасного стану глобальних проблем, як правило, недостатньо враховують у своїх прогнозах той вплив, який можуть чинити на цей процес новітні технології, які бурхливо розвиваються у тому числі і так звані технології глобального впливу. У той же час фахівці з технологічного передбачення дають різні науково обґрунтовані технологічні, які, як ми бачимо, необхідно враховувати при розгляді будь-яких глобальних проблем сучасності, у тому числі й таких, які, на перший погляд, не схильні до впливу технологій.

Складність проблем, що стоять перед сучасним суспільством, надзвичайно висока, і кожна з вищезазначених проблем піддається впливу безлічі чинників що взаємопереплітаються, є в свою чергу результатом складних процесів, кожна проблема тягне за собою цілий комплекс нових проблем, нових граничних ситуацій, нових осмислень. Наприклад, криза національних держав, що є слідством глобалізації, змушує переглядати такі зовсім недавно незаперечні категорії, як суверенітет, націоналізм, етнічність, національна безпека і т. п. Держави виявляють своє безсилля в справі контролю над рухом грошей, міграційними потоками, у протистоянні насильству, не можуть усунути бюджетний дефіцит, виплачувати свої борги. І це тільки один аспект кожної проблеми. При цьому слід мати на увазі, що більшість глобальних проблем між собою тісно переплітаються, взаємодоповнюючи одне одну.

Серед безлічі оцінок глобалізації існують як позитивні, так і негативні. Ф.Фукуяма вважає, що «посилення взаємозалежності приведе до зростання життєвого рівня народів, до виникнення єдиної міжнародної системи, орієнтованої на технологічні цінності, зникне стимул до підпорядкування інших держав». У той же час існують і прямо протилежні оцінки та прогнози.

Тим не менш, незважаючи на всю складність, з точки зору синергетичної філософії, процеси що відбуваються сьогодні в політичній та економічній глобалізації є процесом закономірним, незалежних від волі окремих осіб. Реалізація ж різних сценаріїв залежить від безлічі факторів, у тому числі й людського. При цьому для обговорення можливості зміни сценарію необхідний, перш за все, глибокий аналіз процесів, що відбуваються в даний час та очікуваних результатів як найближчій, так і в віддаленій перспективі.

В сучасному складному суспільстві, виникає необхідність у все більш складних системах управління, які природно, пов'язані з глобалізацією. Сучасні машини: літаки, космічні апарати, підводні човни, – стають все

більш складними, в них міститься така кількість датчиків, що з аналізом їхніх даних людині вже не впоратися. Тому виникає необхідність створення більш досконалої комп'ютерної «нервової системи» і нейтрального «мозку», який керує цими машинами.

Головним чинником у розвитку комунікації та інформаційної глобалізації сучасного суспільства, відіграє комп'ютерна революція і вдосконалення систем електронної комунікації, а саме розвиток всесвітньої мережі INTERNET. Форми, методи і технології передачі інформації, швидкість її обробки вже досягли такої досконалості, що говорити про національні форми цих видів людської діяльності стає неактуальним. Сьогодні практично будь-яка людина, що володіє цілком скромними матеріальними можливостями, може протягом декількох хвилин обмінятися новинами з жителем будь-якого материка, подивитися телевізійне шоу з будь-якого міста за допомогою супутникового зв'язку, «сходити» в музей, а також відвідати бібліотеку за допомогою Інтернету. Інтернет стає одним з головних факторів глобалізації. Розширення доступу до засобів одержання та передавання інформації відбувається лавиноподібними темпами, що призводить до різкого збільшення числа факторів, що пов'язують окремих людей у всьому світі.

Всі ці можливості, які широко обговорюються і в літературі і в науковому середовищі, здатні докорінно змінити не лише загальний хід світового історичного процесу, але, в першу чергу, і процес глобалізації. Дійсно, трансгуманістичні модифікації тіл та інтелекту людей, здійснені в більш-менш великому масштабі, зроблять величезний вплив на ефективність виробництва, швидкість інноваційного розвитку, на прийняті рішення та можливості пошуку компромісів. І в той же час на саме комунікація постає свого роду «двигуном прогресу», оскільки дає можливість людині з одного боку використовувати весь той об'єм інформації, який існує в наявному їй інформаційному просторі, а з іншого більш швидко доводити свої здобутки до оточуючого її середовища.

Література:

1. Горбатюк Т.В., Данилова Т.В. Теорія цивілізацій та гуманітарні проблеми людства. - Київ-Ніжин: Видавець Лисенко М.М., 2015. – 640 с.
2. Горбатюк Т. В. Роль мережі Інтернет у розвитку глобалізованого суспільства / Т. В.Горбатюк // Філософія і політологія в контексті сучасної культури. – 2013. – Вип. 5. – С. 146-149.
3. Горбатюк Т. В. Розвиток інтернет-середовища в ретроспективі та перспективі / Т. В.Горбатюк // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Гуманітарні студії. – 2017. – № 274. – С. 44-51.

КОВАЛЬ Дарина,
*студентка 3-го курсу ННІ Лісового
і садово-паркового господарства,
НУБіП України
Науковий керівник -*
ГОРБАТЮК Тарас Віталійович
*кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ТРАНСФОРМАЦІЇ В СУЧАСНІЙ НАУЦІ

Сучасна наука постає таким масштабним явищем, яке за своїми результатами настільки значуще, а з економічної точки зору настільки дороге, що суспільство вже просто не може собі дозволити чекати результатів спонтанного пошуку вчених. Насправді ж наука вже давно включена в процес промислового виробництва і тільки в його рамках і може розвиватися. Але в цій взаємодії суспільного виробництва і науки очевидним є явний дисбаланс сил – економічний та соціальний пріоритети належать промислому виробництву. Останнє ж, по зрозумілим причинам, перш за все мотивує зростання досліджень, прямо орієнтованих на прикладне використання результатів. Протягом усього ХХ століття питома вага прикладного дослідження наростала. Виникли міжгалузеві технології – космонавтика, енергетика, обчислювальна техніка, а згодом – і надгалузеві інформаційні технології. Удосконалення і мініатюризація електронних пристроїв створили передумови для народження наноіндустрії, яка змінює фундамент розвитку всіх галузей економіки постіндустріального суспільства. Об'єднуючи на атомному рівні всі природничі науки, нанопідходи повертають нас до єдиної картини світу. Відбувається, по суті, третя технологічна революція після землеробства і тваринництва, а потім промислової революції, пов'язаної з винаходом парового двигуна. Ситуація динамічно змінюється в міру розвитку пізнання.

Як і будь-яка інша сфера соціуму, наука з часом спрямовано і безповоротно змінюється, розвивається. Ці зміни проявляються в таких аспектах, як зростання обсягу наукових знань, розгалуження і сполучення в класифікації наукових дисциплін, постійне ускладнення теоретичних конструкцій та моделей.

У ході наукових революцій відбувається якісне перетворення фундаментальних основ науки, заміна старих теорій новими, істотне поглиблення наукового розуміння навколишнього світу у вигляді становлення нової наукової картини світу, оскільки остання містить всі базові компоненти наукового знання в узагальненій формі.

У сучасному розумінні суть фундаментальності науки полягає в тому, що фундаментальна наука використовує потенціал прикладних досліджень, перетворює їх на основу для свого розвитку, для розвитку пізнання як такого. Фундаментальне дослідження, як і вимагає того науково-пізнавальна традиція, йде шляхом узагальнення (і в цьому сенсі, шляхом зростання фундаментальності) знання. Його метою залишається вдосконалення концептуального апарату науки, яке не має ніякого безпосереднього прикладного значення. Однак здійснюється воно в процесі концептуального узагальнення тих прагматично ефективних, але логічно несумірних локальних конструкцій, які виникають в ході вирішення прикладних завдань. Не традиційне протиріччя теорії і досвіду як таке стає вихідним пунктом динаміки науки, а локальна ситуація ефективності раціонально сумірних підходів. Таким чином, фундаментальне дослідження включає прикладне дослідження до процесу вдосконалювання (узагальнення) знання і тим самим виявляється фундаментом для науки як такої.

Для сучасного етапу розвитку науки і техніки характерне використання методів фундаментальних досліджень для вирішення прикладних проблем. Той факт, що дослідження є фундаментальним, ще не означає, що його результати неутилітарні. Робота ж, направлена на прикладні цілі, може бути вельми фундаментальною. Критеріями їх розділення є в основному часовий чинник і міра спільності

Сказанепрофундаментальну наукудозволяє зробити висновок, щохочафактичносама вона зберігає традиціїнауки, їїсоціокультурнімотивації, тим не менше, внійбагато що змінюється. Але головним для насвданому випадкує змінаакцентіввсоціокультурнихфункціяхнауки. Існуюча емпіричнаданість, що долаєтьсянаукоюврусідо її істинного буття, виступає неув виглядічуттєво даногоповсякденного досвіду,спостереженняінавітьексперименту, що спеціально проводитьсяі має певні пізнавальні цілі, апостає у виглядіобластіунікальногоприкладногознання, обмеженогопевним конкретним завданням. Івцьомупланіфундаментальна наукав якостіопозиціїінструментальноорієнтованогознаннявиступаєяктипсоціокультурноїдіяльностітворення та вдосконаленняформзагальнозначущого(істинного) уявлення про дійсність (буття) як формиуніверсальногоспілкування.

Література:

1. Горбатюк Т.В., Данилова Т.В. Теорія цивілізацій та гуманітарні проблеми людства. - Київ-Ніжин: Видавець Лисенко М.М., 2015. – 640 с.
2. Горбатюк Т.В., Лук'янець В.С., Самарський А.Ю., Чекаль Л.А. Людина, наука, техніка: світоглядний аспект. – К: «Міленіум» – 2017. – 317 с.
3. Горбатюк Т. В. Інноваційні технології майбутнього: світоглядний аспект / Т. В.Горбатюк // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Гуманітарні студії. – 2016. –№ 246. – С. 137-145.

ДЮЛЬГЕРОВА Вікторія,
*студентка 3-го курсу ННІ Лісового
і садово-паркового господарства,
НУБіП України
Науковий керівник -*
ГОРБАТЮК Тарас Віталійович
*кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ГУМАНІТАРНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ: ФІЛОСОФСЬКО- СВІТОГЛЯДНИЙ АСПЕКТ

Останніми роками новітня історія людської цивілізації ставить перед людиною все більше і більше викликів, які здатні загрожувати як самій людині, її внутрішньо-суб'єктивному світу, так і соціуму в цілому.

Сучасна людина живе в динамічно мінливому світі. Зміни, трансформації цього світу можуть носити радикальний та глобальний характер. Може змінюватися економічний лад, що може спричинити руйнування цінностей, якими керувалися людина в реальному житті. Природна катастрофа може стати причиною техногенної катастрофи (аврія на АЕС в префектурі Фукусіма (Японія) завдяки чому негативні наслідки природного явища в геометричній прогресії. Релігійний, чи то міжрасовий, чи міжнаціональний конфлікт може призвести до розколу соціуму.

Окрім того наукова спільнота ХХІ століття робить висновок, що в основі більшості економічних, політичних та інших проблем лежать саме гуманітарні проблеми. У цьому зв'язку стає актуальним пошук шляхів, стабілізуючих розвиток суспільства і відносини між його представниками, які є об'єднуючим початком всіх конструктивних сил.

Сучасні небезпеки існування соціуму і зокрема людини формуються на основі прискореного науково-технічного процесу, а з іншого за рахунок зменшення ролі та деградації духовно культурних цінностей. Дані явища також призводять до виникнення так званих гуманітарних проблем сучасності.

Для вивчення специфіки зв'язку цінностей сучасної науки і гуманітарних проблем сучасності виникає потреба застосування декількох основних підходів – аксіологічного, антропологічного, культурологічного, структурно-функціонального та системного. Таким чином, проблема може бути адекватно розглянута тільки в міждисциплінарному контексті. При

цьому видається, що всі позначені вище підходи, як і сама заявлена проблема, відносяться до області філософії, оскільки питання про ціннісні аспекти є одним з фундаментальних питань її буття. Визначити, що саме ми будемо називати в нашому міркуванні гуманітарними проблемами людства, нам буде найпростіше через визначення гуманітарного знання як такого. Під ним ми розуміємо знання про специфічно людські (антропологічні) характеристики і соціальні системи (суспільство, наука, культура, мистецтво, економіка, політика, освіта та інші соціокультурні структури та інститути), що стали результатом активності цих характеристик (або параметрів). Відповідно, гуманітарні проблеми – це проблеми, що стали наслідком деструкції, деградації, дисгармонійного розвитку антропологічних характеристик людини, соціокультурних структур та інститутів.

Гуманітарні проблеми сучасності багатогранні та багатоликі зокрема до них можна віднести:

- Проблема толерантності
- Міжкультурна комунікація та діалог культур
- Проблема перенаселення планети
- Проблема недоїдання

та багато інших проблем, які ставить сучасний світ перед нашим соціумом.

Таким чином, осмислення, дослідження, пошук шляхів вирішення такого роду проблематики дозволить науковцям виробити напрями роботи та вирішення дискусійних на даний час проблем людського існування.

Література:

1. Горбатюк Т.В., Данилова Т.В., Самарський А.Ю. Світ як транзитне мегасуспільство: цивілізаційний, культурний, науковий виміри. - Київ: «Медінформ», 2016. – 408 с.

БАБИН Олександр,
*студент 3-го курсу ННІ Лісового
і садово-паркового господарства,
НУБіП України
Науковий керівник -*
ГОРБАТЮК Тарас Віталійович
*кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

РИМСЬКИЙ КЛУБ – МЕЖІ ЗРОСТАННЯ

Римський клуб – міжнародна громадська організація, яка на даний момент об'єднує більше сотні видатних політичних діячів, вчених і мислителів, представників сфери освіти, педагогів та менеджерів з більш ніж 30 країн світу.

Свою діяльність Римський клуб розпочав у 1968 році із зустрічі в Академії Деї Линчеї в Римі. Першим президентом Римського клубу став Ауреліо Печчеї видатний італійський економіст і підприємець.

Творці Римського клубу задумували його як свого роду форум, який представляє найрізноманітніші погляди і думки, де немає або не обов'язкова єдина точка зору. Ця організація проводить щорічні конференції і звертається до громадськості з так званими «доповідями Римського клубу». Такі доповіді готують незалежні робочі групи, що досліджують за замовленням Римського клубу критичні аспекти ситуації які виникають у світі. Замовлення Римського клубу визначає лише тему і гарантує фінансування наукових досліджень, але ні в якому разі не впливає ні на хід роботи, ні на її результати і висновки; автори доповідей, в тому числі і ті з них, хто входить до числа членів Римського клубу, користуються повною свободою і незалежністю.

Отримавши готову доповідь, Римський клуб розглядає і затверджує її, як правило, під час щорічної конференції, нерідко в присутності широкої публіки - представників громадськості, науки, політичних діячів, преси, а потім займається розповсюдженням результатів дослідження, публікуючи доповіді та проводячи їх обговорення в різних аудиторіях і країнах світу.

В 1970 році Джей Форрестер (американський інженер, розробник системної динаміки) розробив моделі «Світ-1» і «Світ-2», які були націлені на створення сценаріїв розвитку всього людства та його взаємовідношень з біосферою. Він включив в ці моделі населення, виробництво сільськогосподарської та промислової продукції, природні ресурси та забруднення навколишнього середовища. Згодом продемонструвавши перші машинні прогони цих моделей справив сильне враження на членів Римського клубу своїм експериментом.

На основі моделей Форрестера, Деннісом Л. Медоузем (американський вчений в галузі управління системами) була створена модель «Світ-3», результати дослідження якої були опубліковані в 1972 під назвою «Межі зростання» (The Limits to Growth) як першу доповідь Римського клубу «Людина, – говорилося в доповіді, – побачила межі світової системи і ті обмеження, які вони накладають на чисельність населення Землі та діяльність людей Сьогодні більше ніж будь-коли людина прагне все швидше нарощувати кількість оброблюваної і заселеної землі, виробництва, споживання, витрат та багато іншого, сліпо вірячи, що середовище її проживання витримає подібну експансію, що інші поступляться їй місцем, що наука і техніка знищать всі перешкоди на її шляху. Ми хочемо встановити той рівень, на якому прагнення до зростання залишається сумісним з розмірами нашої невеликої планети і з основними потребами

несформованого світового співтовариства від зниження соціальної і політичної напруженості до підвищення рівня життя кожної людини. Другою метою було допомогти визначити і дослідити основні фактори, що впливають на довгострокову поведінку світової системи, і їх взаємодію. Ми впевнені, що необхідної тут суми знань отримати не можна, якщо концентрувати увагу, як це часто робиться, на національних системах і короткостроковому аналізі. Ми не збиралися створювати футурологічний проект. Він повинен був стати і став аналізом існуючих тенденцій, їх впливу один на одного, їх можливих результатів. Наша мета – попередити про світову кризу, яка може виникнути, якщо дозволити цим тенденціям розвиватися в тому ж напрямку, і тим самим запропонувати внести зміни в політичні, економічні, соціальні системи, щоб виключити можливість подібних криз». Доповідь «Межі зростання», яка була перекладена більш ніж 30 мовами і видана загальним накладом понад 12 мільйонів примірників, поклала початок цілому ряду доповідей Римського клубу, в яких отримали глибоку розробку питання, пов'язані з економічним зростанням, розвитком, навчанням, наслідками застосування нових технологій, глобальним мисленням, тобто саме ті питання які в сучасному розумінні торкаються основ глобальних проблем людства.

Римський клуб стимулював міжнародну дискусію, що досягла безпрецедентного розмаху. Спостерігаючи за незліченними симпозиумами, нарадами і конференціями, ми зрозуміли, що не можна обговорювати проблеми, не кажучи про їх практичне вирішення

Глобальний підхід вимагає взаємопов'язаних глобальних дій на всіх рівнях суспільної структури, взаємозалежних рішень з урахуванням глобальної перспективи. Тому відповіддю на світову проблематику повинна стати нова методологія, вірніше - новий дієвий і цілеспрямований аналіз, який пропонує Римський клуб, називаючи його «шляхами вирішення світових проблем». Його розробка, пропаганда і застосування – це обов'язок сучасних вчених які здатні усвідомити можливі наслідки бездумного використання природи.

Таким чином, варто зазначити, що актуалізація глобальних проблем у середині ХХ ст. тісно пов'язана з усвідомленням та дослідженням сучасної глобальної екологічної кризи, що виникла внаслідок постійно зростаючого та некерованого впливу людини на природу. Наслідки такого тиску можуть мати для людини незворотній характер, а їх вирішення, на думку представників Римського клубу, потребує колективних зусиль людства, об'єднання держав і народів.

Римський клуб в своїй діяльності формував рекомендації щодо тенденцій розвитку та можливостей запобігання глобальних загроз людства, але чи є дійсно діючий на практиці інструмент запобігання та вирішення таких глобальних проблем для соціуму.

Література:

1. Горбатюк Т.В., Данилова Т.В. Теорія цивілізацій та гуманітарні проблеми людства. - Київ-Ніжин: Видавець Лисенко М.М., 2015. – 640 с.
2. Чекаль Л.А., Сторожук С.В., Горбатюк Т.В. та інші. Філософія науки та інноваційного розвитку. – К.:«Міленіум» , 2017. –782 с.

ДЕРІЙ Андрій,

*студент 3-го курсу ННІ Лісового
і садово-паркового господарства,*

НУБіП України

Науковий керівник -

ГОРБАТЮК Тарас Віталійович

*кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України*

(м. Київ, Україна)

NBICS-ТЕХНОЛОГІЇ ТА РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ

Європейська філософська думка за майже чотири століття свого розвитку обмежувалась одним і тим самим колом проблем. Реальний світ виявився значно складнішим від того, що репрезентувала класична «наукова картина світу». Особливо це дається взнаки при вирішенні глобальних проблем, що постали нині перед людством. В кінці 60-70-х рр. ХХ сі. широкою розповсюдження набула концепція постіндустріального суспільства. яку запропонували Д.Белл. І .Кан. З.Бжезінський. А.Турен та ін. Згідно цієї концепції постіндустріальне суспільство являє собою нову стадію суспільного розвитку.

Техніка міцно ввійшла в образ життя людей, стала звичайною повсякденністю. І ця подія можливо і залишилася б непомітною в історії, якби не факт деструктивного вливу техніки на світ природи. Зіткнулися два світи: штучний світ техніки і світ природи. По-суті. саме техніка стала на чолі кардинальних змін, що відбулися в системі живої речовини. Людина виступила організатором, техніка виявилася виконавцем. І в багатьох моментах її прогресивне значення для розвитку людського суспільства, соціуму, важко переоцінити - настільки воно велике. Але це значення прогресивне тільки, і виключно, для системи розумної речовини, для людського суспільства. Для світу природи воно було завжди, в усіх проявах, деструктивним і негативним, що підтверджує факт кризи системи «людина - природа».

Основним предметом постнекласичних досліджень став сучасний «каскад» науково-технологічних революцій, що охопили нині космофізику,

молекулярну біологію, нанофізику, нанохімію, наноінформатику, когнітивні науки». Революції хай-тек перетворюють людину на творця все більш могутніх сил, вона набула реальну можливість перебудовувати біокосмос, соціокосмос, свою власну біогенетичну природу. Людина, що стала творцем хай-тек, здатна заради забезпечення людства стратегічними ресурсами перетворювати флору і фауну, безмежно розширювати екзистенційні межі людського буття. Хоча очевидно, що в даний час нанотехнології знаходяться у стані немовляти, вже зараз є вагомі підстави вважати, що саме вони стануть одним із визначальних чинників становлення нового способу розвитку людської цивілізації в XXI столітті. Саме з їх розвитком в даний час прийнято пов'язувати майбутній перехід до нового рівня еволюції людини і суспільства.

Як зазначає В.С. Лук'янець, «людина, яка опановує все більш могутнішу хайтек-індустрію, що базується на знаннях про фундаментальні першооснови живої та неживої матерії, здатна перетворити неживу, живу і соціальну матерію в об'єкт науково-технологічної практики. Здійснюючи над нею наноінженерійні, молекулярно-біологічні, наногеномні, інформаційно-комп'ютерні маніпуляції, вона перетворює самого себе в нано-біо-інфо-соціо-інженера, який не відчуває благоговіння перед буттям живої і неживої матерії» Процес сполучення інформаційних технологій, біотехнологій, нанотехнологій і когнітивних наук - це так звана NBIC-конвергенція, як синергійно пов'язаний «кластер», процес, в якому нанотехнології відіграють роль своєрідного каталізатора. Автори «тетраедричної» концепції взаємозв'язку конвергентних технологій М. Роко і В. Бейнбридж стверджують, що «конвергенція реалізується як швидко розвиваюча синергійна комбінація чотирьох областей науки і технології: а) нанотехнології та нанонауки; б) біотехнології та біомедицини, включаючи генну інженерію; в) інформаційні технології, включаючи розвинутий комп'ютинг і нові засоби комунікації; г) когнітивні науки, включаючи когнітивні нейронауки». Зазначається також, що зараз ці галузі людської діяльності — як еволюційно-сполученої сукупності практик пізнання, винаходи та конструювання - досягли такого рівня інструментального розвитку, при якому вони повинні вступити в інтенсивну синергетичну взаємодію. Результатом останнього буде становлення якісно нової нано-техно-науки, що відкриває перед людиною і людством нові горизонти власної еволюції як свідомо направленою трансформативного процесу.

NBICS-конвергенція - це шлях до створення нової цивілізації з притаманними їй новим набором цінностей та ідеалів, вона сутнісним чином зачіпає низку фундаментальних етичних, соціальних та культурно-значущих проблем філософської антропології, пов'язаних з можливістю створення самовідтворюючого штучного інтелекту, побудованого за допомогою квантових, ДНК-, наноелектронних комп'ютерів, кіборгів, а також з неможливістю однозначного розрізнення між природним і штучним в юдині.

Таким чином, на думку провідних соціальних експертів, названі технології перетворять XXI століття в століття тектонічних трансформацій планетарного соціуму. А це означає, що практика використання сингулярних технологій неминуче стане головним джерелом екзистенціальних тривог нашого століття. Це відбудеться насамперед тому, що найімовірніший варіант майбутнього, до якого зазначена практика мчить наш мегасоціум, - це стан сингулярності. Те, що зазначена практика справді є джерелом екзистенціальних тривог, переконливо доводить новітній потік світових соціально-філософських бестселерів.

Література:

1. Горбатюк Т.В., Данилова Т.В., Матвієнко І.С., Самарський А.Ю. Людина і багатовимірність її світів (до 60-річчя кафедри філософії НУБіП України). - Київ: Міленіум, 2017. – 317 с.
2. Горбатюк Т.В., Лук'янець В.С., Самарський А.Ю., Чекаль Л.А. Людина, наука, техніка: світоглядний аспект. – К: «Міленіум» – 2017. – 317 с.

БАГЛАЙ Оксана,

*студентка 3 курсу заочної форми навчання
факультету інформаційних технологій,*

НУБіП України

Науковий керівник:

ГОРБАТЮК Тарас Віталійович

кандидат філософських наук, доцент,

Національний університет біоресурсів і

природокористування України

(м. Київ, Україна)

ЧИ ЗАСЛУГОВУЄ ТВІЙ ТОСТЕР НА ПРАВА, АБО ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У ПРАВОВОМУ ПОЛІ

Уяви майбутнє в якому твій тостер точно знає, який тост ти хочеш. Цілий день він шукає інформацію про нові незвичні види тостів. Або він може запитати як пройшов твій день чи похизуватись своїми досягненнями. В який момент його можна буде розцінювати як особистість? В який момент в тебе виникне запитання чи є у нього почуття? Якщо він їх має, то чи буде відключення тостера від мережі – вбивством? І чи буде він надалі належати тобі? **ЧИ БУДЕМО МИ КОЛИСЬ ЗМУШЕНІ НАДАТИ ПРАВА НАШІЙ ТЕХНІЦІ?**

Штучний інтелект вже повсюди. Він гарантує, що в магазинах буде достатньо продуктів, він показує тобі лише корисну рекламу, підлаштовується під тебе в іграх, аналізує людську мову. Сьогодні ми дивимось помічників, типу «Siri» і сміємось з того, як примітивно вони

показують емоції, але цілком імовірно, що нам доведеться мати справу з істотами про яких не можна впевнено сказати чи це реальна людина, чи тільки її імітація.

ЧИ ІСНУЮТЬ МАШИНИ, ЯКІ ЗАСЛУГОВУЮТЬ НА ПРАВА? Поки що Ні, але якщо такі з'являться – то ми до цього абсолютно не готові. Право не пристосоване до вирішення питань ШІ. Здебільшого питання наявності прав у людей або тварин базується на понятті свідомості. Але, на жаль, ніхто не знає, що таке свідомість. Хтось каже, що вона нематеріальна, а хтось – що це стан матерії. Тривалі дослідження свідомості засвідчили, що вона є єдністю психічних процесів, задіяних в осмисленні людиною об'єктивного світу і власного буття. Сучасна наука довела, що свідомість існувала не завжди, вона є властивістю матерії, яка виникла в процесі історичного розвитку та ускладнення її форм. Свідомість не є чимось містичним, надприродним, не властивим природі. Вона споріднена загальній властивості матерії — відображенню. Для того щоб усвідомити сутність цієї властивості, необхідно мати на увазі, що універсальне за своїм поширенням відображення виявляється неоднаково на різних рівнях організації матеріального світу. Однак, незалежно від точного значення ми маємо інтуїтивне розуміння свідомості, адже ми відчуваємо її. Ми сприймаємо себе і наше оточення та знаємо, що є несвідомим станом.

Деякі нейробіологи вірять, що будь-яка достатньо розвинена система може породжувати свідомість. Тож, якби наш тостер був достатньо потужним в технічному плані, він міг би мати свідомість. Якби це відбулось, чи заслуговував би він на права? Чи збагнув би він, що мається на увазі під правами в людському розумінні?

Свідомість надає істотам права, оскільки вона також надає їм можливість страждати. Тобто можливість не просто відчувати біль, але й усвідомлювати його наявність. Роботи не страждають, і скоріше за все, не будуть, якщо ми їх на це не запрограмуємо. Без болю чи насолоди немає чому надавати перевагу і, відповідно, права не мають сенсу. Людські права тісно пов'язані з нашою власною «програмою», наприклад ми не любимо біль. Оскільки наш мозок достатньо розвинувся для самозбереження, щоб ми не торкались вогню чи втікали від хижаків. Тому ми створили права, які захищають нас від порушень, що спричиняють біль, як наприклад, рівність усіх людей перед законом, право на життя і тілесну недоторканність, повага людської гідності, свобода від довільного, незаконного арешту або затримання, свобода віри і совісті, право батьків на виховання дітей, право на опір гнобителям тощо. Навіть більш абстрактні права, як-от право на свободу, засновані на тому, яким чином працює наш мозок для того, щоб розрізняти справедливе і несправедливе. Чи буде тостер, який не може рухатись, проти ув'язнення в клітці? Чи буде він проти розбирання його на частини, якщо в нього немає страху смерті? Чи буде він ображатись, якщо він не здатний до самооцінки?

А що якщо ми запрограмуємо робота відчувати біль та емоції? І вдрзняти перемогу від зради, задоволення – від болю, та усвідомлювати це. **ЧИ ЗРОБИТЬ ЦЕ ЇХ СХОЖИМИ НА ЛЮДЕЙ?** Багато технологів вірять, що справжній вибух технологій станеться тоді, коли штучний інтелект зможе навчитися та створювати власний штучний інтелект, ще розумніший за себе. На цьому етапі, питання як запрограмовані наші роботи буде поза нашим контролем. Що якщо штучний інтелект вирішить, що треба запрограмувати себе на здатність відчувати біль, як це зробила еволюція із більшістю живих істот? Чи заслуговують такі роботи на права?

Широкого резонансу в світовій пресі отримав вичнок Ілона Маска, який пожертвував 10 млн. \$ дослідницькій організації «Future of Life Institute», яка об'єднує безліч провідних дослідників в області штучного інтелекту І **СВОЇМ ОСНОВНИМ ПРІОРИТЕТОМ НАЗИВАЄ БЕЗПЕКУ РОЗРОБОК В ЦЬЙ ОБЛАСТІ.** Тим самим, на думку багатьох вчених, винахідник, можливо, запобіг апокаліптичному сценарію, який залишиться прерогативою класичної фантастики 1980-х рр.

Слід зазначити, що Ілон Маск є не першою публічною людиною, яка виказує занепокоєння похмурими перспективами розробок штучного інтелекту, проте він є одним з тих, хто активно діє в цьому плані. На думку винахідника, перешкодити тому, щоб люди своїми руками створили дещо на зразок кемеронівського Skynet, який з часом повстане проти людей, можна, якщо перейнятися цим питанням заздалегідь. Ілон Маск вважає, що всі розробники повинні об'єднатися і визнати, що **БЕЗПЕКА ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ – ЦЕ ПРІОРИТЕТ В ЙОГО РОЗРОБЦІ.** Американський аналітик і колумніст Forbes Ерік Мак стверджує, що люди все ще негативно сприймають перспективу розумних машин, і потрібно заздалегідь змінити їх ставлення.

Але може нам варто менше хвилюватись з приводу ризику, який становлять для нас надзвичайно розумні роботи, та більше перейматись тим, яку загрозу ми становимо для них? Уся людська ідентичність заснована на ідеї людської виключності, тобто ідеї того, що **МИ ЄДИНІ Є ОБРАНИМИ І МАЄМО ПРАВО ДОМІНУВАТИ У ПРИРОДІ.**

Впродовж всієї своєї історії людство заперечувало здатність страждати інших істот, в тій самій мірі, що і людина. У розпал нового часу Рене Декарт вважав, що тварини – це просто автоматизовані створіння, іншими словами – роботи. Тому спричинення шкоди кролику з моральної точки зору є такою ж мірою неприйнятним, як побиття м'якої іграшки. Велику кількість своїх злочинів проти людства злочинці виправдовували тим, що їх жертви були скоріше тваринами, ніж цивілізованими людьми.

Незважаючи на те, що штучний інтелект, ще недостатньо розвинений, він вже перевершив людські здібності у сфері обробки великих масивів даних та їхнього аналізу. Одним з яскравих прикладів використання таких умінь є рішення ІВМ перекваліфікувати свій суперкомп'ютер Watson у медичного консультанта. Проблемою також є те, що ми економічно не

зацікавлені в наданні роботам прав. Якщо ми зможемо примушувати свідомий штучний інтелект - можливо, через запрограмовані тортури – виконувати нашу волю, то економічний потенціал буде нескінченним. Зрештою, ми робили так і раніше. Насилля використовувалось для того, щоб змусити людей працювати. І ми ніколи не мали проблем з ідеологічним виправданням.

Рабовласники стверджували, що рабство було корисним для самих рабів, бо давало дах над головою і навчало християнству. Чоловіки, які були проти виборчого права жінок, стверджували, що в інтересах жінки залишити прийняття важких рішень чоловікам. Фермери стверджують, що догляд за тваринами та їх годування виправдовує їх ранню смерть через наші вподобання у їжі.

Якщо роботи стануть свідомими, буде велика кількість аргументів на користь того, що вони мають залишитись без прав, і ці аргументи йтимуть в основному, від тих, кому відсутність прав у роботів може бути вигідною. Штучний інтелект порушує серйозні питання про філософські рамки. Коли ми ставимо запитання, чи є роботи свідомими і чи заслуговують вони на права, ми змушені поставити базові запитання: що робить нас людьми? Чому ми заслуговуємо на права? Незалежно від того, що ми думаємо це питання треба буде вирішувати в найближчому майбутньому. Що ми робитимемо, якщо роботи почнуть ВИМАГАТИ надання їм прав? Чого можуть навчити нас роботи, які борються за свої права про нас самих?

ХМЕЛЬОВСЬКИЙ Андрій Михайлович,

студент 2 курсу,

факультету конструювання та дизайну,

НУБіП України

Науковий керівник:

ЧОРНОМОРДЕНКО Дмитро Іванович,

кандидат філософських наук, асистент,

Національний університет біоресурсів і

природокористування України

(м. Київ, Україна)

ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ УМОВ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Вперше проблема національної ідентичності стає об'єктом наукового дискурсу в ХІХ сторіччі. Це було пов'язано з бурхливими процесами, що переживала Європа та Південна Америка, де виникали та поширювалися рухи за звільнення від колоніальної залежності і з'являлися національні держави. Із середини 70-х років ХХ сторіччя концепція національної ідентичності почала набувати все більшої ваги як відповідь на геополітичну

ситуацію постколоніального світу, що постійно змінюється, та політичну активізацію етнічних рухів у промислово-розвинених країнах.

Проблема ідентичності стала предметом теоретичного дискурсу в межах критики уявлень традиційної метафізики про те, що все ідентичне самому собі. Цей контекст аналізу ідентичності постав як проблема її криз, що аналізуються як необхідний етап розвитку і людини, і кожного соціального інституту. Якби не було криз ідентичності, то не було б ні особистісного поступу індивідів, ні поступу спільнот, ні поступу суспільства в цілому, який є подоланням старої ідентичності та набуття нової. Кожна криза – це вичерпування потенціалу розвитку попередньої якості та пошук і перехід до нової, розвиненішої та досконалішої.

Ідентичність української нації залежить від того, як сприймається зміна моделі розвитку громадянами держави, яку участь вони візьмуть у запровадженні змін у життя, чи будуть ці зміни співзвучними з основними потребами людини і чи відповідатимуть вони духовно-культурному рівню державної спільноти.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Степико М. Т. Українська ідентичність: феномен і засади формування: монографія / М. Т. Степико. – К.: НІСД, 2011. – 336 с.

КОХАНЕВИЧ Лідія Сергіївна,

*студентка 2 курсу,
факультету харчових технологій,
НУБіП України
Науковий керівник:*

ЧОРНОМОРДЕНКО Дмитро Іванович,
*кандидат філософських наук, асистент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДНИХ ОСНОВ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Українська ідентичність, на нашу думку, полягає у збереженні цілісності усвідомлення власної культурної приналежності та історичної спадщини кожним окремим індивідом у суспільстві. Нині, в цій царині є проблеми, що перш за все пов'язані з тим, що людина, котра вважає себе українцем, на рівні значного відсотка в суспільстві бере активну участь у розмиванні тих ознак і засад, які мають гуртувати людей. Цезараз чітко показано насамперед

із нашої мови, яка просто лунає із вуст українців, із незавершеності формування української нації, а також інформаційну деколонізацію.

Виходячи зі свого власного досвіду та спостережень, формується думка, про те, що дуже велика кількість людей (в Україні) досить дивно і презирливо реагують на те, коли ти говориш рідною українською мовою. Ми самі фактично знищуємо спробу власного національного самовизначення та конституювання. З одного боку, – ці процеси вмотивовані прихованими механізмами української ментальності, національної самосвідомості, тобто проблема вкорінена в нас самих, а з іншого боку, – більшість людей просто не знає «як?» бути українцем і що вони мають робити? (як колись слушно запитував І. Кант) для того аби зрозуміти свої власні виняткові особливості, унікальність, етнічну суверенність і чи треба це розуміння комусь демонструвати чи доводити.

Якщо ж поглянути на образ «Я» ззовні, то видається очевидною тривожна тенденція що спостерігається протягом останніх років 5 а то і більше. Ідеться про винищення способів відтворення української ідеї, традиції, щопочинається із так-званого «реформування освіти», наприклад є велика вірогідність того, що вже майже не залишилось україномовних дитячих садочків. Тобто, руйнування власної ідентичності йде від посилення розбіжностей інтересів влади і народу, хоча народ якраз і є тим, хто складає основу нації. Ці процеси помітні далеко не всім, оскільки не носять гучного революційного характеру. Проте, якщо ми чогось не чуємо чи не бачимо, це ще зовсім не означає, що цього немає. Не тільки мова робить українця українцем. Але і окрім мови, нам ще є що втрачати.

Якщо ж розглянути патріотизм і підтримку ідеї незалежності в (і так незалежній країні) Україні, то вони зовсім не тотожні. Так само не тотожні й мовна визначеність індивіда та підтримка ним незалежності. Це свідчить про специфічне розуміння патріотизму, яке іноді полягає у готовності боротися зі зброєю в руках за цілісність та суверенітет України. Часто-гучо, пересічні люди не знають хто такий патріот, але так гордо себе ним називають.

Надзвичайно залежний від стандартів і звичаїв медіа-сфери колишньої метрополії інформаційний простір України постійно відтворює риси культурно-політичної Євразії в українській повсякденності, руйнуючи процес «зцілення» національної ідентичності українців. Що можна сказати якщо більшість ЗМІ, насамперед телевізійні, виконують не націєтворчі а націєруйнівні функції. На нашій землі в інформаційному просторі домінує Росія. І все це, разом з іншими чинниками робить Україну об'єктом політики інших країн замість суб'єкта міжнародного політичного процесу.

Кожному хто зветься українцем, варто усвідомлювати сукупність винятково відмінних, особливих традицій, звичаїв, цінностей що складають націю, державу, в якій ця людина перебуває, а не чийсь. Але окрім цього, українець це той, хто відтворює ці всі вищезгадані параметри і характеристики як свої власні, розуміючи що вони є невід'ємними засадами

власного буття. Це і є самоідентифікацією, а отже національною, українською ідентичністю.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Козловець М. А. Феномен національної ідентичності: виклики глобалізації: Монографія. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – 558 с.

ГУДИМ Катерина,

*студентка 2-го курсу факультету
аграрного менеджменту,*

НУБіП України

Науковий керівник:

ДАНИЛОВА Тетяна Вікторівна

*кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів*

і природокористування України

(м. Київ, Україна)

САКРАЛЬНА ГЕОМЕТРІЯ ЯК ШЛЯХ ПІЗНАННЯ ВСЕСВІТУ І ЛЮДИНИ

Сакральна геометрія – шлях пізнання Всесвіту і людини. У ній досліджуються не тільки пропорції і відносини форм, які є матрицями законів і структур світобудови, а й динамічні процеси життя, що відображають взаємодію енергій і різних планів свідомості.

Мовне мислення, властиве людині, не вичерпує всіх форм думки. Є велика частина мислення, яка не має безпосереднього відношення до мовного мислення - це символічне мислення, яке виникло задовго до появи писемності і сягає корінням в глибину століть. Символічне мислення протягом багатьох тисячоліть є мовою древніх знань.

Символізм і сакральна геометрія об'єднують мудрість багатьох містичних шкіл, як тих, що існували задовго до нашої ери, так і сучасних, що зв'язують езотерику з останніми досягненнями квантової фізики. Сакральні геометричні форми і символи не є просто витворами людського розуму. І сприймати їх треба в зв'язку з тими таємними явищами, які вони допомагають висловити. Всі древні символи містять інформацію про виявлений світ і про місце людини в ньому. Все є енергія, вібрація, гармонія, і все є геометрія.

Сакральні геометричні форми - важливий засіб для духовного зростання. Людина, яка не уявляє собі силу, укладену в геометричних формах, не усвідомлює, що з їх допомогою вона вступає в контакт з фантастично багатим інформаційно-енергетичним світом, і позбавлена дуже багато чого. Вона втрачає можливість поглинати земну і космічну енергію у

всій її повноті, що неминуче позначиться на її фізичному і духовному розвитку. Розуміння простих істин сакральної геометрії веде до розвитку свідомості і відкриття серця, що є наступним кроком людського розвитку.

Всесвіт – єдина система, що працює в певному ритмі. Цей ритм — закон, без якого не було б взаємозв'язку, не було б життя. Кожна форма – об'ємна або пласка – створена відповідно до закону ритму і характеризується своїм, тільки їй властивим випромінюванням. Гармонійні форми – прояви правильного ритму, а негармонійні - безладу і порушення закону. Порушення законів сакральної архітектури призводить до того, що стандартизоване оточення своїми безглуздими формами чинить деструктивний вплив на психіку, викликаючи негативні емоції і провокуючи на невмотивовані вчинки.

Набір символів є геометричним зразком, за допомогою якого можна описати світ. Геометричні символи використовуються в міфології, релігійній сфері; з певними знаками пов'язані перекази народів світу.

Знання символіки геометричних фігур наближає до знання про Бога. Галілео Галілей вважав, що Всесвіт не можна прочитати до тих пір, поки ми не вивчимо мови і не ознайомимося з символами, якими він описаний. Він описаний мовою математики, а букви цієї мови – трикутники, кола та інші геометричні фігури, без посередництва яких зрозуміти одне-єдине слово не в людських силах. Тобто, усі геометричні зразки є суть повторення тимчасових циклів: весняний світанок, літній полудень, осінній морок, зимова північ; відчуття, думки, інтуїція, почуття; народження, зростання, зрілість, смерть. Кожна геометрична фігура може алегорично розумітися як своєрідна карта, в якій міститься частина великого знання про устрій світу, людини, Космосу. Знаючи мову геометричних фігур, можна знайти розуміння Божественного.

ЗБАВЕНКО Катерина Василівна,

студентка 1 курсу

факультету ветеринарної медицини,

НУБіП України

Науковий керівни –

ДУБРОВІНА Оксана Валеріївна,

асистент,

Національний університет біоресурсів

і природокористування України

(м. Київ, Україна)

БІОЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ШТУЧНОГО ЗАПЛІДНЕННЯ (АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ЦЬОЇ МЕДИЧНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ДО ЛЮДИНИ)

Екстракорпоральне запліднення (народна назва «штучне запліднення») – методика, в ході якої яйцеклітини запліднюються спермою поза межами організму в лабораторних умовах з використанням спеціального лабораторного посуду. Сьогодні штучне запліднення на теренах України є вельми актуальним. Цьому сприяло збільшення смертності населення за останні десятки років, поширення безпліддя як у жінок, так і у чоловіків. Процедура такого запліднення має певні проблеми. Основною є використання спеціальних препаратів, які можуть стати причиною генетичних аномалій, що приведуть до появи дітей с психічними та фізичними відхиленнями. Етичною складовою проблеми є негуманне поводження з надлишковими ембріонами, сприймання дитини як речі, яку можна виготовити на замовлення в будь-який момент, а не як повноцінної особи. Тому, питання, пов'язані зі штучним заплідненням потребують свого розв'язання та уваги.

Екстракорпоральне запліднення має певні нюанси та ризики як медичного, так й етичного порядку. По-перше, реальні шанси, що жінка справді завагітніє від цієї процедури, досягають 40% і лише в 10-15% таких жінок народжується дитина. По-друге, саме ця методика може спричинити багатоплідну вагітність, що в подальшому може призвести до травмування при пологах, або народження дитини з вадами. Але, звісно, є позитивні сторони такого запліднення. По-перше, це шанс створити повноцінну сім'ю для пар які є безплідними. По-друге, при правильному проведенні штучного запліднення діти народжені «з пробірки» абсолютно здорові і розвиваються так само, як і діти зачаті природним шляхом. По-третє, існують нетрадиційні сім'ї, які також хочуть мати дітей і завдяки штучному заплідненню в них з'являється шанс стати повною сім'єю (хоча при цьому з'являється низка питань, які важко вирішуються з позиції традиційного підходу до сім'ї).

Важливо зазначити, що існує практика експериментування над зайвими ембріонами, їх використання для косметичних цілей, а також продаж, дарування. З точки зору біоетики - це знуцання над живою істотою, її приниження, вбивство. Не менш важливою проблемою є те, що дитина в більшій мірі стає об'єктом для продовження потомства, аніж результатом як фізичного, так і морального поєднання подружжя. При штучному заплідненні у подружньої пари порушується емоційний, фізичний та дітородний аспекти. Адже єдність як духовна, так і тілесна під час статевого акту дає змогу подружній парі на рівні підсвідомості морально підготуватися до того, щоб згодом стати батьком і матір'ю. І тому виникає підозра, що дитина виступає як «доповнення» стосовно подружжя. Деякі дослідники вважають, що різні техніки штучного запліднення «... неприйнятні з погляду моралі, оскільки відділяють дітонародження від істинно людського контексту подружнього акту, а надто, це стосується техніки, що донині нараховує високий відсоток невдач: ідеться не стільки про самий момент запліднення,

скільки про наступну фазу розвитку ембріона, нараженого на ризик скорої смерті» [2]. Увагу слід звернути й на те, що перед здійсненням штучного запліднення жінки біологічним матеріалом донора, постійний партнер, або чоловік дає на цю процедуру формальну згоду, що донор має певні права і обов'язки щодо майбутньої дитини. В цьому разі виникає новий тип сім'ї «багатобатьківська», яка складається з біологічної матері, законного та «біологічного» батьків і дитини, - це крім етичних аспектів породжує ще й низку правових питань.

Отже, практика штучного запліднення має багато неоднозначних аспектів біотичного характеру. Адже експериментування на ембріонах завжди супроводжується ризиком і в більшості випадків справді несе в собі певну можливість заподіяння шкоди їхній фізичній, і психологічній повноцінності, а також принижує людську істоту. Роз'єднання статевого акту і акту зачаття призводить до того, що дитина фактично стає річчю, яку можна отримати за допомогою сучасних технологій. Слід зазначити, що саме така медична технологія, за якої відбувається зачаття дитини, однозначно не може бути схвалена, але власне вона на сьогоднішній день є одним з доступних та простих шляхів для багатьох бездітних сімей (з причини безпліддя одного з подругів) та самотніх жінок, який може подарувати радість батьківства. Тому питання залишається відкритим, потребує подальшого осмислення, пошуку альтернативних шляхів розв'язання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Поп Роман Штучне запліднення – панацея у випадку безпліддя? [Електронний ресурс]. / Роман Поп. – Режим доступу :<http://shansnazustrich.net/pochatok-ljudskogo-zhittja/zaplidnennja-in-vitro/shtuchne-zaplidnennja-panaceja-u-vipadku-bezpliddja/>
2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://chamnetskyj.org.ua/articles/13-problema-shtuchnoho-zaplidnennya/>

КРАСНОВИД Ольга Сергіївна,

*студентка 1 курсу
факультету ветеринарної медицини,
НУБіП України
Науковий керівник -*

ДУБРОВІНА Оксана Валеріївна,

*асистент,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

КЛОНУВАННЯ ЛЮДИНИ (БІОЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ПИТАННЯ)

Людство завжди хотіло уподібнитися Богу.

Але чи ми станемо кращими як людство з появою клонів?

(Юрій Мончак, директор лабораторії молекулярної діагностики, професор медичного факультету Макгільського та Монреальського університетів)

Прогрес, як відомо, не стоїть на місці. Лесть не щодня ми дізнаємося про нові технічні розробки вчених, відкриття, які мають полегшити життя людям, убезпечити його, зробити більш комфортним. Така тенденція створює ілюзію всевладності людини в будь-якій царині. Якщо вчені намагаються створити штучний інтелект, то чому б їм не спробувати створити штучно людину? Така можливість скоріш за все скоро з'явиться, тому що вже існують вдалі результати клонування ссавців, але які загрози й наслідки можуть бути пов'язані з такою можливістю, - це потребує детального аналізу й оцінки.

Клонування - це процес, у ході якого жива істота виробляється від єдиної клітини, взятої від іншої живої істоти. У залежності від мети виробництва клону розрізняють клонування, що спрямоване на відтворення людської істоти, як способу розмноження (репродуктивне клонування) і клонування для медичних цілей (терапевтичне клонування), наприклад, з метою регенерації органів тієї ж людини, чи виробництва медичних препаратів [2].

Які ж можуть бути плюси клонування? Перш за все, завдяки клонуванню органів і тканин можна буде врятувати людей, які постраждали в різноманітних катастрофах, а також безнадійно хворих. Клонування зможе допомогти людям з важкими генетичними хворобами, також можна припустити, що знайдеться вирішення проблеми безпліддя.

Клонування людини - це етична і водночас наукова проблема кінця 20 і початку 21 століття, що полягає у можливості формування і вироцуння принципово нових людських істот, які б не тільки зовні, але й на генетичному рівні відтворювали того чи іншого індивіда. Але чи готове людство до цього? Ян Вілмут, британський ембріолог, вважає, що клонування людини є неприпустимим. Його французький колега Жан-Франсуа Маттеї переконаний у необхідності того, «щоб ООН виробила спеціальні міжнародні обов'язкові норми з біоетики, враховуючи останні досягнення науки, аж до внесення доповнень до Декларації прав людини». Саймон Фішел, науковий директор клініки в Ноттінгемі, навпаки, вважає, що «у багатьох відношеннях клонування може призвести до величезних переваг»[1].

Джон Гердон, Нобелівський лауреат із медицини 2012 року, висловив упевненість, що протягом п'ятдесяти років людство побачить першу клоновану людину. «Усе, що дозволяє зменшити страждання і поліпшити здоров'я, рано чи пізно приймається суспільством, так що, якщо клонування стане вирішенням якоїсь важливої і поширеної проблеми, люди не відмовлятимуться від нього», - зазначив учений.

Директор лабораторії молекулярної діагностики, професор медичного факультету Макгільського та Монреальського університетів Юрій Мончак під час одного з виступів обґрунтував своє ставлення до клонування таким чином: «Я проти клонування і вважаю, що це дуже шкідливий шлях для людства. Ми можемо це робити, але не повинні. Адже перед нами постає безліч невирішених питань: як оригінал ставитиметься до клону, чи зможе доросла людина ставитися до клону, як до окремої особистості, чи все ж таки вважатиме її собою, лише копією? Чи не виникне спокуси в оригінала використовувати клон лише як склад клітин і органів? Завжди можна сказати, що ми поки що до цього не звикли, а за років 100-150 звикнемо. Може й так, але чи ми станемо кращими як людство з появою клонів? Я в цьому дуже сумніваюся. Ми можемо до всього звикнути, але я дуже сумніваюся, що клонування забезпечить суспільний прогрес» [5].

Заборона можливості клонування людини поступово отримує все більше розповсюдження у різних країнах світу і на міжнародному рівні. Вона забезпечується на регіональному рівні у міжнародному праві, у праві Європейського Союзу і на рівні національного законодавства окремих держав [3]. Зокрема Міністерством охорони здоров'я України було розроблено проект Закону "Про заборону репродуктивного клонування". Після його обговорення, Верховна Рада прийняла 14 грудня 2004 року Закон України «Про заборону репродуктивного клонування людини».

На сьогодні можна знайти більше критики ідеї клонування людини, ніж позитивних оцінок. Проти клонування протестує церква, яка вважає подібні експерименти порушенням закону Божого. Також більшість науковців-медиків вважають подібні експерименти небезпечними з огляду на цілком непередбачені наслідки. Посилаючись на результати клонування тварин, науковці прогнозують, що клоновані діти будуть схильні до різноманітних хвороб, відхилень і довго жити не зможуть [4]. Наприклад, у бразильському серіалі «Клон» нам представлено проблему клонування з наукового і морально-етичного боку. Радість вченого, який шляхом клонування відтворив дорогу для нього людину, була затьмарена відчаєм самого клона, коли той дізнався, ким насправді є, і зрозумів, що його сприймають виключно як копію, а не індивідуальність, і розпачем тих, хто вже змирився з втратою близької людини.

Таким чином, клонування людини є однією з тих майбутніх можливостей, яку не можливо оцінити однозначно, тому перш ніж наважитися на клонування людини, потрібно дуже ґрунтовно дослідити всі складові цього питання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Аряєв М. Л., Запорожан В.М. Біоетика: Підручник / М. Л. Аряєв, В.М. Запорожан. – К. : Здоров'я, 2005. – 288 с.
2. Грін Н., Стаут У., Тейлор Д. Біологія : у 3 т. / Н. Грін, У. Стаут, Д. Тейлор. - Т. 3. – М. : Світ. 1993. – 325с.
3. Короткий Т. Правові аспекти клонування людини / Т. Короткий // Вісник

Національної Академії наук України. - 2002. - № 3. - С. 46-52.

4. Шевчук О. Клонування людини як соціально-філософська проблема / О. Шевчук // Вісник Національної Академії наук України. - 2002. - № 1. - С. 32-41.

5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ipress.ua/articles/yuriy_monchak_pid_chas_viyny_lyudy_zvykayut_do_trupi_v_na_uzbichchyah_kolys_zvyknut_i_do_klonuvannya_18609.html

ОВЧАРОВ Нікіта Віталійович,

*студент 1 курсу
факультету ветеринарної медицини,
НУБіП України
Науковий керівник –*

ДУБРОВІНА Оксана Валеріївна,

*асистент,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

КРИТИКА ГУМАНІЗМУ

Поняття гуманізму є одним із базових для визначення горизонтів сучасного суспільства. В умовах кардинальних політичних, економічних, соціальних, світоглядних змін проблема трансформацій гуманістичної парадигми стає особливо актуальною. Становлення нового соціокультурного середовища ставить проблему рекомбінації звичних фундаментальних ідей, до яких належить ідея гуманізму. Мета розглянути підстави критики гуманізму засобами філософії постмодерну.

Постмодерністське мислення постійно займається двома взаємовиключаючими процесами: воно здійснює одночасну процедуру розбору, «деконструкції» традиційних культурних форм і їх же реконструкцію, тобто процедуру, пов'язану з запереченням першосмислів і одночасно «зборку» нових смислів, необхідних для подальшої динаміки культури і самої людини.

Стратегія деконструкції новоєвропейського гуманізму своїм корінням сягає філософії Фрідріха Ніцше. Саме Ніцше заклав підвалини критики модерного світогляду, в основі якого лежала ідея просвітницького гуманізму. На його думку, наслідком втілення просвітницьких ідей прогресу, демократизації, рівності стає «жахливий фізіологічний процес взаємоуподібнення європейців», «виникнення корисної, працелюбної, багато на що здатної і спритної тварини «людини».

Умовно можна виокремити два періоди у трансформації парадигми гуманізму в постмодерному дискурсі. Перший період – деконструкція модерного гуманізму - припадає на 60- 80 роки ХХ століття і пов'язаний з іменами засновників філософії постмодерну – Ж.-Ф.Ліотара, М.Фуко, Ж.Дерріда, Ж.Дельоза, Ф.Гваттарі. Основною характерною рисою цього періоду є нищівна критика та деконструкція ідей просвітницького гуманізму і заклик відмови від них.

Фуко знімає людину з п'єдесталу і демонструє її розщепленість та безпорадність перед такими реаліями життя, як праця, мова, влада. Жан-Франсуа Ліотар закликає відмовитися від антропологізму та гуманізму, що повністю дискредитували себе за останнє століття. Деконструюючи модерний гуманізм, постмодернізм прагне створити умови, «розчистити майданчик» для нового гуманістичного дискурсу, який враховуватиме величезну диференціацію людського «Я» і призведе до появи «постмодерної» людини. Жан Бодрійяр не поділяє оптимістичної думки інших філософів, що на сцену історії вийшла вільна, самодостатня, відповідальна людина. Сучасний світ - це світ споживання і симулякрів, і людина в цьому світі із суб'єкта перетворюється на об'єкт.

Таким чином, радикальна критика модерної парадигми гуманізму з боку теоретиків постмодернізму не є антигуманізмом, вони занепокоєні долею окремо взятої людини набагато більше, ніж захисники проекту Просвітництва.

Світоглядними засадами формування сучасного гуманістичного дискурсу стала постмодерністська відмова від цілераціональності, логоцентризму, есенціалізму, бінарних опозицій.

Гуманізм має також ідейного антагоніста – мізантропію. З точки зору мізантропії, людина не заслуговує розуміння та возвеличення, натомість вона має бути осуджена за факт власного існування як найбільш нетерпима, жорстока і дика істота, що є такою навіть за володіння унікальними ресурсами для культивації протилежних якостей, при цьому виправдовуючи власну нікчемність гуманістичними ідеями, що породжує логічну опозиційну думку – антигуманізм у новій, сучасній формі.

Частково гуманізм можна критикувати з деяких позицій естетизму. В повсякденному житті людина не є естетичною, є сірою та не наповненою сенсом, не є оригінальною, знаходячи свою естетичну форму лише під час трансформації у виріб мистецтва (стаючи героєм картини, скульптури, роману, фото), тобто лише у контексті, на специфічному субстраті.

Відкидаючи традиційне явлення про суспільство як гармонійно цілісний організм, сучасне плюралістичне суспільство робить можливим виявлення не просто різних інтересів і систем цінностей, але й таких, що конфліктують між собою. Постмодерний погляд не є антигуманістичним по своїй суті, адже головною метою постмодерної критики стає повернення суб'єкта на нових засадах - плюральності, свободи, унікальності. Саме завдяки постмодерному переосмисленню людини стає можливою

трансформація гуманістичних ідей і формування сучасного гуманістичного дискурсу.

Риси нестрогого мислення, ідеї деконструкції, децентрування і завжди зміщеної периферії, ідея різноманітності відкриває перед людиною небачений простір можливостей. Але подібні ідеї і позиція, що на них ґрунтуються, є досить неоднозначними і достатньо ризикованими. З одного боку, найменший зсув на «єдність» може означати повернення до жорсткості доктринального монологізму та універсальної уніфікації, унітаризації та тоталітарності. З іншого, – акцент на багатоманітність здатний трансформувати плюралізм у еkleктику, а при застосуванні до мас – маргіналізацію суспільства. Мізантропічні засади антигуманізму, що їх наслідком можна вважати антигуманізм, відмінний від його початкової, консервативної форми, можна вважати наслідком розвитку самого гуманізму, а саме – вільнодумства, співжиття індивідів у соціумі, наближеному до рівноправ'я, глобалізація, відносна відсутність цензури. Тобто, щоб вберегти гуманізм від критики, потрібно було б не давати йому розвиватися та вступати у права, що є на мою думку, цікавим соціокультурним парадоксом.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Силкіна С. О. Постмодерна критика модерної парадигми гуманізму як чинник сучасного гуманістичного дискурсу / С. О. Силкіна // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. - 2016. - Вип. 65. - С. 242-250.
2. Усанов І. В. Ідеї гуманізму в контексті сучасного філософського дискурсу / І. В. Усанов // Інтелект. Особистість. Цивілізація [Текст] : Темат. зб. наук. пр. із соц.-філос. пробл. Вип. 8 / гол. ред. О. О. Шубін. – Донецьк : ДонНУЕТ, 2010. – С. 90-96.

АГАМАЛІЄВА Крістіна,

студентка 1-го курсу факультету

ветеринарної медицини,

НУБіП України

Науковий керівник -

ДАНИЛОВА Тетяна Вікторівна

кандидат філософських наук, доцент,

Національний університет біоресурсів і

природокористування України

(м. Київ, Україна)

ДЖЕРЕЛА ЩАСТЯ ЛЮДИНИ

Для кожної людини щастя є особистим поняттям, зі своїм тлумаченням та розумінням. Загалом щастя - це стан людини, під час якого людина

відчуває себе найбільш радісною та внутрішньо задоволеною. Але одне із найголовніших питань, що хвилює кожного які чинники викликають щастя

Одне із джерел щастя - це зовнішні чинники, що впливають на людину. Таких факторів є безліч, наприклад соціум, гроші, майно, навколишнє середовище і т.д. Саме ці фактори є однаковими для кожної людини, хоча й впливають по-різному. На жаль, більшість з цих факторів не є довготривалими, найчастіше, вони лише імітують щастя. Отримуючи гроші, ви стаєте щасливими, адже розумієте, що можете дозволити собі купити щось і задовольнити свої людські потреби. Тільки-но ж гроші закінчуються - з'являється сум.

Інше ж джерело – внутрішні чинники, що впливають на людину. Це, так би мовити, власні почуття, само розуміння світу, відчуття та емоції, або просто внутрішній стан людини. Ці фактори є найважливішими, адже саме вони здатні викликати емоції, визначати, що є щастя, а що – ні.

Ці два джерела можна оцінювати цілу вічність, адже маючи все матеріальне без духовного супроводу, почуттів, ти не будеш щасливим. Так само й бути духовно задоволеним, але не маючи нічого, ні грошей, ні підтримки соціуму - ти не будеш щасливим. Хоча, за вченням буддистів, щастя - це стан повного спокою, під час якого відсутні емоції. Якщо судити таким чином, то джерело щастя знаходиться лише всередині людини і лише робота над собою, пізнання і сприйняття себе і світу, просвітлення призведе до відчуття постійного щастя.

За словами різних психологів, науковців та філософів, всі джерела щастя також виникають всередині себе. Проте, пересічна людина не є ані філософом, ані психологом, і ці теорії її не задовольняють. В реальному житті не всі відчувають щастя, виходячи лише з внутрішніх факторів. Адже, як можна бути щасливим, знаючи, що за вікном йде війна, що навколо помирають люди? Як можна бути щасливим, коли в тебе немає ані гроша і ти не можеш дозволити собі купити навіть скоринку хліба? Як можна бути щасливим, коли суспільство постійно пригнічує тебе, не сприймає й не хоче тебе розуміти? Як можна бути щасливим, коли ти по-справжньому самотній?

Як казав Аристотель, щастя - це поєднання чесноти людини і зовнішньої ситуації. Ґрунтуючись на цьому, я можу зробити висновок, що зовнішні та внутрішні фактори тісно пов'язані між собою, без жодного з них не можливо відчувати себе щасливим.

БЕРЕЗОВСЬКА Анна,

студентка 1-го курсу факультету

ветеринарної медицини,

НУБіП України

Науковий керівник -

ДАНИЛОВА Тетяна Вікторівна

*кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

НЕОШАМАНІЗМ ЯК ФЕНОМЕН СУЧАСНОЇ КУЛЬТУРИ

Шаманізм – це найдавніша духовна практика, яка існує тисячі років. Шаманізм був частиною культури і релігії майже всіх народів, які коли-небудь жили на Землі, шаманська традиція була поширена в Азії, Європі, Африці, Австралії, Північній та Південній Америці. Неошаманізм – це сучасне явище культури. Історія виникнення неошаманізму починається з робіт Майкла Харнера - американського антрополога. Вивчаючи шаманізм у різних культурах, він став першим популяризатором шаманських практик. Харнер вважав, що будь-яка людина може навчатися класичній шаманській техніці: подорожі у світ духів. Він запровадив термін «базовий шаманізм», який стосується базових шаманських технік, звільнених від культурно-соціального контексту. Навчання цим технікам та їх використання складає основу сучасного послідовника стародавніх технік – неошаманізму.

Сьогодні звичайний представник західної культури використовує шаманські техніки в основному для поглиблення контакту з духовною частиною реальності. Шаманські практики стають практиками духовного розвитку та пізнання світу, де зникають жорсткі кордони між людиною та рештою світу. З точки зору шамана, такі жорсткі межі існують винятково у свідомості людей. Спілкування зі світом духів надає сили, здоров'я, відчуття зв'язку з усім живим. Розуміння власної глибинної природи і сутності, можливість допомагати іншим, все те, що виходить за межі фіксації на власному еґо.

Ми бачимо як і відмінності між переживання і досвідом традиційного шамана, який пройшов весь шлях посвячення, та досвідом, який може отримати практикуючий неошаман, так і спільне у досвіді традиційних шаманів різних культур і континентів й досвіді сучасних людей західної культури, які практикують базові шаманські техніки. Головною особливістю неошаманізму є його універсальність: він підходить людям різних релігійних поглядів та менталітетів, людям різних соціальних верств та національностей, оскільки неошаманізм – це, в першу чергу, практики для зцілення душі та взаємодії з іншими світами.

Головною думкою неошаманізму є вчення про те, що навколишній світ наділений душею. Все, що ми бачимо довкола, має свою душу і дух. Більш того, ми пов'язані духовними узами із Землею і всіма істотами, які населяють світ. У наш час, коли ми оточені масою людей і кожного дня поступово розчиняємось у загальному потоці слабкого самопізнання, нам особливо

важливо відчувати ці зв'язки, цю єдність з оточуючим світом, щоб остаточно не втратити свою індивідуальність.

Традиційна західна культура сьогодні поки не готова прийняти неошаманізм як рівноправну частину сучасного світу. Те, що в шаманській традиції розглядається як контакт із духами або початком шаманської хвороби, сучасна медицина визначає як шизофренію або епілепсію. В сучасному суспільстві шаманізм існує як міф, місце якого у книжках та фільмах. При цьому, неошаманізм сьогодні може стати джерелом реалізації людської потреби виходити за межі власного еґо, відчувати причетність до сил, які потужніші, ніж ми самі. Для свідомості сучасної людини шаманство в його сучасному вигляді є привабливим, з одного боку, можливістю проявити свою духовну сутність, свою індивідуальність та виділитися серед свого оточення. Ця можливість шаманства прекрасно зберігається у сучасному соціумі і проявляється так само, як і в традиційних культурах. З іншого боку, і це значно цінніше – шаманство привабливе тим, що воно зрівнює духовні можливості людей та знімає ієрархічні відмінності у соціальному статусі.

Існують традиційні шаманські спільноти, де шаман живе у своєму племені і служить йому своїм ремеслом. Як правило, в таких спільнотах акцент робиться на конкретному практичному результаті. Шаман є радником, віщуном, а також він має бути і лікарем. Зцілення своїх соплеменників стоїть на першому місці, тому що якщо шаман не буде вправним у своїх обов'язках, його плем'я загине. У сучасному світі теж є свої шамани – люди, які пішли шляхом серця. Вони не завжди називають себе шаманами і не завжди афішують свої інтереси і можливості. Але живуть серед нас, продовжуючи справу своїх попередників. Зараз практики шаманізму адаптовані під потреби сучасної людини і мають назву «неошаманізм». Неошаманізм зараз надзвичайно популярний: багато людей, серед яких студенти, лікарі, домогосподарки, юристи, політики, вчителі і вчені, звертаються до його практик, і включають їх у своє повсякденне життя. Популярність неошаманізму у сучасному світі обумовлена тим, що люди починають усвідомлювати свої можливості і своє призначення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. В поисках духовности и здоровья. Новые религиозные движения, неошаманизм, городской шаманизм». Москва 2008.// «Исследования по прикладной и неотложной этнологии» № 207 ИЭА РАН.
2. Элиаде, М. Шаманизм: архаические техники экстаза. К.: София, 2000.
3. <http://www.openreality.ru/school/religion/shamanism/neoshamanism/>
4. https://ru.wikipedia.org/wiki/Базовый_шаманизм

ГОЛЯДИНЕЦЬ Надія,
студентка 2-го курсу

*економічного факультету,
НУБіП України
Науковий керівник -
ДАНИЛОВА Тетяна Вікторівна
кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

СХІДНА І ЗАХІДНА ПАРАДИГМИ ФІЛОСОФУВАННЯ

Філософія - це вічний пошук знань і життєвої мудрості, в пошуках яких вчені намагалися визначити закони буття і оформити їх лінгвістично. Нерідко спроби такого роду закінчуються лише умоглядними спекуляціями, бо людська думка обмежена жорсткими рамками свідомості і не завжди здатна логічно інтерпретувати вселенські проблеми. Таким чином, існує чимало понять, аналітичне осмислення яких важке, і філософських догм, які повинні сприйматися апіорно.

З одного боку, на філософію можна дивитися як на складну академічну науку, накопичити грандіозний багаж знань; тому може здатися немислимим вивчити той неосяжний науковий потенціал, який дістався нам у спадок від предків. З іншого боку, філософське осмислення світу є невід'ємною потребою і властивістю будь-якої людини. Кожен, хто хоч раз задавався питаннями - що ж таке світ, в якому ми живемо; що таке добре і що таке погане; або яким має бути державний устрій - по праву може назвати себе філософом.

Не виключено, що сучасний західний мислитель, зіткнувшись з «східними» тлумаченнями тих чи інших понять, буде здивований. Насправді, як за формою, так і за змістом, методи західного філософського аналізу цілком конкретні і мають строго окреслену сферу дослідження. Історично багато філософських напрямків було перетворено в самостійні наукові дисципліни (наприклад, натурфілософія згодом стала називатися природознавством). У міру диференціації знань і «відокремлення» утилітарних дисциплін західна філософія перестала бути наукою про загальні закономірності, обмеживши свою сферу дослідження розробкою концептуальних передумов і логічним аналізом вербального оформлення понять і аргументів.

Протягом двадцятого сторіччя британську та північноамериканську філософські школи цікавили питання, пов'язані не стільки з природою речей як таких, скільки проблеми обґрунтованості самого підходу до осмислення реальності. Так, питання «що є істина?» відсунулось на другий план, а замість нього предметом дослідження став пошук раціональної відповіді на питання «що означає вислів про те, що те і те є істинним?». Більшість

західних філософів відмовилися від умоглядного методу дослідження на користь емпіричного.

На Заході ніхто не очікує від фахівця в галузі філософії розуму участі в психіатричній практиці; від натураліста - фундаментальних наукових досліджень; від дослідника в області філософії релігії - активного подвижництва або організації практичних занять медитацією. По суті справи, сучасні західні філософи є сторонніми спостерігачами - вони лише узагальнюють, коментують те, що відбувається, намагаються концептуально оформити істинність того чи іншого явища і набагато рідше - підкріпити свої теоретичні викладки власною практикою.

Однак так було далеко не завжди. Протягом практично всієї своєї історії західна філософія розглядала широке коло практичних питань, і лише тоді, коли нові напрямки в науці взяли на себе її функції, західні мислителі стали обмежувати сферу досліджень визначенням смислових формулювань.

У цьому сенсі східна філософія пішла іншим шляхом, не обмежуючись пошуком раціональних доказів і не йдучи від вирішення життєво важливих, фундаментальних питань. Тому індуїзм, буддизм, джайнізм, конфуціанство і даосизм по праву можуть вважатися як релігійними течіями, так і громадськими дисциплінами. Що ж стосується дзен-буддизму і тантризму, то ці течії в основному націлені на дослідження медитативної техніки і використання потенціалу людини відповідно. Тим самим, ці школи виявляють в людині приховані здібності. У той же час практична сторона цих учень невіддільна і, більш того, заснована на філософському і релігійному осмисленні буття і природи речей як такої. Таким чином, мудрість Сходу органічно об'єднує філософію і психологію, соціологію і релігію. Іншими словами, східному філософу, на відміну від його західного колеги, не доводиться шукати свою нішу і обмежуватися дослідженням вузького кола прикладних задач.

Східне розуміння філософії як такої включає в себе усвідомлення глибин світобудови і людського «я», що, в свою чергу, має на увазі дослідження таких аспектів буття як споглядання, церемоніал і правильна поведінка. Саме це поєднання об'єктів дослідження (з точки зору західного менталітету) викликає сумніви щодо правомочності вживання терміну «філософія» по відношенню до східної традиції.

Все вищесказане є певним перебільшенням і, більш того, справедливо лише по відношенню до англо-американської традиції, втім, анітрохи не применшуючи широту поглядів європейської школи. Сьогодні необхідно примирити Захід зі Сходом, бо багато західних мислителів не сприймають різноманітність східних концепцій як науку.

Нерідко прямий переклад східних термінів на європейські мови призводять до спотворення змісту і філософської концепції в цілому. Наприклад, при спробі інтерпретації індійського слова «Брахман», що позначає Абсолютну Реальність, терміном «Бог» виникає небезпека привнесення західної концепції Творця, яка не має нічого спільного з

пантеїстичною позицією індуїстів. У цьому випадку виникає закономірне здивування з приводу численного пантеону індуїстських богів.

Існує безсумнівна подібність між західними і східними концепціями і підходами. Наприклад, відомий вислів давньогрецького філософа Геракліта про те, що «не можна увійти в одну і ту ж річку двічі», повністю відповідає концепції Будди про вічно змінну проявлену реальність. З цього зовсім не випливає, що Геракліт потай сповідував буддизм чи спілкувався з Буддою. Подібна концептуальна ідентичність свідчить лише про подібність інтерпретацій одного і того ж феномена.

ЛУГОВСЬКА Євгенія,

*студентка 1-го курсу
факультету ветеринарної медицини,
НУБіП України*

Науковий керівник -

ДАНИЛОВА Тетяна Вікторівна

*кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

НАДЛЮДИНА ФРІДРІХА НІЦШЕ ТА ІДЕОЛОГІЯ ФАШИЗМУ

Надлюдина (нім. *Übermensch*) — концепція, сформульована в творчості німецького філософа Фрідріха Ніцше як мета, до якої повинна прагнути людина в своєму розвитку. Єдиного розуміння точного значення терміна не існує. Ніцше говорить про Надлюдину вперше у «Веселій науці», тема надлюдини є однією з центральних у філософській повісті «Так казав Заратустра» [2]. Концепція надлюдини запроваджена Ніцше як заперечення християнської ідеї потойбічності: Заратустра проголошує надлюдину значенням землі й велить своїм слухачам забути про тих, хто проповідує потойбічні надії, щоб відірвати їх від землі. Заратустра пов'язує існування Надлюдини зі смертю Бога. Вираз «Бог помер» означає те, що цінності, які диктуються вірою у нього та які мали місце ще при зародженні християнства, поступово втрачають свою силу. Надлюдина не амораліст, вона - іммораліст, хоча словник іноземних слів трактує ці поняття як однозначні [3, с. 264].

В очах Заратустри Надлюдина — мета, яку повинно поставити перед собою людство. Сенс життя теперішнього покоління людей — рух у напрямку до нового покоління. Прагнення жінки, наприклад, повинні бути спрямованими на те, щоб дати життя Надлюдині. Через це деякі філософи, зокрема Рюдигер Сафранський, стверджують, що Надлюдина пов'язана з євгенікою [3]. Відомо, що концепцію «Надлюдини з її антисемітськими та

антихристиянськими ідеями використали ідеологи фашизму. Але Ніцше був категоричним противником будь-яких форм панування масової свідомості. Його Надлюдина - це гармонійна людина, в якій органічно поєднуються фізична досконалість, високі моральні та інтелектуальні якості. Надлюдина - це «нова людина», «для якої немає авторитетів, Бога, це «людина майбутнього». Пошуки релігії та Бога є характерними для «посередньої» людини, якій потрібен абсолют для того, щоб йому підкоритися. Усе це не властиве «надлюдині». Надлюдина - це, насамперед, людина з високо розвиненою волею до влади, тому що воля до влади не просто характерна риса життя, саме «життя тільки окремих випадків волі до влади...» [3, с. 329]. Ніцше часто користується поняттям «раса», але тлумачить він його швидше як інтелектуально-моральну, ніж національно-етнічну характеристику. Рабська мораль жадає дрібного щастя, строгість ж і суворість по відношенню до себе - основа моралі панів, як бачимо, по Ніцше, визначення сильної і слабкої рас полягає у відмінності моральних цінностей, а не в тому, якої національності (раси) є людина. Громадська ієрархія тут теж абсолютно ні до чого. Що ж стосується надлюдини, то в неї «воля до влади» нерозривно пов'язана з тим, що вона «творець», «винахідник нових цінностей». Як пише Д. Мельников, Ніцше в своїй праці «Так казав Заратустра» оспівав війну як найвищий прояв людського духу: «Ви повинні полюбити світ як засіб до нових воєн ... Моя порада Вам - не мир, а війна» [1]. Дійсно, Гітлер міг вчитати в «Заратустрі» гімн війні. Але справа в тому, що у Ніцше йдеться, перш за все, про війну духу. І закликав він не до війни в звичайному сенсі цього слова, а до «війни за свої думки».

Якщо у творчості Ніцше «...висувати на перший план не пророка, а клініциста, - пише французький філософ Альбер Камю, - то з його творів не витягнеш нічого, крім пересічної низької жорстокості, що він усією душею ненавидів» [3, с. 168]. «До Ніцше і націонал-соціалізму не було приклада, щоб думка, цілком освячена шляхетністю, роздирання єдиної у своєму роді душі, була представлена світові парадом неправди і жахливими купами трупів у концтаборах» [3, с. 176]. Надлюдина - це більше створіння природи, ніж культури. Вона є результатом поступового, тривалого нагромадження необхідних якостей. Народ виступає при цьому як ґрунт. Поява великих людей випадкова й зумовлена часом. Тим більше, коли мова йде про великі народи. Необґрунтованими були претензії німецького фашизму на філософську спадщину Ніцше і представляти німецьку націю як націю Надлюдей.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Мельников, Д., Черная, Л. Преступник № 1. Нацистский режим и его Фюрер. М.: Политиздат, 1981.
2. Ніцше, Ф. Так казав Заратустра. Київ: Основи. Дніпро, 1993.
3. Сафранский, Р. Ницше: Биография его мысли. Москва: «Дело». 2016.

МИРГОРОДСЬКА Дарина,
*студентка 3-го курсу факультету
аграрного менеджменту,
НУБіП України*

Науковий керівник:
ДАНИЛОВА Тетяна Вікторівна
*кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ФІЛОСОФІЯ ЩАСТЯ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Чи є така пташка, яка б змогла прожити без крил, без польоту, без неба? Чи є на світі хоч одна людина, яка з малих літ не прагнула б відшукати в цьому житті своє земне щастя? Та кожен уявляє його по-своєму. Для одного - це синиця в руках, для іншого — журавель у небі. А скільки гірких розчарувань буває на схилі літ, коли розвіюються ілюзії і приходять прозріння! І тоді людина, яка досягла всіх земних благ, відчуває себе глибоко нещасною. Якби можна було почати життя заново, вона прожила б його зовсім інакше. А вже пізно. Бо підступила та грань, за якою на неї чекають тлін і вічний морок. А могло б початися безсмертя... Та душа не прокинулася вчасно, не піднялась над суєтою буття, не полетіла до світла, не пізнала справжнього щастя. То ж у яких світах його шукати, як розпізнати? Над цим вічним питанням замислювались найбільші мудреці світу. Серед них і наш український філософ та поет Григорій Савич Сковорода.

Сковорода ставив собі за ціль з'ясувати людську сутність та розуміння щастя для людини. Він вважав, що це питання є найскладнішим із всіх. Своїми ідеями та роздумами на цю тему ділився з іншими, щоб разом знайти істину.

Філософія Сковороди тісно пов'язана із релігійно-християнським віруванням та Біблією, спираючись на поняття любові, віри, життя та смерті. Хоча з одного боку, саму книгу філософ вважав фантазією, обманом, небилицею, а з іншого, що в неї вкладено таємниче і повчальне знання. Своїми міркуванням Григорій Савич хотів дати відповіді на питання: Ким є людина? Для чого вона існує? Сутність її життя? Які грані можливостей її діяльності?

Весь космос, за Сковородою, складається з двох натур та трьох світів. На його думку, світ поділяється на дві натури: одна – видима (зветься твар), а друга – невидима (Бог) [1, с. 141].

Першим світом за його вченням є макрокосм – вічне і безмежне. Цей світ не виокремлює окремі предмети, а розкриває їх невидиму природу - розуміння їх внутрішнього значення, бо через внутрішню сутність окремих

речей можна зрозуміти таємниці розвитку всього Всесвіту. При цьому він вважає, що внутрішня сутність пов'язана із зовнішньою формою, яка визначається мірою, ритмом, симетрією та пропорцією.

Другий світ - світ людини. За Сковородою, все, що відбувається в макрокосмі, відображається в людині - мікрокосмі. Це зумовлено тим, що можливість пізнання світу людиною необмежена. Прагнення людини до розвитку є прагненням до Бога, бо Богом є сама природа, а людина - її витвір, - пізнаючи Бога - пізнає саму себе [1, с. 223].

Третім світом - є символічний світ, або Біблія.

Сковорода в поняття «щастя» вкладає глибокий сенс. Його сутність пов'язана зі стилем життя людини. Найбільш повно ця сутність розкривається через вислів Сократа: «Інший живе для того, щоб їсти, а я - їм для того, щоб жити» [2, с. 7] - яким Сковорода відкриває свій трактат під назвою «Ікона Алкивіадська». Своєю думкою про щастя філософ захищає людську природу від ототожнення з примітивним споживанням і користю. Сам вів образ життя, яке допомагало йому не жити краще, а бути краще. Для нього бути кращим означає мати чисту совість.

Найбільшої глибини теза про щастя досягає, коли Сковорода визначає саму суть чесного життя і чистої совісті, що виявляється через трудову діяльність людини. У Сковороди не всяка праця веде до чесного життя і чистої совісті, а лише та, яка є вільним потягом людини. Праця для філософа – це насолода і відчуття щастя навіть незалежно від її результатів. Такій праці Сковорода дає визначення споріднена. Розділення людей, що займаються спорідненою і неспорідненою працею - це і є сама глибока думка, на яку можна спиратися при розв'язанні сучасних проблем людства. Вся його творчість виходить з розуміння того, що людство може об'єднати тільки праця з суспільною користю і особистим щастям - споріднена праця.

Застосовуючи філософію двох натур і трьох світів до людини, Сковорода робить висновок, що людина щаслива тільки тоді, коли її поведінка і образ життя гармонійно поєднуються зі своїми природними схильностями.

ЛІТЕРАТУРА:

- 1.Сковорода Г. Повне зібрання творів: У 2-х т. — К.: Наукова думка, 1973. - Т. 1. - 532 с.
- 2.Сковорода Г. Повне зібрання творів: У 2-х т. — К.: Наукова думка, 1973. - Т. 2. — 576 с.

РУДАКОВ Євген,
*студент 1-го курсу факультету
ветеринарної медицини,
НУБіП України
Науковий керівник:*

ДАНИЛОВА Тетяна Вікторівна
*кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ПРО СКЕПТИЦИЗМ ДЕКАРТА

Природа снів така, що їх приймають за реальність. Поки ми спимо, ми не знаємо, що знаходимося в царстві сновидінь. Коли настає пробудження, ми усвідомлюємо, що всі події сну відбувалися лише в нашій свідомості. Більшість з нас рано чи пізно стикалися з думкою, що ми помилково приймаємо сон за дійсність або дійсність за сон. Найвідоміший представник цієї теорії в західній філософській школі – це французький філософ сімнадцятого століття Рене Декарт. У спробі надати тверде обґрунтування знання, він заснував вчення, яке ставило під сумнів все, що можна. Воно мало визначити істинне знання, яке повинно було витримати затятий і систематичний скептицизм. Декарт робить перший крок до постановки питання, розглядаючи ймовірність того, що життя є сон:

«Як часто уві сні я переконаний в реальності того, що відбувається - я сиджу в своєму халаті біля каміна, а насправді лежу роздягнений в ліжку! Але в даний момент мої очі виразно широко розкриті, коли я дивлюся на цей шматок паперу; Я трясую головою, і вона теж не спить; я простягаю і відчуваю свою руку, і я роблю це спеціально, і я знаю, що я роблю. Все це не могло б відбуватися з такою чіткістю, якби я спав. Невже! Начебто я не пам'ятаю, скільки разів я точно так обманювався уві сні! Замислюючись над цим, я чітко усвідомлюю, що немає ніяких ознак, за якими можна було б відрізнити стан неспання від стану сну. І тут до мене приходить здивування, і це почуття тільки зміцнює думку про те, що я все ще сплю» [2].

З огляду на це, а також той факт, що сни часто бувають такими ж насиченими і «реальними», як і справжнє життя, не можна відкидати можливість того, що ви і зараз спите, читаючи ці рядки. Це збиває з пантелику думку, на яку нас виводить Декарт. Здається, що не існує ніяких доказів того, що ми не спимо. Якщо так, тоді не існує підтвердження і тому, що світ, в якому ми живемо, реальний. Оповідач з декартових «Медитацій» стурбований цим, але в кінцевому рахунку стверджує, що можливість того, що життя є сон, не може сама по собі спростувати всі наші гіпотетичні знання; він звертає увагу на те, що навіть якщо наше сенсорне сприйняття відбувається уві сні, ми тим не менше несемо в собі певний багаж знань про природу реальних речей. Серед небагатьох аспектів знання, які, на думку Декарта, витримали випробування «скептицизмом сновидінь», є істини, досягнуті розумом, такі як математичні істини: «Не важливо, сплю я чи ні, два і три при складанні дають п'ять, і у квадрата НЕ більше чотирьох сторін» [2].

Декарт шукав підтвердження того, що істини, досягнуті розумом, підносяться над знаннями, набутими за допомогою відчуттів. Сам Декарт був скептиком, він всього лише використовував скептичний аргумент з метою нагадати читачеві, що математичні істини (як і інші істини розуму) мають під собою більш тверду основу, ніж інформація, отримана від органів почуттів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. http://lozhki.net/matr_philosophy.shtml
2. https://www.e-reading.club/bookreader.php/18634/Dekart_-_Razmyshleniya_o_pervoi_filosofii.html

САЙКОВСЬКА Аліка,

студентка 2-го курсу факультету

ветеринарної медицини,

НУБіП України

Науковий керівник:

ДАНИЛОВА Тетяна Вікторівна

кандидат філософських наук, доцент,

Національний університет біоресурсів і

природокористування України

(м. Київ, Україна)

ДЕКІЛЬКА СЛІВ ПРО ЕФЕКТ МЕТЕЛИКА

Незначний вплив на систему може мати великі та непередбачувані наслідки, у тому числі, в абсолютно іншому місці. Подібний ефект, що стосується детерміновано-хаотичних систем, Едвард Лоренц назвав «ефектом метелика», доводячи, що такі системи є чутливими до найменших впливів. Згідно з теорією хаосу, складні системи є надзвичайно залежними від первинних умов, тож невеликі зміни оточуючого середовища можуть призвести до непередбачуваних наслідків. Тож чи може змах крил метелика призвести до урагану за мільйони кілометрів?

Варто зупинитися на історії виникнення даного ефекту. Лоренц працював асистентом факультету метеорології у МІТі (Масачусетському технологічному інституті) у 1961 році. Одного разу він вніс незначні зміни у комп'ютерну програму, що до цього дозволяла робити довготривалі прогнози, базуючись на симулюванні погодних змін. Непомітна для непрофесійного ока маленька похибка змінила увесь прогноз.

Розглядаючи «ефект метелика» з позиції філософії, можна довести неможливість відстежити конкретний момент, що призведе до певних змін. Так, на мій погляд, під сумнів ставляться такі філософські питання:

- Чи існують простір та час незалежно від свідомості?
- У чому причина суб'єктивної спрямованості часу в один бік?

Протиріччя феномену полягає у тому, що сучасна поп-культура трактує «ефект метелика» діаметрально протилежно тому, що він першочергово має на увазі.

Так, сутність ефекту полягає у тому, що ми НЕ можемо відстежити, яка саме дія спричинить або ж вже спричинила зміни, на протигагу поширеній думці, що певна свідомо дія веде до конкретних наслідків. Бо ж той самий ураган міг бути спричинений помахом крил метелика, що знаходився в Америці, Китаї, Мальті або ж деінде. Ми не можемо знати напевно. Зокрема, досліді Лоренца мають значно ширший діапазон дії, доводять і те, що наука не завжди може точно дати відповіді на глобальні або конкретизовані питання або ж спрогнозувати механізм тієї чи іншої системи, За словами Керрі Емануель, професора факультету МІТу, що займається планетарними та атмосферними дослідженнями, таке твердження (про неможливість прогнозування), незалежно від точності вихідних даних, є ґрунтовним. Автор теорії ставить під сумнів саму здатність людини до аналізу та прогнозування, позиціонує її обмеженою.

Це ж викриває і постійні сподівання людини зробити світ навколо зрозумілим та мати можливість пояснити будь-що, що має відбуватися безпосередньо у житті індивідууму або ж навколо. Люди не можуть прийняти факт того, що світобудова може бути лише випадковістю, що не має певної послідовності та порядку. Отже, «ефект метелика» стосується набагато більшого, аніж математика та фізика, хоча і є однією з основ теорії хаосу, яка, у свою чергу, є зв'язуючою ланкою між цими науками. Він зачіпає фундаментальні питання філософії, соціології, психології та інших сполучених наук.

ЛІТЕРАТУРА:

1. https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%AD%D1%84%D1%84%D0%B5%D0%BA%D1%82_%D0%B1%D0%B0%D0%B1%D0%BE%D1%87%D0%BA%D0%B8
2. <https://naked-science.ru/article/column/znachenie-babochki>
3. https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A2%D0%B5%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%8F_%D1%85%D0%B0%D0%BE%D1%81%D0%B0
4. https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D0%B8%D0%BB%D0%BE%D1%81%D0%BE%D1%84%D0%B8%D1%8F_%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0_%D0%B8_%D0%B2%D1%80%D0%B5%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B8

СУХОБОК Наталія,
*студентка 3-го курсу факультету
аграрного менеджменту,
НУБіП України*

Науковий керівник:
ДАНИЛОВА Тетяна Вікторівна
*кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

З ЧОГО СКЛАДАЄТЬСЯ СВИТОГЛЯД СУЧАСНОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Одним з важливих питань у сучасному світі, яке прямим чином впливатиме на наше майбутнє, є визначення структурних елементів світогляду сучасної студентської молоді. Адже молодь вважається енергійною, рушійною силою, що посідає важливе місце в розвитку суспільства. «Структура світогляду складна й мозаїчна. Вона являє собою «сплав» знань і почуттів, тобто світогляд включає у себе: по-перше, узагальнені уявлення про світ і саму людину, про спрямованість соціально-історичних процесів і подій у світі, про смисл людського життя, історичну Долю людства тощо; по-друге, систему переконань, що спираються на почуття, принципи й ідеали щодо світоустрою та світоперетворення» [1, с. 2].

Саме духовність стає тією єднальною силою, яка здатна створювати певну цілісність духовних орієнтирів, що визначають життєві стратегії молоді, а розвиток духовних потенцій особистості - головним завданням вищої освіти. «Смисл і ціль освіти – людина у постійному розвитку, її духовне становлення, гармонізація її відносин з собою та іншими людьми, зі світом... Система освіти створюється для людини, функціонує і розвивається в її інтересах, слугує повноцінному розвитку особистості, і в ідеалі її призначення - щастя людини» [3, с. 12-13].

Саме вища освіта має достатній інтелектуально-творчий та світоглядно-гуманістичний потенціал, який у сучасних складних соціокультурних умовах може сприяти всебічному розвитку особистості студента, її духовному вдосконаленню. «Освіта повинна формувати у молодій людини сучасну систему цінностей, орієнтація на які дасть можливість їй максимально самореалізуватися, зміцнюючи при цьому гуманістичні засади самого суспільства» [4, с. 346].

Особливу структурну функцію у свідомості молоді поряд з політичними і економічними світоглядними орієнтаціями виконують соціокультурні цінності і пріоритети. «Нову якість суспільства не можна звести до змін у сфері економіки, політичних або деяких інших структур. Передусім це зміна свідомості людини, в якій важливе місце посідає переоцінка соціальних цінностей. Потрібно брати до уваги те, що сьогодні на одне покоління випадає зміна кількох історичних, ідеологічних і навіть релігійних парадигм» [7, с. 84].

Загальна соціокультурна криза, притаманна інформаційному етапу розвитку цивілізації, позначається також на духовних потенціях сучасної молоді, не зважаючи на те, що вона завжди є найактивнішим джерелом соціокультурних змін. «Суспільна свідомість молоді, комплекс її характеристик, менталітет в усіх його протиріччях, система основних типів особистості в процесі соціалізації визначаються певною самостійністю, активністю, здатністю до саморозвитку. В умовах сучасного суспільства духовна сфера становлення і розвитку молодого покоління схильна до відчуження, одним з ознак якого виступає криза молоді в духовній сфері» [6, с. 50]. Тому й постає серед головних теоретико-методологічних завдань сучасної філософії освіти вироблення оптимальних ефективних засобів формування, навчання, виховання у молодого покоління прагнення і насаги до духовного самовдосконалення, самотворення і самореалізації.

Отже, розглянувши структуру світоглядних орієнтацій студентів, підкреслимо, що основним методологічним принципом її аналізу має бути принцип цілісності, що ґрунтується на духовній єдності особистості. «Світоглядна картина світу і місця людини в ньому утворює цілісність, де все підпорядковується загальним установкам, які утворюють єдиний вузол і збирають різні аспекти свідомості» [5, с. 9].

Таким чином, із зміною загальних принципів розгляду низки соціальних проблем молоді виникла потреба в розробці цілісного підходу до вивчення багатоманітності функцій і особливості розвитку молодого покоління, й виникла потреба розглядати молодь як специфічного суб'єкта суспільного розвитку. Сьогодні вчені визначають молодь як соціально-демографічну групу, що характеризується становленням соціальної зрілості та знаходженням свого місця в соціумі. Разом з тим, межі цієї групи є досить розмиті та рухомі. Зазвичай її пов'язують з віком 15-30 років.

Сучасна молодь як соціокультурна та соціально-демографічна група характеризується декількома загальними рисами, що відрізняють її від минулих часів: є більш досвідченою; є провідником нових способів і стилів життя і виразником соціального динамізму.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Єфтені Н. М. Ціннісні орієнтації сучасної української молоді / Н. М. Єфтені // Актуальні проблеми політики: 36. наук, праць. — Одеса: «Фенікс», 2009. - Вип. 37. - С. 292-296.
2. Жигайло Н. Соціологія духовних цінностей молоді / Н. Жигайло // XXI століття: альтернативні моделі розвитку суспільства. Третя світова теорія.: Матеріали V Міжнарод. конференції. - К.: Фенікс, 2006. — Кн, 5. - С. 60-63.
3. Зязюн І. А. Концептуальні засади теорії освіти в Україні / І. А. Зязюн // Педагогіка і психологія професійної освіти. - 2000. - № 1. - С. 12 -13.
4. Кремень В. Г. Філософія людиноцентризму в стратегіях освітнього простору / В. Г. Кремень. — К.: Пед. думка, 2009. - 520 с.

5. Макутон П.Я. Світогляд, його формування і виховання / П. Я. Макутон. - К.: Ін-т системних досліджень освіти, 1994. — 123 с.
6. Павловський В.В. Соціологія молодіжної та ювенологія / В. В. Павловський // Соціологічні дослідження. - 1999. - № 5. - С. 46-52.
7. Яковенко А. Вплив суспільних чинників на студентську молодь (мотиваційний аспект) / А. Яковенко // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. - 2000. - № 1. — С. 82-88.

ТЬОПЛА Валерія,

*студентка 1-го курсу факультету
ветеринарної медицини,*

НУБіП України

Науковий керівник:

ДАНИЛОВА Тетяна Вікторівна

*кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і*

природокористування України

(м. Київ, Україна)

СЕКСУАЛЬНЕ НАСИЛЬСТВО НАД ДІТЬМИ В УКРАЇНІ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ПОДАЛЬШЕ ЖИТТЯ

Сексуальне насильство над дітьми та підлітками було й залишається гострою проблемою усіх країн незалежно від щаблів суспільства. Вагомість цієї проблеми полягає в тому, що несформована дитяча психіка не здатна перенести такий потужний удар. Так як більша частина людської особистості формується саме в дитинстві, і психіка є фундаментом для цього формування, то переживши насильство, фундамент руйнується, і, не отримавши вчасної кваліфікованої допомоги психолога, дитина буде не в змозі досягти психічної стабільності в дорослому віці.

На жаль, проблемі сексуального насильства над дітьми приділяється занадто мало уваги в Україні. Про це свідчить нестача статистичних даних. Так, наприклад, останні дослідження, що стосувалися цієї теми, були проведені в 2014 році. Вони свідчили про 897 випадків сексуального насильства, більшість із яких стосувалася дітей [1]. Наймасовіший прояв сексуального насильства – зґвалтування. Наслідками зґвалтування можуть стати венеричні захворювання, небажана вагітність, психічні розлади та навіть самогубство.

У сучасному світі все більше уваги приділяють проблемам психічного здоров'я, тому що людина, яка має проблеми із ним, може стати небезпечною для себе і суспільства в цілому.

Одним із проявів цих проблем у дитини (особливо у дівчат) є зміна відношення до власного тіла [2], адже вона вбачає в ньому причину насильства, а отже намагається зробити зовнішність непривабливою для гвалтівника (акт самопокарання, самокатування). Також відбувається вплив на когнітивну сферу. Відбувається порушення концентрації уваги, через те, що більша її частина приділяється травматичному досвіду. Постійне відчуття небезпеки, неадекватне зниження самооцінки, замкненість, недовірливість до оточуючих – все це є посттравматичними змінами психіки дітей, розвиток посттравматичного стресового розладу. Вони більш схильні до психосоматичних захворювань, різних зловживань (наркотиками, алкоголем, лікарськими препаратами), різних порушень, пов'язаних із неприйняттям свого тіла [3].

Як зазначалося вище, даній проблемі в Україні приділяється занадто мало уваги, а отже потрібно більш активно шукати шляхи її вирішення. Для цього держава може взяти на озброєння зразок більш успішних у цьому плані країн. Так, наприклад, у США було створено гарячу лінію, куди може звернутися жертва для отримання психологічної допомоги (National Domestic Violence Hotline) [4].

ЛІТЕРАТУРА:

1. Доступ до правди. Електронний ресурс. <https://dostup.pravda.com.ua/news/publications/v-ukraini-za-2014-rikzafiksovano-897-zlochyniv-proty-statevoi-svobody-z-nykh-209-rozbeshchennia-nerovnolitnikh>
2. Мэнделл, Дж., Дамон, Л. Групповая психотерапевтическая работа с детьми, пережившими сексуальное насилие / Дж. Менделл, Л. Дамон. – М.: Генезис, 1998. – 160 с.
3. Тарабрина Н. В. Практикум з психології посттравматичного стресу / Н.В. Тарабрина. – СПб: Пітер – 272 с.
4. National Domestic Violence Hotline. Retrieved from https://en.wikipedia.org/wiki/National_Domestic_Violence_Hotline

ШЕВЧУК Анжеліка Олександрівна,
*студентка 1 курсу,
факультету лікування №1,
НМУ імені О.О. Богомольця*
Науковий керівник:
ІЩУК Наталія Василівна,
*кандидат філософських наук, доцент,
Національний медичний
університет імені О.О. Богомольця
(м. Київ, Україна)*

СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКІ ІДЕЇ ІВАНА ВИШЕНСЬКОГО

Важливість ідей І. Вишенського для українського сьогодення впливає із певних паралелей, «наріжних каменів», які залишаються такими в сучасних суспільно-політичних та духовних реаліях. Хоча за часів його життя (в 16-17 століттях) й відбувалося певне загострення боротьби між консервативним та революційними світорозумінням, масова свідомість, перебуваючи під значним впливом християнської релігії, виявилася не готовою до сприйняття як теологізованих, так і більш світських революційних вчень. Тим не менше, на рівні філософського теоретизування це не завадило, шукати соціально-політичні шляхи розвитку народу в умовах складних соціально-економічного та політичних пертурбацій. Саме цей аспект оригінально та змістовно розкрив вітчизняний філософ, ченець-аскет Іван Вишенський.

По-перше, він рішуче відстоював права і свободи свого народу. Це відобразилося в його підходах до суспільного ідеалу, який він вбачав у рівності свободі людей, що є запорукою свободи народу. Був переконаний, що людина від природи не є вищою за інших та не повинна поневолювати, деспотично правити над ними. Рівність перед Богом стає основоположною для вільного й відповідального братерства людей - ідеалу соборності, який є оптимальною формою соціальності.

По-друге, І. Вишенський започаткував проблему розвитку національної науки і освіти як основи розвитку духовності народу. В цьому він відрізнявся деяким ригоризмом. Його погляди мали антикатолицьке спрямування: він виступав проти поширення католицьких шкіл, латини, як єдиної мови. Натомість відстоював, на наш погляд, справедливе переконання, що наука і школа повинні проповідувати і захищати істину та наполягав на значущості для цієї місії народної мови.

По-третє, І. Вишенський вважав, що єдиним способом здійснення бажаного суспільного ідеалу є моральне удосконалення людини, розвиток духовності, а не радикальні соціальні трансформації та потрясіння. Зрозуміло, що в цьому питанні філософ дотримувався суто християнської позиції удосконалення «зовнішнього» (суспільства) через удосконалення «внутрішнього» (плекання духовності, моральності). Це проявляє наявний у працях філософа протест проти зла, подолання якого стає можливим лише через самодисципліну та аскетизм як практику життя.

Філософською платформою І. Вишенського є неоплатонізм в поєднанні зарепагістськоїсіхастськимимотивами. Відповідно до нього найвищий життєвий ідеал полягає в повному самозреченні, відчуженні від світу, а найвище благо ототожнюється з Богом, який сам є абсолютною досконалістю і найвищою істиною. «Істина же, – твердить за неоплатоніками І. Вишенський, – суцільна і незмінна, незрушно пробуває і творить усім себе явною, що вона нетимчасова, а пробуває вічно, що вона створена і збудована не від низинних, які повзають по землі, швидкоминучих смислів, а від вишньої присутньої сили Троїчного Божества» [1] Отже, істина не просто вічна, вона

–співвічна Богові; найвища істина – Бог, а Бог – найвища істина. Тому істина, наголошував він, піддається осягненню лише тому, хто "любить Бога і бажає вічного життя"[2]. Але полюбити Бога і добитися вічного життя не можна в мирській суєті, бо істина розкривається не в дії, а в пізнанні. А пізнання, на думку неоплатоніка І. Вишенського, є не що інше, як «чисте споглядання», стан особливого «містичного екстазу». Утім, в уявленні цього філософа та ченця-аскета людина - наближення до досконалості можливе тільки в трансцендентному вимірі: в момент найвищого блаженства - повного злиття з Абсолютом. Ступені самоочищення людини на шляху до цього полеміст подає у згоді з Псевдо-Діонісієм Ареопажітом, покладаючись також на авторитет інших візантійських богословів-містиків, зокрема Симеона Нового Богослова, Григорія Синаїта і, особливо, Іоанна Ліствичника. У дусі цієї філософсько-теологічної системи розглядав І. Вишенський і проблему праці та достатку. Детальніше, матеріальне багатство створюється «потом і трудом» бідних «підданих», які «день і ніч трудяться і мучаться» [3]. Проте він переконаний, що праця – це прокляття, яке несе людство ще від часів гріхопадіння Адама. Матеріальне багатство як продукт праці – наслідок «проклятого» заняття – полеміст відкидає геть.

Отже, світобачення І. Вишенського глибоко теологічне та персоналістичне: життєвим ідеалом для нього є особисте спасіння, яке передбачає постійне духовне аскетичне самовдосконалення. Елітаризм цих ідей очевидний, бо далеко не кожному, за словами того ж І. Вишенського, дано «дотиснутися до Христа» [3], тобто наблизитися до Бога. Його соціальний ідеал найповнішим втіленням якого виступає соборна громада теж має будуватися не «ззовні», а «зсередини» та є своєрідною утопією та водночас заклик до кожної людини «зростати над собою», прагнучи до єднання з Богом.

ЛІТЕРАТУРА:

1. <http://www.ukrainians-world.org.ua/ukr/142/133/134/>
2. <http://westudents.com.ua/glavy/94003-van-vishenskiy.html>
3. Іван Вишенський «Послання до єпископів»
4. Від Вишенського до Сковороди : з історії філософської думки на Україні 16-18 ст. К. 1972. с. 143.
5. Поляков Л.В. Философские идеи в культуре Древней Руси. Историко-философский очерк. М.; Знание, 1988. - с. 64.

ШЕНЬ Катерина Валеріївна,
*студентка 2 курсу
факультету захисту рослин,
біотехнологій та екології,
НУБіП України
Науковий керівник-*

КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна,
кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)

ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДНИХ ОСНОВ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ ПІД ВПЛИВОМ СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНИХ ТА СУСПІЛЬНО- ПОЛІТИЧНИХ ТЕНДЕНЦІЙ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

На сьогодні соціальний прошарок з назвою «молодь» не має чітких вікових меж. Соціологи схильні відносити до нього осіб від 13 до 35 років, тобто від періоду початку статевого дозрівання особи до становлення її повної самостійності та незалежності[1]. Прийнято вважати, що саме молодь формує основні настрої та перспективні тенденції розвитку суспільства.

Світоглядні основи, виступаючи одним із центральних особистісних утворень, виражають свідоме ставлення людини до соціальної дійсності і вчій своїй якості визначають мотивацію її поведінки і мають суттєвий вплив на всі сторони її діяльності. Отже, розвиток світоглядних основ тісно пов'язаний з розвитком спрямованості особистості.

При формуванні світоглядних основ молоді відіграє роль історичне минуле, соціально-культурні та суспільно-політичні тенденції країни. Важливо не забувати, що ментальність народу також накладає відбиток на особистість. Зважаючи на те, що територія України значну частину своєї історії знаходилась під владою різних держав, український народ почав набувати нових ментальних рис: консерватизм, егоцентризм, комплекс меншовартості. І хоча незалежність України була здобута вже майже 27 років тому, українці досі не здобули власної незалежності свідомості та мислення.

Політична культура є показником політичного життя суспільства, тому що вона здатна виявити ступінь його розвитку й співвідношення між правовими, соціальними і психічними регуляторами функціонування політичної сфери суспільства. Основним стрижнем політичної культури будь-якої нації є усвідомлення потреб власної держави і, відповідно, формування державотворчої психології, досягнення гармонійного поєднання інтересів і потреб особи, громадянського суспільства і держави. Набуття особою політичних знань, поглядів формує її політичну свідомість, в основі якої – певні політичні традиції, історична пам'ять народу[2].

Сучасна політична культура громадян України характеризується як така, що містить демократичні та авторитарні компоненти (політична культура змішаного типу). Це фрагментарна політична культура перехідного

етапу розвитку українського суспільства. Вона має посткомуністичний, пострадянський, постколоніальний характер.

Зараз ідейно-політична зрілість свідомості та культури молоді перебуває на суперечливому етапі становлення, відмови від ідеологічних і політичних стереотипів тоталітарної доби, утвердження нових політико-ціннісних орієнтирів, переконань і соціально-політичних почуттів, установок на вироблення політичної компетентності, формування культури толерантності, політичної коректності. Водночас відбувається переосмислення і переоцінка політичних ідеалів, шляхів участі в громадсько-політичному житті вузу, міста, області, у розвитку місцевого самоврядування[3].

Саме перехідні процеси державотворення зумовлюють зміни ідейних, моральних орієнтирів, ускладнення формування стійких світоглядних основ. Описуючи сучасне суспільство дослідники, як правило, виділяють такі характеристики ціннісних структур українського населення:

- Орієнтованість на матеріальні потреби;
- Постійне звуження поля соціального інтересу;
- Пластичність менталітету українського населення, що породжується його здатністю адаптуватись до будь-яких соціальних змін;
- Підпорядкованість масової свідомості впливу засобів масової інформації, як зовнішнього прояву віртуалізації способу життя;
- Відсутність регулювальних функцій моральної свідомості;
- Преклоніння значної частки населення перед владою навіть у ситуації відносної свободи вибору альтернатив;
- Культурна невимогливість і готовність споживати будь-які моральні сурогати.

Таким чином, сучасне українське суспільство характеризується, з одного боку, прагненням до радикальної трансформації відносин власності, до корінних змін політичної структури, а з іншого – тотальною кризою у всіх сферах суспільного життя і суттєвою трансформацією системи цінностей[4].

Отже, соціально-культурні та суспільно-політичні настрої в країні впливають на формування світоглядних основ молоді. Україна знаходиться на перехідному етапі, що зумовлює особливості становлення особистості та суперечливість цінностей. Проте це формує вольову особу, яка усвідомлює унікальність та незалежність власної нації та сприяє її розвитку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Головатий М. Ф., Проблеми молодіжної політики / М. Ф. Головатий, В. С. Цибульник // Філософська і соціологічна думка. – К., 1992. – № 4.
2. Карнаух А. Формування політичної культури молоді на сучасному етапі // Людина і політика. – 2008. — №5. – С.134 – 139;

3. Остапенко М.А. Політична культура студентів у суспільстві перехідного типу / Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 4. — К., 1999. — С. 372-382.
4. Шапошникова І.В., Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики. Випуск 57—К., 2013. —С. 183

ХРУЩОВА Ірина Олексіївна,
*студентка 1 курсу,
факультету захисту рослин,
НУБіП України,
Науковий керівник -*

КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна,
*кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

РЕЛІГІЯ ТА СУЧАСНЕ ЗЕМЛЕРОБСТВО

XXI сторіччя ознаменоване бурхливим розвитком науки та техніки. Еволюції зазнає і аграрна галузь: удосконалено машинну техніку; створено та введено у використання нові сорти та гібриди рослин, а для їх захисту виробляють мінеральні добрива; на роботу запрошують високоосвічених фахівців аграрної, хімічної та біологічної спеціальностей. Сучасні методи ведення сільського господарства ставлять на перше місце машину, старі методи відходять на задній план. Людина вирощує все своїми силами, не покладаючись на так звану волю сил всевишнього.

Проте навіть у сучасному світі зустрічаються відгомони минулого. Їх можна зустріти переважно у селах, де людина «прикріплена» до своєї землі. Саме у селах ще можна зустріти тих людей (переважно літнього віку), які моляться Богу, просять у нього допомоги при саджанні урожаю, або ж благають про дощ. Деякі саджають певні культури в залежності від фази місяця, або читають заговори на велику врожайність.- Чому ж при великому прогресі ми спостерігаємо таку картину? Що рухає цими людьми, змушує поклатися на містичні сили?

Якщо поглянути на сучасне місто і село, то останнє ніби знаходиться у певному застої. Саме у селі звичаї і традиції займають головне місце у житті людини, місто ж їх скоріше відкидає, воно розвивається і не стоїть на місці, тягнеться до висот. В той час як село залишається прихистком культури. Люди, що живуть там із покоління в покоління, зберігають і передають свої багатовічні знання, вони керуються вказівками предків. Це напряду пов'язано з вихованням. Згадайте розповіді своїх бабусь чи дідусів, коли вони були малими і з ними сидів хтось із старшого покоління, поки батьки

були на роботі чи в полі. У вихованні завжди були присутні і релігійні аспекти: час ранкової молитви; свята; таїнства. Кожне покоління передавало разом із вихованням віру у Бога, страх перед його гнівом. В той час як у містах почало розгортатися будівництво дитячих садків, де вихованням всіх дітей займалися один чи декілька працівників, вже ніхто не говорить про традиційне виховання, воно трансформується у «масове», не надаючи релігії місця. Сучасність відкидає минуле, йде вперед, забуває про культуру, залишаючи її храмам або, як зазначалось раніше, селам.

Саме завдяки традиційному вихованню залишилися такі люди, що керуються молитвами, коли ідуть орати землю і саджати. Для них вірування – як певна запурука урожайності, сила, що дасть хліб насущний. Традиційне виховання в них ніби закріплює правило: «так робили наші предки, так робили ми, і ти так зробиш, бо цей метод перевірений і надійний». Людина боїться використовувати інші методи, щоб не залишитись без урожаю, - покладаються на досвід предків. Те що їй вже відоме, перевірене і пояснене-, буде користуватися авторитетом. Сільські сім'ї були і залишаються хранителями культури і традиційного виховання, вони зберігають знання минулого.

Особливості традиційного виховання досліджував і професор Г. Ващенко. На його думку консервативне ставлення до традицій перетворює їх в непорушні святощі [2], навіть уповільнює процес національного розвитку.

Іван Крип'якевич вважає, що пізній етап становлення християнської релігії масово вплинув на повсякденне життя. Церква присутня у житті людини від її народження і аж до смерті, тому церковні обряди і проповіді стали потребою для всіх. [5] Тому релігія гармонійно злилася і з вихованням.

Микола Бердяєв розглядав культуру як сакральне, те, що намагається себе увіковічити; культура народилася у храмі[1], звідки поширювалась між народом, маючи вплив і на виховання.

Отже, саме традиційне виховання, яке є укоріненим у селах, є орієнтиром цих людей навіть у час бурхливого прогресу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бердяєв Н. Философия неравенства. – М: Медиа, 1923. – 246 с.
2. Ващенко Г. Виховний ідеал («Записки виховника»). - Брюссель ; Торонто ; Нью-Йорк ; Лондон ; Мюнхен : Вид-во Центральної Управи Співки Української Молоді, 1976. - 209 с.
3. Грінченко Г. В. Хрестоматія по історії світової культури. — М.: Юрайт, 1998.— 669 с.
4. Гуревич А.Я. Категории средневековой культуры. - М.: Искусство, 1984. -350 с.
5. Історія української культури /За загал. ред. І. Крип'якевича. — К.:Либідь, 1994.— 656 с.

СЄДОВА Олена Олександрівна,

*студентка 1 курсу,
факультету захисту рослин,
біотехнологій та екології,
НУБіП України
Науковий керівник -*

КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна,
*кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ФІЛОСОФСЬКІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ ТА КУЛЬТУРИ

Із появою людей на Землі почався вплив їхньої діяльності на усталений в природі кругообіг речовин та енергії, а бурхливий розвиток науково-технічного прогресу, зростання чисельності населення дедалі більше загострили взаємовідносини людини і природи. Проте страшним злом для навколишнього природного середовища постає забруднення людської свідомості хибними, злочинними ідеями та вчинками. Масштабні війни, хижацьке споживання природних ресурсів, планетарна епідемія злочинності, бездумності, невігластва, егоїзм, нігілізм – усе це породжує кризу людського духу в цілому й екологічну кризу зокрема.

Тому сьогодні одним із основних завдань суспільства є формування екологічної свідомості, екологічного способу мислення і підвищення рівня екологічної культури населення. Настав час, коли людству потрібно перепрограмувати життєві цінності, змінити стиль існування, переглянути своє ставлення до природи і зрозуміти, що ми все-таки є невід'ємною її частиною.

Існує декілька підходів до розуміння взаємин людини і природи. Перший підхід – антропоцентричний. Він спирається переважно на суто людські інтереси, коли людина беззастережно підпорядковує собі природу. Взаємовідносини людини і природи формуються за правилами, що їх встановлює сама людина, яка є центром і метою Всесвіту. Вважається, що закони природи не можуть і не повинні заважати науково-технічному і соціальному прогресу людства [3]. Проте людина розвинула в собі настільки надмірне споживання природних ресурсів, хижацьке ставлення до природи, що ця тенденція до перемоги над природою стає все агресивнішою і не має меж.

Біоцентричний або екоцентричний підхід віддає перевагу екологічним пріоритетам в історичному поступі людства. Розвиток суспільства тут розглядається як частина еволюції природи, космосу, де діють об'єктивні закони екологічних обмежень, незворотності і відбору [3].

У цьому контексті варто згадати вчення про ноосферу В.І.Вернадського. Він вважав, що біосфера Землі закономірно й неминуче перейде в нову якість, стане ноосферою. На зміну «дикій» біосфері повинна прийти нова оболонка – ноосфера, тобто якісно новий стан біосфери, переробленої, перебудованої розумом людини і її працею [1]. Можна стверджувати, що сьогодні ідея ноосфери виглядає утопічною, проте інтелект людини достатній для того, щоб забезпечити позитивну перспективу свого існування.

Також у наукових колах існує концепція соціального натуралізму. Це система поглядів на життя, природу і людину, що ґрунтується на ідеї природної цілісності світу. Ця ідеологія дає можливість побачити, що існують три природи – фізична, біологічна і соціальна. Ці три «природи» генетично пов'язані між собою: біологічну породжує розвиток фізичної, а соціальну – розвиток біологічної. Автори цієї концепції вважають, що соціальний натуралізм є світоглядом, який може зупинити соціальний регрес цивілізації, усуваючи його «живильне середовище» – «комплекс» сваволі та ілюзії, який уражає сьогодні людей [2].

Таким чином, поєднання кращих принципів та ідей наукових світоглядів дасть змогу сформувати екологічну свідомість та культуру теперішніх і майбутніх поколінь.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Білявський Г. О. Основи екології: Підручник / Г. О. Білявський, Р. С. Фурдуй, І. Ю. Костіков. – 2-ге вид. – К.: Либідь, 2005. – 408 с.
2. Костенко О. Соціальний натуралізм – світогляд майбутнього [Електронний ресурс] / О. Костенко. – Режим доступу: ftp://ftp.nas.gov.ua/akademperiodyka/Downloads/Visnyk_NANU/downloads/2006/10/a4-6.pdf.
3. Шевчук В. Я. Екологічне управління: Підручник / В. Я. Шевчук, Ю. М. Саталкін, Г. О. Білявський, В. М. Навроцький, В. В. Гетьман. – К.: Либідь, 2004. – 432 с.

КАЛІНІЧЕНКО Ганна Сергіївна,

*студентка 1 курсу,
факультету тваринництва та водних біоресурсів,
НУБіП України,
Науковий керівник -*

АФНАСЕНКО Лариса Анатоліївна,

*кандидат психологічних наук,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ МАЙБУТНЬОГО АГРАРІЯ В КОНТЕКСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

В умовах гібридної війни, соціально-економічних та політичних зрушень в яких перебуває Україна, найважливішим завданням сучасної аграрної освіти стає підготовка компетентного фахівця сільськогосподарської галузі, який усвідомлює значимість соціальної позиції спеціаліста-аграрія та проявляє високий рівень розвитку національної самосвідомості. Інтерес до цих питань зростає у зв'язку із активними бойовими діями на східних теренах нашої держави, загостренням продовольчої проблеми та концентрацією наукових сил на вирішення насущних завдань життєдіяльності кожного громадянина України. Головною умовою формування національної самосвідомості в контексті вищої аграрної школи є підготовка суб'єктів праці, які є патріотами своєї країни, усвідомлюють особистісний важіль в її державотворенні, значущість агропромислового комплексу в соціально-економічному житті, важливості обраної професії, розвивають прагнення до самовдосконалення.

Сучасна Україна має протистояти агресії ворога, а тому сільське господарство, як і вся економіка України, перебуває у глибокій економічній кризі. Продовольче виробництво доведено до рівня, коли під загрозою опинилося існування держави. Здоров'я людей різко погіршилося як результат споживання неякісних продуктів харчування, збільшилася кількість захворювань, що характеризують соціальний стан [3].

Історичний досвід свідчить, що побудувати національну державу можна тільки за умови, коли у суспільстві є верстви, групи зацікавлені в її існуванні. Відбутися може лише соціально розвинутий народ, що має власну провідну верству [2]. Одним із таких представників є професійна група аграріїв, становлення яких тісно пов'язано з формуванням національної самосвідомості як трансформаційного механізму усвідомлення суб'єктом праці значущості АПК в життєдіяльності суспільства і визначення свого вкладу в його розвиток.

Нині актуальним є створення нових соціально-психологічних технологій, які мають сприяти загальному формуванню світоглядної культури студента-аграрія, національної самосвідомості та громадської активності. Національна самосвідомість є однією із найважливіших складових психологічної структури особистості. В ній віддзеркалюється індивідуальне суб'єктивне ставлення людини до суспільних явищ, до системи наявних суспільних цінностей, що виступають для конкретного індивіда як об'єктивна реальність, що може за певних умов трансформуватися у власні, суб'єктивно значущі ціннісні орієнтації особистості. Важливу роль у професійному становленні майбутнього фахівця аграрного профілю, на нашу думку, відіграє усвідомлення ним своєї належності до професійної групи, яка забезпечує продовольчу безпеку життєдіяльності населення України. Тому,

констатуємо попередньо, що професійне навчання повинно бути направленим на: свідомого визначення власної національної позиції; ознайомлення з майбутньою професійною сільськогосподарською діяльністю та її суспільною значущістю; створення уявлень про модель фахівця-аграрія, усвідомлення цілей професійного навчання; формування ціннісних орієнтацій; розвиток професійного образу «Я» та образу професії як складових структурних компонентів національної самосвідомості [1].

Фокусуємо увагу на тому, що система професійного навчання є каталізатором самостійного переходу суб'єкта від стратегії споглядання самого себе, до стратегії перетворення самого себе в професійному аспекті з усвідомленням власного значення в забезпеченні національних цінностей [4].

Формування національної самосвідомості є структурним компонентом особистісного становлення майбутнього фахівця-аграрія, що забезпечує стабілізаційну та перетворювальну функцію соціалізації особистості. У контексті соціально-психологічного аналізу національна самосвідомість визначається як усвідомлене сприйняття суб'єктом свого суспільного призначення, професійних норм і зразків поведінки, системи професійних цінностей, професійного образу "Я", відчуття відповідальності за особистісний вклад в розвиток суспільства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Єрохін С. А. Концепція професійної мотивації студентів як фактору конкурентності на ринку праці / С. А. Єрохін, Ю. В. Нікітін, І. В. Нікітіна // Юридична наука. - 2011. - № 1. - С. 20-27. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/jnn_2011_1_3. (дата звернення 22.03.2018 р.)

2. Козловець М. А. Національна ідентичність у контексті глобалізації: соціально-філософський аналіз: автореф. ... док. філософ. наук : 09.00.03. Київ, 2010. 29 с.

3. Ткаченко В. Г. Сучасна світова економіка: стан, проблеми, перспективи розвитку : навчально-методичний посібник / В. Г. Ткаченко, В. В. Борисов, В. І. Богачов. – Луганськ : «Янтар», 2011. – 384 с.

4. Larysa A. Afanasenko. Professional self-identification issue in modern psychology / Larysa A. Afanasenko // Проблеми сучасної психології : Зб. наук. праць. – Вип. № 37. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2017. — С. 32-41.

ЯНИК Катерина,
студентка,

НУБіП України

Науковий керівник -

МАКСЮТА Микола Єгорович

*доктор філософських наук, професор,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України*

(м. Київ, Україна)

«СКОВОРОДИНСЬКІ ДУМИ» ВОЛОДИМИРА ПІДПАЛОГО ЯК ПРЕДМЕТ ЕКЗИСТЕНЦІЙНОГО АНАЛІЗУ

Володимир Підпалый – оригінальний, самобутній поет, прозаїк, перекладач, в умовах інтелектуально-духовної тоталітарної задухи митець зумів вибудувати внутрішній бастион свого «Я», неспівмірний із проголошуваними системою гаслами. Митець постав у національній літературі як один із найяскравіших представників другої хвилі шістдесятництва, так званого творчого напрямку «тихої лірики», зорієнтованої радше на традиційну форму українського вірша, ніж на інноваційну модерністську поезію, якою захоплювалися його сучасники. У свій мистецький, поетичний спосіб він вступив у суперечку з режимом, відверто ігноруючи насаджувані догми. Спонукою до утвердження такої позиції послужила низка подій, пов'язаних із забороною, стеженням і переслідуванням національних виявів, наругою над мовою, українством загалом, а кульмінацією стала хвиля арештів інакодумної української інтелігенції. В. Підпалый своїм життєвим устроєм, власною творчістю відверто не вписувався в постулати радянської ідеології. У пошуках сенсу існування свій протест поет спрямовував на віднайдення душевної рівноваги, внутрішньої самототожності, життєствердного оптимізму, беззастережного стоїцизму. Його вірші набувають рис філософичності, інтелектуальної напруги, вдумливого раціоналізму і виокремлюються в самостійне русло. Важкими зусиллями, через цензурні заборони пробивалися у друк поетичні збірки «Тридцять літо» (1967), «В дорогу – за ластівками» (1968), «Вишневий світ» (1970), що є свідченням настійливого бажання автора осмислити навколишній світ, витворити власну модель мікрокосму, суголосну внутрішньому буттю. У творах цього часу чітко проглядаються мотиви внутрішнього самозосередження автора, простежуються його історіософські роздуми над проблемами національного буття, поет свідомий свого індивідуального творчого «Я», яке стає сенсом безкомпромісності життєвої позиції. Поезія В. Підпалого – свідоме перебування в сквородинській традиції, у такий спосіб автор віднаходить рятівний самозахист перед суспільною загрозою духовного вихолощення. У циклі легко спостерегти співіснування двох планів зображення. З одного боку – це реальний образ мандрівного філософа крізь призму його часу. Одночасно прочитується внутрішній діалог автора зі Сквородою, поет-шістдесятник екстраполює минуле на сучасність. В окремих моментах циклу чітко розмежовується образ автора і образ Григорія Сквороди, але часто вони мовби нашаровуються один на другий, і між ними важко встановити грань. Тоді автор, свідомий реалій дня, відсторонює себе від суспільної фальші, утверджуючи свою духовну суверенність. Прикладом може бути поезія «Відповідь», де йдеться про вибір поета, якому пропонують: «столочуй правду, возвеличуй лжу» – і обіцяють, що «вдоволь хліба матимеш, і силу, / І навіть сонце, щоб стелилась тінь / І все ховала...». Тільки Сквородинівське вміння обмежуватися малим у плані матеріальному дає змогу

вистояти духовно: «Бо я – народ. Я – плоть і кров від черні.// Моя жага – частиночка жаги» . Поетичне апелювання до творчості Григорія Сковороди засвідчує авторське бажання витворити свій мікросвіт, незалежний від чинників зовнішнього буття. Йому особливо імponує сквородинське шукання істини в духовному спілкуванні з природою, у Христових істинах, власним способом життя він доводить, що в душевній злагоді з собою, при здоровому глузді, людина матиме найбільше щастя, а відтак свободу. Відкидаючи ідеологічні постулати доби, поет перебуває в постійному процесі екзистенційного самодоростання і самовдосконалення: «Учуся завжди я собою быть, // а надто поміж друзів (з ворогами мені таки простіше: // вороги у переважній більшості відважні). Як інші всі покірності учусь, // мов колосок, що зріс між колосками // і разом з ними гнеться, // а проте лиш до землі згинається – не нижче...».

У «Сковородинських думках» В. Підпалого повторюються образи степу та перекотиполя із символічним наповненням. Автор осмислює їх як різновекторні полюси національного буття. Степ постає втіленням української ментальної сутності, невід’ємною частиною історії і культури рідного народу, більше того – їх формотворчим чинником. Інше смислове наповнення – в образі перекотиполя. У ньому неважко простежити відсутність закорінення значної частини українців у національну культуру та ментальність. Можна простежити, як поет разом зі Сковородою болісно переймаються тим, що його земляки свідомо ототожнюють себе з перекотиполем, беззастережно відмежовуючись від українського степу. Він доводить постійну єдність і протистояння між цими образами-символами, констатує фатальну неможливість українського перекотиполя закорінитися. Поет таким чином висловлює свою життєву позицію, не піддається на миттєві спокуси часу, маючи непереборне прагнення залишити слід на своїй землі: «Дожени в степу покотиполе, // вирване вітрами од землі, // наділи його своєю долею, // залиши для себе мозолі». Показовою в цьому плані є поезія «Григорій Сковорода та Давид Гурамішвілі». Діалог Сковороди та Гурамішвілі – то радше творчі пошуки шістдесятників, різних за своєю суттю, проте єдиних у бажанні повноцінного творчого самовираження. Усвідомлення трагічного стану національної культури дає змогу поету констатувати той факт, що «рідко як на рідному овиді // В полукіпках тугі снопи лежать». Образ-символ перекотиполя в цій поезії є свідченням нищення та руйнації національних ідеалів, до яких безлика українська свідомість і досі ставиться індиферентно. У безвиході нотки власної беспорядності зринають у цій поезії з уст Сковороди: «Але ж отут воно було – твоє!.. // У нашому роду покотиполе // було одроду і понині – є!..».

В. Підпалий вступає у приховану полеміку з Г. Сковородою. З одного боку, намагається зрозуміти мислителя, а з іншого, – висловлює йому прихований докір за те, що часто відривався від батьківщини і мимоволі намагався уникнути вирішення гострих національних проблем, які стояли перед українським народом. Тому Григорій Сковорода у творчій уяві Підпалого постає як «козацький син без шаблі, без коня, // на костурі, в простій селянській свиті // себе вкраїнським степом доганя...».

Митцеві болить духовний занепад України, її трагічна доля. Поезія циклу «Сковородинські думи» пройнята невимовною любов'ю до рідної землі, у ній простежується постійна туга, з'являється відчуття самотності, відчуженості та незахищеності. Такий стан властивий не лише В. Підпалому, а й усьому поколінню шістдесятників. Він пов'язаний із проблемою вибору. Поет обере для себе позицію стоїчного мовчання. Без жодних виправдань собі, він скромно сповнятиме свій труд, як і Г. Сковорода, застаючись чесним і відвертим із собою. За таких обставин поет не залишиться безпорадним: він вибудує власну схему «тихого» буття як гідного шляху протистояння системі. Автор окреслював українську реальність на складних життєвих перехрестях доби, моделював філософські концепти вибору, обширу діянь, волі, зіставляв власне життя із світобаченням мандрівного філософа, намагаючись у діяннях і помислах дорівнятись до нього. Для В. Підпалого постать Г. Сковороди має амбівалентний сенс. Підтвердженням є поезія і листи автора. З одного боку, це доростання до вічних життєвих істин, а з іншого – витворення гордого шляху «стояння на своїй межі» (В. Стус), що «є для нього, – як зазначає Я. Розумний, – точкою суспільно-морального опертя, джерелом сили протистояння та місцем утечі від своєї дійсності». «Сковородинські думи» засвідчили, що В. Підпалий – гідний продовжувач «філософії серця» Григорія Сковороди.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Розумний Я. Сковородинські теми і мотиви в українській поезії // Держави, суспільства, культури: Схід і Захід : зб. на пошану Ярослава Пеленського, 2004. С. 985
2. Сковородинські думи : поезії : [для ст. шк. віку] / упоряд. Ніли Підпалої ; післямова Ярослава Розумного ; [худож. оформ. В. І. Зайцевої ; ред. О. О. Лисенко]. – Київ : Веселка, 2002. – 47 с.

ШУШКІВСЬКА Антоніна Анатоліївна,
студентка,

НУБіП України

Науковий керівник

МАКСЮТА Микола Єгорович

доктор філософських наук, професор,

Національний університет біоресурсів

і природокористування України

(м. Київ, Україна)

ФІЛОСОФІЯ МОВИ Г. СКОВОРОДИ В ДОСЛІДЖЕННЯХ ЮРІЯ ШЕВЕЛЬОВА

Юрій Володимирович Шевельов — українсько–американський славіст–мовознавець німецького походження; історик української літератури, професор Гарвардського та Колумбійського університетів. Довів, що

українська мова починає своє формування ще в VII столітті і триває по XVI століття. Емігрант другої хвилі працював над дослідженням питання стилю мови Григорія Сковороди.

Юрій Шевельов вніс вагомий внесок в історію української та білоруських мов, а також в реконструкцію праслов'янської мови. Вважав себе учнем О. Белецького, Л. Булаховського та В. Симовича. Останній познайомив його з фонологічними методами Празької школи, котра вважається одним з основних центрів структурної лінгвістики.

У сучасних умовах якісно новим чином відстежується мова і стиль Григорія Сковороди. Налічуємо велику кількість статей та напрацювань, присвячених українському Сократу. На нинішній день вони, на жаль, не дали значимих результатів. Всі сходяться на одному: Сковорода використовував своєрідну мішанку трьох мов, а саме церковнослов'янську, російську та українську. Було б недоцільно вважати, що це через недосконалу освіту чи невідповідне виховання. Винятки становлять латиномовні тексти. Та чи відкриває це всю глибинність творчості такої постаті, як Григорій Савович Сковорода?

Григорій Савович Сковорода – український просвітител–гуманіст, філософ, поет, педагог.

В кожній людині Сковорода захищав права особистості, любив експериментувати та усе незвичайне, називав дружбу джерелом радощів і душевного здоров'я. С. Єфремов описав його як "мандрована академія". Відомо, що Сковорода вів активне життя у трьох культурних мовах: грецькій, латинській та давньослов'янській, переважно пишучи третьою та російською, з використанням україзмів.

Науковець Ю. Шевельов приділяв особливу увагу роботам Григорія Сковороди ще з ранніх літ, однак однозначних результатів та оцінок не було. Оскільки стаття "Prolegomenato studies of Skovoroda's language and style" і дотепер викликає неоднозначні міркування: зацікавлення, вагання, дебати, можемо стверджувати, що порушені Шевельовим питання все ще відкриті до дискусії. Деякими деталями та спостереженнями він ділився зі своїми колегами в листах: Олексою Горбачем, Здзіславом Штібером, Юрієм Бойком–Блохиним. У листі до Анатолія Івченка про праці над мовою Сковороди пише: "Друкувалися, а певніше, маринувалися щось понад 15 років". Шевельов має на увазі книгу, яка вийшла друком лише у 1995 році "Nryhotiy Skovoroda. An Anthology of Critical Articles".

Всі твори Сковороди насичені крилатими висловами та образами з Біблії. Заглиблюючись в «мовну основу писань», Шевельов запропонував вилучити біблійні та філософські цитати, алюзії, котрі, на думку науковця, відволікають від бажаного об'єкта аналізу. Згодом, він висунув гіпотезу, що мова творів Сковороди — мова, якою користувалися слобожанські поміщики другої половини XVIII століття. Саме з цими колами постійно спілкувався Сковорода. Вони були і читачами, і однодумцями. Також яскраво виражений зв'язок творів філософа з українською бароковою поезією.

Стає зрозумілим, що мислитель Сковорода не відставав від тенденцій свого часу, а саме використання суб'єктів російської мови.

Не варто забувати про еволюцію мови Сковороди, котра залежала не лише не вікового фактору, але й експериментами Григорія Савича з жанрами та стилями.

Ні в якому разі не слід стверджувати, що Шевельов хотів зробити остаточні висновки. Та одне потрібно вважати беззаперечним: своїми науковими припущеннями та неординарними шляхами, Шевельов зацікавив багатьох дослідників такою визначною постаттю як Сковорода.

Особисто ніколи не захоплювалася слов'янською літературою, проте після ретельного вивчення, можу з впевненістю сказати, що Григорій Сковорода — одна з найзахоплюючих особистостей, котра беззаперечно варта уваги.

УДК1:316.46.

МАТВИЄНКО М.І.,

*студентка 1 курсу
агробіологічного факультету
НУБІП України
Науковий керівник –*

КИЧКИРУК Тетяна Василівна,
*кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м.Київ, Україна)*

ЛІДЕРСТВО ТА ПРИНЦИПИ ЙОГО ПРОЯВУ В СОЦІУМІ

Лідерство-тип управлінської взаємодії, який ґрунтується на більш ефективному для даної ситуації поєднанні різних джерел влади і спрямований на спонукання людей до досягнення спільних цілей. У міру формування сучасного світогляду, під впливом динамічного чергування століть,нажаль, мало хто розуміє поняття цього терміну. Саме через це, я вважаю цю тему досить актуальною і потребуючою до масштабного викорінення істини , яка криється під нечітко сформованими переконаннями соціуму.

Під тиском соціальних умов і сучасних переконань люди сприймають лідерство за зосередження влади , яка ґрунтується на процесі соціального впливу, тобто плутають із терміном «керівництво». Історично склалося, що найчастіше керівниками стають зовсім протилежні люди до лідерів, не зважаючи на спільну , на перший погляд , ідею цих понять. Адже, лідер – це та особа , яка зможе на неформальній основі оволодіти повністю ситуацією і взяти її під свій контроль: спонтанно, стихійно, під дією напівусвідомлених

психологічних переваг. А керівництво зосереджує чітко сформовані офіційні відносини, структурою яких є законодавство і беззаперечне виконання обов'язків, дотримувannya правил. Якщо більш детально поглибитись в проблематику цієї теми, можна чітко стверджувати те, що насправді керівнику і зовсім не потрібні лідерські навички, адже він не повинен заохочувати кого-небудь і тим самим спонукати на досягнення спільної мети, його підлеглі мають сліпо вірувати усьому сказаному та виконувати ряд функцій, що на них покладено. Найчастіше, в ході такого процесу люди працюють не на досягнення спільної, корисної для суспільства цілі, а лише на користь особи, що стоїть найвище у захмареній сфері політики.

Що представляє собою лідерство? Як показує практика, лідерами не народжуються, а стають і лише тоді, коли виникає влучна нагода на застосування цих «прихованих» навичок. Людина може прожити усе життя навіть не усвідомлюючи цього, але з настанням переламного моменту, справжній лідер виходить вперед і бере на себе відповідальність, повністю опановуючи ситуацію.

Але як виховати в собі лідерські навички? По-перше, людина може вирішити проблеми загального масштабу лише тоді, коли повністю розбереться в собі та сформує власні особисті цінності. Лідер повинен твердо знати чого він прагне і мати чіткі переконання в своїй діяльності. На підставі особистих цінностей така людина може одразу змалювати майбутнє для сфери її діяльності та на шляху до нього, чітко дотримуватися своїх переконань, і ні в якому разі не тяжіти до пошуку корисної основи – не йти на компроміси.

Одна з найважливіших навичок – упевненість в досягненні мети: як би не було складно і які б перегороди не зустрілися б на нашому шляху – потрібно вперто рухатися далі, виробити незламний характер для того, щоб надихати людей і підштовхувати їх на додаткові зусилля, виходячи з власного прикладу. Дійсно, усі ми люди, усім нам притаманно в чомусь втрачати надію, але на те і є випробування проблемами і труднощами, щоб проявити справжнього лідера, орієнтованого лише на досягнення власної мети, ідеї сформованої на основі соціальної проблематики.

Одним з найяскравіших представників лідерства є Вацлав Гавел який представлений символом оксамитової революції – безкровного переходу від тоталітаризму до демократії, в 1989 році він став президентом Чехословаччини, а після поділу країни на 2 самостійних держави, став першим президентом незалежної Чехії.

Джон Уїнстон Леннон є одним із найвідоміших духовних лідерів і натхненників для молодіжного руху хіпі, активним проповідником мирного вирішення будь-яких існуючих в світі конфліктів. Велика кількість молодих музикантів захоплювалися його талантом і діяльністю. Леннон за внесок в світову культуру і суспільну діяльність був удостоєний Ордена Британської імперії. Творчість групи, а сольна кар'єра справили величезний вплив на розвиток культури ХХ століття.

Лідер і найбагатша людина Джон Девісон Рокфеллер- американський підприємець, філантроп, перший доларовий мільярдер в історії людства. Засновник «Standard Oil», Чиказького університету, Рокфеллерівського інституту медичних досліджень і Фонду Рокфеллера, який займався благодійністю, жертвуючи величезні суми на боротьбу з хворобами і освіту.

Роблячи загальний підсумок, можна стверджувати, що від лідера залежить не лише успіх невеликого підприємства чи організації, але й успіх країни уцілому.

ЯНИК Катерина,

студентка,

НУБіП України

Науковий керівник-

МАКСЮТА Микола Єгорович

доктор філософських наук, професор,

Національний університет біоресурсів

і природокористування України

(м. Київ, Україна)

КОНЦЕПТИ УКРАЇНСЬКОГО ОБРАЗУ БУТТЯ У ТВОРЧОСТІ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ І БОГДАНА-ІГОРА АНТОНИЧА: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

На думку С. Погорілого, Григорій Сковорода був завеликий для своєї епохи, адже випередив її на декілька століть [2, 17]. Проте він завжди залишався духовною віссю української культури і сприймається як певний архетип української нації, у якому втілились її характерні риси. Тому не диво, що творчість Богдана-Ігора Антонича, яка є однією з найбільш значущих сторінок нашої літератури, оскільки їй притаманна непідробна оригінальність в художньому осягненні дійсності та виняткова глибина у відтворенні специфіки національного світосприйняття, зазнала впливу літературної та філософської спадщини Григорія Сковороди. Б.-І. Антонич віддалений у часі від Г. Сковороди приблизно 150 роками, проте між ними простежується внутрішній зв'язок, який виявляється у схожих поглядах на світ, у тих самих ідейних опертях, у ставленні до Бога, Біблії і природи. Улюбленими для обох поетів були теми душевного миру, гармонії, смерті. Окремі поетичні твори митців споріднені навіть жанрово, адже відомо, що вірші, які увійшли до збірки «Сад божественних пісень», Г. Сковорода називав «піснями», а в Б.-І. Антонича є низка творів, які автор означив як «пісні» («Пісня про вічну молодість», «Пісня змагунів», «Пісня мандрівника», «Пісня про дочасне світло»). Світоглядним опертям є Бог і Біблія, мислитель Г. Сковорода переконаний, що «*усе живе та рухається в Бозі*», «*Бог проникає та тримає все створіння*», «*Бог є в нашому людському*

тілі – один і той самий»[цит. За: 3, 182]. Прикметно, що саме зі Святого Письма бере Г. Сковорода епіграфи до своїх поезій, в яких відчувається глибокий зв'язок із першоджерелом. Суголосні мотиви задекларовані і в художній спадщині Б.-І. Антонича, релігійні твори якого стали цілком новим явищем в українській літературі міжвоєнного періоду ХХ століття. Літературознавці виняткову увагу приділяють світоглядним засадам Б.-І. Антонича, дискутуючи про так зване «двоєвірство» поета, оскільки пантеїзм – невід'ємна ознака його творів – найбільше промовляє на користь Антоничевого язичництва. Український філософ сприймав природу як одне з джерел богопізнання, адже кожна мисляча людина, споглядаючи красу всесвіту, з благоговійною вдячністю схиляється перед Тим, Хто його створив. Тому не диво, що українські культура ставала унікальною у сплетінні протилежних єдностей: обряди, традиції і звичаї язичництва та християнства.

Ще однією спільною рисою двох митців є «філософія серця», яку теоретично обґрунтував Григорій Сковорода, а Б.-І. Антонич запропонував її художню рецепцію у своїх поетичних збірках. Поняття «серце» лежить в основі світогляду українців і дослідники переконані, що це пов'язано з такою національною рисою як емоційність, більш того, це центр морального життя і духовності людини. Г. Сковорода вважав, що «серце» - це «божественна іскра в людині» (кордоцентрична концепція). Філософія серця не протиставляє, а об'єднує віру та розум, а також продовжує тему цілісності людини. Крім того, як у Старому, так і в Новому Завіті, серце – те місце, де людина зустрічається з Богом. Тобто письменники наголошують, що основне завдання людини - дбати про чистоту серця, звільняти його від пристрастей, від усього, щозанецує і проганяє Святого Духа. Прикметно, що і Г. Сковорода і Б.-І. Антонич чітко розрізняють поняття «дух», «душа», «серце». В українській літературі, зокрема поезії, в активному вжитку перебуває «душа» та «серце», здебільшого як емоційний центр, проте значно менше застосування в художній творчості має «дух», адже він часто ідентифікується з «душею», хоча у богослов'ї чітко розмежовуються ці поняття. У творах Б.-І. Антонича спостерігаємо глибоке розуміння поетом специфіки душі і серця. Наприклад, у поезії “*Advocatus diaboli*” читаємо: «Моя душа поплямлена життям і зла, але поглянь на серце»[1, 93].

Українська нація за своєю сутністю та характером мирна і хліборобська. Вона у праці на землі перебуває у гармонії з природою та сама собою та почуває себе щасливо, адже впевненості їй надає перевірена досвідом циклічність хліборобської праці і постійне відновлення, «переродження» матінки-землі, яка дає свої плоди й урожаї. Над питаннями внутрішнього миру і гармонії замислювалися і Г. Сковорода, і Б.-І. Антонич. Таким чином, при здійсненні аналізу світоглядів Григорія Сковороди та Богдана-Ігора Антонича знаходимо чимало дотичностей у поглядах на Бога, природу, людину, які протягом століть закладалися і в свідомості українців, як основні концепти українського розуміння буття.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Антонич Б. І. Повне зібрання творів / Богдан Ігор Антонич; [передмова Миколи Ільницького; Упорядкування і коментарі Данила Ільницького]. – Львів: Літопис, 2009. – 968 с.
2. Погорілий С. Символи у Сковороди / Семен Погорілий // Сучасність. – 1973. – Ч. 3 (147). – С. 18 – 24.
3. Чижевський Д. Філософія Г. С. Сковороди [Підготував текст, мовна редакція та вступна стаття Л. Ушкалова]. – Харків: Акта, 2003. – 432 с.

БАБАК Д.Ю.,

студентка,

НУБіП України

Науковий керівник-

МАКСЮТА Микола Єгорович

доктор філософських наук, професор,

Національний університет біоресурсів

і природокористування України

(м. Київ, Україна)

УНІВЕРСАЛЬНІСТЬ ДІАЛОГІЧНОГО ПРИНЦИПУ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Одним із найвидатніших представників історії української філософії є Григорій Савич Сковорода. Вчитель мудрості, шукач особистого шляху осягнення божества, істинного сенсу буття людини - все це створює образ оригінального мислителя, який посідає видатне місце в історії української і світової духовної культури.

Визначаючи предмет філософії, Сковорода вважає, що філософія - саме життя. Філософствувати — значить «перебувати на самоті з собою», на самопізнання слід спрямувати людське життя. Як власну матір можна знайти вдома, так і своє щастя людина здобуває всередині себе. Мета людського життя — це «внутрішній світ», «радість серця», «міцність душі», «веселість серця». Саме вони є завершенням усього добра та найвищим благом і для філософів, “друге, духовне, народження людини” з духовного зародку в серці через відкриття нею “заповітного, священного в собі”. Його визначення культури стало основоположним принципом його ж культурософії — методології мудрості, саморозвитку людини, світоглядної системи морально-духовної орієнтації для самопізнання. Поняття культурософії походить від латинського *colō* — ладувати на землі, вирощувати, плекати, а також від латинського *cultura* — уладування, удосконалення, плекання, виховання та грецького *σοφία* — знання, мудрість. Цей моральний культурософський принцип мудрості став основою освітньої системи, головною якістю людини

є не стільки «теоретичні» пізнавальні здібності, скільки емоційно-вольове єство її духу, серце, з якого виростає і думка, і прагнення, і почування.

Своїм діалогічним принципом Сковорода відкрив перспективу внутрішнього чуттєво-розумового самопізнання людини і її культурного самонародження, саморозвитку на основі моральної зрілості, а також пізнання нею народу як культурної цілісності й осягнення Природи і Світу. Він уособлює совість як головну ознаку моральної зрілості людини.

У Сковороди визріває переконання, що справедливе суспільство виникає на ґрунті освіти, пізнання людьми себе. Матеріальні відносини та стосунки між людьми регулюються додержанням моральних принципів. Основою моральності і справедливості він вважає «споріднену» працю, яка є корисною для всього суспільства, оскільки вже сам процес виконання її приносить насолоду.

Етичні погляди Сковороди базуються також на самопізнанні, яке має остаточною метою «мистецтво життя». Людина може знайти щастя через самопізнання. Для цього потрібно «жити за натурою», не спотворювати природне, задовольнятися малим. Найвищим усвідомленням цього є «вдячність» як певний ціннісний рівень людського буття, що поширюється на Бога, батьків, благодійників. Сміслова послідовність така: вдячність - благочестивість - самозадоволення. Завдання виховання — зберегти здоров'я та навчити вдячності.

Питання про Бога, який складає першооснову усього суцього - вищу всіх причин причину, внутрішню причину розвитку всього світу, є одним з основних питань в філософській системі Сковороди. Своїм уявленням про Бога він поставив себе в опозицію по відношенню до церкви, що дотримується біблійної легенди про створення світу Богом протягом шести днів. Біблію мислитель тлумачить символічно, як світ символів. За допомогою саме символів відкривається можливість пізнати прихований у Біблії зміст. Бо якщо сприймати її буквально (за буквою, а не за духом), то ми матимемо справу лише з історичним минулим. Мислитель наголошує, що у Біблії недопустимо прямо і безпосередньо сприймати те, що ми сприймаємо й розуміємо у повсякденні. Біблія-світ символів, символи поступово й підводять людський розум до пізнання невидимих істин, пізнання Бога, начала усього суцього. Г.Сковорода закликає в душі гуманізму інтерпретувати Біблію заглиблюватися в її суть.

Загалом же пізнання в трактування Г.Сковороди — це віра. Правда, вона певним чином «раціоналізована» в просвітницькому дусі, позбавлена конфесійної заангажованості. Ця віра має гуманістичну спрямованість. Не даремно в одному з листів до М.Ковалинського Г.Сковорода писав: «Властивість віри — помічати або розуміти, а чим більше хто помічає, тим більше плекає надії, тим полум'яніше любить, з радістю творить добро, безмежно і безмірно, наскільки це можливо.

Зміст вчення, спосіб мислення і стиль творчості Сковороди багато в чому були залежні від застарілих традицій тогочасної епохи і тому мають

риси історичної обмеженості. Це було значною мірою пов'язано з існуючими релігійними традиціями. Але разом з тим він відбиває прогресивні ідеали своєї доби, є засновником нового філософського вчення, також послідовником передових педагогічних поглядів, слідуючи яким можна досягти заповітної мрії філософа — виховання гармонійно розвиненої людини і створення ідеального, з точки зору Сковороди, суспільства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Філософія: мислителі, ідеї, концепції: Підручник / В. Г. Кремень, В. В. Ільїн. - К.: Книга, 2005. - 528 с.
2. Філософія: Підручник / М. Є. Максюта.-К.: НУБіП України,2008.-463 с.
3. <http://www.marcusvinicius.tk>
4. <http://slovoprosvity.org/2017/08/15/vseukrajinski-skovorodynski-navchannya-piznaj-sebe/>
5. <http://studentbooks.com.ua/content/view/1390/53/1/1/>

ВОЛОЩУК Крістіан,

студент

гуманітарно-педагогічного факультету,

НУБіП України

Науковий керівник –

ШИНКАРУК Василь Дмитрович,

доктор філологічних наук, професор,

Національний університет біоресурсів

і природокористування України

(м. Київ, Україна)

«ВАВИЛОН» СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Сьогодні в Україні спостерігається масове зацікавлення мовними проблемами. Численні публікації на мовну тематику в пресі мають переважно полемічний, агітаційний чи звинувачувальний характер. Принагідні і фрагментарні у своїй масі, часто перенасичені плаксивою емоційністю та обережною поблажливістю, вони не надто сприяють формуванню свідомого патріотизму й активної позиції в питаннях національного та мовного буття. Певній частині публікацій властива псевдонауковість, яка подекуди носить антиукраїнський характер.

З огляду на актуалізацію та необхідність науково-незаангажованого підходу до вирішення проблеми мови в контексті формування сучасної української нації, на наш погляд, досить своєчасним є звернення до теоретичної спадщини Й.Фіхте, який став першим зарубіжним мислителем, який обґрунтував взаємозв'язок нації та мови. Зокрема, Й. Г. Фіхте розглядав мову як одну із головних ознак національних відмінностей. На думку

німецького дослідника, мова формує глибинний органічний зв'язок людей, а тому її не можна розглядати лише як систему мовних «абстракцій», вона включає весь «чуттєво-образний спосіб вираження». За Й. Г. Фіхте, «не народ висловлює свою свідомість, а його власна свідомість говорить з нього» [5, с. 124].

Загалом Й. Г. Фіхте переконаний, що мова кожного народу знаходиться на межі проникнення чуттєвого і духовного світів, а наявна різноманітність мов, з одного боку, ускладнює людське взаєморозуміння, а з іншого – веде до внутрішньої консолідації мовної спільноти. Він стверджує, що «Власне не людина говорить, а у ній говорить її людська природа і знаходить спільну мову з іншими собі подібними» [5, с. 124]. Отже, за Й. Г. Фіхте, мова постає головним чинником формування національного характеру, а відтак дає психологічну основу для постання нації. Аналогічні думки висловлювали й німецькі романтики: Й. Г. Гердер, В. Гумбольдт та Ф. Шляєрмахер.

Фактично, Й. Г. Фіхте та німецькі романтики розглядали мову, як головне джерело внутрішнього, особистого, і суспільного життя. Цей й не дивно, адже цілком очевидно, що мова, з одного боку, відтворюється і переживається кожною окремою людиною, а, з іншого – виступає архівом переживань і думок народу, свідком його змагань і долі. Саме тому, сутністю мови виступає не слово, а зміст який із цим словом асоціюється в свідомості людини.

Ідеї німецького романтизму щодо засадничого націєтворчого значення мови знайшли своє яскраве відображення в українській теоретичній думці: спочатку проблему захисту української мови поставив П. Куліш, згодом своє теоретичне оформлення вона знайшла у творчості О. Потебні. Український дослідник, аналогічно Й. Г. Фіхте, переконаний в тому, що «Мова, це не тільки відома система способів пізнання... Мова є водночас шлях усвідомлення естетичних і моральних ідеалів, і в цьому відмінність мов не менш важлива, ніж у ставленні до пізнання» [3, с. 259]. Крім того, учений порівнює мову із зором, оскільки в той час як найменші зміни в будові ока і діяльності зорових нервів неодмінно впливають на все світосприйняття людини, так само й найменші зміни в будові мови спричиняються до інших комбінацій мислення. О. Потебня доводить, що мова постає головною і обов'язковою ознакою єдності народу, знаряддям національної свідомості. Мова завжди постає як продукт «народного духу», відтак ам'я в мові виражена національна специфіка народу, його світогляд.

Важливе значення для націософії несуть роздуми О.Потебні щодо двомовності, яка не тільки широко нав'язувалася за радянського часу всім неросійським народам, але й широко пропагується в сучасній Україні. Зокрема, український мислитель впевнений, що «Людина, яка розмовляє двома мовами, переходячи від однієї мови до іншої, змінює водночас і характер і напрям плину думки, а плин її далі впливає лише посередньо» [3, с.260]. Цікаво, що знання двох мов у ранньому віці, на думку О.Потебні, є досить шкідливим, оскільки ускладнює досягнення цілісності

світосприйняття, заважає науковій абстракції, роздвоєє системи зображення і спілкування. Ці висновки повністю підтверджує й педагогічна теорія початку ХХ століття. В цьому контексті, варто пригадати Міжнародний пам'ятник у Люксембурзі (1928), де фахівці рішуче відкидали двомовність й обґрунтовували необхідність навчання в школі на рідній мові[0].

Загалом як німецькі так і українські романтики розглядали мову не як зовнішню ознаку, «яку можна поміняти на ам'ятника вишиванкою та смокінг» [2, с. 117], залишивши при цьому національну ідентичність, а як важливу складову внутрішнього ества людини та спільноти, що об'єднана за допомогою мови. На їх думку, мова органічно поєднана з психікою людей, з глибинами свідомого і підсвідомого. Фактично, «мова – це дім духу» (М. Хайдегер), в тому числі і того, що робить англійців англійцями, французів французами, а українців українцями.

Дійсно, такі твердження мають рацію, адже коли припустити, що у нинішній Франції населення й далі говорить кельтською, франконською та латинською мовами, то цілком очевидно, що замість однієї французької нації існувало б аж три, а Франція ам'я б не національною державою, а державою національностей. Тож не дивно, чому в час національного підйому французів – добу великої революції, – вони подбали про планову мовну асиміляцію ще не зовсім зроманізованих чи офранцужених провінцій за допомогою мережі шкіл, і, таким чином, французький народ став природною, національною одиницею [4, с. 136-137].

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бочковський О. Вступ до націології [Електронний ресурс] / Ольгерт Бочковський. – Мюнхен, УТГІ, 1991-1992. – Режим доступу до книги: <http://www.ukrstor.com/ukrstor/natiologia24.html>

2. Іванишин В., Радевич-Винницький Я. Мова і нація / В. Іванишин, Я. Радевич-Винницький. – Дрогобич: Видавнича фірма «Відродження», 1994. – 218 с. – ISBN 5-7707-5898-8.

3. Потебня А.А. Эстетика и поэзия / Александр Потебня. – М.: Искусство, 1976. – 614 с. – (История 132ам'ятни в 132ам'ятниках и документах).

4. Ребет Л. Теорія нації / Лев Ребет. – Мюнхен, В-во «Сучасна Україна», 1955. – 199 с.

5. Фіхте Й. Г. Промови до німецької нації / Й. Г. Фіхте // Мислителі німецького Романтизму. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2003. – 588 с. – ISBN 966-668-016-5 588.

ЛУНЬОВА Ангеліна,
студентка 2 курсу
гуманітарно-педагогічного факультету,
НУБіП України
Науковий керівник –
ШИНКАРУК Василь Дмитрович,

*доктор філологічних наук, професор,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

СИМВОЛІЧНА ПОЛІТИКА ТА СИМВОЛИ В ІНФОРМАЦІЙНО- КОМУНІКАТИВНОМУ ПРОСТОРИ

Сучасний розвиток інформаційного суспільства та засобів комунікації актуалізує проблематику дослідження символічної політики. Це, у свою чергу, вимагає ретельного аналізу характеру та впливу символів в умовах медіатизації політичної дійсності. Політика набуває не просто символічного характеру, символічна дійсність перетворює сферу політики на сферу виробництва символів. Ці тенденції дедалі більше зумовлюють пошуки нових теоретико-методологічних підходів до визначення впливу символів на процеси конструювання та відтворення політичного життя в умовах інформатизації дійсності.

Аналіз досліджень і публікацій показує, що символічна політика належить до наукових тем, які почали активно обговорюватись саме в західній політичній науці. Вітчизняна політологія долучилась до активного вивчення цієї проблематики порівняно нещодавно.

Символи виступають невід'ємним атрибутом політики. Головною особливістю символів є нескінченна кількість внутрішніх значень, що реалізуються в зовнішніх проявах. Це сприяє тому, що символ передає інформацію миттєво, минаючи всі перешкоди для її критичного осмислення реципієнтами. Виходячи з цього, слід зазначити, що політичні символи – потужний ретранслятор у дискурсивних практиках взаємодії політичних акторів, зокрема представників влади, громадян та суспільства.

Символічна політика як особливий вид політичної комунікації формується на основі різних засобів – мас-медійних продуктів, артефактів, ідеологічних конструктів, політичних меседжів.

Символічна політика складається зі взаємопов'язаних технологій трансформації та присвоєння символічного капіталу суб'єктами політичної влади.

Сучасна символічна політика багато в чому зобов'язана своїм масовим впливом на суспільство візуальному дискурсу. Цей специфічний дискурс розгортається у вигляді репрезентативних символів, які не претендують на істинність або хибність, але виявляються для мільйонів людей основним джерелом інформації про навколишній світ. Саме пріоритетність візуального дискурсу зменшує важливість характеристик логічності та послідовності інформації, безпосередньо осмислення побаченого. Більшого впливу набувають не тексти або аргументи, а яскраві символи та кадри, що легко запам'ятовуються.

На підтвердження тези про важливість та впливовість візуального дискурсу можна зазначити наявність стійких асоціацій кольорів та символів із політичними силами та подіями.

Серед символів українського Майдану 2014 р. одним із найстійкіших є символ «Небесної сотні». Символ «Небесної сотні» використовується у назвах вулиць та площ, літературі, кінематографі, скульптурі тощо. Візуальний та семіотичний дискурс символів та символічної політики акцентують увагу на образному мисленні.

Отже, символічна політика являє собою особливий вид політичної комунікації. Символічна політика використовує характеристики впливу символів на індивідуальну та масову свідомість громадян. З огляду на стрімкий розвиток процесів інформатизації, символічна політика активно ретранслюється за допомогою засобів масової комунікації.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ярошенко В. М., Присяженко І. О., Символічна політика та символи в інформаційно-комунікативному просторі: аспекти впливу. Режим доступу: politics.chdu.edu.ua/article/download/51967/47851

ПЕТРУШКО Христина,

студентка 2 курсу

гуманітарно-педагогічного факультету

НУБіП України

Науковий керівник –

ШИНКАРУК Василь Дмитрович,

доктор філологічних наук, професор,

Національний університет біоресурсів і

природокористування України

(м. Київ, Україна)

«ГІБРИДНА ВІЙНА» В УКРАЇНІ У ЦИВІЛІЗАЦІЙНОМУ ВИМІРІ»

Сьогодні перед людьми постає проблема гібридної війни, подобається це нам чи ні. Ці війни породжують новий гібридний світ або точніше, новий гібридний світовий порядок. Ми повинні цілеспрямовано вирішувати ці проблеми і приймати їх як частина нової реальності, в якій ми живемо.

Основною проблемою сучасного «стану» є те, що багато людей, включаючи політиків, експертів, науковців та журналістів, все ще сприймають поточний стан справ якось тимчасовий характер. Вони часто ведуть себе і інтерпретують це як щось ненормальне, точніше як «транзитну фазу» шлях до «кращого майбутнього». Чи є це наслідком нездатності досягнути нинішній момент або страх прийняти це інше питання. «Справжній таємниці стають секретами не тому, що про них ніхто не знає», – попереджав Карл Густав Юнг, – але тому, що ніхто їх не розуміє». Тим часом цей гібридна війна, своєрідна напіввійськова агресія, унікальна за багатьма

параметрами. До таких параметрів відносяться: миттєві і творчі причини на початку війни, обману, майже повного морального розкладу і деградації багатьох громадян країни агресора.

Збройна агресія Російської Федерації проти України стала довгостроковим чинником впливу на українську політичну, економічну, військову та соціальну реальність. Трирічна гібридна конфронтація з Росією була складною Україна, її суверенітет, незалежність та право українського народу визначити своє майбутнє. Росія застосувала проти України концепцію «гібридної війни», яка багато в чому унікальна зі структурно-функціональної точки зору: за формою вона «гібридна», а за змістом – «асиметрична».

Один з найефективніших інструментів впливу Росії на іноземну і внутрішню політику України було встановлення правової політичної сили домінування у парламенті та виконавчій владі, метою якої було відкрита підтримка проросійських політиків та політичних партій під час місцевих та національних виборів. Втративши можливість впливати на український енергетичний сектор з економіко-політичними інструментами, Росія почала черговий етап своєї політики – війна, яка, на думку Карла Клаузевіца, є «продовженням» політики іншими засобами. Енергетичні об'єкти та енергетична інфраструктура широко використовуються в російській стратегії. Знищення енергетичної інфраструктури та нанесення шкоди проблем в енергетичному секторі України стали інструментами спробувала завоювати нашу країну, порушуючи стабільність нашого соціально-економічної ситуації. Це було зроблено не тільки для заподіяння економічних збитків, але також накласти психологічний тиск на українських політиків та громадян. Щоб порушити стійкість критично важливої інфраструктури України, Росія активно використовує різні методи як непрямого (економічного, інформаційного методів) і прямий фізичний вплив (руйнування, блокування, захоплення). Особливе занепокоєння викликає інтерпретація, пропагована в міжнародному науковому полі, метою якого є розмивання неоднозначності змістовних норм і створити вогнище для маніпулювання інформацією громадян у Росії.

Зокрема, пропагандистський прояв агресії є найважливішим компонентом гібридної війни проти України. На мою думку Росія не має наміру займатися повномасштабним конфліктом з Північноатлантичним альянсом. Вона розуміє, що її технологічна та економічна відсталість призведе до певної і швидкої поразки. В даний час стоїть ввести поняття гібридного конфлікту, гібридні агресії і гібридних загроз в державних доктринальних документах України. При цьому держава як прямий об'єкт гібридної агресії має розробити національній стратегії гібридного протидії на основі власних ресурсів, в тому числі.

Отже на мою думку Росія, як і сьогодні, становить величезну загрозу не лише її сусідству але і для себе. Ця загроза збережеться в майбутньому. Надії що санкції могли як-то «спокійно» або «повернути їх до нормального життя» є просто ілюзія і безпідставні. Після трирічної боротьби проти російської

гібридної агресії, Україна довела, що вона здатна захистити свій суверенітет і політичну суб'єктивність. Для нас, для України, для досягнення успіху необхідно відкрити новий підхід і нову реальність, зачепивши двері з минулими типовими рішеннями, прийнятими як само собою зрозумілим у всіх сферах, включаючи зовнішню політику, військову, економічну і також соціальну політику. Всі зміни начинатимуться коли кожна людина буде відповідати за свої вчинки. І коли люди навчаться думати те що вони роблять, для чого вони це роблять, які будуть наслідки після цього, і тоді в світі буде панувати мир та злагода. Всі зміни починаються з нас.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Горбулин В. Мировой гибридный военный украинский авангард. – Харків, 2017.
2. Магда Євген Гібридна війна: вижити і перемогти. – ТОВ «Видавництво «Віват», 2015.

СИСМАН Дар'я,
*студентка 2 курсу
гуманітарно-педагогічного факультету
НУБіП України
Науковий керівник –*
ШИНКАРУК Василь Дмитрович,
*доктор філологічних наук, професор,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

УКРАЇНСЬКА ПОЛІТИКА ІДЕНТИЧНОСТІ

Проблема національної ідентичності дуже поширена в українській науці. Це пов'язано з тим, що, з одного боку, фактично визначення української ідентичності може бути теоретичною можливістю. Національна держава є ідеологічним упередженням, яке розробило новий аргумент про боротьбу за владу, створену певними політичними силами.

З іншого боку, вирішення теоретичних проблем підкреслить справжні національні інтереси, розуміючи, що це є найважливішою частиною українського суспільства та його реалістичність для переговорного процесу. Ця проблема не єдина для себе в Україні. Проблеми універсальної та особливої національної ідентичності у ХХ столітті були досить стійкими, тоді лише загострилися.

Велика кількість публікацій на цю тему тут і на Заході показує проблему самоідентифікації в теоретичній свідомості. Якщо загальний термін «ідентичність» означає, по суті, той самий вчений, то поняття

невідповідності – сила різних тлумачень національної концепції «національної ідентичності».

Рішення. Ми вважаємо, що українська національна ідентичність є справжнім предметом конституційної та правової ясності поза суспільними та політичними основами на національному рівні. Ідентифікація повинна бути звільнена від необхідності іноземних держав. Це не означає руйнування культурної нації, але це явище переважно регіональне. Аналіз соціологічних опитувань показує, що обґрунтування такого висновку безумовно існує в реаліях сучасної України.

Цікаве дослідження Анні Пале опублікував деякі результати, опубліковані в першому номері «Політичне управління». Автор розглядає проблему національної ідентичності в Україні через призму проблем національної безпеки, а Україна має ширший національний контекст. З цієї точки зору може або не згодні, але виявляється, що ці проблеми, звичайно, однакові, скорочення часу і простору.

Більшість із цих методів піднімають проблему зв'язку між поняттями «національна ідентичність» та «національна безпека». Або захищати ту чи іншу ідентичність (або, навпаки, не допомагає) Необхідність зміцнення національної безпеки або національної безпеки є єдиним засобом підтримки вільної ідентичності особистості? Іншими словами, проблема ідентичності є виразом вічної необхідності та свободи проблем, цілей і засобів.

Якщо проблема полягає в важливості національної ідентичності, погодженої державою, то логічно, що різні національні тлумачення призводять до різних результатів національної ідентичності.

Звичайно, тепер ніхто не поєднує поняття нації чи нації з поняттям нації. Проте термін «національність», як правило, узгоджується з деякими аспектами перших двох концепцій. Саме тому поняття «держава» народжується в рамках національної політології. Тобто соціальне та політичне розуміння слова «етнічні» відрізняється від соціального та національного.

Ми вважаємо, що держава – це соціальна та політична категорія, яка поєднує в собі відносини людини з даною країною і виражається як ключовий елемент громадян цієї країни. Концепція нації показує культурні особливості людини, особливо мову, релігію та світогляд. Як ми помітили незручні заперечення міліції, ми спочатку можемо побачити «національний» У соціальному та політичному плані. Слово «культура» може використовуватися для національних цілей. Нарешті, в тому числі традиційний «національний» включає в себе традиційно глибокі зв'язки, показує, що люди з тієї чи іншої етнічної групи походження, так би мовити, свої природні коріння в концепції.

У первісному суспільстві головний символ національний. Іншими словами, основна ідентичність належить деяким людям, пов'язаним з сімейними відносинами. Проте, з появою корінних громад, найкраще надавати різні зв'язки з одним елементом сусідньої сертифікації - загальної

культури. Основними рисами є мова та релігія. Лише до вісімнадцятого століття не було дано абсолютно нового принципу єдності - соціальної політики. В основному це пов'язано з виникненням так званої національної держави, яка почала подолати соціальні та політичні аспекти культури.

Цікавий момент полягає в тому, що в цьому відношенні старий світ і новий світ мають принципово різні процеси. Якщо, насправді, ми можемо говорити про французьку революцію, національної держави, в першу чергу в боротьбі за незалежність всієї культури океану базується, не велика кількість однієї держави поділяють Minzuwenhua і сімейних груп. Це Північна Америка Сполучені Штати. Між воєн, соціальна, політична і культурна ідентичність між Північчю і Півднем після майже ста років, можна з упевненістю сказати, що історія, національна ідентичність, а саме визнання соціальної і політичної основи, є виправданою.

У Європі ситуація зовсім інша. Франція у вісімнадцятому столітті. Формується національна держава, тобто люди виділяються у власній культурі. І визначити вплив Франції в кінці двадцятого століття, державна структура вказує на те, що нинішні проблеми, усвідомлення соціальної розкривати свою особистість в якості суверенної держави, керованому законом, з метою сприяння адміністративній та правовій ідентифікації. Релігійні чи культурні чинники більше не пов'язані з суспільством, а шукають іншої інтеграції людей навколо формальної ідентичності - сили національної інтеграції.

У середині ХХ століття засновник і дослідник політичної культури. Мигдаль та Вільба виявили, що політична ідентичність ґрунтується на політичній системі (Сполучені Штати, Великобританія) [2], а не на культурній ідентичності. Однак слід зазначити, що французька модель є більш ніж однією - крім того, створення нових умов в нових умовах істотно змінило рішення проблеми ідентичності.

Задаються німецької романтичної модель забезпечує (і під його впливом теорії і G Hegel німецького романтизму, створеного), люди в цілому, так і по культурному дисперсії розумної в національній мові, історії і традицій, фольклору та історії міфології ліги . Такий фундамент може стати основою формування нації. Перша платформа німецької моделі є природженим присутністю національних явищ, які повинні викликати це явище.

Українські політичні лідери в цілому вважають, що концепція національного самовизначення народів і формування мовної націоналізації - відносини з сусідніми країнами, щоб зменшити проблеми країни, так що це робить кімнату, щоб побачити його повний контекст. Про це свідчить і приклад закону - якийсь проміжний етап політичної оцінки. Правильний склад сучасного європейського народу, нині сформований «Європейським співтовариством». Останній не може відвідувати Україну, тим більше, що вона не має своєї самостійної правової системи.

Чи повинен я повернутися до сьогоднішньої расової (етнічної) ідентичності? І, як відомо, сьогодні одна країна у світі майже не існує,

принаймні в Європі та більшості нації Ці групи настільки розпливчасті, що ця концепція втрачає свою ідентифіковану цінність. Коли ми говоримо про культурних факторах української ідентичності, слід зазначити, що культурна реальність, з одного боку, не піддається зовнішньому тиску (тиск з боку свого північного сусіда ослаблена уторулю майже відразу змусила русифікацію, його наполегливе три покоління), і з Інший - вони формуються в політичній реальності [7]. І, головне, це передбачає виявлення проблем.

В яких соціальних інститутів найбільш Wuzhuangbudui (+ 70% повних або санкціонують певною мірою), церква (+ 66%), гуманітарні та некомерційні організації (64%), університети (52%) (таблиця «, як ви можете довіряти. .? «Крім того, більше 40% залежних (48%) жіночих організацій, екологічних організацій (45%), телевізор (43%), преса (40%) (10%),% порошку (12%)), уряд (13%), банк (15%). Українські політичні партії з Польщі, парламенту і відносини уряду не вельми відрізняється, дуже низький рівень довіри в цих країнах і університетах. Все CR ауінаһ найбільш близькі (або відносна більшість) не приносить ніякого довіри до уряду, 47% респондентів) політичних партій, банків, великих корпорацій, рад, на телебаченні і в газетах (якщо не тільки довіру в одних і тих же опитуваних довіряти вираз, в той час як інші - більшість з них не довіряє йому, то пан тверде довіру до поліції типово для України і Росії (66% і 64% не довіряють поліції), а також в інших подібних країнах, більшість респондентів довіряють поліція суддя дюймів Україна, Польща і Росія в основному незнайомі в Нідерландах і Німеччині, вони, по суті, яке заслуговує на довіру, Церква не вважає, що більшість респондентів в Нідерландах і Німеччині

Україна, Польща та Росія – надійні. Збройні сили вважають більшість або більшість респондентів у всіх країнах, але в Україні найвищий рівень довіри (70%). В Україні респонденти, які є безпечнішими, ніж Росія, перейшли на соціальні інститути, такі як церкви, військові, засоби масової інформації, телебачення, спілки, поліція та українська мова. Великий розрив у відповідях громадянства та громадянства, оскільки громадяни знаходяться в культурному контексті, а не в соціальному та політичному контексті, як це описано у Частині II.

Проте соціально-політичні чинники певним чином впливають на визначення національності. Це підтвердило порівняння результатів опитування: респонденти вважають, що респонденти мають громадянство, а опитані прийняли рідну мову. В 10,219 (99,82 відсотка) респондентів в Україні, вони визначили 75,40%, росіяни – 14,94%, українці і росіяни – 4,71%; Інший відповідь 4,95%. Серед 1799 респондентів (100% зразка) 60,64% були рідними українцями, 36,63% – Росією, 2,72% – іншими

Перш за все, проблема державного будівництва - управління, а також національного та етнічного розподілу влади відповідні принципи, встановлені, правила, процедури та етикету в суспільстві. Ідея держави є дуже важливою, але недостатньою умовою легітимності країни сьогодні і створення країни, оскільки вона перешкоджає інституціоналізації демократії

побічно громадянами вільного здійснення законності. Ідея полягає в тому, щоб просувати політичний і проти закону країни, це підриває позицію зовнішніх критеріїв оцінки, знає прокляття від імені колективу волонтаризму *pseudoidentifikatsii* загальних принципів для створення контракту.

Україна вже може бачити ці тенденції. Якщо порівняти дані опитування «Що є найбільш важливим є те, що ви робите» з того ж дослідження, але додав два пункти: «належить радянському народові» і «належить всьому людству,» і закрити «членів політичної партії.» , Хоча важливість ветерана впала значно, але третя належить до всього людства.

Вперше це говорить на сам перед про те, що Україна має стан переходу до людини на основі універсальних фундаментальних принципів. Існують також пов'язані тенденції ідентифікації. Проте ці процеси є громіздкими та складними. Тому розвиток цих головних цілей та обізнаність про управління якістю слід назвати присягою Гіппократа: «Не робіть цього».

ЛІТЕРАТУРА:

1. Палій Г. О. Формування української політичної раси: аспект національної ідентичності. - Політичне управління. - 2003 - № 1 - № 93-100
2. Білий О. Ідентичність буде (справжня історія української нації з 1945 року) // Політичні думки. - 2000. - №4. - стор. 31-40.
3. Хабермас Ю. Соціальна складова може сформувати раціональну ідентичність? // Хабермас Ю. Пошук національної ідентичності (філософія та політичні статті). - Донецьк, 1999 р. - с. 58
4. Мигдаль Г., Верба С. Громадянська культурна революція. Newbury Park: Sage Press, 1989.

ХАНЧА Алевтина,
*студентка 2 курсу
гуманітарно-педагогічного факультету,
НУБіП України
Науковий керівник –*
ШИНКАРУК Василь Дмитрович,
*доктор філологічних наук, професор,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

МОВНА ПОЛІТИКА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Мова є однією з характерних ознак сучасної нації. Фундаментальна функція мови це бути засобом спілкування, збереження, а також передачі знань. Українська мова — це мова великого українського народу. Вона виникла і розвивається з самою нацією і служить їй знаряддям спілкування і

розвитку. Українська, як довели вченні, належить до найстаріших мов і ми зобов'язані їй не тільки зберегти, але й поширювати і розвивати.

Неможливо будувати незалежність мовою ворога, який окупував частину твоєї рідної країни, не визнає за нашим народом право на самостійний розвиток, щодня тебе переслідує, нищить твоїх рідних, друзів, знайомих і руйнує твою землю.

Для того, аби вирішити таке важливе питання як мовна ситуація і двомовність, необхідно вивчити основи цього питання і опиратися на факти. І тут факти та історія нам показує проблему мовної дискримінації українців.

Чим для українців є російська мова? Це та мова, якою писали Пушкін і Достоєвський, Гоголь і Чехов. Вони збагатили цією мовою світову культуру. А знання цієї мови, як і будь-яких інших мов, безумовно збагатить інтелект представника будь-якої нації. Для багатьох зросійщених українців російська мова стала рідною. Саме тому мовне питання дуже болюче. Саме на цьому люблять грати політики перед виборами, агітуючи людей в різних частинах України в залежності від мовної ситуації там.

На думку В. Ющенка, питання російської мови в Україні піднімають політики, які не можуть запропонувати позитивних змін в економічній, політичній і суспільній сферах життя. На мою думку, це можуть робити люди слабкі з концептуальної точки зору, які не можуть запропонувати бачення на майбутнє України.

Я переконаний, що використання української мови на рівні уряду, чи телевізійних дебатів, не образить російськомовних громадян. Сусіди України, крім Білорусі, послуговуються однією державною мовою і втішаються своєму прогресу не тільки в економічному напрямку, але й загальноцивілізаційному.

Патріоти України довели зі зброєю в руках, що вони також люблять свою Батьківщину і я впевнений, що вони можуть довести, що люблять і її мову, яку, на відміну від москалів, розуміють. Мовна анархія в Україні призводить лише до формування суржика і зародження осередків сепаратизму. Якщо, державною мовою буде тільки українська, відразу буде зрозуміло, що це єдина країна, єдина мова, єдина нація, єдина держава.

Рідна мова це джерело неповторного способу мислення, способу, що дозволив нам вижити і прозріти. Способу, що допоміг нам вийти із занепаду. Єдина державна мова є незамінною основою для зміцнення національної єдності та безпеки держави.

Якщо, ж все таки наші «слуги народу» приймуть закон двомовності, це стане фатальною помилкою для нашої держави. І це на мою думку ще більше змотивує містера «Зло» продовжити свій наступ на Україну, прикрившись тим, що він захищає російськомовних людей від гноблення. Я дуже надіюсь, що ми не допустимо такого становища, яке розгорілося в Бельгії, коли білінгвізм і двокультурність бельгійців призвели мало не до розпаду нації.

І якщо так продовжуватиметься і далі, то перевага російського в усіх сферах крім освіти, стане ще гіршою. Підвищення статусу російської як ще

одної державної мови, фінансування державою русифікації у сфері освіти, така мовна політика приведе до ще потужнішої російськомовної експансії і загострення соціально-етнічних конфліктів.

Двомовність тільки цей фактор роз'єднує нас як націю, поділяє на захід і схід. Якби мене запитали що я думаю про двомовність в Україні, я зі стовідсотковою впевненістю сказав би, що українська мова повинна бути загальноживаною у всіх частинах нашої країни. Наші прадіди проливали кров за незалежність України, за її національні символи, за рідну мову.

Отож, факти свідчать, що підняття статусу потребує саме українська мова, яку витісняє російська через політику колишніх і нинішніх представників влади.

РОМАНЮК Юлія,

студентка 2 курсу

гуманітарно-педагогічного факультету

НУБіП України

Науковий керівник –

ШИНКАРУК Василь Дмитрович,

доктор філологічних наук, професор,

Національний університет біоресурсів і

природокористування України

(м. Київ, Україна)

ДЕКОМУНІЗАЦІЯ АБО ЯК ЕФЕКТИВНО НАГАДАТИ ПРО АВТЕНТИЧНІСТЬ НАЦІЇ

На перший погляд, інтеграція в світову спільноту вимагає від держави вражаючих результатів макроекономічного розвитку, політичної стабільності та діючих інститутів права. Назва країни – це лише бренд, сила ж її знаходиться в єдності історичної пам'яті та усвідомленні народу як єдиного цілого. Першим рішучим кроком до руйнування стереотипів залежного суспільства та наявності кількох моделей ідентичності є декомунізація.

Початок звільнення від комуністичної ідеології в Україні по праву можна датувати 2015 роком. Загалом було перейменовано 858 сіл, 48 селищ міського типу та 31 місто, не враховуючи зміну назв вулиць, площ та різних архітектурних об'єктів [3]. Подібним чином був засуджений тоталітарний режим у багатьох країнах колишнього соціалістичного табору – Естонії, Латвії, Литві, Чехії, Словаччині та Польщі.

Процес перейменування топонімів націлений на повернення історичних назв. У випадку відсутності останніх або їх немилозвучності надаються пропозиції присвоїти населеним пунктам нові назви. Також розглядається можливість зміни етимології (наприклад, назву міста Дніпропетровськ

пропонували вважати похідною від Святого Петра, а не радянського політичного діяча Г. І. Петровського).

Нерозуміння з боку місцевого населення створило підґрунтя для виникнення конфліктних ситуацій. Найскладнішим виявилось перейменування Кіровограда. За результатами опитування жителі міста підтримали першу його назву – Єлисаветград, однак Всеукраїнська асоціація викладачів української мови і літератури виступила з протестом проти присвоєння місту назви, пов'язаної з Російською імперією, і запропонувала Інгульськ[2, с. 26]. Після тривалих суперечностей було прийнято рішення обрати політично нейтральну назву – Кропивницький – на честь засновника українського театру.

Як говорив Григорій Сковорода: «Безумцеві властиво жалкувати за втраченим і не радіти з того, що лишилось». Україні, які вирости в Радянському Союзі, неоднозначно і з незгодою сприймало декомунізацію. Змінити свідомість набагато важче, ніж просто змінити назву міста. Однак, навіть звичайне перейменування вулиць забезпечує не тільки зв'язок між поколіннями, а й «дає змогу послідовно сформувати україноцентричну модель історичної пам'яті, очищену від імперської та особливо радянської історичної спадщини» [1, с. 27].

Комплект цілеспрямованих дій та послідовність загальнодержавної політики може згуртувати суспільство навколо єдиної ідеї. Прикладом є встановлення календарних пам'ятних дат по вшануванню жертв голодомору, політичних репресій, комуністичного та нацистського тоталітарних режимів. Одним із добутоків сучасності стало також переосмислення Другої світової війни та започаткування відзначення 8 травня як Дня пам'яті та примирення.

Українці потребують формування національної системи символів, які зможуть відновити колективну гідність та об'єднати . Одним із таких символів є червоний мак як традиційний символ скорботи, що оспівується в народних думах як образ пролитої козацької крові. Визнання національних героїв, які солідарно визнаються всім суспільством, також формують його ідентичність. Особистості, які захищали, творили та прокладали шлях у майбутнє своєму народові згуртовують навколо себе людей. Це дійсно важливий процес, адже тільки сильна духом нація здатна позбутися стереотипів та подолати будь-які кризові явища.

ЛІТЕРАТУРА:

3. Гурик М.І. Декомунізація як шлях побудови україноцентристської моделі історичної пам'яті / М. І. Гурик // Актуальні проблеми філософії та соціології. – 2016. – Вип. 11. – С. 26-29.

4. Дрогушевська І. Декомунізація топонімії: концепція повернення історичних назв на карту України/ І. Дрогушевська // Проблеми безперервної географічної освіти та картографії. - 2017. - Вип. 26. - С. 22-27.

5. Дослідження центру Разумкова: декомунізація сприяє формуванню спільної ідентичності// Український інститут національної

пам'яті. – 2017. – [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://www.memory.gov.ua>

ШЕВЧЕНКО Марія,
*студентка 2 курсу
гуманітарно-педагогічного факультету
НУБіП України
Науковий керівник –*
ШИНКАРУК Василь Дмитрович,
*доктор філологічних наук, професор,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВИБІР УКРАЇНИ

На сьогоднішній день політичний напрям України приділяє велику увагу орієнтації на Європу. Так як цей вибір відкриє нові можливості співпрацювання з іншими країнами Європи які більш технологічно розвинені. Дасть змогу посилити економіку країни в перспективі. І зміцнити відносини з країнами Європи. На теперішньому етапі розвитку країни процес інтеграції стає більш потрібним, тому що потреба в модернізації у всіх напрямках життєдіяльності українського народу та приходу до кращих стандартів життя.

Україна яка до недавніх пір була однією із засновниць СНД приділяє велику увагу розвитку торгівлі з країнами СНД на засадах суверенного партнерства, взаємозв'язку і вигідних умов.

Стратегічний план щодо партнерства з-зі сходом могло б допомогти Україні сформулювати власний план для успішного вступу до ЄС. Домовленості про умови з Європою може допомогти українській економіці так як відкриються торгівельні шляхи з Європою, і можливістю для більш дешевої сировини, для перспективи розвитку внутрішньої економіки, відкрити нові технології і відкрити нові шляхи для збуту української сировини.

Столиця надає умови партнерства з європейськими програмами фінансування українським потужностям що в перспективі дасть можливість модернізації підприємств. Але так як європейський ринок є конкурентоспроможним, українська влада прагне до відкритої співпраці.

Європейський союз – це можливість України в більш розвиненій демократії та забезпечені більш сприятливих економічних прибутків.

Українська держава добре вивчила фінансування аграрних країн Євросоюзу. Видно що країні, яка не належить до Європейського Союзу, важко зазіхати на отримання усіх повноваження фінансування. Одночасно

здібність агропромислового комплексу України надає права створювати результативні підприємства навіть без потреби фінансування. Підприємцям та фермерам необхідні малоцінні фінансові запаси. Європейський Союз та Україна могли би створити колективний Аграрний фонд фінансування, який міг би покривати вітчизняним компаніям навички до кредитної допомоги під невеликий процент.

Збагнути свою відповідальність за стан проблем у країні, складність економічних витрат і необхідність витратити велику кількість фінансів для переходу економіки нашої країни до економіки європейських країн по вимогам стандартів.

Я вважаю, що перехід України є дуже важким і має складати в собі багато планів, і так щоб надати необхідну захищеність національних інтересів країни. На теперішньому етапі найважливішим є питання щодо утворення найкращих умов до переходу України до європейських структур.

СОЛОПАН Вікторія,

студентка 2 курсу

гуманітарно-педагогічного факультету

НУБіП України

Науковий керівник –

ШИНКАРУК Василь Дмитрович,

доктор філологічних наук, професор,

Національний університет біоресурсів і

природокористування України

(м. Київ, Україна)

НАЦІОНАЛЬНІ СВЯТА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Свята є невід'ємною частиною життя суспільства, складовою духовної культури будь-якого народу. Вони пов'язані з його історією, трудовою діяльністю, психологією, ментальністю, побутом, геосередовищем, народною художньою творчістю, релігією.

В сучасній Україні національні свята, на мою думку, втратили свою вагу, я вважаю обумовлено це досить важкими часами для держави і народу. В наш час свято-це швидше привід для зустрічі з рідними, друзями і в наслідку для веселощів і відволікання від буденності, турбот і повсякденної рутини. А навіщо ж іще свята, запитаєте ви, і я відповім; Так свята для цього і потрібні, але не тільки, з давніх давен люди об'єднували традиції своїх предків і свої сучасні і так формувалось сьогоденне суспільство, наші традиції, наша спадщина ад же хто ми без минулого, без нашої історії. І саме просування і об'єднання цієї культурної спадщини в більшості відбувалося через свята, тому вони є дуже важливою складовою цілісності нації. Сьогодні в Україні намагаються відновити культуру і традиції святкування

А тепер давайте розглянемо традиції святкування деяких найбільш знакових свят в нашій культурі:

Святом Хрещення закінчуються Різдвяні святки, які тривають з 7 по 19 січня. Згідно з біблійною розповіддю Христос був охрищений у водах річки Йордан, що і дало другу, народну, назву свята. Напередодні, тобто 18 січня вся родина, як і перед Різдвом збирається за столом. До столу подаються лише пісні страви і готується голодна, або ж Бідна кутя. Чому вона так називається пояснити важко, можливо тому що весь день напередодні Водохрещі не можна нічого не їсти, бо суворий піст. В деяких регіонах України, в основному на Заході, в цей день щедрували. В церквах цього вечора освячують воду, яка набирає особливої сили та цілющості. Хрещенською водою лікують рани, вона допомагає відвернути будь-яке лихо. Отож, прийшовши вранці після вечірньої церковної відправи додому потрібно скропити кожен куточок Вашої оселі свяченою водою, тоді у Вашому домі буде лад та спокій; Як бачите від традиційного святкування мало що залишилось, йдемо далі: Трійця На 50-й день після Великодня православна церква святкує П'ятидесятницю.

В Біблії говориться, що саме в цей день на апостлів зійшла благодать Духа Святого. В народі свято Трійці відзначається три дні Перший день, то Зелена, або Клечальна неділя, другий - Клечальний понеділок і третій - Богодухів день. На Зелену неділю дівчата за допомогою вінків ворожать. Для цього потрібно до та пустити вінки за водою, якщо вони зйдуться, то дівчина цього року вийде заміж. У Зелену неділю треба сходити на кладовище та пом'янути померлих родичів, обов'язково залишивши їм які-небудь наїдки. Після цього влаштовуються різноманітні гуляння зі скоморохами та рядженими. В Клечальний понеділок після церковної відправи освячують поля, аби Господь захистив їх від граду та пожеж. Діти влаштовують цікаві ігри. Одна з яких має назву "Завивати вінки". Третій, Богодухів день, найбільше святкують дівчата, які влаштовують цікаві забави, наприклад, "Водити тополлю". Суть її полягає в тому, що серед гурту дівчат обирають найгарнішу, яка і виконує роль Тополю. Потім цю красуню, аби її ніхто не впізнав, прикрашають вінками. Разом з веселою юрбою, Тополя ходить по домівках і господар кожного дому в який вона зайде має її щедро віддячити. Також цього дня освячували криниці. Так було колись, а що залишилось сьогодні, думаю відповідь ви маєте самі.

Сама форма свят змінювалася із культурно-історичними процесами у суспільстві. До нашого часу дійшло мало традиційних форм відзначення свят. Але маючи чималий запас інформації про свята, можна сформувати прекрасну систему дозвілля. Можна збагатити традиційними елементами проведення дозвілля. Досить актуальним є цей спосіб проведення свят на рівні міста. Для міського населення, яке зазвичай мало обізнане з народними традиціями і обрядами, буде дуже цікаво і корисно. Це дозволяє піднести

національний дух, пізнати культуру народу і просто цікаво провести час. Особливо корисним є залучення календарних свят для проведення культурно-дозвілевих дійств у закладах освіти. Учні, студенти готуються до таких заходів, досліджують, вивчають історію свят, що в свою чергу дозволяє проводити і вивчення народних традицій, і виховання у молоді національної свідомості, і загалом збагатити знання про народну культуру. До того ж збільшуються дозвілові форми проведення культурно-масових дійств. Так у основній частині подана інформація про суть свята, традиції і обряди, які можна використати при написанні сценарію до культурно-дозвілевих дійств.

ЧОРНОБАЙ Ярослав,

студент 2 курсу

гуманітарно-педагогічного факультету

НУБіП України

Науковий керівник –

ШИНКАРУК Василь Дмитрович,

доктор філологічних наук, професор,

Національний університет біоресурсів і

природокористування України

(м. Київ, Україна)

РОЛЬ СЕЛА В РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Село – конкретна соціально-просторова форма існування суспільства, місце, де населення зайняте переважно аграрною працею.

Сільському життю властиві: підпорядкованість праці ритмам природи, нерівномірність трудової зайнятості, тісне поєднання праці та побуту; невисока виробнича мобільність, різноманітний демографічний склад територіальних груп, трудомісткість праці у домашньому та особистому підсобному господарстві; сильний неформальний соціальний контроль, велике значення місцевих авторитетів, менш напружений ритм життя, простіші форми спілкування, ніж у місті, зв'язок з природним середовищем, дисперсність розселення, тобто розкиданість самих сільських населених пунктів, так і індивідуальних осель які входять до них.

У селі, на відміну від міста, традиційно відсутні дуже багаті і дуже бідні. Сільське населення відрізняється від міського особливим укладом, родом і характером занять, рівнем кваліфікації праці, комфортністю життя, типом мислення, стабільністю норм і цінностей. Відрізняється воно від міста мінімальним рівнем заробітної плати та пенсійного забезпечення системою пільг за стаж роботи, нормами забезпечення продовольчими і промисловими

товарами, розміром коштів, що виділяються з бюджету на розвиток інфраструктури, та іншими ознаками.

Серед сільських поселень України майже 35% становлять малі села (84% з них - так звані «вимираючі» села), 25% - середні, 40% - великі села (у них зосереджено 80% сільського населення).

В минулому Президент України Віктор Ющенко, підкреслив неабияку роль українського села в утворенні славного історичного минулого та сьогодення нашої держави, заявив: „Ми зробимо все, аби наше село встало з колін. І це не просто слова, не політична декларація. Адже якщо ми загубимо село, ми загубимо країну. Загубимо не тільки корені ідентифікації українців як нації, а ключовий для України економічний сектор”. Тобто можна сказати, що село для українського народу було і залишається матеріальною та духовною основою її буття, джерелом менталітету, оберегом духовної пам'яті.

Але нині обставини в сучасній Україні ніяким чином не мають позитивного впливу на сільську місцевість, ай навпаки тільки негативну. Так за останні роки і нині іде занепад села, зменшується кількість поселень, так за останні роки зникло більше 300 сіл, ще майже в 25% зменшилося населення сільської місцевості, і за міграцій в пошуках комфортного життя, освіти, тощо.

Якщо у 1990 р. в українському селі з доіндустріальним веденням сільського господарства було пов'язано 12–14% населення, здебільшого похилого віку або підлітків, то нині – понад 49%.

Нині в українському селі переживає кризу і соціально-культурна сфера. Так, у середньому лише на 5 сільських поселень, або на 2500 жителів, припадає один об'єкт служби побуту, в цілому ж рівень побутового забезпечення сільського населення у 15–16 разів нижчий від міського, зате вартість послуг у 2–4 разів вища.

Закриття закладів соціальної сфери нерідко пояснюють істотним зменшенням контингентів споживачів відповідних послуг (наприклад, скороченням чисельності дітей шкільного віку) або раціоналізацією мережі (замість декількох спеціалізованих торговельних закладів, розташованих в одному селі, організовують один універсальний).

Так наприклад на процес виховання дітей у сучасній українській сільській родині негативно впливають тенденції, які сформувалися в результаті соціально економічних процесів у країні, зокрема: поширення бідності, яка виявляється у зниженні можливостей щодо забезпечення сімей і їх членів збалансованим, повноцінним харчуванням і доброякісними товарами тривалого користування, що істотно впливає на стан здоров'я на створення умов для самонавчання та саморозвитку та на обмеження можливостей вибору, різнобічного виховання дитини.

На мою думку, роль сучасного українського суспільства, має багато проблем, недостатню увагу зі сторони держави, тощо. Адже більшість міських жителів походить з сільського місцевості і тісно пов'язані з нею.

Селяни підтримують становище міських родин. Також можна спостерігати повернення в сільську місцевість їх вихідців, які не змогли по тих чи інших причинах залишатися далі у місті.

АНДРІЙЧУК Світлана,
*студентка 2 курсу
гуманітарно-педагогічного факультету
НУБіП України*

ШИНКАРУК Василь Дмитрович,
*доктор філологічних наук, професор,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ДЕКОМУНІЗАЦІЯ СВІДОМОСТІ ЯК ЗАСІБ НАГАДУВАННЯ ПРО АВТЕНТИЧНІСТЬ НАЦІЇ

На перший погляд, інтеграція в світову спільноту вимагає від держави вражаючих результатів макроекономічного розвитку, політичної стабільності та діючих інститутів права. Назва країни – це лише бренд, сила ж її знаходиться в єдності історичної пам'яті та усвідомленні народу як єдиного цілого. Першим рішучим кроком до руйнування стереотипів залежного суспільства та наявності кількох моделей ідентичності є декомунізація.

Початок звільнення від комуністичної ідеології в Україні по праву можна датувати 2015 роком. Загалом було перейменовано 858 сіл, 48 селищ міського типу та 31 місто, не враховуючи зміну назв вулиць, площ та різних архітектурних об'єктів [3]. Подібним чином був засуджений тоталітарний режим у багатьох країнах колишнього соціалістичного табору – Естонії, Латвії, Литві, Чехії, Словаччині та Польщі.

Процес перейменування топонімів націлений на повернення історичних назв. У випадку відсутності останніх або їх немилозвучності надаються пропозиції присвоїти населеним пунктам нові назви. Також розглядається можливість зміни етимології (наприклад, назву міста Дніпропетровськ пропонували вважати похідною від Святого Петра, а не радянського політичного діяча Г.І. Петровського).

Нерозуміння з боку місцевого населення створило підґрунтя для виникнення конфліктних ситуацій. Найскладнішим виявилось перейменування Кіровограда. За результатами опитування жителі міста підтримали першу його назву – Єлисаветград, однак Всеукраїнська асоціація викладачів української мови і літератури виступила з протестом проти присвоєння місту назви, пов'язаної з Російською імперією, і запропонувала Інгульськ [2, с. 26]. Після тривалих суперечностей було прийнято рішення обрати політично нейтральну назву – Кропивницький – на честь засновника українського театру.

Як говорив Григорій Сковорода: «Безумцеві властиво жалкувати за втраченим і не радіти з того, що лишилось». Україні, які вирости в Радянському Союзі, неоднозначно і з незгодою сприймало декомунізацію. Змінити свідомість набагато важче, ніж просто змінити назву міста. Однак, навіть звичайне перейменування вулиць забезпечує не тільки зв'язок між поколіннями, а й «дає змогу послідовно сформувати україноцентричну модель історичної пам'яті, очищену від імперської та особливо радянської історичної спадщини» [1, с. 27].

Комплекст цілеспрямованих дій та послідовність загальнодержавної політики може згуртувати суспільство навколо єдиної ідеї. Прикладом є встановлення календарних пам'ятних дат по вшануванню жертв голодомору, політичних репресій, комуністичного та нацистського тоталітарних режимів. Одним із добутоків сучасності стало також переосмислення Другої світової війни та започаткування відзначення 8 травня як Дня пам'яті та примирення.

Українці потребують формування національної системи символів, які зможуть відновити колективну гідність та об'єднати . Одним із таких символів є червоний мак як традиційний символ скорботи, що оспівується в народних думах як образ пролитої козацької крові. Визнання національних героїв, які солідарно визнаються всім суспільством, також формують його ідентичність. Особистості, які захищали, творили та прокладали шлях у майбутнє своєму народові згуртовують навколо себе людей. Це дійсно важливий процес, адже тільки сильна духом нація здатна позбутися стереотипів та подолати будь-які кризові явища.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гурик М.І. Декомунізація як шлях побудови україноцентристської моделі історичної пам'яті / М. І. Гурик // Актуальні проблеми філософії та соціології. - 2016. - Вип. 11. - С. 26-29.
2. Дрогушевська І. Декомунізація топонімії: концепція повернення історичних назв на карту України/ І. Дрогушевська // Проблеми безперервної географічної освіти та картографії. - 2017. - Вип. 26. - С. 22-27.
3. Дослідження центру Разумкова: декомунізація сприяє формуванню спільної ідентичності// Український інститут національної пам'яті. – 2017. – [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://www.memory.gov.ua>

КОНЕНКО Анна,
студентка

НУБіП України

Науковий керівник –

ХАРЧЕНКО Світлана Василівна,

кандидат філологічних наук, доцент,

Національний університет біоресурсів і

природокористування України

(м. Київ, Україна)

СИМВОЛІЧНА ПОЛІТИКА СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ ОЧИМА СТУДЕНТІВ

Одним із важливих джерел впливу на формування символічної політики України була філософія Григорія Сковороди. Це філософія гідності як основної засади існування людини. Цю ідею він втілював і продемонстрував на прикладі власного життя. Вчений-філософ «відстоював свою творчу індивідуальність, особисту свободу, не піддаючись спокусам світу», багатству, владі, високому соціальному стану, світськості. Проблематику дослідження символічної політики сучасної України актуалізує сучасний розвиток інформаційного суспільства та засобів комунікації. Політика набуває не просто символічного характеру, символічна дійсність перетворює сферу політики на сферу виробництва символів.

Символи виступають невід'ємним атрибутом політики. Головною особливістю символів є нескінченна кількість внутрішніх значень, що реалізуються в зовнішніх проявах. Це сприяє тому, що символ передає інформацію миттєво, минаючи всі перешкоди.

Символічна політика – це не тільки дія з використанням символів, але й дія, що сама виступає як символ.

Українська дослідниця В. Полянська вказує, що символічна політика є видом політики, який діє в царині політичної свідомості та спрямований на конструювання і підтримання легітимності влади на рівні довіри до її інститутів і персон.

Символічна політика використовується більшим колом учасників, політичних акторів, які використовують символи для змін настроїв суспільства.

Із розвитком інформаційної мережі Інтернет господарюючій верхівці все складніше контролювати канали інтерпретації соціальної реальності. Наприклад, використання символів лише задля формування позитивного іміджу влади; як наслідок, існує «розходження» між символічною складовою та реальними діями влади, що пов'язується з негативними тенденціями. Однак виокремлюють і позитивні аспекти впливу, такі як консолідація суспільства, спрощення артикуляції інтересів, політичне просвітництво громадян.

Однією з форм символічної політики «знизу» можна розглядати феномен політичних акцій протесту, наприклад Майдан в Україні. Майдан співвідноситься з характеристикою символічної політики – «дія, що виступає як символ».

Символічна політика складається зі взаємопов'язаних технологій трансформації та присвоєння символічного капіталу суб'єктами політичної влади.

Технології символічної політики пов'язують політичні та соціально-політичні інститути з політико-культурними структурами, що визначають поведінку індивіда стосовно структури розподілу політичної влади та режиму її здійснення. Так, за визначенням В. Полянської, символічна

політика є системою політичних технологій, серед яких можна виділити політичну міфологізацію, політичну ритуалізацію та політичну номіналізацію.

Символічні акції мають на меті створення позитивного іміджу; «символічне законодавство»: продукування законодавчих норм, котрі об'єктивно неможливо виконувати. До групи символічних нормативно-правових актів норм відносять законодавчі колізії, неприйняті законопроекти, так звані «риторичні міражі»; «символічна персоналізація»: створення іміджу.

Політик має бути мудрим, чесним, справедливим, освіченим, добрим сім'янином, любити тварин, займатися спортом тощо. Усі ці риси громадськість прагне побачити в людині, що визначатиме її життя. Сумнівно, що таку ідеальну людину можна знайти не лише на політичному олімпі, а взагалі в природі.

Символічні акції, законодавство, персоналізація, ідеологізація розглядаються з точки зору маніпулятивного потенціалу заради досягнення мети політичними акторами. Найбільше зростання активності цього виду символічної політики припадає на передвиборчі перегони.

Отже, використання символів та символічної політики є дієвим інструментом технології політичного процесу. У свою чергу, «символічне законодавство» – також досить потужний механізм конструювання «потрібних» думок та поглядів у цільової аудиторії.

Для українського суспільства «символічна ідеологізація» проявила себе в питаннях мовної політики. Надмірне акцентування суспільної уваги довкола мовної проблеми та закону «Про засади державної мовної політики» розмежовують політичне поле, створюють напругу «політичної гри» в суспільстві.

Сучасна символічна політика багато в чому зобов'язана своїм масовим впливом на суспільство візуальному дискурсу. Цей специфічний дискурс розгортається у вигляді репрезентативних символів, які не претендують на істинність або хибність, але виявляються для мільйонів людей основним джерелом інформації про навколишній світ. Більшого впливу набувають не тексти або аргументи, а яскраві символи та кадри, що легко запам'ятовуються.

На підтвердження тези про важливість та впливовість візуального дискурсу можна зазначити наявність стійких асоціацій кольорів та символів із політичними силами та подіями. Серед символів українського Майдану 2014 р. одним із найстійкіших є символ «Небесної сотні». Символ «Небесної сотні» використовується у назвах вулиць та площ, літературі, кінематографії, скульптурі тощо.

Символічна політика використовує характеристики впливу символів на індивідуальну та масову свідомість громадян. З огляду на стрімкий розвиток процесів інформатизації, символічна політика активно ретранслюється за допомогою засобів масової комунікації. Символами виступають мовні та

візуальні засоби, та навіть політичні дії та реакції. Символічна політика виступає специфічним виміром політичних явищ, що має негативні або позитивні наслідки, які, у першу чергу, залежать від мети ре трансльованих символів.

Отже, сутність символічної політики розкривається через визначення основних функцій символу, які розкривають інструментальну роль символу у політиці. Політичні символи мають певну ієрархію та логіку, що здатна відносити ідею, дію до системи політико-культурних цінностей у контексті процесу політичної комунікації в умовах певної політичної культури.

Подальших розробок потребує аналіз механізмів конструювання символічної політики з урахуванням специфіки каналу ретрансляції. Особливе значення має середовище, або простір дії, символічної політики, адже від цього залежить характер візуалізації символічних дій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бутиріна М. Символ як інструмент прикладних соціально-комунікаційних технологій / М. Бутиріна // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. – Серия «Филология. Социальные коммуникации». – 2011. – Т. 24 (63). – С. 396–401.

2. Краснокутська Ю. Засоби масової комунікації та символічна політика: аспекти впливу / Ю. Краснокутська // Сучасне суспільство: політичні науки, соціальні науки, культурологічні науки. – 2012. – Вип. 1. – С. 14–19.

3. Полянська В. Символічна політика: сутність, структура, умови реалізації [Електронний ресурс] / В. Полянська // Політичний менеджмент. – 2004. – №3.

4. Поцелуев С. Символческая политика: констелляция понятий для подхода к проблеме / С. Поцелуев // Политические исследования. – 1999. – № 5. – С. 62–75.

АННЕНКОВ В'ячеслав,

студент 2 курсу

гуманітарно-педагогічного факультету

НУБіП України

Науковий керівник –

ХАРЧЕНКО Світлана Василівна,

кандидат філологічних наук, доцент,

Національний університет біоресурсів і

природокористування України

(м. Київ, Україна)

ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ЩОДО АГРЕСОРА

Стосовно питання щодо політики відносин з Росією, яка могла б сприяти консолідації суспільства, експертна думка також не є однозначною.

49% експертів вважають, що такою політикою могло б стати обмежене співробітництво у критично важливих сферах, збереження контактів за одночасного визначення “червоних ліній”, де компроміси неможливі. Водночас, 38% вважають, що для суспільства буде корисним максимальне обмеження контактів і згортання співробітництва, запровадження візового режиму. На пошук компромісів налаштовані менше за 3% експертів.

Отже, більшість експертів діляться на два фронти, одні з них вважають що подальше ведення політики та співробітництво в певних галузях промисловості з Росією можливе, але воно повинно бути обмеженим так як Росія для нас все ще є країною агресором й до нині, а інші експерти вважають що відносини з цією країною повинні бути остаточно перервані оскільки країна не може мати ніяких відносин з державою яка має наміри захопити землі нашої держави.

Але існують і інші люди які готові йти на поступки за для досягнення певної мети у всіх галузях в яких ми б могли отримати допомогу від Росії.

Більшість експертів говорять, що державна політика у сферах історичної пам'яті, декомунізації, звільнення історії від радянських трактувань має позитивний вплив на формування загальнонаціональної ідентичності у громадян нашої держави які здатні творити і свою історію але для них потрібно відмовитись від чогось щоб почати творити щось нове.

Одною з перешкод для перебігу процесу утворення національної особливості громадян України є їхня слабкість перед державою, що породжує їхню невіру в самих себе про спроможності забезпечити гідні соціальні перспективи для самих себе. Але невизначеність державної політики як стосовно окупованих територій, так і подальших перспектив відносин з Росією.

Основними проблемами наших громадян які заважають їм досягти певним результатам у різних галузях від науки до тієї ж самої політики, це є не впевненість в собі яка заважає нам досягти висот які могли нас очікувати. Доки ми не перестанемо чогось соромитись ми не зможемо цього досягнути і виконати те, що потрібно для того щоб ми і наша країна стала самостійною державою і могла не залежати від інших держав, а особливо від країни агресора Росії.

Очікувано, в експертній думці лідерами позитивного впливу на процес формування спільної ідентичності громадян стали діячі культури, митці, спортсмени. Серед інституцій (державних і недержавних) експерти відзначають позитивний вплив освітніх закладів, Збройних Сил, Української право- славної церкви – Київський патріархат, організацій громадянського суспільства. Разом з тим, лідерами негативного впливу на цей процес стають УПЦ (МП), але також і Верховна Рада України, і Міністерство інформаційної політики та українські ЗМІ.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Збірник центру Розумкова «Про символічну політику і ідентичність»[Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://razumkov.org.ua/images/Material_Conference/2017_04_12_ident/2017-Identi-3.pdf

2. Економічний розвиток і державна політика : [навч. посіб.] / [Ю. Бажал, О. Кілієвич, О. Мертенс та ін.] ; за заг. ред. Ю. Єханурова, І. Розпутенка. – К. : Вид-во УАДУ, 2001. – 480 с.

АНДРЕЄВА Д'аря,
студентка 2 курсу
гуманітарно-педагогічного факультету
НУБіП України
Науковий керівник –
ХАРЧЕНКО Світлана Василівна,
кандидат філологічних наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)

МОВНА ПРОБЛЕМА УКРАЇНИ

Проблема української мови є дуже актуальною в даний час, хоча і українську мову давно проголошено єдиною державною мовою. У той же час Конституція України не забороняє використовувати чи вивчати інші мови. Однак проблема української мови не те що не зникає, а навпаки розвивається.

Історія української мови починається ще с 6 століття до н.е від наших предків праслов'ян. Археологічні дані свідчать про те, що слов'яни проживали на просторах східної Європи від Вісли. Слов'яни ділилися на венедів, антів і склавинів. У формуванні східних слов'ян брали участь анти і склавени. Нащадками антів є руси, плем'я, яке обєднало слов'ян в одну державу — Русь. Усі східнослов'янські племена мали спільну мову, яка, однак, розпадалася на діалекти. Сукупність цих діалектів утворювала мовний масив, або давньоруську мову.

Наша мова – друга в світі за милозвучністю і є рідною для мільйонів людей. Для мене українська мова – це мова моїх предків, яка зв'язує нас між собою. Я вважаю, що кожен громадянин України зобов'язаний берегти, знати та примножувати рідну мову. Народ, який не шанує рідну мову, не може бути громадянином своєї країни.

Я вважаю, будь яка держава повинна мати єдину державну мову. Ми маємо шанувати і англійську, і турецьку, було б добре, щоб десь у вузах, за бажанням, можна було б вивчати будь яку мову. Але держава може існувати, як єдиний організм лише тоді, коли у ній буде панувати єдина державна мова. Є мова – є народ! Немає мови – немає народу! Потрібно берегти та поважати свою рідну мову!

Українська мова по особливому милозвучна, це відомий факт в якому ніхто не сумнівається в цьому. Але про красу й приємність звучання української мови є більш ніж достатньо усних і писемних свідчень, у тому числі загальновідомих, і звичайних іномовців, і видатних діячів, і фахівців, а з їхніх слів – і українців.

Особисто я вважаю, що українською мовою мають володіти всі громадяни України. Особливо, наші високопосадовці (депутати, міністри, керівники державних установ). Я думаю, що кожен з цих категорій зобов'язаний здати тест на володіння українською мовою, адже ці категорії людей представляють нашу країну за кордоном. Також в Україні повинні бути лише україномовні навчальні заклади. Я вважаю що російськомовні школи мають бути заборонені в Україні. Ще одна проблема в Україні це «проблема української мови в українському шоубізнесі». Майже всі «українські» співаки та українські музичні групи не співають на рідній мові. А ті, що співають українською то їх ніхто не знає... Навіть українські радіостанції до недавнього часу практично не використовували в своїх ефірах україномовні пісні. Але після закону про телебачення з'явилися зміни на краще. 75% ефіру має вестися українською мовою. Маю надію, що з часом українська мова скоро поверне свою велич та милозвучність, і кожен українець буде досконало володіти рідною мовою.

ПОЛІЩУК Вікторія,

студентка 2 курсу

гуманітарно-педагогічного факультету

НУБіП України

Науковий керівник –

ХАРЧЕНКО Світлана Василівна,

кандидат філологічних наук, доцент,

Національний університет біоресурсів і

природокористування України

(м. Київ, Україна)

УКРАЇНА У ЦИВІЛІЗАЦІЙНОМУ ВИМІРІ

Перед тим як визначати місце України в системі світової цивілізації, найперше потрібно визначити, що собою являє світова цивілізаційна система, до якої входить Україна, куди місце вона займає в цій системі та як пов'язана з іншими цивілізаційними системами.

За Хантінгтоном, цивілізація – це культурна спільнота. Проблемою країни в системі світової цивілізації повинно бути розкрито через відношення її до Східнохристиянської цивілізації, Східноєвропейської цивілізаційної спільноти та самої Західноєвропейської-Північноамериканської системи. Що до приналежності України до російської цивілізації. Україна від самих початків Київської Русі була її історичним

центром, ядром, навколо якого сформувалася давньоруська держава, центром поширення православ'я, Київ став «матір'ю міст руських», як визнають і понині в Росії. Протягом сотень років і зміни десятків поколінь відбувався фундаментальний процес інтеграції генофонду та цивілізаційне змішування росіян і українців. Українців та росіян поєднують спільне віросповідання (якщо не брати до уваги українців католиків), спільна боротьба проти монгольського іга, багатовікове перебування у складі однієї держави, мирне співіснування у Радянському Союзі. В результаті розпаду СРСР Україна почала поступово відділятися від Росії. А саме Україна почала переходити до винятково української національної платформи.

Хантінгтон розглядав Україну як складову частину православної цивілізації, а також православну цивілізацію він не вважав потенційною загрозою для інших цивілізацій. В контексті цих думок Хантінгтон приділив недостатньо уваги розробки можливих конфліктів на самій території України. Він вважав, що конфлікти можуть відбуватися всередині єдиної цивілізації – між народами, що входять до її складу, але вони не відзначаються великою потужністю (конфлікт між Україною і Росією на поч.. 1990-х через ядерно зброю, Крим та Чорноморський флот).

Відносно наступних викликів, що поставив перед Україною, Хантінгтон передбачив такі можливі напрямки розвитку подій. Найперший – це конфлікт з Росією через ядерну зброю, якою в той час володіла Україна, а також через економічні відносини між двома країнами. Він вважав що саме такий розвиток подій має малу ймовірність через спільну історію, а також належність двох країн до слов'янської групи народів, спільної (православної) релігії, багатьох років тісних взаємних економічних відносин, так і особистих прикладом цього можуть бути шлюби.

В Україні на час написання робіт Хантінгтуном там домінували проросійські політики, що в свою чергу виступало ще одним мирним фактором у відносинах двох держав. Наступним варіантом, до якого більш схилявся Хантінгтон, був можливий розкол самої України. Ця лінія розриву приблизно мала пройти посередині самої країни. Обґрунтовував він це вже наявними саме в той час випадками прояву сепаратизму в Криму. Причиною такого поділу на його думку, мала б стати різниця двох церков: греко-католиками, які він вважав входять до західної цивілізації, та православними які належали до східної цивілізації.

Як вже було сказано вище, таких цивілізацій, до яких тяжіють українські землі, дві: західна та російська. У цьому можна переконатися хоча б на сьогоднішніх настроях українського населення, коли західна його частина прагне інтеграції України до Європи, а Східна – до Росії.

По всьому вище зазначеному можна зробити висновок, що тези Хантінгтона залишаються актуальними до сьогоднішніх днів, незважаючи на те що вони мають певні помилки в деталях. Для самої України вони мають важливе значення як пояснення окремих подій.

КРАСНОЩОК Анна,
студентка 2 курсу
гуманітарного-педагогічного факультету
НУБіП України
Науковий керівник –
ХАРЧЕНКО Світлана Василівна,
кандидат філологічних наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)

СИМВОЛІЧНА ПОЛІТИКА ЯК РІЗНОВИД ПОЛІТИЧНОЇ ДІЇ

Зв'язок політики та символічної діяльності очевидний. Політика послуговується знаками та символами. Держава не може існувати без назви, геральдики, міфу про власне виникнення, становлення й образу майбуття. Без символів не можуть функціонувати державні інститути, політичні партії та громадські організації. Кожна з цих інституцій мусить чітко окреслювати власний статус, політичні цілі та цінності, які пропонуються суспільству.

Сучасний розвиток інформаційного суспільства та засобів комунікації актуалізує проблематику дослідження символічної політики. Політика набуває не просто символічного характеру, символічна дійсність перетворює сферу політики на сферу виробництва символів. Ці тенденції дедалі більше зумовлюють пошуки нових теоретико-методологічних підходів до визначення впливу символів на процеси конструювання та відтворення політичного життя. Символічна політика належить до наукових тем, які почали активно обговорюватись саме в західній політичній науці. Вітчизняна політологія долучилась до активного вивчення цієї проблематики порівняно нещодавно. Серед західних та вітчизняних науковців, що займались дослідженням символічних складових варто зазначити С. Барматова, П. Бергера, В. Бурлачука, Е. Гідденса, Ю. Качанова, Ю. Краснокутську, Р. Кобба, Т. Лукмана, В. Панюту, В. Полянську, С. Поцелуєва, Ч. Єлдера та інших[6].

Що ж являє собою символічна політика? Юрій Левенець, Вікторія Полянська, і Томас Мейер тлумачать її як різновид політичної комунікації, мета якої - навіювання певних уявлень про політичну дійсність, а не її раціональне тлумачення[1].

Символи виступають невід'ємним атрибутом політики. Головною особливістю символів є нескінченна кількість внутрішніх значень, що реалізуються в зовнішніх проявах. Це сприяє тому, що символ передає інформацію миттєво, минаючи всі перешкоди для її критичного осмислення.

Описуючи сучасну політичну сферу, Е. Прилукова зазначає, що соціально-політичні процеси дедалі більше переносяться до віртуального

простору – простору телебачення та Інтернету. У свою чергу, політика перетворюється на сферу «виробництва політики» [5]. Фактично відбувається репрезентація політики, в основі якої лежить медійний образ на основі використання символів.

Українська дослідниця В. Полянська вказує, що символічна політика є видом політики, який діє в царині політичної свідомості та спрямований на конструювання і підтримання легітимності влади на рівні довіри до її інститутів і персон [3]. У межах цього підходу зміст символічної політики прямо пов'язаний із формуванням довіри до політичної влади.

Отже, символічна політика являє собою особливий вид політичної комунікації. Символічна політика використовує характеристики впливу символів на індивідуальну та масову свідомість громадян. З огляду на стрімкий розвиток процесів інформатизації, символічна політика активно ретранслюється за допомогою засобів масової комунікації. Особливий інформаційно-комунікативний простір зумовлює набуття нових характеристик та форм символічної політики. Символами виступають мовні та візуальні засоби, та навіть політичні дії та реакції. Символічна політика виступає специфічним виміром політичних явищ, що має негативні або позитивні наслідки, які, у першу чергу, залежать від мети ретрансльованих символів [6].

Отже, сутність символічної політики розкривається через визначення основних функцій символу, які розкривають інструментальну роль символу у політиці. Політичні символи мають певну ієрархію та логіку, що здатна відносити ідею, дію до системи політико-культурних цінностей.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бушанський В. Близк та злиденність символічної політики [Електронний ресурс] / В. Бушанський // Віче. – 2008. – № 23. – Режим доступу :<http://www.viche.info/journal/1244/>.

2. Краснокутська Ю. Засоби масової комунікації та символічна політика: аспекти впливу / Ю. Краснокутська // Сучасне суспільство: політичні науки, соціальні науки, культурологічні науки. – 2012. – Вип. 1. – С. 14–19.

3. Полянська В. Символічна політика: сутність, структура, умови реалізації [Електронний ресурс] / В. Полянська // Політичний менеджмент. – 2004. – № 3.

4. Поцелуев С. Символческая политика: констелляция понятий для подхода к проблеме / С. Поцелуев // Политические исследования. – 1999. – № 5. – С. 62–75.

5. Прилукова Е. Природа символической политики [Електронний ресурс] / Е. Прилукова // Современные исследования социальных проблем (электронный научный журнал). – 2012. – № 5 (13). – Режим доступу :<http://cyberleninka.ru/article/n/priroda-simvolicheskoyapolitiki>.

6. Ярошенко В.М. Символічна політика та символи в інформаційно-комунікативному просторі: аспекти впливу / Наукові праці [Чорноморського

державного університету імені Петра Могили комплексу Києво-Могилянська академія]. Серія: Політологія – 2014. № 248. – С. 28-33.

ЗАКАЛЮЖНА Наталія,
*студентка 2 курсу
гуманітарно-педагогічного факультету
НУБіП України
Науковий керівник –*
ХАРЧЕНКО Світлана Василівна,
*кандидат філологічних наук, доцент
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

СИМВОЛІКА ЯК СПОСІБ ПОЛІТИЧНОГО СПІЛКУВАННЯ

Символіка може передавати інформацію цілісно або ідею, зображення ситуації, використовуючи інформаційні методи, які не беруть участі у процесі формально-логічного спілкування. За допомогою символіки можна передавати інформацію з певною емоційною навантажкою або надавати відчуття цієї навантажки. Медійність символу полягає у передачі в процесі політичного спілкування основних архетипів, політичного досвіду, цінностей та моделей владних відносин.

Функції символів, які виявляються та можуть бути використані в політиці, є презентаційні, дискурсивна та естетичні функції.

Функція презентації символу відображає його сутність та робить його інструментом політичного спілкування, тобто дозволяє представляти, обробляти інформацію та передавати її миттєво, обходячи раціональне розуміння та необхідний час для цього.

Дискурсивна функція символу полягає в здатності функції виражатися в лінгвістичних ознаках та передачі інформації через політичний дискурс.

Естетичні функції означають функціонування символу як статусного знака, який має всі естетичні особливості, і тому є ефективним засобом політичного впливу.

Серед відомих Українських символів існують такі:

Вишиванка - символ здорового і красивого тіла, щасливої долі, пам'яті роду, порядочності, чесності, любові, святкування; Існує національна жіноча та чоловіча білі сорочки. Символіка вишивки залежала від того, для кого було призначено одяг: парубку, чоловіку, хлопчику, дівчині, одруженій жінці.

Рушник – смужка рушникового полотна має багате символічне значення - дороги, долі, захисту. І коли це полотно ще й зображує сплетені або вишиті знаки-обереги - його захисна міцність, відповідно, збільшується. У всій

Україні рушником накривають хліб на столі. Коли син прямував у далеку дорогу, мати давала йому рушник.

Існують також і інші не менш популярні символи – калина, барвінок, пшениця, ікони тощо. Особливу увагу я хотів би виділити для символу українського села.

Хата - символ космічного взаємозв'язку з Всесвітом; символ батьківщини; символ теплоти і доброти; символ світогляду; символ людини як духовного початку Всесвіту.

Пройшло багато часу і зараз нереально уявити українську хату без вишневого саду, ставка, криниці біля дороги, куща калини, що знаходиться біля неї, мальв і півників, а також квіткового саду. Разом з вишитими рушниками, стежками-візерунками та мальовничими камінами, які давно прикрашали будинок та захищали його від ворожих людей, українське житло стало невід'ємною системою та слугувало унікальною візитною карткою українців як нації у світі. На місці, де повинен був бути будинок, господарі виконували серію ритуальних актів, які відігравали важливу роль у визначенні місця майбутнього маєтку. Будували хату толокою. Хозяйка готувала обід, а коли приходив час, розстеляла скатертину на стіл і виставляла спеціальні страви. Чарку пили по одному по колу за ходом сонця. Закінчити будівництво поспішали до заходу сонця, в кінці ставили на схід причілку гілку. Свіжа зелена гілка символізує новий будинок, нове житло.

До державної символіки України належать: прапор, герб і гімн.

ЄСИПЕНКО Роман,
*студент 2 курсу
гуманітарно-педагогічного факультету
НУБіП України
Науковий керівник –*
ХАРЧЕНКО Світлана Василівна,
*кандидат філологічних наук, доцент
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

КОНСТРУЮВАННЯ ОБРАЗУ «МИ», «ВОНИ» ЗАСОБАМИ СИМВОЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

Під терміном символічна політика я розумію політичну символіку, різні міфи, символні атрибути держави і в деякій мірі історія. Зміст якої полягає у виробництві довіри народу до влади та її вчинків. Якщо нам з дитинства будуть розповідати що наші предки були сильні, хоробрі, мужні і нічого не боячись змогли відвоювати деяку територію у деякого народу, то багато хто

стане рівняти до них і приймати їхні погляди як правильні, не задумуючись над тим, чи правильно вони вчили, чи ні.

Оскільки символічна політична система являє собою систему управління, що складається з технологій, це технологічна система. Символічна політика насправді представлена як ефективна технологія соціальної інженерії, яка ґрунтується на еволюції та якісному ускладненні значущої реальності для людини.

Нині в кожній країні йде своя символічна політика. Є дуже цікава проблема на яку, наприклад, у нашій країні приділяють мало уваги. Це проблема вегетаріанства. Як нам тлумачать ще з дитинства вегетаріани – це ті люди які не їдять м'ясо, але нам не розповідали «чому?». Адже ми звикли їсти м'ясо і ми просто не розуміли їх. А це все залежить у якому середовищі ми знаходимось. Є дуже чудовий приклад. Припустимо ви прийшли до знайомого і куштуєте чудовий суп і під час ланчу ви поцікавились в чому секрет, а вам ваш товариш відповів: «Просто, замість звичайного навару з курки, я зробив навар з такси (порода собаки)». Якою буде ваша реакція? Я не стверджую що і моя реакція буде іншою. Це є дуже цікавою темою для обговорення. Ми часто не розуміємо інших тільки через те що ми просто не вирости (виховані) у тому середовищі. Якби ми з дитинства вирощували собак і котів для нашого харчування, то ми б вважали, що це нормально. Я все веду до того, що на все потрібно дивитись абсолютно з нейтральної точки зору, щоб можна було оцінити ситуацію.

Ще з давніх-давен народ групувався за якимись спільними факторами, які надалі їх об'єднують. Зараз цими факторами і є наша символічна політика, яка транслює нам спільну історію, для того щоб надалі можна було маніпулювати деякими верствами населення.

На мою думку функція символічної політики полягає в тому, щоб ми «прив'язались» до нашої історії, бачили щось спільне між собою, а потім в деякий момент перетворити нас у патріотів, якими можна буде легко керувати.

Але, дивлячись з другої сторони, без символічної політики, тих самих символів, не було б і нашої нації. Взагалі, нація – це група людей, яких поєднують певні цінності, які мають щось спільне(мову, культуру, темперамент...)

Державна політика формування спільної загальнонаціональної ідентичності громадян України повинна бути зорієнтована на формування спільних цінностей. Події останніх років свідчать, що такими спільними цінностями є взаємна допомога, толерантність до іншої точки зору та частково патріотизм. Чому частково – тому що, як сам воєнний конфлікт на Сході, так і технології його висвітлення формують у тих, хто знаходиться по різні боки, своє бачення патріотизму.

На заключення будуть доречними слова Віталія Духневича «Я усвідомлюю, наскільки непросто формувати розуміння цінності іншого, його думок і переконань, особливо якщо вони є протилежними, будуються на

інших засадах. Проте організація діалогу представників українського суспільства, які мають різне ціннісно-світоглядне бачення історичних і сучасних реалій, різне розуміння можливостей вирішення тих чи інших питань, є вкрай нагальною та необхідною. Причому такий діалог має вестися з позиції «ми разом проти проблеми».

ДЕНИСЕНКО Ірина,
*студентка 2 курсу
гуманітарно-педагогічного факультету
НУБіП України
Науковий керівник –*
ХАРЧЕНКО Світлана Василівна,
*кандидат філологічних наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

РІЗНОВИДИ ТА ФОРМИ СИМВОЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

Символічна політика являє собою символічну дію в політичних цілях. Символічна політика – це не просто застосування політичних символів, а політична дія, яка сама виступає символом. Цей символ перетворює політичну дію в видовище і показує те, символом чого він виступає. Він створює штучний показ, який здається публіці більш реальним, ніж сама реальність. Зазвичай для досягнення мети застосовують фото, відео, преси, радіо і телебачення.

В літературі описують самі різні форми та стратегії символічної політики. В основному – це «символічна політика зверху», «символічна політика знизу» та «символічна політика зверху та знизу одночасно».

Символічна політика «зверху» – це коли влада зацікавлює народ, щоб досягти певних цілей, а потім просто дурить. Вона ділиться на підгрупи:

- **Символічні акції**

Символічні акції передбачають наявність довіри до того, що відбувається в символічному просторі, емоційне та рефлексивне переживання запропонованої події. Головну роль в такій довірі відіграє наявність довіри до каналу інформації, визнання її достовірною.

- **Символічне законодавство**

Символічне законодавство часто є просто декларативним, проголошене часто не співпадає з реальним, але все ж відіграє свою роль у символічного капіталу. Буде чи ні виконуватись законодавство залежить від політичної культури суспільства. Але для політики воно відіграє важливу роль передбачаючи певні політичні відносини.

- **Символічна персоналізація**

Символічна персоналізація проявляється не тільки в уособленні у певній харизматичній особі певного стану політичної системи та політичного порядку. Вона через зв'язок легітимації дозволяє політичному суб'єктові приймати на себе функцію політичного символу до ідентифікації та узагальнення волі і вподобань мас. Різновидами такої символічної персоналізації є, скажімо, акції “від імені”, коли, через опанування довіри, політична особа може створювати умови для мобілізації великих мас чи певних груп для досягнення певної політичної мети.

•Символічна ідеологізація

Символічна ідеологізація є не звичайною ідеологізацією як сукупність заходів з поширення певної політичної ідеології, а інсценуванням фундаментальної ідеологічної протилежності в умовах сформованого консенсусу. Таке інсценування відбувається через міфологізацію та ритуалізацію політичної дійсності.

Символічна політика “знизу” – це як символічні акції протесту, але самою основною відмінністю символічної політики “знизу” від “зверху” являється те що вони не видають свою видимість за реальність, а лише залучення мас до реальних проблем.

“Символічна політика зверху та знизу одночасно”– це залучення символічних акцій протесту з використанням телебачення, преси, радіо для залучення мас до реальних проблем але з вигодою для влади.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Лосев А.Ф. Знак. Символ. Миф. М., 1982
2. Гельман А. Политика как театр. 1999
3. Поцілунків С. П. Символічна політика: констеляція понять для підходу до проблеми // Поліс. 1999
4. Бурдьє П. Социология политики.— М., 1993.

ШВЕЦЬ Ольга,
*студентка 2 курсу
гуманітарно-педагогічного факультету
НУБіП України
Науковий керівник –*
ХАРЧЕНКО Світлана Василівна,
*кандидат філологічних наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

СИМВОЛІЧНА ПОЛІТИКА СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ: ЗАСІБ КОНСОЛІДАЦІЯ ЧИ МАНІПУЛЯТИВНА СТРАТЕГІЯ

В перекладі з грецької термін «символ» означає "об'єднання, з'єднання" і походить від грецького «symbolon» – умовний речовий розпізнавальний знак для членів певної групи людей, таємного товариства, речовий або умовний код, що позначає або нагадує певне поняття, образ, втілює якусь ідею.

Політичні символи, які впливають переважно на емоційну складову людської сутності, є потужним інструментом здійснення політичної влади через значний потенціал психологічного впливу, адже люди інстинктивно вірять в їх важливість.

Головним символом в діяльності президента Порошенка став символ підписання безвізового режиму України з Євросоюзом, припинення бойових дій на Сході і повернення Криму, крім підписання безвізового режиму все інше є лише їх віртуальний образ.

Від самого початку президенства Порошенка його супроводжував не надто прихильний символ: під час інавгурації після того як він ішов по червоній доріжці падає солдат. І можливо цей символ пов'язаний з бойовими діями на сході країни, скільки солдатів полягло страшно і уявити.

Проте в подальшому деякі символи президент використовував на свою користь. Порошенко назвав символічним запровадження безвізового режиму між Україною та Європейським союзом на передодні головного державного свята Росії – дня проголошення її суверенітету. «Ми з вами не замовляли дату, але наше остаточне і безповоротне розставання з Москвою відбудеться напередодні 12 червня, головного державного свята Росії - дня проголошення її суверенітету. І в цьому, до речі, є певний символізм. Ми нарешті незалежні один від одного – політично, економічно, газово-енергетично, і навіть духовно, нарешті, ми вільні від їхніх «скреп», - сказав президент під час святкового концерту на Європейській площі у Києві. Під час церемонії з нагоди безвізового режиму відкрив символічні двері в ЄС на українсько-словацькому кордоні. Церемонія проходила на пропускному пункті *Ужгород*. Порошенко відкрив символічні двері в ЄС ключем, а з іншого боку на зустріч вийшов президент Словаччини.

Дуже багато символізму президент і його оточення приділило підписання безвізового режиму, але тягнулось це все підписання три роки яке могли зробити відразу же після початку правління.

І з цією всією символікою з підписанням безвізового режиму вони забувають про бойові дії на Сході країни і по суті нічого за три роки правління не зробили по відновленню державного кордону. На мою думку це просте відмивання грошей з державного бюджету країни. Уже взяли стільки кредитів для проведення реформ що нам життя буде мало щоб віддати їх, але реформ по суті і не було. Замість того щоб приймати рішення для припинення бойових дій, вони займаються декомунізацією,

перейменовують вулиці і міста, блокують російські соціальні мережі що не обов'язково було це робити.

Ще одною символічною подією в політиці України було визволення української льотчиці Надії Савченко з під варти Росії. Яке тривало також доволі довго і після повернення до України вона зразу ж подалася в політику що також доволі дивно.

В символічній політиці попереднього президента Януковича на початку його правління також супроводжувалися не надто прихильні символи: то двері парламенту зачинилися прямо перед його носом в ході інавгурації, то вінок впав під час спільної з Медведевим церемонії покладання квітів. Таке відчуття що нам показують сутність нового президента.

В діяльності Януковича головною символічною політикою був символ реформ а не самі реформи, але всього лише віртуальний образ. Спекуляції на термінології дозволили переконати частину суспільства в проведенні якихось позитивних перетворень.

Головною символічною політикою сучасної України було і є запевнити суспільство що проводяться якісь позитивні зміни, що економіка країни піднімається, пообіцяти про підвищення зарплат, але на справді далеко не все так і відбувається.

ФАТЧЕНКО Юрій,

*студент 1 курсу
агробіологічного факультету,
НУБіП України
Науковий керівник-*

КИЧКИРУК Тетяна Василівна,
*кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м.Київ, Україна)*

ЗАРОДЖЕННЯ ФІЛОСОФСЬКИХ ІДЕЙ

Перші спроби людини осмислити навколишній світ, живу і неживу природу, космічний простір, нарешті, власну сутність можна віднести до того періоду людського існування, коли людина в процесі еволюції, передусім розумової, почала диференціювати природу як середовище свого мешкання, поступово виділяючи себе з неї. Саме внаслідок того, що людина стала сприймати тваринний і рослинний світ, космос як щось відмінне, у неї почалося формування здібностей осмислювати дійсність, а потім і філософствувати, тобто робити умовиводи, висновки і висувати ідеї про навколишній світ. Родоначальники філософського мислення з'явилися в

найдавніших людських цивілізаціях: Єгипті, Шумері, Вавілоні, свідченням чого є численні історичні пам'ятки, щоправда, непрямі. Письмових свідоцтв діяльності мислителів цих цивілізацій до нас не дійшло.

Найдавніші, відомі нам твори, в яких формулюються філософські ідеї, з'явилися у другому тисячолітті до нашої ери в Древній Індії, Давньому Китаї і декілька сторіч опісля в Древній Греції.

Як правило, це були літературні пам'ятки, в яких в міфологічній формі висловлювалися наївні ідеї про навколишній світ і робилися боязкі спроби його осмислення. Найдавніші людські цивілізації не мали міцних зв'язків і взаємних впливів, тобто були ізольовані один від одного, а отже, в філософському плані вони розвивалися цілком самостійно. Відомі в наш час джерела свідчать, що найбільшого розквіту філософія досягла в Древній Греції, і саме грецька культура найбільше вплинула на розвиток людського суспільства. Великою мірою цьому сприяли твори давньогрецьких мислителів, що дійшли до нас в чималій кількості, поставлені в них проблеми, і високий рівень їх філософського аналізу.

Саме поняття «філософія», що означає любов до мудрості, виникло в Древній Греції багато десятиріч опісля появи філософів. Традиційно прийнято вважати, принаймні у вітчизняній історико-філософській літературі, що поняття «філософія» уперше використав Піфагор. Інші античні автори вважають, що пріоритет належить Геракліту. Але в будь-якому випадку філософами вважалися люди, що займалися проблемами навколишнього світу, та з'ясуванням місця і ролі в ньому людини. Великі труднощі викликає питання про визначення предмета філософії. Ця проблема, що виникла на світанку існування філософії, викликає суперечки і сьогодні. Одні автори розглядали філософію як любов до мудрості, як науку про мудрість, інші ж як «прагнення до пізнання багатьох речей» (Геракліт).

Історично предмет філософії змінювався, що зумовлювалося суспільними перетвореннями, духовним життям, рівнем наукових, в тому числі філософських знань. У наш час філософія - це вчення про універсальні принципи буття, пізнання суті людини і її стосунку до навколишнього світу, іншими словами наука про загальні закони розвитку природи, суспільства і мислення.

УДК: 631.527.5:633.15

МАРІГУН Артем,
студент 1 курсу
агробіологічного факультету,
НУБіП України
Науковий керівник-
КИЧКИРУК Тетяна Василівна,
кандидат філософських наук, доцент,

ТЕОРІЯ ПІЗНАННЯ ПЛАТОНА

Платон – засновник об'єктивного ідеалізму. Згідно з ученням Платона лише світ ідей являє собою справжнє буття, а конкретні речі – це щось середнє між буттям і небуттям, вони тільки тіні ідей. Платон оголосив світ ідей божественним царством, в якому до народження людини перебуває його безсмертна душа. Потім вона потрапляє на грішну землю, де тимчасово перебуваючи в людському тілі, як в'язень в темниці вона згадує про світ ідей. Так буття оскільки воно розглядається саме по собі - єдине, вічне, тотожне, незмінне, нерухоме.

Теорія пізнання Платона спирається на його вчення про душу. Платон вважав, що людина, як тілесна істота - смертна. Душа ж його безсмертна. Коли людина вмирає, його душа, за Платоном, не гине, а лише звільняється від тілесного покриву як своєї темниці і починає вільно подорожувати в піднебесній сфері. Під час цієї подорожі вона стикається зі світом ідей і споглядає їх. Тому суть процесу пізнання в теорії Платона полягає в пригадуванні душею ідей, які вона вже споглядала.

З точки зору Платона, держава є вираженням ідеї справедливості. У діалозі «Держава» вперше чітко визначаються філософи як люди, здатні зрозуміти, що вічно тотожне самому собі (ідея). Саме філософи повинні керувати ідеальною державою. Іншим станом повинні бути безсімейні захисники - воїни, основна мета яких охороняти державу від внутрішніх і зовнішніх ворогів. Нижче їх - простий народ - селяни і ремісники, які повинні підтримувати державу матеріально, доставляючи їй життєві ресурси.

Свою "ідеальну державу" Платон протиставляє його недосконалим, порочним типам. Він описує чотири реально існуючі форми держави - тимократію, олігархію, демократію і тиранію. Жодна з них Платона не влаштовує. Всі вони - збочені форми, а тому за критерієм "краще - гірше" можуть розглядатися тільки відносно один одного, оскільки їх протиставлення "ідеальної держави" Платона носить абсолютний характер. Вчення Платон проповідує знищення приватної власності, спільність дружин і дітей, державну регульованість шлюбів, суспільне виховання дітей, які не повинні знати своїх батьків. Більша частина робіт цього вченого дала розвиток самостійного напрямку філософії, в якому описується походження двох всесвітів - матеріальної та світу ідей. Наукові праці вченого Стародавньої Греції Платона надали масштабний вплив не тільки на розвиток світової філософії, а й культури. Його ім'я залишається на слуху уже протягом безлічі століть.

ОЛЕКСІЄНКО Ростислав,
студент 1 курсу
агробіологічного факультету,
НУБіП України
Науковий керівник -

КИЧКИРУК Тетяна Василівна,
кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м.Київ, Україна)

ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ СЕНСУ ЖИТТЯ

Усі знають відомі слова Ліни Костенко «Життя, мабуть, це завжди Колізей...» Скільки існує людство, стільки існує питання про сенс його існування. Це питання таки залишається відкритим, адже кожен по-своєму розуміє сутність людського існування. У чому сенс життя? Згадаймо, в яких життєвих ситуаціях спливали ці слова. Однозначно не найкращі часи, коли відчай і страх за власне майбутнє, що виникли в силу різних ситуацій, змушують звернутися до самого себе. Надалі ми знаходимо величезну кількість причин, виходячи з яких ми спокійно можемо перестати миритися зі сформованою ситуацією в житті і почати що-небудь змінювати, а головне-діяти.

Існує величезна кількість питань на які під впливом певних причин, людство не може відповісти. Питання про сенс життя не є винятком. Для того щоб знайти відповідь, необхідно дописати лише одне слово. У чому сенс твого життя? Я вважаю, це формулювання єдиним правильним. Для того щоб дізнатися в чому сенс життя, необхідно знати абсолютну істину, яка проллє світло на такі питання як релігія, світобудову, смерть і життя після смерті. Для нас це таємниця і ми можемо лише припускати, в той час як деякі точно впевнені, що знають істину. Для них питання про сенс життя не стає «гострим», у таких людей вибір зроблений заздалегідь і єдиний варіант - це слідувати йому до кінця, інакше доведеться визнати, що все, у що вони вірили і витратили стільки життєвих і матеріальних сил - лише один з багатьох варіантів, справжню правоту якого вони не доведуть. Той, хто впевнений у матеріальній науковій природі життя, не наслідуватиме релігійному устою, його цінності будуть абсолютно іншими і критерії щастя, відповідно, теж. Питання світобудови безпосередньо впливають на сенс життя і на наші долі. Адже нерозумно використовувати предмети не за призначенням, знаючи його правильну мету.

Як приклад, український філософ і педагог Григорій Сковорода, сенс людського життя вбачав у постійному пізнанні світу та самого себе. Він мав невпинне прагнення до здобутку знання та інтелектуального розвитку. У

своїй поезії «Всякому городу нрав і права» він висловлює свою думку про те, що найголовніше для людини- це мудрість, заради якої вона мусить жити.

Отже, сенс життя завжди можна знайти, але його швидше варто виявити, аніж вигадати, довільно сконструювати. Сенс життя кожної людини унікальний та неповторний, як і її життя. Людина завжди вільна в тому, щоб знайти та реалізувати сенс життя.

Людина живе одним життям. На жаль, або, на щастя, ми не зможемо прожити той чи інший момент ще раз, не зможемо відновити втрачене. Тому мені здається, що сенс життя полягає в умінні жити та відчувати себе щасливим.

ЛИТВИН В`ячеслав,

*студент 1 курсу
агробіологічного факультету*

НУБіП України

Науковий керівник -

КИЧКИРУК Тетяна Василівна,

*кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України*

(м.Київ, Україна)

ЕЛЕЙСЬКА ШКОЛА

Виникла в м.Елеї на півдні Італії у VI-V ст. до н.е. Головними її представниками були Ксенофан, Парменід, Зенон Елейський, Мелісс Самоський, Горгій.

На відміну від мілетської та піфагорейської традиції розглядає дійсність як узгодження, єднання протилежностей, елеати аргументовано критикують всі вчення, де визнається рухома, мінлива першооснова речей. Елеати обґрунтовують поняття про незмінну сутність істинного буття, спозірність усіх помітних змін та відношень між речами, бо в іншому випадку будь-яке вчення про ту чи іншу річ стає простою марою, жодне не є знання опорою ані в теорії, ані в практичному житті.

Елейська школа вперше розрізнила мислення (і мислиме буття) та чуттєві дані (і буття, що сприймається чуттєво), виділила буття як поняття про дійсність. Завдяки цьому вперше був здійснений поділ між поняттям і тим, що воно позначає; поняття стає окремим предметом дослідження. Елеати змогли сформулювати поняття єдності, єдиного буття як неперервного, незмінного, неподільного цілого, однаково наявного в усіх елементах чуттєво даної дійсності. Поняття “буття” стало одним з головних для класифікації відомої дійсності, для побудови перших логічно

обґрунтованих систем знання за принципом поєднання відомих уявлень у висловлювання, які не суперечать одне одному. Здійснені перші спроби аналізу понять, що використовувались філософами, привели до відкриття феномену обмеженості, суперечливості понять. Так, відомі апорії Зенона засвідчили, що поняття “єдине-множинне”, “обмежене-необмежене” та інші неспроможні відобразити дійсність, яку за своїми визначеннями вони повинні відображати. Завдяки цьому відкриттю постала проблема створення нових понять, більш придатних для пізнання Космосу. Перш за все, це - проблема відображення засобами логіки зміни, руху, процесів.

Значення елейської школи для формування філософії як науки велике. Елеати почали абстрагуватися від метафоричних образів і стали використовувати поняття і терміни. Також можна помітити, що філософія елеатів була одним з джерел ідеалізму.

Отже, філософські міркування елеатів, з одного боку, стали потужним поштовхом для принципово нової постановки найважливіших методологічних питань математики, а з іншого боку - послужили джерелом виникнення якісно нової форми обґрунтування філософських знань.

СМОЛІГОВЕЦЬ Ангеліна,

*студентка 1 курсу
агробіологічного факультету,*

НУБіП України

Науковий керівник -

КИЧКИРУК Тетяна Василівна,

*кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів*

і природокористування України

(м.Київ, Україна)

ВЧЕННЯ НІККОЛО МАКІАВЕЛЛІ

У роздрібненій Італії так і не знайшлося сили, яка б утворила національну монархію, як це сталося у Франції, Англії. Країна потрапила в сферу інтересів ворогуючих країн Франції та Іспанії. Саме в цей час і за таких обставин виникало вчення Н. Макіавеллі (1469 – 1527рр.). Н. Макіавеллі здійснює розмежування політики, філософії та етики, замінюючи середньовічну концепцію божественного походження політичної влади обґрунтуванням політики, як окремої сфери людської діяльності. Він визначає політику як «сукупність засобів, необхідних для того, щоб прийти до влади та корисно її використовувати...». Вважаючи політику реальним, а не ідеальним явищем, Макіавеллі, по суті, стає засновником нової, реалістичної політичної теорії, закладає основи «ціннісно-нейтрального» вивчення влади.

З точки зору Макіавеллі, безглуздо підходити до розуміння політики з погляду етики, адже політика є об'єктивним, позаморальним явищем, вона повинна відповідати конкретній ситуації, підкорятися доцільності.. Як прихильник республіканської форми правління, Макіавеллі пов'язував благополуччя держави із сильною владою, здатною об'єднати націю в єдиній державі, використовуючи для цього будь-які засоби і методи. Але при цьому щирою метою государя, за Макіавеллі, повинна бути не власна вигода, не особистий інтерес, а досягнення «загального блага», що полягає в створенні суверенної національної держави. Н. Макіавеллі розглядав державу як певний політичний стан суспільства, що характеризується специфічними відносинами між володарем та підвладними, організованими політичною владою, юстицією, законами. Він виділяв такі конституційні види влади: монархія, аристократія, демократія. Кожен з цих видів був нестабільний, ідеальним є змішаний тип влади, які урівноважував би інтереси різних соціальних груп: багатих і бідних. Н. Макіавеллі виступав з ідеєю контролю та рівноваги, можливість брати участь в управлінні державою надавалося одночасно монарху, знаті та народу. Тоді ще три сили будуть взаємно контролювати одна одну. У праці "Володар" Н. Макіавеллі змалював образ правителя, який нехтував законом моралі та релігії під час боротьби за владу. Головним критерієм оцінки діяння правителя була могутність держави задля досягнення якої можна користуватись будь-якими методами і заходами. Н. Макіавеллі дає правителю свою рідну індульгенцію не порушення моральних заповідей. Він стверджував, що головною причиною тогочасної Італії була політична роздрібненість, подолати яку змогла тільки державна влада. Макіавеллі писав, що всі фундаментальні положення про державні структури повинні базуватися на конкретних ситуаціях, оскільки на його думку, немає ідеального ладу поза часом і простором, а є тільки лад, адекватної конкретності ситуації. Не існує незмінно добрих чи поганих методів управління людьми є лишень методи адекватні ситуації та неадекватні їй. Він вірив у те, що історія повторюється, а отже даючи оцінку справам минулого, ми отримуємо знання про наш час і про майбутнє. Правителям він радив постійно піклуватися про зміцнення державний заради цього вважав допустимі будь-які засоби.

Правитель оточений ворогами, не може нікому довіряти, і вимушений застосовувати насильство. Необхідно бути лисицею, щоб розгледіти западню, і левом, щоб знищити вовків.

Термін «макіавеллізм» назавжди увійшов до наукового обігу для позначення політики, що зневажає норми моралі і здійснюється за формулою «мета виправдовує засоби».

ГАВРИЛЕНКО Олег Ігорович,
студент,

НУБіП України
Науковий керівник -
МАКСЮТА Микола Єгорович
доктор філософських наук, професор,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ПРИНЦИПИ ДЕМОКРАТИЗМУ ОСВІТИ Й НАУКИ У ТВОРЧОСТІ Г. СКОВОРОДИ

Григорій Савич Сковорода (1722-1794) – видатний український просвітитель, мандрівний філософ, поет і педагог. Здобув освіту у Києво-Могилянській академії, продовжував освіту за кордоном. В 1753 р. викладав у Переяславському колегіумі, 1759-1764 – в Харківському колегіумі. Через переслідування за демократизм і наукову самостійність у викладанні залишив педагогічну діяльність і до кінця життя залишився мандрівним філософом і вчителем.

Він викладав свої погляди у діалогах, притчах і листах. Освітні погляди сквороди – це втілення основних напрямів прогресивної педагогіки; демократизм, висока моральність, гуманізм, любов до Батьківщини і народу. Розумова освіта займала провідне місце у всебічному розвитку особистості. Вона допомагала людині пізнати себе, суть щастя і навколишній світ. Він обстоював рідну мову в школах, радив вивчати граматику, математику літературу, хімію, фізику, логіку, філософію, музику, механіку і іноземні мови. Велику роль відвів на формування моральних якостей людини. Таких як: любов до вітчизни і праці, дружба, людяність, сила, чесність, правдивість почуття, людської, гідності. Виробив назку дидактичних і методичних положень. Стверджував найкраще самостійно усвідомлювати істину, через власну активність. Дуже високо цінував такі методи навчання як; лекція, розмова, розповідь і бесіда. Сковорода була переконаний що “Виховання й богим потрібно”- він не визнавав великоосвітнього виховання, коли навчатись могли тільки багаті[1]. Важливого значення Григорій Сковорода надавав ролі педагогічної науки, школи та вихователя: «Хто бажає навчити сам, повинен мати необхідний моральний авторитет вчителя, вміти поєднувати слово і діло» – наголошував він[2]. Висунув ряд вимог до вчителя: до знань, благородства, любові до дітей, до своєї справи. Він повинен бути прикладом для інших в усьому. Він повинен вміти володіти голосом, викладати "прилично, тихо й без крику"[3] Учитель – це дбайливий садівник, який, активно втручаючись у природний хід розвитку вихованця, веде його по наперед наміченому шляху[4]. Але для того щоб педагог добре виконував свої обов'язки, він повинен мати спорідненість до вчительської діяльності, місії наставника молоді.

Першими вчителями, за словами Сковороди, – є батьки він схвалює батьків які навчають своїх дітей життєвим мудростям, заохочують працьовитості. У тій же притчі “Вбогий Жайворонок”, він критикує батьків які навпаки не вчать своїх дітей, а то й заохочують їх до неробства, егоїзму, чванства.

Педагогічні погляди Сковороди ґрунтувалися на традиціях національної етнопедагогіки, яка сягає в сиву давнину, коли лише формувалося українське суспільство.

Г.Сковорода відіграв значну роль у розвитку науки, культури і філософської думки. Цінність освітньої спадщини Г.Сковороди переоцінити не можливо. Вона завжди буде займати важливе місце у системі педагогічного процесу, слугуватиме направляючими постулами освітньої спадщини, до яких будуть звертатися фахівці, педагогіки та всі кого цікавлять проблеми формування людини як особистості.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Історія педагогіки: курс лекцій [Електронний ресурс].
2. Барабаш Ю. «Знаю человека...» Григорій Сковорода. Поетика. Філософія. Життя / Юрій Барабаш. – М., 1989.
3. Артемова Л. В. Історія педагогіки України: підруч. / Любов Вікторівна Артемова. – К. : Либідь, 2006.
4. Ковалинський М. І. Життя Григорія Сковороди / Михайл Іванович Ковалинський. – М.: Современный литератор, 1999.

БАМБУРА Алла Ігорівна,

студентка,

НУБіП України

Науковий керівник -

МАКСЮТА Микола Єгорович

доктор філософських наук, професор,

Національний університет біоресурсів

і природокористування України

(м. Київ, Україна)

СПАДЩИНА ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ ТА ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ АТМОСФЕРИ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ

Вивчення творчої спадщини філософа і вчителя Г. Сковороди – це актуальна проблема. Завдяки такому аналізу ми можемо ознайомитися з витоками української педагогічної майстерності, яка засновувалася на традиціях народної педагогіки.

Григорій

Сковорода

був оригінальним мислителем, добре розумівся на працях філософів різних часів. Надзвичайно важливим і цікавим у його спадщині є педагогічний процес, детально розглянутий у моїй праці. Педагогічний процес ставить за мету навчання і виховання, їх структуру, освітню проблематику. Активна діяльність Григорія Сковороди пов'язана із занепадом школи на Україні, але школа покращувала педагогічні думки та ідеї навіть у такий складний час. Він розумів масштабність проблеми і вирішив стати мандрівним філософом і учителем, навчаючи бажаючих. Його мета була просвітити народ, ознайомити і відкрити очі на проблеми, які точували, піднести національну свідомість. Займався він просвітницькою діяльністю через безмежну любов до свого народу, до світу, до всього українського. Його не зупиняли ніякі труднощі. Зовсім не даремно на його надмогильному пам'ятнику такі слова: «Світ ловив мене, але не спіймав». Творча спадщина Сковороди тісно поєднана з українською народною педагогікою, вона займала провідне місце у ідейному зростанні. Саме з педагогікою проходило життя цього мислителя, найбільше його вражало мудрість народу, а саме: педагогічна мудрість, яка відіграла неабияку роль у формуванні світогляду, певного стереотипу, ідеалу Сковороди. Нам відома і козацька педагогіка, унікальна явище світової і східнослов'янської культур, на яку широко спирався Г. Сковорода у своїй творчості. Це справжній феномен українського народного виховного духу. Наприклад, українська родина – це школа патріотизму, національної свідомості, де з малечку навчали певним нормам, де молодь знала культуру, традиції, власну мову, обряди, символи і навички поведінки у суспільстві. Його цікавили ідеї і засоби української народної педагогіки, тому українська етнопедагогіка поповнилася його працями та висловами. З цього слідує, що Григорій Сковорода був людиною неабиякого розуму, володів знаннями про педагогіку, а ще своєвченням пов'язував з народом, тобто аргументовано підходив до своїх праць і посилався на здоровий глузд свого народу. Не можна не згадати працю Д. Багалія «Український мандрований філософ Григорій Сковорода» (К., 1992, с. 472), яка переконує у тому, що виховна мудрість була застосована у народному середовищі, де почалося чітке усвідомлення знань, засобів виховання, покращення. Сковорода був дуже допитливою людиною. Це підтверджується тим, що виховна мудрість та правильні підходи до навчання він черпав із свого середовища, де чітко сприймав думку кожної людини, проводив ретельний аналіз, хотів зрозуміти та усвідомити бачення свого народу та його підходи до виховання. Коли він збирав весь потрібний матеріал, а потім його переусвідомлював, то головним для нього було повернути все народіві у новому вигляді, завдячуючи глибокому осмисленню. Саме копітка праця Сковороди зробила крок на шляху науково-теоретичного осмислення педагогіки її належності до невичерпних, вічних першоджерел педагогічної науки. Навчально-виховні засоби цікавили його, тому

він прагнув покращення серед молоді рідної мови, українського фольклору. У нього було власне бачення виховання дітей та збагачення їх внутрішнього світу через традиції, народне мистецтво, ігри, ремесла. Він цілком заслужено вважається педагогом народним. Пояснюється цим, що він прагнув навчити народ, привити любов до прекрасного, а паралельно і сам черпав знання і натхнення у них. Коли ми досліджуємо педагогічну теорію Сковороди, то помічаємо справжній український дух, ідеали, певні здобутки навчально-виховної мудрості, які є компонентами українознавства. Народ міг формуватися своє «Я» на основі пізнання і розуміння світу. Також Григорій Сковорода виражав свою неприхильність до верхівки суспільства, яка не бажала творчого процвітання свого народу. Нехтування своїм, національним йому уявляється диким. Він стояв на позиціях європеїзму, усі його педагогічні ідеї підкріплювалися наукою, тому він не розумів ігнорування верхівкою свого народу. Європеїзм вважає людину найвищою цінністю суспільства. У його педагогічних поглядах наявний гуманізм, демократизм, висока моральність, любов до батьківщини і народу. Сковорода наголошував на здібностях людини, які повинен розвивати педагог.

Високо цінуючи працю вчителя, Григорій Сковорода мав чіткі вимоги до нього, а саме: бути прикладом для інших, старанно виконувати свою роботу, бути добре підготовленим і не боятися долати тернистий педагогічний шлях. Педагогічні погляди Г. Сковороди пов'язані з його етичними і соціальними поглядами. Головним для нього, як і в часи античності, був гуманізм. Вважав, що головна мета виховання – це формування мислячої людини, яка не боїться висловити свою думку і знає її міць та силу. Сковорода завжди наголошував на природних здібностях людини та високо цінував тих людей, які завжди тренувалися, розвивали свої сильні сторони. Він вважав, що виховання повинно починатися ще до народження дитини, тому мав певні казівки для батьків, наголошував на навчанні не лише словом, а й ділом, поведінкою та працьовитістю. Мислитель не забував проповідувати нащадкам «сродну працю». Люди, які усвідомлюють себе у суспільстві і знайшли своє місце у ньому, можуть будувати щасливе подальше життя, де провідна роль належить освіті, яка сприяє вдосконаленню і самопізнанню.

Якщо брати до уваги атмосферу сучасного педагогічного процесу, то ми розуміємо його як взаємодію педагога і дитини та правильний підхід до навчання. Зміст можна визначити концептуальними засадами освітньо-виховної системи. Суть педагогічного процесу має конкретні критерії. Це єдність навчання, виховання і розвитку. Виділяють такі функції:

- навчальна;
- виховна;

Головним завданням виховання на сучасному етапі педагогічного процесу є розвиток особистості, яка навчається як у навчальних закладах, так і в

межах своєї родини. Виховання – це процес цілеспрямований, його мета – це привити в дитини цікавість до навчання та забезпечити постійне покращення та удосконалення. та намагатися їх розуміти, шукати з ними спільноту.

Все виховання почитається в сім'ї, а згодом передається у руки учителя, який має допомогти сформувати обдаровану, виховану, цілеспрямовану людину. Педагогіка наголошує, що виховання дитини починається з першої казки. Саме з цього часу і розпочинається формування світогляду. Також виховання має спиратися на досягнення науки. Усі ці питання неодноразово згадувалися у творах Григорія Сковороди.

Тільки прикладаючи зусиль можна досягти успіху. Матеріальне та духовне місце перебування при цьому є дуже важливим. На сучасному етапі реформування вищої освіти відбуваються певні зміни, де вимагаються моральні якості фахівця, його спроможність до розвитку, вміння вирішувати конфліктні ситуації, уміння та навички. Управління процесом навчання – це важка праця, яка створює нові підходи до організації навчального процесу, нова позиція вчителя, вироблення мотивації для особистості та заохочення. Позитивний результат буде наявний тоді, коли буде тісний зв'язок між педагогом і учнем, де кожен з них усвідомлюватиме свою роль та завдання.

Отже, на основі філософських бачень Сковороди та розвитку сучасного педагогічного процесу, можемо підсумувати і зробити певні висновки. Г.Сковорода наголошує, що навчання паралельно з вихованням, вірою, наукою, теорією, досвідом можуть створити особистість, яка чітко знає те, чого вона прагне. Педагогам потрібно опиратися на індивідуальні риси кожної людини. Людина навчається лише тоді, коли усвідомлює усю важливість і готова проявляти власну ініціативу та самостійність. Ми бачимо, що дослідження Григорія Сковороди прямо пов'язані із сучасним педагогічним процесом, де вважається, що ґрунтовна освіта – це крок до успіху, коли людина прагне до глибокої і досконалої освіченості, розуміє сенс буття та філософію життя. Також неабияка увага має бути приділена філософським творам, тому що вони є скарбницею знань. Григорій Сковорода, який зумів гармонійно поєднати філософію і життя, зробив велику послугу своїм нащадкам.

Нині ми можемо досліджувати його праці паралельно з сучасною педагогікою та порівнювати їх. Значення філософської спадщини Г. С. Сковороди в тому, що до неї можна звертатися у наш непростий час і тим самим робити впевнені кроки до покращення майбутнього усього людства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Сковорода Г. Розмова, що називається Алфавіт, або Буквар миру // Григорій Сковорода. Пізнай в собі людину. – Львів, 1995

ХОМ'ЯК М.А.,
студент, група ЕСВ-17001м,

*ННІ Енергетики автоматики та
енергозбереження,
НУБіП України
Науковий керівник -
СУПРУН Аліна Григорівна,
кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

СПЕЦИФІКА ПОСТНЕКЛАСИЧНОЇ НАУКИ

В останній чверті ХХ ст. наука вступила в нову фазу свого розвитку – постнекласичну, яка характеризується новими рисами і новою методологією дослідження. Ці риси часто називають постмодерністськими змінами в науці, поскільки постмодернізм, як нова течія в європейській культурі, поставив у центр своєї філософії невизначеність, нелінійність, багатоваріантність і плюралізм.

Новий етап у розвитку науки, пов'язаний із науковою революцією, яка розгорталася протягом трьох останніх десятиліть і досі не завершилася. Неможливість вирішити низку наукових завдань без комплексного використання знань різних наукових дисциплін.

Відтепер основним завданням пізнання стало не "обплутування противника аргументацією" (як в схоластів), а вивчення - з урахуванням реальних фактів - саму природу, об'єктивної дійсності.

Тим самим було, на відміну традиційної (особливо схоластичної) філософії, наука Нового часу кардинально по-новому поставила питання специфіці наукового знання і набутий своєрідності її формування, про завдання пізнавальної діяльності та її методів, про місце й ролі науки у суспільстві, необхідність панування людини над природою з урахуванням знання її законів

У постнекласичній науці широкого розвитку набуває такий інтегративний напрям дослідження, який отримав назву глобального еволюціонізму. Він базується на ідеї єдності світобудови і уявлення про універсальність еволюції. Глобальний еволюціонізм охоплює чотири етапи еволюції: космічну, хімічну, біологічну і соціальну і розглядає їх у єдності.

У процесі цієї революції з'явилися і почали успішно реалізовуватися фізична науково-дослідна програма унітарних калібрувальних теорій (С. Вайнберг, А. Салам та інші) і загальнонаукове дослідницька синергетична програма (Г. Хакен, І. Пригожин). Перша з них здійснюється в галузі фізики високих енергій та космології, виявляючи нові закономірності розвитку в мікро- і мегасвіті. Друга стосується нового розуміння звичного макросвіту і не має дисциплінарних кордонів. Її предметна область виходить за межі

природних процесів в область людино вимірних самоорганізованих екологічних, технологічних, соціальних систем. Істотна ознака постнекласичної науки – постійна включеність суб'єктивної діяльності в "тіло знання". Вона враховує співвіднесеність характеру одержуваних знань про об'єкт не тільки з особливістю засобів і операцій діяльності суб'єкта, що пізнає, а й з її (діяльності) ціннісно-цільовими структурами. [2].

Постнекласична наука відкидає положення класичної науки про чітке розмежування об'єкта і суб'єкта пізнання. Визнається, що людина є невід'ємною частинкою тієї реальності, що пізнається. Неможливо виокремити дослідника від об'єкта дослідження, це лише абстракція, яка не завжди є корисною. Так, згідно з концепцією, яка отримала назву реляційного холізму, природа і людина виявились тісніше пов'язаними, ніж це будь-коли уявлялось, світ фізично-множинний (фізично-причинний) і ментальний (логічний) складають нерозривну єдність, нескінченно різноманітну і невичерпну в кожному експерименті чи акт і пізнання. Таким чином, у постнекласичній науці по-новому поставлена проблема об'єктивності. Об'єктивність наукового знання тепер розглядається як обумовлений особливостями об'єкта (які в повною мірою нам невідомі) характер його відповідної реакції на пізнавальні дії суб'єкта.

Становлення постнекласичної науки не призводить до знищення методів і пізнавальних установок класичного і некласичного дослідження. Вони нібито будуть продовжувати використовуватися у їм пізнавальних ситуаціях, постнекласична наука лише чіткіше визначить область їх застосування.

МОЖАРОВСЬКА Анастасія Сергіївна,
*студентка 1 курсу, факультету
ветеринарної медицини, НУБіП України,
Науковий керівник -*
СУПРУН Аліна Григорівна,
*кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

УТОПІЧНА ТЕОРІЯ ТОМАСА МОРА

Томас Мор вважав що основна причина всіх незгод — це приватна власність і зумовлені нею протиріччя інтересів особистості і суспільства, багатих і бідних, розкоші й убогості. Приватна власність і гроші породжують злочини, які не можна зупинити жодними законами та санкціями. В Утопії немає приватної власності і, отже, суперечки між утопійцями рідкісні і злочини нечисленні, тому утопійці не потребують великого і складного законодавства.

В основі держави – Утопія повинні лежати деякі норми , які забезпечують її ж функціонування. Тому в числі цих норм повинні бути такі: спільність власності, всезагальна участь, обов’язкова для всіх громадян у виробничій праці, ліквідація паразитичного існування привілейованих станів, розподіл багатства. Мор демонструє заміну одних іншими: двадцять чоловік, які два роки пропрацювали на садибі, після свого повернення до міста, замінюються іншими двадцятьма місцевими громадянами, які отримують навички та здібності в землеробстві від попередніх знавців сільського господарства. Таке чергування землеробів велося для того, щоб ніхто не відчував якоїсь примусовості зі сторони своєї волі, займаючись важкою сільськогосподарською працею. Крім того, чітко видно вид діяльності утопійців: зрошування полів, заготівля дров, які привозять сюди у місто; займаються штучним виведенням птиці за допомогою особливих апаратів висаджування В Утопії дуже мало працюють – шість годин на добу. Вільний час проводять хто як забажає. Всі працюють, не маючи керівників. У великій пошані в Утопії стоять науковці. Їх звільняють від фізичної праці, але заняття наукою не повинне бути монополією самих науковців. Публічні читання, які проводяться рано – вранці мають право відвідувати представники сильної та слабкої статі. Чоловіки і жінки уважно слухають читання з тих або інших предметів. Таким чином, комуністична модель суспільства Томаса Мора є утопічною, але функціонує у світі і до сьогодні. Комунізм створюється за допомогою глибоких знань життя та розуміння тих чи інших потреб відповідної епохи. Томас Мор насправді робить спробу висунення основного принципу, який ввійшов в теорію наукового комунізму і її сподвижника Карла Маркса. Принцип звучав так: «Від кожного – по здібностям, кожному – по потребі».

СТЕЦЕНКО Марія Сергіївна,

*студентка I курсу,
факультету ветеринарної медицини,
НУБіП України,
Науковий керівник-*

СУПРУН Аліна Григорівна,
*кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ФІЛОСОФСЬКА КОНЦЕПЦІЯ БУДДИЗМУ

Буддизм має особливу філософську насиченість. Серед його дослідників навіть виникали суперечки: чим він є — релігією чи філософією. І це небезпідставно, бо індійська філософська думка завжди звернена до релігії, а релігія тяжіє до філософії. Відомий російський дослідник азійської

культури М. Реріх вважав, що філософія буддизму має два аспекти: вчення про природу речей; вчення про шляхи пізнання.

Будда невизначено ставився до основного питання філософії, тобто не вважав себе ні матеріалістом, ні ідеалістом, але висловлював глибокі філософські міркування. Його учні теж не пристали ні до матеріалізму, ні до ідеалізму. Тому буддизм не можна віднести до жодного з цих філософських напрямів. Будда і хотів своїм древнім вченням пояснити, чому люди страждають, і як ці страждання максимально обходити стороною, щоб залишатися щасливим навіть у таких умовах, а найголовніше, як позбутися цих дивних ілюзій нашого тлінного світу. Взагалі слово Будда за великим рахунком і означає «Пробуджує» і звільняє від кайданів, ілюзій. До речі, не дивно, що слов'яни його розуміють, так як ведичне знання в Індії, за додаванням самих же індусів і слов'ян принесли саме Арійці, наші предки. Так що Буддизм, по суті ґрунтується саме на слов'янських ведах від слова відати, знання, тому також він дуже сильно нагадує більшість слов'янських навчань і має дуже схожу суть. Причини людських страждань в Буддизмі: відповідно головними і найважчими прихильностями, і причинами страждань для людини, а можна навіть сказати 10 заповідями Буддизму (існують і справжні 10 заповідей цього вчення, але вони всі мають відношення до правильної поведінки, а не всьому буддизму в цілому), які з них можна вивести, особисто я б міг назвати дев'ять моїх заповідей буддизму:

- Прихильність до плодів своєї праці і очікування віддачі.
- Прихильність до матеріальних об'єктів і грошам.
- Прихильність до свого тіла і своїми якостями.
- Прихильність до насолод і їжі.
- Прихильність до інших людей.
- Далі йде велика проблема оціночних суджень і бажання когось судити.
- Сильне бажання чогось добиватися і отримати.
- Небажання йти по серединному шляху.
- І звичайно погане і неправильна поведінка людини.

Тому основним принципом буддизму є те, що прив'язуватися можна тільки до Бога. Адже по суті Бог ніколи вас не додасть, ніколи не помре, і він завжди поруч з вами, де б ви не знаходилися в даний момент, а можливо навіть всередині вас. Більш того, як каже ведичне знання, кого ми любимо найбільше в цьому житті, тим ви і станете в наступній. Тобто чоловіки найчастіше в наступному житті народжуються жінками і навпаки, саме через їх уподобань, але найсумніше якщо жінка вже деградувала і вирішила замість людей любити кішечок і собачок, так як з живими людьми щасливі відносини вибудувати вона не в змозі. Отже, практична філософія буддизму наполягає, що всі нещастя і страждання людини виникають від його неправильного і не моральної поведінки. Від його занадто великої прихильності до матеріальних

об'єктів цього світу, від його зайвих і часто невірних оціночних суджень, а також від сильного бажання домогтися чого-небудь.

КОВАЛЬЧУК С.,

студент групи ЕСВ-17001м,

ННІ ЕіА, НУБіП України,

Науковий керівник -

СУПРУН Аліна Григорівна,

кандидат філософських наук, доцент,

Національний університет біоресурсів і

природокористування України

(м. Київ, Україна)

НАСЛІДКИ ВІРТУАЛІЗАЦІЇ СВІТУ

Феномен віртуалізації сучасного світу призводить до подвоєння реальності, де поряд з об'єктом виникає, тобто конструюється його образ. Віртуалізація як інформаційно-технологічний процес є заміщенням реальності її симуляцією, але з обов'язково дотриманням логіки заміщення віртуальної реальності (Нематеріальність впливу, умовність параметрів, ефемерність). Заміна реального світу світом образів, створюваних машиною і є комп'ютерна віртуалізація.[1]

Креативний аспект полягає в наступному. Сучасні філософи Нельсон Гудмен і Річард Рорті вважають, що всі світи являють собою символічні конструкції. Причому кожен наступний світ створюється з попереднього. Процес культурної творчості, «світобудови», конструювання онтології виконується шляхом композиції і декомпозиції попередніх онтологій, створення нових моделей або їх реплікації. Френсіс Хеміт вважає, що предтечею віртуалізації є еволюція знакових систем мистецтва, яка призвела до створення кінематографу, синтезувала в собі живопис, дизайн, драму, танець, музику, фотографію і багато іншого. На думку психолога Н. Носова, будь яка творчість - це перехід в світ віртуальної реальності, бо творчість є породженням нової реальності.

Аспект діяльності розкривається таким чином. Відомо, що розвиток індустріального суспільства характеризувався обміном речовини і енергії між суспільством і природою. Сьогодні фіксується інша тенденція: період становлення і розвитку постіндустріального суспільства супроводжується інтенсивним обміном не речовин чи енергії, а інформації, яка стає основним атрибутом людського буття. Речовина і енергія як атрибути фізичного світу стають засобами виготовлення, передачі і збереження інформації. Якщо врахувати ту обставину, що будь-який процес супроводжується інформаційним, а розвиток інформаційних технологій

призводить до зниження матеріальних і енергетичних витрат на виробництво, то можна прогнозувати збільшення конструювання віртуальної реальності. У цьому аспекті віртуальна реальність являє собою не просто конструювання нової онтології, взаємодія об'єктивного і конструктивного, а результат коеволюції природи і суспільства.[1]

Особистісний аспект полягає в наступному. Для людини сучасного інформаційного суспільства основним питанням є те, як зберегти відмінність між об'єктивною і конструктивною реальністю, реальними і віртуальними світами. І це питання далеко не пусте, бо від його рішення буде залежати, чи зможе людина зберегти інтерес до життя, творчості, розвитку. Штучний світ, віртуальна реальність може надати людині свободу від страждань, болю і навіть смерті. Віртуалізація світу демонструє недосконалість об'єктивної реальності в порівнянні з кіберпростором і може привести до відмови від будь-яких меж і обмежень. Для вирішення цих питань необхідна нова філософія і трансформація інформаційного суспільства.

СОКОЛЬВАК Максим Геннадійович

*студент 1 курсу, факультету
ветеринарної медицини, НУБіП України,
Науковий керівник -*

СУПРУН Аліна Григорівна,

*кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ФІЛОСОФСЬКЕ ВЧЕННЯ СОКРАТА

Сократ є великим мислителем. У центрі філософії Сократа — людина, але він її розглядав насамперед як моральну істоту, тому філософія Сократа — це етичний антропологізм. Головним предметом бесід Сократа були питання етики — питання про те, як треба жити. Його мета — виховати в своїх учнях філософів. Сократ вважав: філософія збагачує людей, припускаючи, що правильні дії виходять із правильних знань, а чеснотам можна навчити. Намагався обґрунтувати моральність розумом, що ставило під сумнів святість традиційних норм. Сократ першим підніс знання до рівня понять. Якщо до нього філософи і користувались поняттями, то робили це стихійно, Сократ звернув увагу на те, що якщо нема поняття, то немає і знання. За допомогою сугестивних питань він деморалізує свого опонента, показуючи йому, що той нічого не знає («сократівська іронія»), для того, щоб побудувати наново його світогляд, який останній змушений визнавати вже без заперечень. Отже, опитування, над вирішенням яких бився древній

філософ, не втратили актуальності, ось чому Сократ був і залишається одним з вічних "супутників" людства.

В історії філософії, мабуть, немає фігури більш відомої, ніж Сократ. Ще в давнину у свідомості людей він став втіленням мудрості, ідеалом мудреця, поставив істину вище за життя. Уявлення про нього як про синонім мудрості, мужності думки і героїчної особистості збереглися і в наступні часи. Образ Сократа-мислителя був покладений в основу багатьох творів літератури та мистецтва, починаючи з діалогів Платона і закінчуючи п'єсою російськогдраматурга Е. Радзинського «Бесіди з Сократом».

Від століття до століття аудиторія його співрозмовників змінювалася, але не спадала. І сьогодні вона, безсумнівно, багатолюдні, ніж коли б то не було. Сократ розглядає мораль як предмет, цілком перебуває у компетенції людини, в межах його пізнавальних та практичних можливостей. Афіняни до Сократа були моральними, а не моральними; вони жили, керуючись звичаями і розумно пристосовуючись до обставин. Сократ показав, що існує добро як таке. Він поставив знак рівності між досконалістю людини, його чеснотою і знанням. Ідея про те, що мудрість як така - прерогатива божества, а надбання людини - любов до мудрості, потяг до неї, висловлювалася до Сократа Піфагором, який, можливо, вперше вжив термін «філософ», а також Гераклітом Ефеський, у якого (судячи з що дійшли до нас уривків його твори) «філософ» - це «дослідник природи речей». Сократ "спустив" філософію з "неба на землю" (інакше кажучи, Сократ підняв філософію «з землі на небо»). За свідченням Ксенофонта, Сократ у першу чергу дослідив етичні проблеми, що стосуються того, що «благочестиво і що нечестиво, що прекрасно і що бридко, що справедливо і що несправедливо». Сократівський метод, що мав своєю задачею виявлення "істини" шляхом бесіди, суперечки, полеміки, з'явився джерелом ідеалістичної «діалектики», під якою в давнину розуміли мистецтво домогтися істини шляхом розкриття протиріч у судженні супротивника і подолання цих протиріччя. Тоді деякі філософи вважали, що розкриття протиріч у мисленні і зіткнення протилежних думок є кращим засобом виявлення істини. Основні складові частини сократівського методу: «іронія» і «майевтика» - за формою, «індукція» і «визначення» - за змістом.

Сократівський метод, це, перш за все метод послідовно і систематично задаються питань, що мають своєю метою приведення співрозмовника до протиріччя із самим собою, до визнання власного неучтва. У цьому і полягає сократівська «іронія». Однак Сократ ставив своєю задачею не тільки «іронічне» розкриття протиріч у твердженнях співрозмовника, але і подолання цих протиріч з метою домогтися "істини". Основне завдання філософського методу Сократа - знайти "загальне" у моральності, установити загальну моральну основу окремих, приватних чеснот. Ця задача повинна бути дозволена стимулюванням мощі душі через іронію і індуктивне міркування. Теми цих дискусій перегукуються з сократівським розумінням завдання філософії та цінності знання взагалі. Названі дискусії та обговорення нерідко супроводжуються прямими і непрямими посиланнями

на вчення і особистість Сократа. І це не випадково: опитування, над вирішенням яких бився древній філософ, не втратили актуальності, ось чому Сократ був і залишається одним з вічних "супутників" людства.

Таким чином, філософія Сократа не тільки справила велике враження на його сучасників і учнів, а й мала помітний вплив на всю подальшу історію філософської та політичної думки.

МАРКОВА Софія,
студентка 1 курсу,
факультету ветеринарної медицини,
НУБіП України,
Науковий керівник -
СУПРУН Аліна Григорівна,
кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)

СВІТОГЛЯДНІ ОСНОВИ МЕДИЦИНИ

Людство давно цікавить питання: що спільного між філософією і медициною? Адже на перший погляд здається, що ці дві іпостасі абсолютно різні, проте між ними є з'єднувальна ланка. І цією ланкою є людина. Філософія з медициною завжди були тісно пов'язані. Ця тема є актуальною й сьогодні, бо людина завжди шукатиме порятунку для тіла звертаючись до медиків, а з душевним неспокоєм йтиме до філософів. Важливо з'ясувати зв'язок між двома різними науками, їхні спільні питання, "вічні" проблеми. Ще Демокріт (460- 370 рр. до н.е.), до речі, друг Гіппократа, зауважив, що лікарське мистецтво зцілює хвороби і рани тіла, а філософія є визволителем душі від пристрастей і переживань. Невипадковим є також той факт, що багато філософів були медиками, а медики фактично ставали філософами. Прекрасним прикладом можуть бути: Піфагор, Емпедокл і Демокріт, Аль-Кінді, Ар Разі, Дж. Локк, Ібн- Рушд і Ібн- Сіна і чимало інших. Також цікавим фактом є те, що у середньовічних ісламських університетах в Андалузії предмети філософії і медицини були зведені в одне й мали назву "хікма", що перекладається як мудрість. Багато відомих філософів наполягали на тому, що між медициною і філософією існує тісний зв'язок (Геракліт, Платон, Ф. Бекон, Кант, Гегель, Гален, Авіценна, Парацельс). Відомий французький письменник-філософ епохи Відродження М.Монтень зазначав: " Душа, яка вмістила в собі філософію, не може не заразити своїм здоров'ям і тіло".

Донині є актуальними висловлювання давньогрецького філософа Демокріта, який вважав, що: “Істинний філософ- лікар, але такий, що не дозволяє своїм пацієнтам здогадатися, що він їхній лікар, він при цьому обслуговує їх відповідно до їхньої природи, тобто лікує їх, виходячи з них самих і через них самих”. В античні часі філософію ставили рівнем вище, ніж медицину, бо, на думку Платона, Аристотеля, Демокріта і Гіппократа, вивчала глибинні, досяжні розуму сутності здоров'я, життя і хвороби як вічні і абсолютні істини. Вважали, що медицина може отримати тільки окреме, відносне і поверхнєве знання, істинне- тільки тією мірою, якою воно відповідає філософії.

В давнину світогляд лікаря мав бути філософським, послуговуючись насамперед етикою. Тому давньоримський лікар Цельс висловився так:” Спочатку медична наука вважалася частиною філософії”. Отже, в давнину філософію і медицину поєднували- в першу чергу - етична і деонтологічна проблематика.

В рамках натурфілософії починають формуватися перші уявлення про сутність хвороб і недуги, і здоров'я в цілому. Наприклад, послідовник Емпедокла Гіппократ вважає, що здоров'я і хвороба визначаються правильним (кразією, кресивом) і неправильним (дискразією, дискресивом) поєднанням чотирьох соків організму: крові, слизу, жовчі і чорної жовчі. Вони відповідають чотирьом першопочаткам Емпедокла (вогню з центром у серці, землі з центром у мозку, повітря з центром у печінці і воді з центром у селезінці).

За теорією Парацельса, вся природа населена злими духами, які у хворої людини знаходяться в шлунку, і для подолання хвороби необхідно допомогти верховному життєвому духу (цілющій силі).

Проблеми лікарської етики і деонтології можуть бути вирішеними лише у тісному зв'язку з філософією. Адже лікарю потрібно кожного дня пробиватись у внутрішній світ пацієнта, психологічний стан, світогляд, намагатись змінити вже усталену систему цінностей, обговорювати болючі важливі теми. І цілком очевидно, що лікарю, який опанував такі розділи філософії як аксиологія (теорія цінностей) і екзистенційні проблеми, працювати з пацієнтами буде легше і продуктивніше, з меншим дискомфортом для себе та пацієнтів.

Зрозуміло, що філософ не поставить правильний діагноз пацієнту замість лікаря, не встановить, у якому стані знаходиться хворий (норма чи патологія),а філософ також не має уявлення, як треба працювати з пацієнтами в операційній чи на прийомі, що слід і не слід говорити, як заспокоїти і утихомирити паніку. Однак з багажем філософських знань лікарю буде легше знайти вихід з важких ситуацій, знайти правильні слова у хвилини відчаю і страху.

Сучасні філософія і медицина схожі у наступному:

- Близькість до глибоких проблем життя, смерті і життя після смерті;

- Спільне дослідження методологічних і соціальних проблем медичного пізнання;
- Щоденна робота з людьми.

Отже, подане дослідження підтверджує тісний зв'язок між цими двома древніми науками. Я думаю, що вкрай необхідно збагачувати лікарів філософським знанням, особливо в царині гуманістичних течій. Вважаю, що цей зв'язок варто поглиблювати хоча б за рахунок лекцій, обміну досвідом, думками, методичними розробками, науково-популярною літературою, філософськими тренінгами. Впевнена, що й сьогодні лікарям варто працювати пліч-о-пліч з філософами. Врешті-решт, це все піде на користь людині.

БЛОКУР Діана Сергіївна,
студентка 1 курсу, факультету
ветеринарної медицини,
НУБіП України,
Науковий керівник -
СУПРУН Аліна Григоріївна,
кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)

ГІПОТЕЗА СИМУЛЯЦІЇ ВСЕСВІТУ

Сучасна гіпотеза симуляції є філософським положенням про те, що реальність, у якій ми живемо є комп'ютерною симуляцією. Ще Платон висунув ідею, що реальність – це ілюзія, а матеріальні тільки ідеї. Такої ж думки притримувався й Аристотель, але з правкою на те, що ідеї проявляються у матеріальних об'єктах.

До 2010 року гіпотезу симуляції наукова спільнота не сприймала всерйоз. Приблизно шість років тому думка щодо цієї теорії змінилась, нею зацікавилось багато фізиків, математиків, філософів.

Як відомо, Всесвіт працює не хаотично, в ньому є суворий набір константних правил, які ми з часом відкриваємо та надаємо їм назви: наприклад, гідромеханіка, магнетизм, квантова фізика. При цьому в людей нема можливості «змінювати правила» під себе, оскільки сенс цих правил залишається незмінним, не дивлячись на нові відкриття та прогрес. Тобто ми можемо тільки вираховувати принципи роботи нашої реальності, щоб потім

мати можливість, змінюючи вхідні данні, отримати потрібний результат. Іншими словами, це є принцип роботи звичайних комп'ютерних алгоритмів. Отже, коли вчені роблять відкриття якогось закону, то людству стає відомим тільки ще один шматочок математичного коду, на котрому заснована наша реальність.

Ще одним аргументом в підтримку гіпотези симуляції можна привести ідеальність Всесвіту для зародження життя. Наприклад, будь фізичні закони трохи іншими, то Всесвіт в його теперішньому розумінні просто би не зміг утворитися, не говорячи вже про необхідну гравітацію та склад атмосферного повітря для утворення життя. Одним з можливих пояснень є саме теорія симуляції – наш Всесвіт створено кимось іншим і всі сталі були спеціально підібрані в оптимальних для нашого життя пропорціях. У філософії такі позиції мають різні назви: теорія пісочниці, гіпотеза зоопарку.

Також одним з положень є те, що Всесвіт сегментований та має гранулярну структуру. На разі доведено, що зернистість простору є на рівні 10^{-48} метрів або менше. Вже зараз квантові фізики стикаються з проблемою, що занадто малі об'єкти неможливо роздивитися, оскільки при збільшенні вони стають занадто розмитими. Можна провести аналогію з пікселями, з яких складається картинка на екрані монітора – при її збільшенні, вона розпадається на окремі часточки.

Хоч і може здаватися, що наш світ цілком реальний та непідробний, але варто задуматися над технічним прогресом у сфері комп'ютерних технологій – не завжди можна відрізнити реальну фотографію від комп'ютерної графіки, швидкими темпами розвивається напрям віртуальної реальності. Вже сьогодні створюються симуляції не тільки в сфері відеоігор, а й в науковій, наприклад, програми, що імітують людську поведінку, якими користуються соціологи та психологи. Іншими словами, створення симуляцій є необхідним для наукового прогресу. Тоді постає питання: чому ми через певний проміжок часу не зможемо також створити симуляцію Всесвіту?

Існує припущення, що навіть якщо Всесвіт – це симуляція, він може бути «запрограмований» квантовим світом. Тобто він і є реальністю, який, на думку вчених, створив фантом у вигляді нашого фізичного світу.

Висновки: гіпотеза симуляції Всесвіту має право на існування і поясненні світобуття та світосприяття. Вона не дає однозначної відповіді питання утворення Всесвіту та зародження життя.

Література

1. Найти матрицу <https://naked-science.ru/article/nakedscience/naiti-matritsu>

2. Barry Dainton (2002), *Innocence Lost: Simulation Scenarios: Prospects and Consequences*, сс. 1—24
3. Philip Ball (2016) We might live in a computer program but it may not matter
<http://www.bbc.com/earth/story/20160901-we-might-live-in-a-computer-program-but-it-may-not-matter>

ОЛЬХОВСЬКА Арина Владиславівна,
студентка 1 курсу,
факультету ветеринарної медицини,
НУБіП України,
Науковий керівник-
СУПРУН Аліна Григорівна,
кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)

ФІЗИЧНИЙ ПАРАДОКС КОТА ШРЕДІНГЕРА

З поширенням квантової фізики почало виникати багато питань, що вказують на неповність та неточність цієї науки без певних уточнень. Щоб довести це, у 1935 році австрійський фізик-теоретик Ервін Шредінгер створив уявний експеримент, який і в наш час залишає багато відкритих питань.

Одним з основних постулатів квантової механіки є можливість знаходження субодиноць у стані «суперпозиції», тобто в двох своїх станах одночасно. В своєму експерименті науковець підіймає питання переходу квантової невизначеності з рівня субодиноць до макросвіту.

Для проведення експерименту Шредінгер пропонує нам уявити сталю непрозору коробку, в якій знаходиться кіт та «пекельна машина», що являє собою лічильник Гейгера, в якому знаходиться мікроскопічна кількість радіоактивної речовини, здатної розпастися за годину лише на один атом; при цьому з тією ж ймовірністю воно може і не розпастися. Якщо розпад відбудеться, спрацює механізм та молоток розіб'є колбу з синильною кислотою і кіт загине. Враховуючи те, що «атом знаходиться в обох станах одночасно» ми маємо право стверджувати, що кіт і живий, і мертвий водночас, що суперечить усім нашим розумінням світу. Вирішальним моментом в житті kota буде введення до системи спостерігача, який і зафіксує стан тварини. Один з діячів фізики, Нільс Бор, пише: «Quantum physics accepts that an observer IS a part of the scientific paradigm». Це

означає, що будь-яке наукове дослідження включає вас, як частину системи. Зміна спостерігача буде приводити до зміни у результаті експерименту.

Існує декілька варіацій пояснення цього парадоксу. Копенгагенська інтерпретація на чолі з Нільсом Бором стверджує, що кіт точно або жив, або помер без проміжного стану, бо спостерігач впливає на невизначеність ще у момент появи ядра у детекторі.

Не менш цікавою є інтерпретація ХьюЕверетта, який ввів нову концепцію реальності, у якій обидва стани kota існують, але когерують та змішуються з навколишнім середовищем. За його переконанням, в момент спостереження всесвіт розпадається на два різних всесвіти, формуючи мультивсесвіт.

На основі парадокса ШредингераЮджинВігнер сформував ще один парадокс «друга». Уявимо, що експериментатор спостерігає kota живим. Стан тварини в момент відкриття коробки переходить в стан «ядро не розпалося, кіт живий». Але існує уявний друг, який ще не знає, в якому стані знаходиться кіт. Він дізнається про результат експерименту лише тоді, коли науковець доведе до нього результати експерименту. Треба взяти до уваги те, що kota можна буде визнати повністю живим лише тоді, коли усі люди у всесвіті дізнаються про результат експерименту. До цього моменту в масштабі Великого Всесвіту кіт залишається і живим, і мертвим водночас.

Уявний експеримент Шредингера зацікавив не лише фізиків, але й запустив ланцюгову реакцію у діячів філософії. Парадокс перекликається з філософською загадкою про падаюче дерево, питанням якої є наявність звуку падіння в умовах відсутності спостерігача. Все це підводить нас до ідей соліпсизму, який затверджує, що існує лише свідомість спостерігача. Не має сумнівів, що речі існують і без нашого сприйняття. Справа в тому, що наше сприйняття моделює свою оболонку поверх об'єктивної реакції.

Підсумовуючи усе вищесказане, можна зробити висновок, що наше уявлення щодо влаштування світу може виявитися ілюзорним, продукованим нашою свідомістю. Як тільки ми покидаємо кімнату, вона перестає існувати у вашій суб'єктивній реальності й переходить у реальність об'єктивну, де з цією кімнатою може відбуватися те, що ми можемо і не можемо уявити. Усе це не доказує ілюзорність реальності, але вказує на те, що ми не можемо бути цілковито впевненими в тому, що цією реальністю називається.

БУХАЛЬОНКОВ Олег,

студент 1 курсу,

факультету ветеринарної медицини,

НУБіП України,

Науковий керівник:

СУПРУН Аліна Григорівна,

кандидат філософських наук, доцент,

ПОНЯТТЯ СВОБОДА ЯК СУТНІСТЬ ЛЮДИНИ

Свобода визначає сутність людини, що складається з її здатності мислити і діяти відповідно до своїх намірів, бажань та інтересів, а не внаслідок якогось примусу.

В історії філософської думки існували різні визначення свободи. Наприклад, для більшості представників античної філософії: Сократа, Діогена, Епікура і Сенеки – свобода є змістом і метою людського існування. Для представників середньовіччя: Ансельма Кентерберійського, Альберта Великого і Фоми Аквінського – свобода розуму і вчинків можливі тільки в межах церковних догматів, за межами ж їхня свобода являє собою гріх. У Новий час панівною стає точка зору на свободу як на природний стан людини, шлях до соціальної рівності і справедливості.

Перш за все свобода має бути у діях, і вона полягає в тому, що люди мають певну свободу у виборі цілей і шляхів їх досягнення, оскільки існує не одна, а декілька можливостей та варіантів для їхніх дій. Крім того, вони певною мірою вільні у виборі засобів для досягнення обраної мети. Свобода є відносною і виражена, як життя шляхом вибору. Що чіткіше люди усвідомлюють свої реальні можливості, що більше засобів для досягнення поставленої мети вони мають, то більшою є свобода.

Таким чином, вибір варіанта діяльності поєднується з великою моральною і соціальною відповідальністю за наслідки цього вибору. У процесі вибору розкривається справжній зміст, духовне і моральне багатство особистості. Саме вільний вибір є випробуванням на міцність таких компонентів особистості, як совість, гідність, честь і відповідальність.

Свобода прямо залежить від відповідальності. Відповідальність – це поняття, що характеризує взаємини між особистістю та суспільством, які сформувалися в ході задоволення взаємних вимог. Співвідношення свободи і відповідальності – межа свободи діяльності людини. Свобода є фундаментальною цінністю для людини, але вона повинна мати свої межі, щоб не стати свавіллям й насильством над іншими людьми. Таким чином, межами свободи є інтереси іншої людини та суспільства в цілому. У суспільстві свобода особи обмежується інтересами суспільства. Однак бажання й інтереси людини не завжди збігаються з інтересами суспільства. У даному разі особистість під впливом законів суспільства змушують до вчинків, що не порушують інтересів суспільства.

На різних етапах історії людства можливість вільного вибору особистості була неоднаковою. У міру розвитку суспільства, з кожною новою епохою відкриваються нові можливості зростання ступеня свободи особи.

Сьогодні основним критерієм суспільного прогресу є рівень гуманізації суспільства, становища в ньому особистості – рівень її економічної, політичної, соціальної і духовної свободи. Кожне суспільне утворення прогресивні настільки, наскільки вони розширюють коло прав і свобод особи, створюють умови для її самореалізації. Однак не слід забувати, що свобода лише тоді може бути критерієм суспільного прогресу, коли її зростання відбувається в розумних межах. Коли цими межами на будь-якому етапі розвитку суспільства є відповідальність особистості перед суспільством. Особистість та суспільство доповнюють одне одного і є взаємозалежні, як свобода особистості й відповідальність перед суспільством.

КУЛІШ Анастасія Валеріївна

студентка 1 курсу, факультету

ветеринарної медицини,

НУБіП України,

Науковий керівник -

СУПРУН Аліна Григорівна,

кандидат філософських наук, доцент,

Національний університет біоресурсів і

природокористування України

(м. Київ, Україна)

ПАРАДОКС «КОРАБЕЛЬ ТЕСЕЯ»

Розглянемо парадокс, відомий як парадокс Тесея. Згідно з грецьким міфом, що був переказаний Плутархом, корабель, що на ньому Тесеї повернувся з Криту до Афін зберігався афінянами до епохи Фалерського і щорічно відправлявся зі священним посольством до Делоса. Під час ремонту в ньому поступово заміняли деталі, замінювали дошки, що приходили в непридатність, оновлювали деталі допоки серед філософів не виникла суперечка.

Чи досі це той самий корабель? Отже, виникають питання: « Якщо усі складові частини об'єкта були замінені новими, залишається цей об'єкт тим самим об'єктом?» «Це той самий корабель Тесея чи вже зовсім інше судно?» Деякі вважають, що це зовсім інше судно, через те, що безпосередньо всі деталі були замінені і матеріально від старого судна не залишилось нічого, усі його частини розсипалися і зруйнувалися.

Інші ж задаються питанням: « Почавши з якої деталі ,котру замінили , корабель Тесея перестав бути кораблем Тесея?» Також можна поглянути з іншого боку і уявити людину на місці корабля? Чи може її спіткати аналогічна доля?

1. Людство постійно змінює свій склад: одні вмирають, інші народжуються. Згодом настає момент, коли суспільство, існуюче в один історичний період, абсолютно не збігається жодним своїм елементом з суспільством, існуючим в інший час.

2. Людина складається з мільйонів клітин і структур, які постійно оновлюються. Кожна наша клітина з часом відновлюється і в результаті від старих клітин нічого не залишається. Чи може це свідчити про те, що зараз ми вже зовсім інші люди? А якщо ні, то завдяки чому ми залишаємося тією самою людиною на протязі усього життя?

3. Рівень науки і медицини сьогодні зростає стрімкими темпами, вчені постійно дивують світ новими відкриттями і розробками. Є можливість заміни органів, тканин, клітин людини на штучні біопротези. Лікарі мають змогу замінювати хворі, старі органи на нові, здорові і вдосконалені, які повністю повторюють структуру і функції початкових. Можна припустити, що одного разу, ми зможемо створювати собі нові тіла, здатні до життя. Повертаючись до парадоксу, постає питання: «Чи буде людина майбутнього, начинена безсмертною механікою, залишатися тією самою людиною?»

4. У фантастичній літературі поняття телепортації також страждає від цього парадоксу, якщо «технологія» телепортації заснована на збиранні та розбиранні людського тіла. Чи буде людина, що розпалася на атоми в одній точці простору і через мить знову зібрана з атомів в іншій точці простору, тією самою людиною?

Або, наприклад, чи буде клон тією ж істотою, з чієї клітини він був клонований? Арістотель і його наступники описували об'єкт за деякими ознаками: форма, матеріал і суть. Даючи відповідь на парадокс Тесея і спираючись на уявлення Арістотеля про об'єкт, можна зробити висновок, що корабель залишився тим самим, так як його форма залишилися незмінними, а змінився лише матеріал.

ДОЛГОВ Давид,
*студент 1 курсу,
факультету ветеринарної медицини,
НУБіП України,
Науковий керівник -*
СУПРУН Аліна Григорівна,
*кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ПИТАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УКРАЇНІ

Проблема ідентичності набуває особливої актуальності щодо сучасних українських реалій. За роки незалежності в нашій державі так і не сформувалася чітка, єдина національна ідентичність. Українське суспільство

загалом та окремо взятий пересічний українець постійно стикаються з проблемами свого самовизначення. Це самовизначення відбувається як на тлі цивілізаційного вибору між двома головними моделями розвитку: європейською та євразійською, так і на підставі постійного пошуку своєї ідентичності у різних соціальних структурах повсякденності, які в наш час стрімко змінюються. Стан невизначеності перспектив українського суспільства та його окремих прошарків, коли суб'єкти перебувають нібито в різних соціальних реальностях, живуть у різних нормативно ціннісних координатах або зовсім у стані аномії, породжує кризу соціальної та особистої ідентичності.

В основі сучасного ракурсу розгляду проблематики ідентичності лежить уявлення про ідентичність як результат культури пізнього модерну. В рамках сучасного соціально-філософського знання формується інтегративне уявлення про ідентичність, що поєднує онтологічну, когнітивну, гносеологічну, аксіологічну проблематику. Ідентифікацію можна визначити як «акультурацію» до способів, норм, практичних рекомендацій у повсякденному житті. Людина підкоряється стереотипам та процедурам, прийнятим у певній культурі, які зафіксовано перш за все у мові — способах усного мовлення, письма і читання. Набуття ідентичності було б неможливим без реалізації лінгвістичної системи за допомогою мовлення, винаходу своєї мови, самоствердження в сьогоденні.

У контексті діалогічної філософії сформульовано ідею всенаходження людини, згідно з якою справжнє «Я» завжди виявляється в точках розбіжності людини із самою собою, в її ідентифікації з «Іншим». Дійсно, проблема самовизначення спочатку виступає як співвіднесеність з іншими суб'єктами. Специфіка людського способу існування полягає в світі співвіднесення самовизначення і визначення «Іншими». Головним критерієм самовизначення є активність життєвої позиції як результат взаємодії об'єктивного процесу спілкування з «Іншими» і суб'єктивного внутрішнього процесу самовизначення.

Проблема культурної ідентичності України є вічною «проблемою» української філософії. Динамізм історичного процесу і розвиток теоретичної думки, що супроводжує цей процес, створюють постійно мінливі практичні та теоретичні підстави для постановки та вирішення цієї проблеми. У силу своєї специфіки проблема культурної ідентичності є не просто теоретичною проблемою, а проблемою історичної орієнтації, вибору України історично-го шляху. У філософії з цієї проблеми постійно протистоять один одному декілька альтернативних позицій. Проблема культурної ідентичності України має аналізуватися в загальному контексті історіософської парадигми.

Нині можна виділити два основні парадигматичні напрями в аналізі проблеми культурної ідентичності України. Перший напрям — розробка проблеми культурної ідентичності на основі ідеалістичної історіософської парадигми, що акцентує на таких категоріях, як українська душа, український характер, українська ідея тощо. Другий напрям — парадигма

матеріалістичного, геополітичного погляду на світову історію, в якій акцентується на визначенні місця України в сучасному світовому економічному, політично-му та духовному порядку, геополітичних інтересах і завданнях України.

Слід, однак, відзначити, що в чистому вигляді ідеалістичні або матеріалістичні підходи сьогодні не зустрічаються. Зазвичай слід вести мову про домінування елементів того чи іншого підходу. Якщо йдеться про духовні характеристики української цивілізації, то дослідники прагнуть зазвичай зв'язати їх із впливом певних матеріальних чинників, починаючи від природних і закінчуючи соціально-політичними та економічними. Якщо ж досліджуються економічні та політичні особливості, то при цьому зазвичай звертається увага і на їх відображення в духовному житті цивілізації.

Комплексний, системно-теоретичний аналіз як структурних елементів української цивілізації, так і причинно-наслідкових зв'язків між ними є методологічною умовою синтетичного підходу до проблеми культурної ідентичності України. Світоглядною ж підставою цього синтезу повинен бути не односторонній націоналізм і не космополітизм, а взаємодоповнюваність національних та загальнолюдських інтересів на базі цінностей практичного гуманізму.

Головною тенденцією розвитку сучасного світу, своєрідним викликом локальним цивілізаціям є глобалізація. Узагалі-то глобалізація — це об'єктивний процес світового розвитку, спричинений розвитком міжнародної економічної системи, єдиного всесвітнього політичного та культурно-інформаційного простору.

Для визначення національно-культурної ідентичності сучасного українця вкрай необхідним є формулювання модерної національної ідеї. Ця ідея диктується насамперед геополітичним статусом та інтересами України і перш за все інтересами культурно-цивілізаційного самозбереження. Нова ідея повинна визначити рятівну для цивілізації, ефективну і гуманістичну модель зовнішньополітичної орієнтації та внутрішньої соціальної організації, а також шляхи реалізації програми національного порятунку. За своєю сутністю національна ідея — це соціальний ідеал, який поділяє більшість суспільства і над побудовою якого воно працює. Сама історія підводить до того, що цією ідеєю може бути тільки гуманістичний ідеал. Сучасна українська національна ідея — це ідея боротьби за збереження власної національно-культурної ідентичності, утвердження цінностей свободи, справедливості та демократизму.

КАРАКОША Богдан Олександрович,
*студент 1 курсу, факультету
ветеринарної медицини,
НУБіП України,
Науковий керівник -
СУПРУН Аліна Григорівна,*

*кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

В.ПЕЙЛІ «ПРИРОДНА ТЕОЛОГІЯ». ЧАРЛЬЗ ДАРВІН. ВЧЕННЯ, ЩО СПРОСТУВАЛО КНИГУ ПЕЙЛІ

Вільям Пейлі – англійський філософ 18 століття, християнський апологет, а також автор одного з найпереконливіших теологічних аргументів в історії людства. Його книга «Природна теологія» вміщає в собі хороші аргументи, які довгий час заставляли людство думати, що складні структури не можуть формуватися самі по собі. (тобто це означає, що якщо ви зіштовхуєтеся зі складною структурою, то вона була кимось створена). Якщо, перетинаючи пустелю, я спіткнувся об камінь, і мене запитують звідки взявся цей камінь, то я можу попри все, що знаю стверджувати – він там був завжди. І було б непросто виявити всю абсурдність цього твердження, зазначав Ч.Пейлі.

У 18 столітті з ним було важко не погодитися, адже як не як в той час був брак інформації, і навіть якщо в людей були інші думки, вони не наважувалися їх оголошувати. (тобто якимось по іншому пояснити як був створений світ)

Девід Юм – шотландський філософ-емпірист, історик та економіст, діяч епохи Просвітництва, в першу чергу відомий своїми працями у галузі епістемології. Юма часто називають провідним неоскептиком вісімнадцятого сторіччя. Також Девід Юм відвергав думки Вільяма Пейлі, але нажаль не пропонував інші ідеї. (він був скептиком, хоч не переконливим). Припустимо, що тепер я підібрав з землі годинник і хтось питає про те, як вони опинилися тут. Виходячи з усього, що я знаю, мені було б важко уявити собі ту ж відповідь – що вони перебували тут завжди.

Тобто, якщо є справні часи, то і є той хто створив ці часи – годинникар. Він дуже точно розставив усі шестерні, пружини, а найголовніше це те, що робив він це усвідомлено і з конкретною метою. Інтерпретувати можна по-різному, але в нашому випадку: людина – це складна структура і за працею Пейлі, її повинен був створити розумний спостерігач.

На той час книга Вільяма Пейлі була революційним проривом. Він продемонстрував хороше знання біології тих часів, а його манера подачі вражала тих хто хотів займатися теологією. Його ідеї були прекрасні, красиві, неординарні і точно так же невірні!

Є одна велика різниця між годинникарем Пейлі і нашим з вами годинникарем – нас створили не усвідомлено і все, що є живе на Землі створив сліпий годинникар. Звати його природний добір.

Книга Пейлі побачила світ в 1802 році, а вже за 7 років в 1809 на світ з*явиться той хто своєю працею повністю спростує книгу Пейлі – Чарльз

Дарвін. Чарльз Дарвін був великим прихильником ідей Вільяма Пейлі, він вірив в його аргументи про годинник і камінь (вірив в розумного спостерігача). Дарвін поступив в Кембрідж з конкретною метою – вивчати теологію, так як хотів стати англійським пастерем. В 1831 році його взяли натуралістом в навколосвітню експедицію на кораблі «Бігль». На протязі 5 років він знаходився на кораблі і в нього було достатньо часу, щоб подумати. Дарвін звернув увагу на те як міняються види тварин на побережжях Південної Америки. І чим більше він зіставляв тварин, тим більше починав сумніватися в теорії Пейлі. «Останньою краплею» стало те, що Дарвін бачив як бджола паралізує гусінь для того, щоб та стала їжею для личинок. (Теорія всеблагото світоустрою < посипалась > в його голові)

24 листопада 1859 року була опублікована праця Чарльза Дарвіна «Походження видів шляхом природного добору». Виживання найбільш пристосованих у боротьбі за існування організмів, здатних залишити численне потомство; процес, завдяки якому сприятливі спадкові характеристики стають загальнішими в наступних поколіннях популяції організмів, що розмножуються, а несприятливі спадкові характеристики стають менш загальними. (якщо коротко, то: ті організми, які краще пристосовуються до навколишнього середовища - виживають і дають потомство, інші помирають і не дають потомства. Так їх риси не передаються нащадкам і не розповсюджуються.)

Отже, праця Дарвіна була зрозумілою і пересічному читачеві й уже при першій публікації викликала великий інтерес. Перший тираж накладом 1250 екземплярів був розкуплений в перший день. Представлені в ній положення досі залишаються основою наукової теорії еволюції.

ІВАЩЕНКО О. М.

*студент I курсу
факультету ветеринарної медицини,
НУБіП України
Науковий керівник -
СУПРУН Аліна Григорівна,
кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ІДЕЇ УТОПІЧНОГО СОЦІАЛІЗМУ ТОМАСА МОРА ТА ТОММАЗО КАМПАНЕЛИ

Проаналізовано ідеї побудови ідеального суспільства Томаса Мора і Томмазо Кампанели, причини їх виникнення, огляд загальних образів епохи. Порівняння цих ідей з поглядами сучасників та послідовників цього напрямку філософії.

Війни, політичні та економічні кризи, занедбана екологія – все це, безсумнівно, недоліки нашого суспільства. Не дивно, що з досить давніх часів люди замислювались над концепціями побудови власного, ідеального устрою світу.

Першим, хто зачепив дану проблему, був англійський філософ, юрист та письменник-гуманіст Томас Мор. Він з самого початку засуджував тогочасні соціальні та політичні порядки – нерівність, несправедливість, злиденність мас. На думку Томаса Мора «суспільство є результатом змови багатих проти бідних, а держава виступає лише зряддям багатих, яке вони використовують з метою пригнічення народу та захисту своїх матеріальних інтересів».

Свої погляди він виклав у книзі під назвою «Утопія». Він складається з двох книг. Нас цікавитиме саме друга книга, в якій детально розповідається про найкращий державний устрій:

Місто. За формою воно квадратне, оточене високим муром та забудоване лише триповерховими однаковими будинками, при чому місця проживання кожної людини визначалось за допомогою жереба.

Службові особи. В кожному з тридцяти господарств щорічно обирався глава – філарх. На чолі десяти філархів стоїть один протофіларх. Філархи обирають довічного правителя – князя із запропонованих народом кандидатів.

- *Заняття утопійців.* Всі одягнені в однаковий одяг, займаються своїм певним ремеслом, працюючи по шість годин в день.
- *Раби.* Рабами стають люди, котрі хоча б один раз порушили закон.
- *Військова справа.* Війна потрібна лише для захисту себе та своїх союзників, звільнитись від гніту тирана.
- *Релігія.* В Утопії існує багато різноманітних релігій, а всі жителі притримуються віротерпимості.

Томмазо Кампанела у своєму доробку має книгу такої ж тематики, але на відміну від «Утопії» його «Місто сонця» нам здається занадто фантастичним, та все це було б можливо тоді, коли б у світі, або хоча б у цій маленькій державі жили виключно ідеальні люди (вони не мали однакові ідейні переконання, уявлення про світ, певні моральні цінності, визначення краси і т. д.

Ось такі амбітні ідеї мав Томас Мор. Але слід зауважити, що до цієї теми приходило багато філософів, як того часу (Томмазо Кампанела), так і зараз.

Наприклад, відома американська письменниця АйнРенд у світовому бесцелері «Атлант розправив плечі» також намагається вибудувати власну концепцію «правильного» світоустрою, проте у Ренд та Мора вони різняться у такому маленькому, але значному нюансі як ринкова економіка. (Томас мор пропагував такий тип ринку, коли люди, працюючи в однаковій мірі отримували скільки, скільки вважали за потрібне, АйнРенд, навпаки, найкращим вважає приватну власність та «невидиму руку ринку», яка регулюється державним апаратом.) І вже в цьому виявляється прорахунки, адже Ренд - прихильниця об'єктивізму, який в свою чергу базується на гедонізмі та мінархізмі, тобто зменшення ролі держави в житті суспільства. Ця концепція хоч і отримала надзвичайно широке розповсюдження в усьому світі, але в 2007 році Кен Левін в досить незвичайний спосіб (за допомогою серії комп'ютерних ігор BioShock) жорстко розкритикував ці уявлення, надавши переконливі обґрунтування своїх поглядів.

Звісно, бажання зробити навколишній світ кращим, на мою думку, має бути у кожної людини, та слід пам'ятати що політичний державний устрій та суспільство це різні і водночас поняття нерозривні.

Цікавим є те, що Томас Мор говорить про справедливість та рівність всіх людей, і в той же час в його ідеалістичній державі люди отримують державні посади, цим самим утворюючи розрив суспільства на прошарки. Він все ж таки припускає, що не всі люди готові жити по встановлених там законах, тому існують раби і це повинно б було вказати на беззаперечну річ – існування державних органів правопорядку, тобто поліції, вона в свою чергу служить народу, але підпорядковуються виключно панівній верхівці влади, є поліція – є суд, що дає все більше сумнівів щодо повної рівноправності.

Утопійці виконують різну роботу. Відомо, що рівень певного типу праці визначається такими критеріями: влада, впливовість, відповідальність. В Утопії все це нівелюється: і суддя і землероб фактично прирівнюються – і той, і інший забезпечуються державою однаково. Виникає логічне питання: чи потрібна освіченість людям.

У другій книзі увага приділяється і такому аспекту життя, як освіта. Говориться про те, що в цій країні початкову освіту отримують абсолютно всі, а от продовжують навчання лише «здібні юнаки» (саме юнаки, але це більш всього пережиток епохи, аніж концептуальний устрій). Тобто фактично людина не має свободи вибору: або ти обдарований та маєш певні здібності в розумовому плані, або ж ти займаєшся ремеслом, музика і мистецтво не може бути основним заняттям. Тут би хотілось звернутись до румунського письменника ЛівіуРебряну та його роману «Ліс повішених», в якому від особи головного героя він розповідає про те, що основними рушійними силами еволюції людей є науково-технічний прогрес та культурний рівень і коли вони різко різняться, то більш прогресивний напрям самовільно затуплюється, як правило внаслідок воєн, хоча про правильність даного висловлення говорити важко, бо на Землі загалом було лише кілька століть, в які не велися ніякі бойові дії.

Що стосується релігії, то тут жителі мають абсолютну свободу вибору, але знову ж таки за умови того, що люди взагалі не матимуть такого поняття як ідеологія, при чому атеїзму як такого не може бути. При відсутності віри в будь яку вищу силу людина також, фактично, порушувала закон.

Ці ідеї не потрібно сприймати як справжні задуми Томаса Мора та його наслідувачів. Основне їх завдання – показати всі пороки тогочасного суспільства і запропонувати способи їх вирішення, але як і будь коли ні влада, ні самі люди не готові сприймати радикальні рішення, вони здатні щось міняти лише тоді, коли ситуація дійсно безвихідна.

МАРКОВА Софія,

студентка 1 курсу,

факультету ветеринарної

медицини, НУБіП України,

Науковий керівник -

СУПРУН Аліна Григорівна,

кандидат філософських наук, доцент,

Національний університет біоресурсів і

природокористування України

(м. Київ, Україна)

ЗВ'ЯЗОК МІЖ МЕДИЦИНОЮ І ФІЛОСОФІЄЮ

Людство давно цікавить питання: що спільного між філософією і медициною? Адже на перший погляд здається, що ці дві іпостасі абсолютно різні, проте між ними є з'єднувальна ланка. І цією ланкою є людина. Філософія з медициною завжди були тісно пов'язані. Ця тема є актуальною й сьогодні, бо людина завжди шукатиме порятунку для тіла звертаючись до медиків, а з душевним неспокоєм йтиме до філософів.

З'ясовується зв'язок між двома різними науками, їхні спільні питання, “вічні” проблеми.

Ще Демокріт (460- 370 рр. до н.е.), до речі, друг Гіппократа, зауважив, що лікарське мистецтво зцілює хвороби і рани тіла, а філософія є визволителем душі від пристрастей і переживань. Невипадковим є також той факт, що багато філософів були медиками, а медики фактично ставали філософами. Прекрасним прикладом можуть бути: Піфагор, Емпедокл і Демокріт, Аль-Кінді, Ар Разі, Дж. Локк, Ібн- Рушд і Ібн- Сіна і чимало інших. Також цікавим фактом є те, що у середньовічних ісламських університетах в Андалузії предмети філософії і медицини були зведені в одне й мали назву “хікма”, що перекладається як мудрість. Багато відомих філософів наполягали на тому, що між медициною і філософією існує тісний зв'язок (Геракліт, Платон, Ф. Бекон, Кант, Гегель, Гален, Авіценна, Парацельс). Відомий французький письменник-філософ епохи Відродження М.Монтень

зазначав:” Душа, яка вмістила в собі філософію, не може не заразити своїм здоров’ям і тіло”.

Донині є актуальними висловлювання давньогрецького філософа Демокріта, який вважав, що: “Істинний філософ- лікар, але такий, що не дозволяє своїм пацієнтам здогадатися, що він їхній лікар, він при цьому обслуговує їх відповідно до їхньої природи, тобто лікує їх, виходячи з них самих і через них самих”.

В античні часі філософію ставили рівнем вище, ніж медицину, бо, на думку Платона, Аристотеля, Демокріта і Гіппократа, вивчала глибинні, досяжні розуму сутності здоров’я, життя і хвороби як вічні і абсолютні істини. Вважали, що медицина може отримати тільки окреме, відносно і поверхневе знання, істинне- тільки тією мірою, якою воно відповідає філософії.

В давнину світогляд лікаря мав бути філософським, послуговуючись насамперед етикою. Тому давньоримський лікар Цельс висловився так:” Спочатку медична наука вважалася частиною філософії”.Отже, в давнинуфілософію і медицину поєднували- в першочергу-етична і деонтологічна проблематика.

В рамках натурфілософіїпочинаютьформуватисяпершіуявлення про сутність хвороб і недуги, і здоров’я в цілому. Наприклад, послідовник Емпедокла Гіппократ вважає, що здоров’я і хвороба визначаються правильним (кразією, кресивом) і неправильним (дискразією, дискресивом) поєднанням чотирьох соків організму: крові, слизу, жовчі і чорної жовчі. Вони відповідають чотирьом першопочаткамЕмпедокла (вогню з центром у серці, землі з центром у мозку, повітря з центром у печінці і воді з центром у селезінці).

За теорією Парацельса, вся природа населена злими духами, які у хворої людини знаходяться в шлунку, і для подолання хвороби необхідно допомогти верховному життєвому духу (цілющій силі).

Проблеми лікарської етики і деонтології можуть бути вирішеними лише у тісному зв’язку з філософією. Адже лікарю потрібно кожного дня пробиватись у внутрішній світ пацієнта, психологічний стан, світогляд, намагатись змінити вже усталену систему цінностей, обговорювати болючі важливі теми. І цілком очевидно, що лікарю, який опанував такі розділи філософії як аксиологія (теорія цінностей) і екзистенційні проблеми, працювати з пацієнтами буде легше і продуктивніше, з меншим дискомфортом для себе та пацієнтів.

Зрозуміло, що філософ не поставить правильний діагноз пацієнту замість лікаря, не встановить, у якому стані знаходиться хворий (норма чи патологія),а філософ також не маєуявлення, як треба працювати з пацієнтами в операційній чи на прийомі, що слід і не слід говорити, як заспокоїти і утихомирити паніку. Однак з багажем філософських знань лікарю буде легше знайти вихід з важких ситуацій, знайти правильні слова у хвилини відчаю і страху.

Сучасні філософія і медицина схожі у наступному:
Близькість до глибоких проблем життя, смерті і життя після смерті;
Спільне дослідження методологічних і соціальних проблем медичного пізнання;

Щоденна робота з людьми.

Отже, подане дослідження підтверджує тісний зв'язок між цими двома древніми науками. Я думаю, що вкрай необхідно збагачувати лікарів філософським знанням, особливо в царині гуманістичних течій. Вважаю, що цей зв'язок варто поглиблювати хоча б за рахунок лекцій, обміну досвідом, думками, методичними розробками, науково-популярною літературою, філософськими тренінгами. Впевнена, що й сьогодні лікарям варто працювати пліч-о-пліч з філософами. Врешті-решт, це все піде на користь людині.

ХОМЕНКО Андрій Олегович,
*студент 2 курсу,
факультету інформаційних технологій,
НУБіП України
Науковий керівник -*
МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна,
*кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

РЕВОЛЮЦІЙНІ ЗМІНИ В УКРАЇНІ

Здається, що краще почати з обговорення вчорашнього дня, та повернутися трохи в минуле. На початку 21-го століття, економічний стан України був здебільшого у кращій формі. Малий бізнес процвітав, а для такої країни як наша, це означає, що економічна складова у даний момент на вищому рівні. Але, одразу ж хотілось би поговорити й про недоліки українського народу. Оскільки, якщо визнавати свої недоліки, та робити з цього висновки, це буде лише нам на користь. Чи не так? Головним недоліком українського народу, є те, що люди постійно вимагають змін у країні. І вони із разу в раз, мають надію, що цього разу, буде краще. Та через дуже низький рівень освіти, більшість населення не розуміє елементарних речей. Про які ж елементарні речі йде мова? А саме про те, що завжди, в історії, все складалось лише так, що попередня влада, була набагато краще, ніж та, яка за кермом у даний момент. Не будемо повертатися далеко у минуле. Ми говоримо про початок 21-го століття. Для багатьох це було як учора. Помаранчева революція привела до влади колишнього прем'єр міністра України у 2005 році. І хоча не все було гладко під час правління цієї

влади, але була стабільність. А це головне. 5 років пройшло і людям захотілося кращого життя. Більшість населення купилося на обіцянки кандидатів у президенти і що ж ми бачимо. В Україні нова влада. Але покращення яке усі так прагнули так і не настало. Проходить менше трьох років, та ситуація взагалі виходить із під контролю. Знову зміна на лаві керуючого країною, знову нові люди при владі. Та стан в країні все гірший і гірший ніж раніше, у багато разів. Згадаємо про те, що свої недоліки треба визнавати, та робити з цього висновки. Щоб сьогоднішній день був краще, треба робити висновки з учорашнього. Який висновок з учорашнього дня можемо зробити ми? По-перше, потрібно радіти тому, що маєш сьогодні. По-друге, треба розуміти, що головне в державі це стабільність.

Думаю саме час поговорити про сьогодні. Зараз країна переживає найтяжчу кризу яку тільки можна було б представити. Не саме фінансову, а кризу у всіх галузях держави. В освіти, культурі, свободі. Але має бути хоч щось, що в нас є сьогодні. Не довго роздумуючи, можна дійти до висновку, що сьогодні в нас є лише досвід. Досвід у виборі влади, досвід у революціях, досвід у намаганні покращити життя. Сьогодні нам залишається лише вирішити, що далі робити з цим досвідом. Якщо вірити статистиці, то в цьому питанні, щодо вибору влади на українських землях, то ми маємо сто відсотків наступання на граблі.

Небагато хочеться сказати й про завтрашню Україну. Якщо згадати, про «вчора» і поміркувати, що буде далі, то не важко буде представити «завтрашній» день. Але все ж таки в нас є досвід і якщо ми будемо на ньому вчитися, «завтрашній» день може бути в корінні іншим.

БАБУРКІН Володимир,

студент 2 курсу,

факультету інформаційних технологій,

НУБіП України

Науковий керівник -

МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна,

кандидат філософських наук, доцент,

Національний університет біоресурсів і

природокористування України

(м. Київ, Україна)

УКРАЇНСЬКА МОВА: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ

За всіх часів мова відігравала неабияку роль у житті кожного. Всі мають право самостійно обирати для себе рідну мову, і, звісно ж, вона не обов'язково має буде тією мовою, якою розмовляє країна. Незважаючи на те яка мова є рідною, людина зобов'язана знати і розуміти мову держави, в якій вона проживає.

Минулого століття, коли наша країна існувала в межах СРСР, засобом спілкування в багатомовній країні була саме російська мова, що спричинило сьогоdnішню ситуацію в нашій країні. Материнською мовою для багатьох є російська, адже нею спілкуються наші батьки, друзі, а отже і оточення. Українську мову придушували, але вона все витримала і не припинила своє існування. Знищенню української мови завадили глибока національна свідомість, історичне минуле і народна творчість. Російська мова дісталась нам від сусідів, і варто усвідомити, що вона перебуває на досить високому рівні пошани, її не можна просто витіснити з життя українців. Але на сьогоdnішній день співуча українська мова звучить звідусюди майже на рівні з російською: університети і школи намагаються побудувати увесь навчальний процес державною мовою, заохочувати молодше покоління спілкуватися українською, також активно друкуються і розкупувються книги українською мовою. Вона є душею народу, виплекана традиціями і культурою.

Розвиватися українська мова почала доволі давно, як і все інше на території нашої країни, але сучасна мова не зовсім така, якою ми її собі уявляємо. Багато відомих українських письменників у своїх творах користувалися виключно літературною мовою. Це та мова, якою нас вчили у школах, яка, як зазначено в Конституції України, є державною. Але сучасне населення розвиває мову дедалі несхожою на літературну. Мова має жити, має змінюватися. В наш час вона твориться за допомогою пісень, сучасних письменників і телебачення. Тому дуже часто ми можемо почути сленг і суржик.

Сучасне суспільство має змогу отримувати інформацію українською мовою, читати, писати і слухати. Незважаючи на несхожість мов центру, півдня, півночі, заходу і сходу, на їх засміченість словами сусідніх мов, українська мова стрімко розквітає. Це свідчить про те, що нарешті українська мова поширюється і динамічно розвивається. Кількість україномовних закладів, ставлення людей до державної мови з повагою - це показники того, що всупереч усім перешкодам українська мова несе у собі самосвідомість українського суспільства.

Українська мова посідає 2 місце серед найбільш милозвучних країн світу. І дійсно красу нашої мови не можна спростувати. Ми маємо пишатися нею.

Для сучасної української літературної мови характерний розвиток термінології, лексичної системи, граматики, правопису, а також зближення територіальних діалектів, прагнення до єдності.

Вивчати українську мову варто для того, щоб передати майбутнім поколінням історію, адже без історії немає майбутнього, і нашу національну культуру. Наша мова величезними труднощами збереглась до сьогоdnення, що ми просто не маємо права її не розвивати, вона варта бути гордістю нашої країни.

Отже, українська мова не припиняє свій розвиток, живе у думках народу і у суспільстві. Вона як державна має бути вивчена усіма жителями держави. До того ж наша мова- це національне надбання народу, яке повинне підтримуватися і охоронятися владою.

БЕЗПАЛИЙ Сергій Анатолійович,
*студент I скороченого курсу,
факультету інформаційних технологій,
НУБіП України,
Науковий керівник -*
МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна,
*кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ПІДНЕСЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ДУХУ НА ТЛІ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ

В перше термін «Україна» був описаний в 1187 році в Іпатіївському літописі у зв'язку із смертю в Переяславських землях князя Володимира Глібовича. В подальшому «Україна» згадувалась в 1189 і 1213 в Гальцько-Волинському літописі. Однак офіційно можна вважати, що українці як окрема нація були визначені саме в 1187 році.

В той же час не можна сказати, що жителі всієї нинішньої території України на той момент вважали себе саме українцями. В цей період нинішні землі України, які в більшій частині належали Київській Русі проходили етап занепаду та міжусобиць, тому це були скоріше окремі прояви і просто визначення терміну.

З часом назва почала поширюватися на нові землі, куди заселялись жителі Київської Русі і цим самим почала розвиватись національна самосвідомість українців. Можна зазначити, що Європа в той час визначала наше населення, як «малоросами», тобто як націю, яка походить від іншої, однак саме тамтешнє населення вже визначало себе унікальною і незалежною нацією.

Вперше, про українців весь світ почув під час Національно-Визвольної війни за незалежність під керівництвом Богдана Хмельницького, однак лише в усній формі, оскільки офіційна назва тодішньої держави була «Військо запорізьке». Українцем міг себе називати будь-який житель земель, на яких проходило повстання.

В подальшому, українці себе вже визначали як абсолютно окрему націю, яка має свою історію, культуру та мову. Проте ми на той час втратили державну незалежність і перебували під контролем Росії чи Речі Посполитої.

Ці дві держави розуміли, що українці себе визначають як окрему націю, і повністю ріднитися та не відстоювати свої права не будуть, тому будь-які згадки про Україну чи українців дуже часто переслідувалися та каралися, для того, щоб знищити самоусвідомлення своєї унікальності, оскільки суспільство без своєї власної історії та культури не може претендувати навіть на певну автономію.

Слід зазначити, що протягом всієї історії українці не покидали надій свого визнання на міжнародному рівні, а також намагалися нагадувати всьому населенню, що українці – це унікальна та окрема нація, про що свідчить творчість багатьох видатних письменників та діячів. Найвідомішим з них слід вважати Т.Г. Шевченка, який за свої проукраїнські погляди, провів життя мученика, але не змінив свої погляди через тиск, погрози та ув'язнення з боку тодішньої влади.

Щодо міжнародного визнання, то про це свідчить 4 універсал, який був виданий 25 січня 1918 року, в якому зазначалося, що Україна стає незалежною державою і визначає свого першого президента – Михайла Грушевського. Проте така більш потужна та організована держава, як Росія швидко внесла свої корективи, штурмом взявши Київ.

Хоча Україна мала певну автономію поки була в складі СРСР, повну незалежність отримала 24 серпня 1991 року під час саме розпаду СРСР. З того моменту українці та Україна – це єдине ціле, яке має свою історію, культуру та незалежність.

Останньою найбільш впливовою подією, яка визначала українців, як націю була Революція Гідності 2014 року. Ця подія призвела до того, що кожен житель нашої держави пишається тим, що він українець і вважає не припустимим порівняння себе із сусідніми державами та націями.

ЗАХ Вадим,
*студент 2 курсу,
факультету інформаційних технологій,
НУБіП України
Науковий керівник -
МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна,
кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

УКРАЇНА ЯК ПЕРСПЕКТИВНА КРАЇНА: МИНУЛЕ ТА СЬОГОДЕННЯ

16 липня 1990 року є одним з найважливіших днів в історії України. День, коли «Декларація про державний суверенітет України» була прийнята.

Цей документ встановив перевагу українського законодавства над радянським на території країни, пропагував демократичні принципи, незалежність, та особисті свободи. 24 серпня 1991 уряд України прийняв «Акт проголошення незалежності України».

Коли розпався Радянський Союз, Україна була однією з найбільш розвинутих пост-радянських країн у сферах освіти, науки та промисловості. Більш того, Україна мала високорозвинений аграрний сектор, а також потужний військово-промисловий комплекс. Україна мала багато вчених, інженерів та управлінських людських ресурсів.

На початку 1992 року, приблизно 1,240 ядерних боєголовок та приблизно 3 тисячі одиниць тактичної ядерної зброї зберігалися на території України. Пізніше, в 1994 році Україна підписала Будапештський меморандум. За його умов, уся зброя була розібрана та передана з України до Росії, у той же самий час Росія, Велика Британія та Сполучені Штати зобов'язувалися поважати незалежність, суверенітет та існуючі кордони України та підтвердили своє зобов'язання утримуватися від погроз чи застосування сили проти територіальної цілісності чи політичної незалежності України.

Однак, Україна мала багато слабких місць в економіці, таких як відсутність своєї монетарної системи, або золотих резервів. Товари вироблені у Радянському союзі не були конкурентоспроможними на іноземних ринках.

Ці фактори значно поскладнили вихід з кризи під час незалежності. Під час депресії 90-х років, Україна страждала від гіперінфляції та значного падіння економічної активності.

У 1996 році, новий уряд прийняв Конституцію України, яка стабілізувала політичну систему. У вересні цього ж року, монетарна реформа була реалізована та нова валюта (Гривня) була представлена.

Восени 2004 року у Києві, столиці України, а також в багатьох інших містах тисячі протестувальників вийшли на головні вулиці задля демонстрацій проти масивної корупції, виборчих фальсифікацій під час виборів президента України 2004 року. Так звана «помаранчова революція» перемогла, коли результати виборів були оголошені недійсними за рішенням Верховного Суду України 3 грудня 2004 року.

26 грудня 2004 року під тисними перевітками українських та міжнародних спостерігачів, перевибори президента були визнані «чесними та вільними». Результати показали чисту перемогу Віктора Ющенка з 52 відсотками голосів проти 48 відсотків Віктора Януковича.

Незважаючи на кількість реформ прийнятими урядом Віктора Ющенко та економічним ростом під час його президентства, населення було у цілому незадоволене його правлінням. Крім того, під час правління Віктора Ющенко, світова криза 2008 року сколихнула економіку України, що принесло багато невдоволення для народу України. Віктор Янукович виграв президентські вибори 2010 року.

«Євромайдан» 2013 року відкрив нову сторінку в українській історії. Євромайдан почався у якості протесту проти раптового рішення Віктора Януковича зупинити роботу над асоціацією України з ЄС. У майбутньому Євромайдан перетворився у національний протест проти корупції, порушення прав людини, та пограбування країни її політичними діячами. У результаті президент Віктор Янукович був відправлений у відставку.

На президентських виборах що відбулися 25 травня 2014 року, Петро Порошенко здобув перемогу з більш ніж 50 відсотками голосів. Його політика орієнтується на побудування міцних зв'язків з Європейським Союзом.

Перевибори президента України спричинили велике невдоволення Російської Федерації. Проросійська пропаганда у Криму та регіонах східної України привели до ескалації конфлікту та початку озброєного протистояння між самопроголошеними Донецькою та Луганською республіками та новим урядом України. В додаток, російські війська вступили на територію Криму та захопили ключові державні установи.

Незабаром, непризнаний референдум відбувся на окупованих територіях. Росія оголосила, що Крим приєднався до Російської Федерації згідно з результатами референдуму. Результати цього референдуму не були признані ні урядом України, ні міжнародною спільнотою.

Асоціація України з ЄС, ратифікована Європейським Парламентом та Верховною Радою України 16 вересня 2014 року, дозволив Україні почати рухатися від партнерства з ЄС до економічної та політичної інтеграції.

Україна є перспективною країною, яка сподівається стати членом Європейського Союзу у майбутньому. Останні роки можуть бути охарактеризовані як роки радикальних змін. Україна уклала Асоціацію з Європейським Союзом та приєдналася до зони вільної торгівлі. Ця кооперація між Україною та ЄС є дійсно багатообіцяючим шляхом для нашої молоді економіки.

КАВУНЕНКО Іван,

студент 2 курсу,

факультету інформаційних технологій,

НУБіП України

Науковий керівник -

МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна,

кандидат філософських наук, доцент,

Національний університет біоресурсів і

природокористування України

(м. Київ, Україна)

УКРАЇНА: СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ

Україна – відносно нова держава, з довгою та трагічною історією свого становлення. Щоб здобути незалежність, наша держава пройшла довгий та тернистий шлях, те, що ми маємо сьогодні – це результат тисячолітньої боротьби українського народу за право мати свою національну державу, яка повинна стати запорукою успішного культурного і політичного розвитку суспільства. Незалежність нашої держави стала реальністю. Україна має свій герб, прапор, гімн та свою мову. Проте боротьба за національну культуру, за державу – ще попереду.

За час своєї незалежності Україна пододала шлях від формальної республіки СРСР до відомої у світі держави. Сьогодні Україна починає утверджуватися серед цивілізованих країн Європи, - 123 країни визнали нас, а майже з 90 країнами встановлено дипломатичні відносини.

Сьогодні Україна перебуває в стадії політичного, соціального та економічного розвитку. На цьому нелегкому шляху ми зіштовхуємось з великим колом проблем – забезпечення людей робочими місцями, молодь – можливістю здобути освіту, розвивати гідну та доступну медицину. Цими питаннями займається уряд країни, але кожен з нас може зробити свій внесок для розвитку держави – бути ерудованими та обізнаними, отримати потрібну професію, та стати в ній професіоналами, брати участь в благодійних заходах та не залишатися осторонь.

В нашій країні є багато можливостей для розвитку – вигідне географічне положення, корисні копалини, родюча земля, розумні люди. У нас є все те, чого не мають інші держави, країни, у нас є все для того щоб стати одними з кращих.

Наша країна зараз відома війною, бідністю, економічною та політичною нестабільністю, але держава починається з самих нас, ми можемо змінити все, щоб наша країна славилась миром, багатством, стабільністю.

Україна перебуває в стані розвитку, але розвиток – це шлях уперед, вгору, і кожен з нас є творцем майбутнього нашої держави і що Україну чекає завтра, залежить тільки від нас.

КАРМАЗІНОВСЬКА Дар'я Валеріївна,
студентка 2 курсу,
факультету інформаційних технологій,
НУБіП України,
Науковий керівник -
МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна,
кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)

УКРАЇНСЬКІ ЛЕГЕНДИ І МІФИ ВЧОРА ТА ЇХ МАЙБУТНЄ

Кожна країна, народ й національність мають свої традиції та неповторність. Звичайно можливо знайти спільні риси, але кожний народ та його частинка, свідомо людина скаже, що це надбання мого народу, а не іншого. Свідомо знаходячи риси, які притаманні тільки йому. Й неважливо, що це поведінка людини, музика, творчість, одяг.

До цієї індивідуальності також відносяться міфи та легенди. Тому ми поговоримо саме про українські легенди і міфи. Їх минуле та майбутнє.

Але перед тим, як перейти до головного, нагадаємо, що таке міф, а що таке легенда?

Міф або міт (від грец., що у перекладі з грецької означає оповідь, розповідь, казка) — оповідь, що розповідає походження певних речей або явищ, через емоційні образи. Міф є основою різних релігійних систем, фольклорних традицій, художньої творчості. Міфи можуть складати певну систему, що утворює міфологію того чи іншого народу, яка лежить в основі характерного для нього світогляду.

Легенда (лат. те, що слід прочитати) — жанр літератури і фольклору. Тобто фантастична оповідь міфологічного чи історико-героїчного змісту з обов'язковою спрямованістю на вірогідність зображуваних подій та специфікою побудови сюжету на основі композиційних прийомів (метаморфози, антропоморфізації предметів, явищ природи тощо).

Україна дуже багата на фольклор, легенди, міфи, які часто розповідалися лише з вуст в уста. Багато з них передавалися, передаються, і тому маємо впевненість, що вони будуть передаватися і надалі. Навіть в наш техногенний час. З часів появи нас, як українського народу записувалися та запам'ятовувалися традиції, легенди, міфи. Бо це все є частиною нас, в якій описується наше минуле, як і чим люди жили, дивні події та помилки. Про те, що нас зацікавить сьогодні, та які висновки ми зробимо для себе в майбутньому.

Ця тема завжди буде актуальна, бо є джерелом натхнення режисерів (Сергій Параджанов), письменників (Михайло Коцюбинський), поетів (Леся Українка) та багато інших людей з різним відтворенням своїх вражень. Для інших це є відпочинок, добрі спогади про дитинство та надія й реальність, щоб передати знання своїм дітям.

Міфи й легенди є неоціненним скарбом, на яких зростає молоде покоління. Бо хто не чув оповідь про русалок, Дідуха, мавки, кикимор, чортів? Хто не шукав чарівну Папороть в ніч на Івана Купала?

Хто не читав такі легенди, як: Зачарований льох, Батькова порада, Батьків завіт, Чому кує зозуля, У сиву давнину, Кам'яна голова, І у золота сльози ллються, Перекотиполе — свідок, Чому в морі вода солоня, Чума, Перекази старих людей про чарівну квітку, Хліб і золото та багато-багато інших, все не можливо і перерахувати.

Хочу сказати, що ці скарби завжди будуть актуальною частиною нашого життя, як надбання минулого, так і елементом нашого розвитку

сьогодні. Те, що буде передаватися в майбутньому й поповнюватися новими самоцвітами нашу національну скарбницю.

МІНАКОВА Елізавета,
студент 2 курсу,
факультету інформаційних технологій,
НУБіП України
Науковий керівник -
МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна,
кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)

СКЛАДНІ ЧАСИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Сьогодні ми все частіше замислюємося про наше минуле, про минуле нашої України. У зв'язку з сьогоднішніми подіями на території України. Ми хочемо знайти відповіді на турбуючі нас питання. На мою думку, ми повинні вчитися любити Україну, як наші пращури, бо наша історія має славетне і героїчне минуле. По усьому світу поширилася слава стародавніх українських козаків. Ми можемо пишатися нашим минулим. Але не можливо жити тільки історією, треба подумати і про нашу сучасність. На що схоже наше сучасне життя? На життя нації, яка наче з'явилась невідомо звідки і невідомо куди подінеться, яка має дуже мало і матиме ще менше.

Яку ми мали культуру! Такі цікаві обряди та звичаї, які, як ніщо інше, вирізняли нашу країну серед других європейських держав, адже вони були притаманні лише Україні. Зараз мало хто це пам'ятає або просто не хоче це пам'ятати. Земля в нашій державі незвичайно родюча. Багато хто заздрить такому багатству України. В часи Великої Вітчизняної війни фашистські окупанти ешелонами вивозили наші чорноземи до Німеччини. А в наш час не цінуються щедроти нашої землі, не підтримується належний порядок та чистота на території країни. Не вміємо ми користуватися тим добром, яке нам подарували наші предки.

А як ми чинимо зі своєю рідною мовою? Це взагалі не має назви. Не дивлячись на те, що українська мова за своєю мелодійністю займає друге місце у світі, поступаючись лише італійській, багато хто з наших співвітчизників не розмовляє українською, соромиться своєї рідної мови, воліючи російську мову.

Україна переживає зараз непростий час. Економіка знаходиться в стані реформування, киплять політичні пристрасті. Але крізь усю цю колотнечу поступово прозирають контури майбутньої України – європейської держави, у якій мешкають свідомі громадяни.

Говорячи про сьогоднішню нашу державу, хотілося б зупинитися на досить новому для українців явищі – вільному волевиявленні під час виборів. Ми вже двічі вибирали Президента України, тричі – депутатів Верховної Ради, представників місцевих органів влади. Кожен має право вибрати з претендентів того, кого забажає. На жаль, ми ще не навчилися повною мірою контролювати подальшу роботу народних обранців. Сьогоднішній день вимагає від нас не сліпої віри галасливим "вождям", а критичного ставлення до політичних діячів, а також уміння йти на розумний компроміс.

Мало що гарного можна сказати і про патріотизм. Складається таке враження, що наш народ живе окремо від країни, яка нас породила. Хто знає, можливо, це відбувається через кризу, яка в свою чергу виникла через недбале попереднє керування країною. І нічого нам не залишається, як чекати та сподіватися на людину, яка прийде до влади і наведе порядок у нашій державі, або доведеться самотужки, зібравшись разом, відроджувати свою культуру, економіку та мову.

Якою буде наша рідна Україна – залежить від нас, від кожного з нас. Що маю на думці? Усе залежить від того, скільки добра ми бажаємо всім громадянам нашої Батьківщини і скільки зусиль готові докласти, щоб те всенародне благо стало дійсністю. Не милозвучні слова, а конкретні позитивні вчинки – це основа відповіді на поставлене запитання. Іншими словами: Україна буде такою, якою ми її зробимо.

Кожний громадянин повинен старатися якнайкраще виконувати свої завдання. При цьому слід пам'ятати, що кожний із нас також неповторний і має особливі таланти: те, що може зробити одна особа, не зробить за неї ніхто інший. Отже, якщо людина не виконає свого життєвого завдання, не зробить того, що тільки вона може зробити, то це завдання буде не виконаним. Цю думку прекрасно сформулював наш поет Іван Франко: "Кожний думай, що на тобі мільйонів стан стоїть, що за долю мільйонів мусиш дати ти одвіт".

ПЕДОРЕНКО Олександр,

*студент 3 курсу,
факультету інформаційних технологій,
НУБіП України
Науковий керівник -*

МАТВИЄНКО Ірина Сергіївна,

*кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

СТУДЕНТСТВО ТА СЬОГОДЕННЯ УКРАЇНИ

Україна за своє недовге існування мала багато революцій, але усвідомлення власної суверенності вона змогла відчутти лише після революції гідності. Вона розплатилась за нею кров'ю. Революцією гідності ми змогли показати людям, що вони не єдині з такою думкою, тому зараз багато мітингів на соціальні теми. Ми змінили відношення до прислів'я «Моя хата скраю нічого не знаю». Раніше поки біда не доторкнеться людини, вона нічого не робила, але часи йдуть і народ зрозумів, що владу вибирають вони самі, а якщо влада нічого не хоче робити, то її потрібно підштовхувати, а якщо ні то міняти.

На сьогоднішній день наша максимальна межа у взаємодії з Європейським Союзом це безвізовий режим на найближчі 10 років. Через те що Україна бідна, і тому що не відомо коли закінчиться Антитерористична операція іншими словами ВІЙНА на сході України і скільки потрібно буде коштів для відновлення території яка пошкоджена воєнними діями.

Влада намагалась зробити реформи в суді, поліції. Змінили назву Міліція на Поліція, але нічого не змінилось, можливо в великих містах і поприходили нові люди, які хочуть чесно контролювати безпеку свого міста но в малих містах і селах просто поміняли форму тим же ж людям. Так що, я скажу, що вони нічого не досягли цими реформами. СБУ це колишнє КДБ(КГБ), тому віри представникам цієї влади немає зовсім.

Всі хто представляє Україну в Верховній Раді це вихідці кримінального світу з 80х-90х років, не думаю що їм також можна довіряти.

А в майбутньому та і наданий час Україна потребує великих інвестицій. Все потрібно міняти, тому що половина заводів не відповідають тим самим Євростандартам, а які відповідають, вони не працюють на державу, а відправляють свої продукти на експорт.

Майбутнього в Україні не багато, так як велика кількість студентів виїжджають за кордон, тому що відкрити малий бізнес у нас не можливо, якщо в тебе немає зв'язків, бо його зразу задавлять перевітками. А диплом українських ВУЗів ціняться тільки на території України, поза нею вони сміття.

РАТУШНИЙ Дарій,
*студент 2 курсу,
факультету інформаційних технологій,
НУБіП України
Науковий керівник -
МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна,
кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

МАЙБУТНЄ НАШОЇ КРАЇНИ

Україна – сільсько-господарська держава Центрально-Східної Європи, що має буферне положення та лежить між Росією та Європою.

Історична доля країни надзвичайно тяжка. Український народ завжди випробовувався: триста років поневолення України Росією, доба Руїни – поділ України на ворогуючі між собою правобережну та лівобережну, Україна в складі СРСР, голодомор, пригнічення української мови та культури. Все це українцям довелося пережити та побороти. Перша та друга світові війни, бої яких проходили на теренах України теж завдали чи малих втрат для України, причина того що бої проходили на наших кордонах – буферне положення, яке водночас є перевагою (торгівля, транзит) і недоліком (збитки через війни, політичні причини (митний союз, європейський союз)).

Від моменту отримання незалежності Україна пережила дві революції: помаранчеву революцію та революцію гідності, і як показує історію що в нашій країні змінити лад революційно не вийде. В першу чергу кожен Українець повинен зрозуміти для себе чого він хоче, тоді він буде знати чого вимагати від влади. Також в країні пригнічується малий та середній бізнес не даючи людям створювати робочі місця для людей, апарати що повинні контролювати діяльність держ. служб погрузли в корупції, а очі на закон можна закрити через «кумівство». Державні апарати в країні не повинні підпорядковуватися одній людині, вони повинні бути розділені та незалежні один від одного для того щоб контролювати один одного (на прикладі Америки: ЦРУ та ФБР мають повноваження перевіряти один одного).

Україна на сьогодні має: втрачений Крим, війну на Донбасі, несвідомих громадян які не знають, що вони хочуть для себе і не знають, що конкретно вимагати від влади, непрофесіоналів у керма, корумповані органи державного апарату, масову міграцію українців у країни Європи та Америки.

Майбутнє нашої країни складно передбачити, тому що не для Росії не для Америки не потрібен сильний конкурент, а Україна саме та країна, що може буди багатою та високорозвиненою через своє буферне положення, через ідеальний клімат та родючу землю, через інтелектуальну спадщину (чи мало українців зробили революційні винаходи), але в країні не підтримується винахідницька діяльність на рівні держави тому гелікоптер був відкритий українцем на теренах Америки.

Я не можу дати точної інструкції як допомогти цій країні бо проблем занадто багато як і в керуючій верстві, так і в звичайному громадянині, але окремі моменти можна виділити: для розвитку країни потрібно переглянути податковий кодекс, чим менше податків для малого та середнього бізнесу тим більше буде відкриватися робочих місць та збільшиться потік інвесторів в країну, корумповані апарати відлякують інвесторів, що як наслідок не дає розвиватися країні, потрібно зробити державні апарати незалежними один від одного та дати змогу контролювати діяльність один одного.

Душею я сподіваюся, що колись таки українцям вдасться налагодити порядок у своїй свідомості та як наслідок у своїй країні.

ФЕТИСОВА Ірина Юріївна,

*студентка ЗСТ курсу,
економічного факультету,
НУБіП України,*

Науковий керівник -

МАТВИЄНКО Ірина Сергіївна

*Кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м.Київ, Україна)*

ДВІ УКРАЇНИ: КРАЇНА СЬОГОДНІ І КРАЇНА, В ЯКІЙ Я ХОЧУ ЖИТИ

Цілком нормально бути хоча б трошки незадоволеним своєю країною. Зрештою, країна існує в принципі для того, щоб забезпечувати свого громадянина всім необхідним, робити його щасливим і таким, що цією країною по-справжньому пишається. На жаль, сьогодні цього про Україну сказати ніяк не можна. Наша батьківщина сьогодні стала зовсім не такою, якою би я хотів її бачити. В ній існує багато дуже різних людей, які дотримуються відмінних ідеологій, що призводить до великої кількості найрізноманітніших конфліктів. Аналіз тієї України, яка є сьогодні, необхідний для розуміння того, що потрібно зробити, щоб вона перетворилася в ту країну, в якій дійсно хотілося б жити.

По-перше, в нашій Україні слід більш терпимо ставитися один до одного. Регулярно ми стаємо свідками того, як українці принижують один одного, знущаються один над іншим, відмовляються один одного розуміти. Така злостивість і дратівливість по відношенню до своїх співвітчизників просто неприпустима. Вкрай важливо залишатися адекватною і розумною людиною, яка розуміє, що до свого співвітчизника потрібно ставитися так само, як і до брата, тобто бажати добра без будь-яких винятків. Потрібно розуміти, що ми всі дуже різні, у нас різні політичні погляди, різна мотивація щодо того чи іншого виду діяльності. Треба знаходити компроміс і тільки потім робити якісь дії собі та своїм близьким на благо. Відсутність терпимості до своїх співвітчизників, бажання нав'язати їм свою позицію не має ніякого сенсу, оскільки рівна тобі людина ніколи не поступиться тупій силі, таку людину можна виключно переконати. Але якщо навіть переконати не вдається, то країні потрібні кардинальні зміни.

Я б хотіла жити в такій країні, де кожна людина намагається увійти в чуже становище і не вимагати від оточуючих нічого такого, чого вона сама не може виконати. Жити треба за коштами, помірно, з розумом і з урахуванням всіх тих складних обставин, які існують в нашій країні. Якщо ти не можеш переконати свого співвітчизника, дай йому можливість робити те, що він вважає за потрібне, не заважай йому і не порушуй його природні права.

Моє бажання – це жити в країні, де мені добре і комфортно. Де я оточений однодумцями, де держава задовольняє всі мої запити, а мені загалом живеться дуже комфортно. Але добитися всього цього – надзвичайно складно. Для цього необхідно враховувати не тільки свої особисті інтереси, але і інтереси тих, хто тобі не подобається або кого ти не розумієш. Але сьогодні, на жаль, сучасне українське суспільство ще дуже далеко від цього.

ДЕМЕРКОВА Анастасія Андріївна,
*студентка 2 курсу,
факультету інформаційних технологій,
НУБіП України,
Науковий керівник -*
МАТВІЄНКО ІринаСергіївна,
*кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

СВІТОГЛЯД УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Перед тим, як розглядати безпосередньо світогляд українського народу, введемо поняття світогляду. Світогляд – це сукупність переконань, оцінок, поглядів та принципів, які визначають найзагальніше бачення та розуміння світу і місце особистості у ньому, а також її життєві позиції, програми поведінки та діяльності. Світогляд людини зумовлений особливостями суспільного буття та соціальними умовами. Отже, можна сказати, що світосприйняття світу людиною формується на основі її оточення та досвіду попередніх поколінь.

Світогляд українського народу почав формуватися ще з давніх часів. Він має три основні історичні етапи: демонологічний, міфологічний та християнський. Перший – притаманний найдавнішим часам, коли люди уподібнювали як природні явища, так і конкретні предмети оточуючого світу якостям живих істот, вбачаючи в них демонів. Другий шар набув розвитку під час появи владних суспільних структур. В його основі лежало обожнювання природних стихій, уособлених в образах богів. Міфологія як система уявлення про богів відтворює їх певну ієрархію. В цей період

розрізняють головних богів і богів другорядних. Християнська релігія абсолютизувала цю ієрархічність та намагалась, якщо не знищити стару світоглядну систему, то пристосувати її до своїх потреб.

В результаті такого зіткнення ідей виникає так званий релігійний дуалізм (двовір'я), який відчувається й нині. Поряд з нормами християнства стають язичницькі традиції та вірування давніх народів. І це є абсолютно природним явищем, бо в основі сучасних вірувань лежить могутній шар стародавніх демонологічних та міфологічних уявлень.

На жаль, ми часто недооцінюємо вплив вірувань на формування національного світогляду. Процес відродження нації може бути прискорений завдяки засвоєнню духовних багатств народу, накопичених поколіннями. І, навпаки, якщо нехтувати передачею етнокультурної інформації між поколіннями, то це буде призводити до збіднення етносу та до кризи суспільства.

Таким чином, коли ми аналізуємо наш сучасний погляд на світ, виникає питання: як далеко в минуле сягають джерела нашого світовідчуття? Коли з'явилися першооснови нашого світогляду, в яких умовах вони розвивалися і що з них дійшло до наших днів? Якщо зазирнути у князівську епоху, то ми побачимо, що її можна поділити на три періоди: перший, коли наші предки жили у своєму середовищі і майже не перетиналися з сусідніми народами; другий, коли вони опинилися під впливом життя різних народів; і третій, коли вони витворили свою певну культуру.

Але, не зважаючи на це, питання формування українського світогляду досі залишається відкритим. Адже Україна – це держава, що розвивається, і всі події, які трапляються протягом років її незалежності, доводять той факт, що світогляд українців змінюється. Фонд «Демократичні ініціативи» і Київський інститут міжнародної соціології провели дослідження, які доводять, що за 25 років незалежності світогляд українців змінився в кращу сторону, а отже і змінюється надалі. Зростає кількість людей, які розуміють, що «здоровий націоналізм», віра у можливості держави та гуманність є необхідними для формування світогляду по-справжньому незалежної, демократичної, європейської держави, яка зберігає свої вірування та традиції.

Отже, щоб Україна була успішною державою, український народ повинен спиратися на власний досвід та століттями сформований український світогляд. Не піддаватися впливу інших вірувань, не намагатися відповідати нормам, які були нав'язані нам протягом років з боку інших держав. Відстоювати власні права і традиції, спираючись на досвід минулих поколінь, на багатовікову історію нашої держави. Тільки так ми зможемо зберегти та вдосконалити нашу державу. А головне пам'ятати, що зміни починаються з кожного з нас!

ІЩУК ЮліяОлегівна,
студентка 2 курсу,
факультету інформаційних технологій,

*НУБіП України,
Науковий керівник -
МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна,
кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ІДЕЇ ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ХАРАКТЕРУ

Досить багато чого змінилось в Україні за цей період: література, музика, якість речей, певні технології, традиції, менталітет. Навіть ставлення до певних речей колосально змінилося.

Якщо порівняти людей, яким наприклад зараз 60-70 років і наприклад 18 років, то ті які старші, вони не можуть зрозуміти менталітет молодших, бо все змінюється занадто швидко. Ми дуже часто чуємо знайомі вже фразу: «А в нас час такого не було» або «А в наш час було по-іншому».

Тільки через деякий час, ти починаєш розуміти сенс всіх цих фраз. Досить влучним фразеологізмом автор якого є Джордж Оруелл «Кожне покоління вважає себе розумнішим, ніж попереднє, і мудрішим, ніж подальше», де він точно показує розбіжності між поколіннями.

Розвиток української літератури мав надзвичайно складний та самобутній шлях. Читаючи, наприклад, поезію Шевченка, Франка або Лесі Українки можна не зрозуміти, що автор хотів донести цими словами.

Про що ж раніше йшлося в українській літературі? Досить часто порушувались проблеми: стосунків між батьками й дітьми, вміння відстоювати свою думку, ставлення влади до народу, боротьба добра і зла, значення народної моралі.

У сучасній літературі людям більше до вподоби детективи, романи, фентезі. В результаті більшої свободи, відкритості українського суспільства до чужоземних впливів та значно ширших контактів з літературами інших країн сучасна українська література здебільшого відрізняється, використанням нових стилістичних прийомів різноманітністю та змішанням жанрів, але й своєю епітажністю, а також осмисленням соціальних проблем.

З літературою також змінювався і менталітет людини. Це також видно в українській літературі. Більшість дослідників вважають що до українського національного характеру відносяться: індивідуалізм, гуманність, демократизм, волелюбність, толерантність та миролюбність, милосердність, щирість та душевність, хазяйновитість, оптимізм, честолюбство, інтровертизм, тощо. У той же час серед найтипівіших рис відзначають

нестабільність і суперечливість вдачі, брак колективної волі, національної солідарності та згоди.

Зовсім інакше сприймає світ українець. Аналіз історичних, культурних та етнічних особливостей розвитку українців дозволяє стверджувати, що українцям притаманне гармонійне, «земне» ставлення до навколишнього світу. Взаємодія з природою, що завжди була щедрою до українців, породжує оптимістичний психологічний настрій, а специфіка землеробства породжує індивідуалізм як одну з найтипівіших рис українського характеру.

На сучасному етапі розвитку нашого суспільства менталітет продовжує відігравати свою важливу роль, як „вмонтованого в соціум” регулятора економічних, політичних та культурних подій.

Отже, змінюється і буде змінюватись. Час не стоїть на місці. Нове покоління, нові звичаї. Будемо сподіватись, що всі зміни будуть лише в кращий бік, але розуміння між новим і старим поколінням не буде ніколи.

«Молодь прониклива і невідкупна. Вона утворює єдиний фронт проти дорослих. Вона не знає сентиментальності; до неї можна наблизитися, але влитися в її ряди не можна», автор Еріх Ремарк

ЗІБЦЕВА Ірина Сергіївна,

студентка 2 курсу

факультету інформаційних технологій,

НУБіП України,

Науковий керівник -

МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна,

кандидат філософських наук, доцент,

Національний університет біоресурсів

і природокористування України

(м. Київ, Україна)

ПОЛІТИЧНІ ПОМИЛКИ: ЧОМУ УКРАЇНСЬКІ ПОЛІТИКИ НЕ ВЧАТЬСЯ НА ДОСВІДІ СВОЇХ ПОПЕРЕДНИКІВ

«Українську історію без брому читати неможливо». Саме так писав український письменник та політик Володимир Винниченко. І надто важко сперечатися з ним, адже здавна казали, що історія – то є мати, що дає найвірнішу пораду. Судячи з минулих подій, завжди можна виконати певні дії, кроки та передбачити можливі наслідки у майбутньому. На помилках вчать. Та лише не українські політики. На жаль, переглядаючи історію України, починаючи від часів Київської Русі, козацтва, потім УНР та закінчуючи теперішнім часом, напрошується песимістична думка про те, що й завтра, післязавтра і через сто років ми будемо страждати від одного й того ж самого. Від невміння людей керувати державою, відсутністю відданості своїй Батьківщині, від одного єдиного бажання загарбати якомога більше у

власну кишеню. Ця проблема була актуальною у десятому столітті та й залишається такою і тепер. Адже наслідки байдужого та безвідповідального ставлення політичних діячів бувають не просто негативними, а навіть жахливими та катастрофічними. Не раз і не два бачила Україна марні смерті своїх громадян через безглузді дії керівництва, не раз і не два вони ж призводили і до найстрашнішого – до втрати державності.

Заглибимось в історію України та проаналізуємо кожен етап формування нашої держави. Починаючи з далекого десятого століття, поглянемо на Київську Русь, територія якої включала сучасні кордони України і що була наймогутнішою державою того часу. Найвеличнішою та найрозвиненішою. Та з плином років, колись Велика держава розпалася на дрібніші шматки, що стали легкою здобиччю для супротивника. Недарма Ярослав Мудрий заповідав синам своїм триматися разом та жити у злагоді. А в результаті ми бачимо, як починаються криваві міжусобиці, як кожен з братів намагається загарбати собі шматок землі побільше. І жоден з них не веде ніяких рішучих бойових дій, щоб захистити й без того розроблену Русь від половців. Хіба не це стало причиною кінцевого занепаду? Хіба не політичні війни всередині держави послабили її, зробили управління нею важчим, а її саму – мішенню для ворогів? Саме це і було проблемою. Жоден з князів не піклувався належним чином про безпеку, та й долю в цілому, всієї Русі. Всіх їх цікавила безпека їхньої влади та розширення її меж.

Крокуючи далі сторінками історії, натикаємося на добу Козацтва. 1668 рік. Здавалося б, все чудово, Україна нарешті визволена від одвічного загарбника – Московської імперії, Лівобережжя та Правобережжя отримали довгоочікувану єдність, свободу, дякуючи старанням Дорошенка. Та хіба ж могло все бути так добре, як тоді здавалося? Відповідь маємо доволі однозначну. Ні. Чи міг хтось подумати, що біда прийде зі сторони людини, що завжди бажала лише добра Україні? Чи міг хтось подумати, що Іван Сірко піде на Крим, єдиною ризикою перекреслюючи союз Дорошенка із турками? Своім вчинком кошовий позбавив Гетьмана такої необхідної в той важкий час підтримки. Лівобережжя було втрачене. А мрія об'єднати українські землі, що була вже так близько, що, здавалося, можна торкнутися неї, знову розтанула у невмілих діях політиків. Та й на цьому не закінчилися злидні Козацької доби. Зрада завжди була і є однією з найболючіших проблем України. Історія розказує про зраду полковника Носа, що передувала падінню Батурина, Полтави та й, власне, знищенню самостійності держави. Навряд чи так вчинив би справжній патріот. Це вчинок людини, що піклується лише про власну вигоду. І забігаючи вперед, можна побачити, що це далеко не поодинокий випадок.

Що ж далі? А далі ми маємо просто неперевершену пару необміркованих вчинків у період УНР. Декілька разів Володимир Винниченко наступав на одні й ті самі граблі, та лиш не вчився нічому. «Україна не буде ні з ким воювати». Саме так він заявив, приймаючи рішення розпустити армію. Можливо Україна й не збиралася, та хіба він

говорив й за наших сусідів, що безупинно поглядали на плодovitі українські землі? Чи не знав, що саме армія – то є гарантія незалежності країни? Однак історію не перепишеш. Єдине, що можна зробити – проаналізувати помилки, навчитися на лихому досвіді. Та вдруге Винниченко оступився у військовому питанні. Саме тоді, коли Україна була на порозі розгрому від рук Червоної армії, він відмовляється від допомоги чехословацького корпусу. Це б певної мірою вирішило проблему та допомогло б уникнути сотень жертв. Сотень смертей студентів під тими самими Крутами.

Тепер час повертатися до сучасної України та проводити сумні аналогії. Знову в українців був шанс створити незалежну державу, чого нація прагне вже не перше століття. І знову перешкодою стали українські лідери. Знову ми наступили на ті самі «історичні граблі». Першою аварією стала зрада Олександра Мороза. Можливо, якби не його неочікуваний перехід до партії Регіонів, сьогодні виглядало б інакше. Адже через це надія українців того часу, Помаранчева коаліція, впала. До влади прийшли Регіонали, повернувши курс країни на небезпечний шлях. Досі ходять плітки, що тоді за спинами переможців стояла російська влада. Остання трагічна сторінка української історії розгорнулася в 2013 році. Революція Гідності. Тисячі українців, від молодих до старих, вийшли, щоб захищати своє право на нормальне майбутнє. Вийшли захищати себе і своїх дітей від підкупної влади, що знову діяла лише в своїх інтересах. Хіба не нагадає загибель сотні студентів на Майдані Незалежності ситуацію під Крутами 1918 року? Хіба Революція Гідності не схожа на події 2004 року? Зрада Януковича виглядає такою ідентичною до зради полковника Носа. Безглузда війна із Росією 2014-2018 років нагадає історію 16-19 століть...

То постає логічне питання. Як довго ще буде тривати ця часова петля? Як довго українські політики будуть повторювати ідентичні помилки, закриваючи очі на минуле? Вони помилялися вчора, помиляються сьогодні. Та не має жодного натяку на те, що це припиниться завтра. Рішення повинне бути радикальним. Україні потрібні молоді розуми, молоді політики, чії голови не забиті думками про власну вигоду та збагачення за рахунок країни. Ми повинні разом творити майбутнє, прораховуючи кроки з оглядом на минуле. Лише так можна вирватися з полону «граблів» та побудувати Україну, у якої є завтра.

ЛІТЕРАТУРА:

1. <https://goo.gl/Hss8FR>
2. <https://www.pravda.com.ua/articles/2006/07/12/3128398/>

СИДОРЧУК Ігор Віталійович,
студентка 2 курсу,
факультету інформаційних технологій,
НУБіП України,
Науковий керівник -
МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна,

*кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ЗНАЧЕННЯ МОВИ: МОВА ТА РОЗУМ

Що таке мова? Навіщо вона потрібна? Питання здаються легкими але все ж таки відповідь буде не одна, кожен знайде свою, унікальну. Проте можна виділити три основні призначення мови: спілкування, пізнання та культурний спадок.

Мова, як засіб спілкування це можливість комунікації з іншими людьми, який без мови навіть неможливо уявити і нажаль для спілкування не використовується одна мова, як в легенді про Вавилонську вежу, існує близько семи тисяч різних мов і знання однієї не дає можливості безмежного спілкування. Мова, як засіб пізнання це можливість отримання та передачі нової інформації. Однією з найбільших сил мови є письмо, ми можемо отримати досвід віків і в прямому сенсі поспілкуватися з мерцями. Це буде зв'язок в один кінець, ми будемо тільки слухачами, проте і це вже велика сила. За допомогою мови думка кожного може жити вічно, навіть після смерті.

Мова, як засіб збереження культурного спадку, це можливість передачі традицій свого народу для наступних поколінь. В цьому випадку мова постає індикатором унікальності народу, пройдених ним часів. І тому багато людей захищають свою рідну мову, бо з її втратою, вони можуть втратити і самих себе.

Проте не для кожного з людей ці три основні призначення мови відіграють по важливості однакову роль. І в цьому випадку виникає конфлікт інтересів. Для тих кому більш важливе спілкування та пізнання, постає питання про вибір іншої мови де можливість отримання цих потреб є більшою, і мова, як засіб збереження культурного спадку, може відійти на задній план, що призводить до конфлікту зі стороною для якої найважливішим є культурний спадок. Це питання є актуальним в наші часи і вирішення цього конфлікту є доволі складним.

Міркуючи про перспективні мови сьогодення не можна однозначно сказати яка з них є досконалішою. Можливо немає такої мови? Можливо її ще потрібно створити? Стверджувати що хоча б одна з людських мов є більш розвиненою аж ніяк не можна, спілкуючись чи отримуючи нову інформацію, ми не отримаємо її в тому вигляді як вона знаходиться у іншій людини, у кожного своя інтерпретація отриманої інформації, своє представлення речей засноване на життєвому досвіді, своя парадигма. Наприклад якщо сказати будь яке слово, наприклад «кіт», кожна людина представить свого «кота», у когось він буде чорний, у когось білий, не існує в світі тільки одного «кота»,

якого можна тільки уявити, їх безліч. Тому не так то легко бути вчителем, тому що даючи інформацію всі її сприймають по своєму, бачать своїх «котів». І якщо учень не може щось зрозуміти, це зовсім не означає що учень дурень, чи вчитель поганий, просто їхні парадигми дуже відрізняються і потрібно знайти компроміс, щоб перед очима предстала більш подібна одна до одної картина.

Насправді не існує якихось розумних і дурних людей, у всіх просто різний життєвий досвід і якщо б одна людина пережила досвід іншої в точності до дрібниць, вони б стали просто ідентичні. Не існує ніяких геніїв, це просто люди з великим життєвим досвідом. Кожну людину можна навчити будь-чому, для цього потрібен унікальний підхід зважаючи на конкретні фактори які вплинули на людину. Так це важко, ніхто і не казав що це легко, проте зародки нової мови вже існують, наприклад креслення будинку, інженер з України зрозуміє креслення інженера з Лондона, хоч вони і спілкуються іншими мовами. Так що можна зробити висновок, що наші мови застаріли і є потреба в створенні нової універсальної і для збереження культурного спадку не потрібно забувати свою рідну мову. В Україні деяких людей дуже турбує чому багато людей відносяться погано до своєї рідної мови, але насправді вони відносяться так до всіх мов, тому що жодна з них не є універсальною, тільки якщо існують у людини якісь патріотичні погляди вона любить свою мову, і не за щось конкретне, що вона солов'їна, чи щось на зразок цього, а просто так. Люди весь час хочуть щось ділити, це мій народ, а це не мій народ, це моя країна, а це не моя країна... Але потреби в цьому немає, навпаки потрібно об'єднуватись, робити вся можливе щоб зв'язки стали щільніші і почати нарешті жити як одне ціле, Земля ж в нас одна. Найближче по цьому питанню наблизився Жак Фреско з проектом «Венера», який міг би змінити світ, але світ до цих змін ще не готовий.

КУЗНЕЦОВ Віталій Валерійович,

*студент 2 курсу,
факультету інформаційних технологій,*

НУБіП України,

Науковий керівник -

МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна,

кандидат філософських наук, доцент,

Національний університет біоресурсів і

природокористування України

(м. Київ, Україна)

ПЕРСПЕКТИВНІ ГАЛУЗІ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Сьогодні у нашій голові виникає багато запитань: які ми – хороші чи погані, що ми зможемо у професії, чи матимемо якісь важелі впливу у суспільстві та чи будемо корисні для своєї країни. Все це – майбутнє.

Наразі ми навчаємось, здобуваємо навички своєї майбутньої професії, вчимося бути практичними, комунікабельними, справжніми професіоналами для того, щоб бачити себе потрібними у своїй країні.

Стаючи професіоналами для своєї України – це перспектива у майбутньому бачити свою Батьківщину конкурентоздатною у світовій спільноті, оскільки наша спеціальність, інформаційні технології – це одна із перспективних на сьогодні галузей в економічному розвитку інновацій України.

ІТ-галузь – це одна із галузей, що змінить Україну, а це – новітні технології у галузі літакобудування, де на першому місці є безпека авіаперевезень, машинобудування – де важливими є безпека, надійність і комфорт, а також інші галузі, що вимагають ІТ-втручання. Україна хоче і буде конкурувати з провідними державами світу.

Крім того, перспективною галуззю, що змінить Україну, є також суднобудування, адже морський флот на кожному етапі розвитку країни відігравав важливу роль в економічній та політичній складових держави – бо Україна є також морською державою.

Ще однією перспективною галуззю в Україні є рибне господарство – галузь народного господарства, до якої належить добування, переробка, відтворення ізбільшення запасів риби та інших водних організмів у природних і штучних водоймах та яка відіграє значну роль у забезпеченні населення продовольством, а галузей національної економіки – сировиною, а також у відтворенні природних ресурсів та підвищенні зайнятості населення.

Рибне господарство має суттєве значення в організації раціонального харчування населення, оскільки рибні продукти є одним із джерел білків і жирів тваринного походження. Річна норма споживання рибних продуктів, розроблена Інститутом харчування Академії медичних наук України, становить 20 кг на душу населення, з них 5-6 кг риби прісноводних водойм.

Сьогодні рибне господарство України далеке від досконалості. В Україні немає океанів, немає фізичної можливості виловлювати океанічні види риб, немає фермерських господарств, здатних виростити лосося або креветку, та задовольнити внутрішній попит. Наслідком чого на сьогодні та протягом останніх років у загальному фонді споживання риби та рибних продуктів частка імпорту становить 75-85 відсотків.

Однією з головних проблем рибної галузі та ринку рибної продукції на сьогодні є значна перевага імпортованої продукції, іншою не менш важливою проблемою є високий рівень браконьєрства на річках, водоймах, а також у морській акваторії України.

Високий відсоток залежності рибного ринку від імпортованої продукції диктує свої умови і ціни. Будь-яке підвищення курсу іноземної валюти

автоматично спричиняє зростання відпускних цін на таку продукцію та, відповідно, робить її недоступною для більшості споживачів.

Отже, можна зробити висновки, що рибне господарство без впровадження нових технологій вирощування риби, без залучення інвестицій до цієї галузі, може позбавити українців такого цінного та важливого для організму продукту, як риба, адже доходи, які отримує в Україні більшість населення, не можуть дозволити українцям споживати дорогі різновиди риб, а за офіційною статистикою, промисловий вилов риби в Україні становить близько 80 тис. тонн на рік, а це близько 2 кг (рік) на одну людину.

ОСИПЕНКО Богдана,

студентка 2 курсу,

факультету інформаційних технологій,

НУБіП України,

Науковий керівник -

МАТВІЄНКО ІринаСергіївна,

кандидат філософських наук, доцент,

Національний університет біоресурсів і

природокористування України

(м. Київ, Україна)

РЕЛІГІЯ ІСЛАМУ В СВІТІ І ЙОГО СТАВЛЕННЯ ДО ХРИСТІЯНСТВА

Іслам одна з наймолодших релігій нашого світу, але на даний час релігія поступово набирає популярності в нашому світі. Назва Іслам перекладається як «Покірність Богу». Засновником даної релігії є пророк Моххамед, саме Він написав святу книгу мусульман «Коран».

У мусульман релігія спирається на п'ять стовпів:

- 1) Сповідання єдинобожжя і пророчої місії Моххамеда;
- 2) Щоденна п'ятиразова молитва (Намаз) - можна виділити, те що не залежно від місця де знаходиться мусульманин під час Намазу віруючий опускається на землю повернувшись в сторону знаходження Мекки на молитовний килимок.
- 3) Дотримання великого посту в місяць Рамадан. Рамадан – це головний піст будь якого мусульманина, головною особливістю Уразу є те, що віруючий утримується від їжі, води та інтимних зв'язків від світанку до заходу;
- 4) Добровільна очисна милостиня;
- 5) Паломництво до Мекки (хоча б раз в житті). Хадж відбувається в декілька етапів, або о іншому «Шлях паломників».

Шлях паломників розпочинається з того що віруючі сім разів обходять головне святилище ісламу «Кааба» у центрі священної мечеті у Мецці. Потім

вони йдуть до долини Міна в Саудівській Аравії, де моляться та читають Коран. Після цього мусульмани прямують до гори Арафат, щоб помолитися з опівдня до сутінків на місці останньої проповіді Пророка Моххамеда. Потім вони прямують до долини Муздаліфа, де збирають каміння. Зібране каміння мусульмани потім кидають наступного дня у три стіни, що називають джамарат. Потім вони повертаються до святилища «Кааби» та знову обходять його сім разів.

Головним обрядом для майбутніх пар є Ніках. Обряд полягає в тому, що служитель Ісламу вінчає пару читаючи четверту суру Корану, в якій викладено головні положення ісламу про місце, права та обов'язки жінки в сім'ї та суспільстві.

Однією з диких особливостей релігії Ісламу є те, що їхня релігія дозволяє мати декілька жінок, але з однією умовою: чоловік повинен кожному зі своїх жінок утримувати в однакових умовах життя і їм заборонено виділяти одну з жінок над іншою.

Послухавши деякі частини Корану можна зрозуміти, що мусульмани не мають нічого проти інших релігій. Це можна підтвердити такими рядками з Корану : «Якби Аллах захотів, Він зробив би вас однією общиною [віруючих]. Але Він хотів випробувати вас тим, що дав вам. Тому змагайтеся один з одним у добрих справах. До Аллаха ви всі повернетесь, і Він розсудить вас в тому, про що ви сперечалися між собою» (5:49), "Воістину, ті, які увірували, і ті, що навернулися в іудейство, і християни, і сабії, які увірували в Бога та в останній день творили блага, – їм їхня нагорода у Господа їхнього, немає над ними страху, і не будуть вони сумні» (2:59). Отже, мусульмани визнають, що люди інших релігій можуть бути врятованими і не підлягають обов'язковому наверненню.

ТКАЧЕНКО Володимир,

*студент 1 курсу,
факультету інформаційних технологій,
НУБіП України,
Науковий керівник -*

МАТВИЄНКО ІринаСергіївна,

*кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ПРИЙНЯТТЯ «ІЛЮЗОРНОЇ» РЕАЛЬНОСТІ

Тяжко не погодитися із Зигмундом Фрейдом, який хотів донести до людських мас те, що *«ілюзії приваблюють нас тим, що позбавляють від болю, а в якості заміни приносять задоволення. За це ми повинні без нарікань*

приймати, коли, вступаючи в суперечність з частиною реальності, ілюзії розбиваються вщент». Питання лише в тому, чи йде тут річ про прийняття власних норм, які залежать від певного індивіда, чи ж ці норми нав'язуються кимось? Для чого людина створює власну утопію?

Починаючи з самого дитинства на людину впливає безліч факторів, які в майбутньому і починають створювати її світогляд. Виходячи з того, як вона сприймає реальність, і починає зароджуватись чи видозмінюватись її погляд на світ. Звичайно добре коли все іде так, як задумано і ти просто з легкістю плывеш за течією свого життя, але не завжди все виходить так як би цього хотілося і шлях якому ти будеш слідувати може виявитися зовсім не зі спокійною течією. Інколи коли у людей щось не виходить та з'являються певні труднощі, вони поміщають себе у власну реальність так звану утопію, яка діє, як «криве дзеркало», спотворюючи реальний світ, та створює оманливий ефект того що все налагодилось, і це стосується не лише однієї людини, іноді такий ефект може охоплювати велику зону дії. Наприклад, коли в країні трапляється ситуація, яка негативно впливає на всіх її жителів та тягне за собою різні наслідки, тут може бути використано створення невеликої ілюзії, яка буде вселяти в більшість, ідею того, що вони є захищеними тим самим створюючи оманливу надію на те, що все буде добре та заганяючи населення в утопічну реальність. Будь-які такі дії мають на меті убезпечити людину від суворої реальності, або допомогти подолати певні труднощі в житті, але не завжди це є хорошою думкою, адже коли ти дивишся на світ так як бажаєш, на це потрібно витратити дуже багато зусиль, аби підживлювати цю ілюзорну реальність. І навіть коли все ідеально, найменший негативний фактор може порушити функціонування даної системи, що може призвести до невідворотних наслідків, які можуть навіть зламати людину, або в кращому випадку змусити прийняти реальність, та вже, не робити вигляд того що все є добре, а змусити до якихось дій, які будуть покращувати буденність.

В деякому контексті слово утопія, буквально означає «місце якого не існує» і в наш час, набуває великої популярності серед населення, яке хоче зберігати спокій, та віддалитися від проблем. Але нажаль це не є найкращим варіантом, і ніхто не скаже точно чи є він вірним, чи не вірним, адже у кожного своя точка зору, яка формується роками.

Так що ж потрібно нам, ідеалістична утопія, яка залишається лише в думках, або ж дії, які дозволять нам досягнути її тут, у реальному світі.

Навіть Кант описував це у своїй відомій роботі «До вічного миру» де він писав, що у людства є єдиний шанс на виживання і це є шлях миру, який допоможе створити ідеальне суспільство, а в іншому випадку на людство чекає погибель

ШИХНЕНКО Анастасія Олександрівна,
студентка 3 курсу,
економічного факультету,

*НУБіП України,
Науковий керівник -
МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна,
кандидат філософських наук,
доцент, Національний університет
біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

СОЦІУМ І СЬОГОДЕННЯ УКРАЇНИ

Життя не стоїть на місці, воно швидко змінюється, удосконалюється і несе за собою зміни у всі сфери життя. Зміни відбуваються у техніці, зростають здобутки в науці, звичайно ж розвивається політична, економічна та соціальна сфери, проте не завжди на користь людині.

Сучасна молодь активно і стрімко змінюється, тому актуальною проблемою саме в молодих людей є: скорочення чисельності молоді, погіршення стану здоров'я, моральне виховання і культура молоді, безробіття, і через ці проблеми виникає конфлікт поколінь та депресивний стан загалом. Сьогодні країна зіткнулась з головною проблемою де мають відразу вирішитися економічні, соціальні та соціально-психічні проблеми людей.

За роки незалежності України молодь нашої держави найчастіше знаходиться в тіні у будь-якій сфері, проблеми молоді досліджуються у трьох аспектах:

- віддача молоді суспільству;
- вклад суспільства в розвиток молоді;
- самореалізація і власні мотиви молодої людини для свого розвитку.

Кількість населення в 2017 році становить - 42,3 млн. постійних жителів, а тимчасово проживаючих – 42,5 млн., проте ці дані лише приблизні. Для визначення точної кількості населення рекомендується провести перепис. До категорії молодих людей належать – особи віком від 14 років до 35.

Тож перша проблема – скорочення чисельності молоді та старіння населення. Аналізуючи 226 країн світу за показником народжуваності, то рівень народжуваності в Україні займає 186-е місце це дуже низький показник для нашої країни, приблизно на 2000 жителів народжується 21 дитина.

Щодо проблеми стану здоров'я, то це дуже важливо, адже вже в 2010 році в Україні вже не було чистих поверхневих вод, а забруднене навколишнє середовище має велику кількість відходів, які не мають ефективної переробки, від цього страждає ґрунт. Також, варто зазначити, що певний відбиток на здоров'я всіх жителів зробила аварія на ЧАЕС, яка досі має відлуння і переноситься з покоління в покоління. Також є тенденція розвитку захворюваності на ВІЛ-інфекцію, поширення СНІДу, туберкульозу, наркоманії, алкоголізму, тютюнопаління.

Моральне виховання і культура молоді також важливий чинник у саморозвитку людини як особистості, проте сьогодні більшість молодих людей не має життєвих перспектив і стають на лінію кримінального світу звідки дороги назад не існує. Зрозуміло, якщо знизився рівень життя то є певний відбиток на культурному житті людини.

Третя проблема – безробіття. Статистичні дані свідчать, що серед безробітних значний відсоток молоді. В житті багатьох молодих людей отримало широке поширення "почуття тривоги стати безробітним.

За I півріччя 2017 року чисельність зайнятого населення у віці 15-70 років становила 16,1 млн. осіб, з них 5,0 млн. - сільській місцевості та 11,1 млн. - міських поселеннях.

Серед зайнятого населення в сільській місцевості дві третини працювали за наймом, майже третина самозайняті, та 1,1 % - це роботодавці та безкоштовно працюючі члени сім'ї. Станом на 1 листопада 2017 року статус безробітного мали 281,9 тис. осіб, зокрема 107,2 тис. осіб сільські мешканці та 174,7 тис. осіб мешканці міських поселень

Працевлаштування, саморозвиток і самореалізація – це за проведенням опитування є актуальними проблемами. Данні з інституту Горшеніна свідчать наступне, що серед проблем, які стосуються їх особисто, українські студенти виділяють:

- відсутність роботи і проблеми з працевлаштуванням (36%),
- матеріальну залежність від будь-кого (34,1%),
- відсутність вільного часу (28,4%).

Отже, аналізуючи першу проблему скорочення чисельності молоді та старіння населення, можна сказати наступне, що підвищення народжуваності – це один із чинників поліпшення демографічної ситуації. Тут досить довго можна говорити, що для цього треба зробити, але найголовніше це – зниження смертності та підвищення медичного обслуговування. Також підвищити соціальну захищеність людини в своїй країні, адже коли людина захищена, то вона готова створювати сім'ю, рости дітей і працювати на благо своєї країни.

Друге місце має проблема стану здоров'я, яка протягом останніх років має значне поширення серед молоді. Як зазначалось вище активно розвиваються тяжкі хвороби, які відкладають відбиток на життя людини, а кількість хворих на наркоманію зросла у 6-8 разів причому смертність збільшилась у 40 разів. Щодо дітей, то кожна третя дитина за статистичними даними народжується вже хворою.

Безробіття яке посідає третя місце серед проблем протягом життєвого шляху людини. Так, освіта сьогодення має низку проблем: зниження потреби у деяких спеціалістах та проблемою доступності освіти.

Отже, вирішення цих проблем треба почати на державному рівні, а потім донести населенню та постійно тримати «руку на пульсі».

ЛИТВИНЕНКО Ірина Сергіївна,

*студентка 3 курсу,
економічного факультету,
НУБіПУ України
Науковий керівник -
МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна,
кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м.Київ, Україна)*

УКРАЇНСЬКИЙ МОВЛЕННЄВИЙ ЕТИКЕТ

Життя кожної людини підпорядковується – етикету загальноприйнятим нормам поведінки в суспільстві.

Кожен громадянин України незалежно від національності зобов'язаний знати й поважати державну мову, уміти спілкуватися нею, дотримуючись культури мовлення з її невід'ємним складником - мовленнєвим етикетом.

Український мовленнєвий етикет – це національний кодекс словесної добропристойності, правила ввічливості. Він сформувався історично в культурних верствах нашого народу й передається від покоління до покоління як еталон порядної мовленнєвої поведінки українця, людської гідності та честі, української шляхетності й патріотичного духу.

Український мовленнєвий етикет – це суто національне явище, бо належить рідній (материнській) мові та відображає національний характер українця, його ментальність – склад розуму, самобутній спосіб мислення та світосприймання. Він передбачає властиві українцям національно-специфічні правила мовленнєвої поведінки, утілені в системі стійких законів і виразів для прийнятих і запропонованих суспільством ситуацій чемного контакту зі співбесідником. До таких ситуацій належать: звертання до співрозмовника та привертання його уваги, вітання, знайомство, вдячність, пробачення, прощання тощо.

У кожній життєвій ситуації мають застосовуватися відповідні вислови. Це вітання типу: «Слава Ісусу Христу», «Христос народився» (на Різдво), «Христос воскрес» (на Великдень), «Доброго ранку», «Добрий день», «Добрий вечір», «Зі святом»; прощання: «До побачення», «Бувайте здорові», «До вечора», «До зустрічі», «До завтра», «Прощавайте», «На все добре»; вдячності: «Дякую», «Щиро вдячний».

Українське виховання застерігає дітей і молодь від уживання грубих, лайливих, образливих слів. Також варто зазначити, що негарно мовчати, коли треба говорити, і негарно говорити, коли треба мовчати.

Зміни в мовленнєвому етикеті відбуваються постійно. «Революція гідності» 2013 – 2014 рр. актуалізувала вітання «Слава Україні! – Героям слава!» – відоме гасло діячів ОУН. Ясна річ, цей глибоко патріотичний

вислів не обмежується суто етикетними завданнями, пробуджуючи в серцях українців високі почуття.

Український мовленнєвий етикет – то велика духовна сила, яка відстоює нас як націю. Ось чому різні поневолювачі України, прагнучи денаціоналізувати українців, намагалися спотворити наш мовленнєвий етикет і запровадити чужинський. Возвеличення російської мови та нищення української спричинили негативні наслідки. У свідомості деяких людей з'явилося хибне уявлення про вищість російської мови та нижчість української. Значна частина сільських юнаків і дівчат, опинившись у місті, переходять на російську мову, хоча добре її не володіє нею. Тому на мою думку, нехтування рідною мовою та спотворення чужої – це грубе порушення мовленнєвого етикету.

ГАВРИЛЮК Вікторія Ігорівна,
*студентка 2 курсу,
факультету інформаційних технологій,
НУБіП України,
Науковий керівник -*
МАТВИЄНКО Ірина Сергіївна,
*кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

МОВНА ПРОБЛЕМА В УКРАЇНІ

В Україні вже давно проголошено українську мову державною, а іншим мовам Конституція гарантує вільний розвиток. Але як не дивно, однією з актуальних проблем сьогодення є самемовна. Особливо гостро це питання в нашій країні постає на передодні виборів. Ми бачимо, наскільки успішно деякі політики заради власних амбіцій спекулюють питаннями статусу державної мови і мов національних меншин, хоча, власне, основний акцент стоїть саме на статусі російської мови.

Можна з впевненістю сказати, що українська мова за увесь період свого розвитку подолала безліч перешкод та заборон. Та завдяки наполегливій праці письменників, науковців, публіцистів, громадських діячів вдалося зберегти та поширити нашу рідну мову у різних сферах суспільного життя. Проте сучасна молодь по-різному ставляться до мови своїх предків: одні вважають українську мову проявом провінціалізму, інші – радіють, що мають змогу спілкуватися однією з найбагатших та найрозвиненіших мов світу.

Сьогодні, у такий не простий для України час, ми дотримуємося думки, що українська мова потрібна нам всім і варто далі продовжувати боротьбу за неї. А саме, поширювати українське слово у засобах масової інформації, кінематографі, соціальних мережах тощо. Але це не означає, що ми повинні

зневажливо чи ще якимось недоброзичливо ставитись до представників мовних меншин, адже ми будемо демократичну державу в якій кожен може вільно обирати мову, якою йому зручно спілкуватись.

Отже, щоб вирішити мовну проблему в нашій країні кожному українцю варто переглянути і, можливо, змінити своє ставлення до державної мови та мов національних меншин.

ГОМОЛЬ Олеся Василівна,

*студентка 2 курсу
факультету аграрного менеджменту,
НУБіП України
Науковий керівник -*

КРАВЧЕНКО Алла Григорівна
*кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів
і природокористування
(м.Київ, Україна)*

ОСНОВНІ СВІТОГЛЯДНІ ПОЗИЦІЇ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Ім'я українського філософа Григорія Сковороди, якого часто називають українським Сократом, займає дуже високий рейтинг серед імен знаменитих філософів. Його біографія засвідчила рідкісний приклад узгодження власної філософії з обраним ним способом життєвої поведінки, що заслуговує на повагу.

Шлях Григорія в філософію був довгим. З прожитих 72-х років він віддав філософській роботі майже 25 років свого життя. Тільки тоді він почав створювати свої філософські трактати, діалоги, притчі. А шлях майже в 50 років був тільки так званою підготовкою до цієї мандрівки в образі бродячого старця.

Які ж саме принципи розглядав Сковорода у своїх працях? Головним принципом, яку сповідував і прагнув втілити у житті Григорій була «сродна» праця. Будучи ще юнаком, майбутній філософ часто допомагав своїм батькам по господарству та отримував від цього справжнє задоволення. Він вважав, що кожна людина повинна працювати, бо ледарювання веде до духовної деградації особистості. Тільки праця може позбавити людину песимізму, сірості та нудьги. Але головне – ця праця повинна відповідати порухам людського серця і покликанню людини, повинна приносити їй задоволення. Я згодна з цим принципом, тому що праця не може бути корисною ні для того, хто працює, ні для того, хто користується результатами праці, якщо вона не приносить задоволення. Григорій міркував про щастя кожної людини окремо. А також він вважав, що коли кожен буде займатися своєю

«сродною» працею, суспільство стане кращим та щасливішим відповідно.[1, ст. 114]

Наступна і не менш важлива позиція Григорія Сковороди стосувалась коріння людини. В своїй притчі про пташок автор закликає не цуратись своїх батьків, свого коріння, адже людина народжується в тій сім'ї, де їй судилося з'явитись. Батьки виховують тебе так, як тобі призначено та передадуть ті знання, що тобі потрібні для життя. Ніхто інший не признає тебе, якщо ти відречешся від своїх батьків, тому що люди будуть відчувати твою внутрішню пустоту і неприкаяність.

Його вчення полягало в тому, що людина повинна знайти свій шлях у цьому житті, визначитись зі своїми цілями і способами досягнення мети. «Кто не любит хлопот, тот должен научиться просто и убожить». [1, ст. 75]

Філософ вважав, що все що створено в нашому матеріальному світі, вже давно створено образами у вищих світах. Першим і головним світом у Сковороди є весь Всесвіт - макрокосм. Макрокосм включає в себе все народжене в цьому великому світі, складеному з паралельних незліченних світів. У цьому світі немає ні початку, ні кінця - він вічний і безмежний.[1, ст. 141]

Другим з трьох світів є малий світ - мікрокосм - світ людини. Згідно з представленнями Сковороди, все, що здійснюється в світі - макрокосмі, знаходить своє завершення в людині - мікрокосмі. З позицій вчення Сковороди можливості пізнання світу людиною нічим не обмежені. Прагнення людини до пізнання ототожнюється з прагненням людини до Бога без посередників, бо Богом є сама природа, а людина - її витвір, - пізнаючи Бога - пізнає самого себе. У цьому значенні Сковорода заперечує агностицизм - вчення про непізнаваність світу. [2, ст. 223]

Третім - з існуючих трьох світів - є символічний світ, що ототожнюється Сковородою з Біблією. Біблії також приписується існування двох натур - зовнішньої і внутрішньої. Сковорода вважає, що представлені в Біблії легенди - це фантазія, обман, фальсифікація, небилиці, брехня, з одного боку, але в них закладене таємниче значення, корисне і повчальне знання - з іншого.

Саме у Святому Письмі слід шукати джерело особового мислення Сковороди. Від тридцятироків Сковорода не розлучається із Святим Письмом, тож його світогляд, можна вважати, сформований біблійною істиною.

Застосовуючи філософію трьох світів до людини, Сковорода робить висновок, що людина здійснює прекрасні вчинки і щаслива тільки тоді, коли вона погодить свою поведінку і образ життя зі своїми природними схильностями.

Існувала думка, що Григорій був атеїстом, адже у своїх творах засуджував священослужителів. Але Сковорода як філософ, щоміг «заглянути за межі очевидного», «прозирати» глибини людського серця, не осуджував чернецтво як сан, числужителів культу взагалі – він вважав, що такий сан, чи службу треба обирати лише за покликанням, за Божою волею

як сродність. Такі «сродні» люди щирісповняютьсвоїобов'язки, не дбаючи про винагороду, їхмислительвважавсправжніми людьми. Люди нещирі, якіприйшли у монастир, чи храм не за покликаннямсерця, а за принадами «тлінногосвіту», абоуникаютьтруднощівжиття, на думку Сковороди, лишеоскверняютьсвятімісця. Вони сприяютьрозповсюдженнюмарновірства й ворожнечі, щопризводитьнавіть до кровопролиття.

Не Бог, а людськеневігластво й марновірствопорізниливірних Церкви обрядами, різночитаннямБіблії, суперечками про істиннувіру. Читання й розумінняБібліїпотребуєвеликоїдуховноїпраці, аджетекстїїсповненітаємничихсимволічнихобразів, які не відразувідкриваються. Сковорода вважає, щонебажаннявникати у символікусвященних книг породжуєнепорозуміння й ворожнечу, ділитьхристиян на секти й різніобряди[2, ст. 25]

Сковорода закликає кожного бути насампередлюдиною, щоозначає бути милосердним і толерантнимстосовновіри, унікативорожнечі й злобноїгордості та «ядовитоїнасмішки». Головне – мати в серціБожізаповіді, умітипорозумітисяміж собою в християнськійлюбві й смиренності.[1, ст. 77]

Філософія Григорія Сковороди не має терміну давності і не стосується якогось певного періоду часу, філософія Сковороди – вічна і тверда і актуальна в різні часи і при різному соціальному строї.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Сковорода Григорій. Повнезібраннятворів: у 2 т. /Г. Сковорода. – К.: Дніпро, 1972. – 1 т.
2. Сковорода Григорій. Повнезібраннятворів: у 2 т. /Г. Сковорода. – К.: Дніпро, 1972. – 2 т.

ЮХНОВИЧ Максим,

*студент 2 курсу,
факультету інформаційних технологій,
НУБіП України,
Науковий керівник -*

МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна,
*кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

МАЙБУТНЄ УКРАЇНИ

*Україно! Тидля мене диво!
І нехай пливе за роком рік,
Буду, мамо горда і вродлива,
З тебе дивуватисяповік...
"Задивляюсь у твоїзіниці"*

Ізтисячнародів і народностей світу майже 200 вирости в нації – створили свої держави й домоглися визнання світової спільноти, серед них – Україна.

У духовному і політичному житті кожного народу є події й роки, які назавжди входять в його історію, свідомість, визначають характер буття, місце і роль у світових цивілізаційних процесах. Тепер маємо і в нашій історії такі події, що перед усім світом засвідчили жагу українського народу до вільного та щасливого життя.

Процес зародження й розвитку нашої нації виявився довготривалим, складним, а на деяких етапах досить суперечливим. Це значною мірою зумовлено надзвичайно непростю історичною долею українського народу, численними перешкодами на шляху становлення його етичної самосвідомості, жорстокими переслідуваннями тих, хто намагався підняти національне питання в умовах чужоземного поневолення. Про це свідчать такі сторінки нашої історії, як зруйнування золотого Києва, битву під Берестечком, драматизм Полтавського бою, підступне нищення Січової Запорізької республіки, Емський указ і Валувський циркуляр про заборону української мови. А з недавніх історичних подій – муравйовські погроми, розстріляне Відродження 20-х, голодомор тридцять третього, чорна наруга тридцять сьомого, операція "Вісла", чорнобильська трагедія.

Проте називаючи важкі сторінки нашої історії, не потрібно закреслювати те велике і світле, яке підносить наш народ до вершин цивілізації, визначає його заслуги перед людством. Адже на нашому славному історичному шляху були і могутня Київська держава Володимира Великого, Ярослава Мудрого, і перша християнська республіка в Європі – Запорізька Січ, і відчайдушний порив до свободи часів Івана Мазепи, і започаткування власної державності в Українській Народній Республіці. Дані здобутки свідчать, про незламний дух нашої нації, про його твердий та незламний характер.

Болюче питання. Незалежність нашої держави стала реальністю. Україна має свій герб, прапор, гімн і державну мову. Проте боротьба за національну культуру, за українську мову, а відтак і за державу продовжується досі.

Україна переживає зараз непростий час. Економіка знаходиться в стані реформування, киплять політичні пристрасті. На цьому нелегкому шляху ми стикаємося з необхідністю вирішити багатьох важливих проблем – забезпечити людей робочими місцями, молодь – можливістю здобути освіту, потурбуватися про доступність медицини для всіх, особливо для стареньких людей та інші. Наша держава вже не змогла утримати Крим, цей регіон став частиною сусідньої держави, сьогодні існує великий ризик того, що східні області теж стануть незалежною державою. Тим не менше, ми не здаємося, стараємося відстояти цілісність нашої держави, наших кордонів.

Про це свідчить війна на сході, так звана, як «АТО», яка встигла забрати сотні людських життів та покалічила тисячі душ нашого народу.

Сучасна Україна – це країна з великими можливостями. У нас є все для того, щоб досягти благополуччя для всіх – географічне положення, корисні копалини, родюча земля, розумні люди. Не вистачає лише високого рівня правового регулювання всіх сфер життя. Дуже б хотілося, щоб уряд та заможні люди не були байдужими до проблем країни, підтримували розвиток нових технологій, які б сприяли очищенню довколишнього середовища.

Напевно, єдиний позитив сьогодення – це свідомлення того, якою Україною ми (адекватні українці) точно не хочемо бачити. Направду геніальними є слова Ремарка: «У темні часи добре видно світлих людей». У сучасні темні часи добре видно, якою нашою країною має бути. Необхідність кардинальних змін задля збереження та відродження країни є очевидною.

Майбутнє України, на жаль, перебуває в руках нинішніх політиків, тому щотільки громадянське суспільство може стати противагою партійним амбіціям. Але громадянське суспільство навіть за десять років сформувати неможливо. Мені здається, що на це має бути добра воля політичної еліти. Тобто кожен політик повинен працювати на благо України, а не на благо іншої держави чи за певні гроші на користь іншої країни.

Важко передбачити майбутнє України. Її шлях, щоб стати європейською державою досить важкий. Його проходження залежить від ефективного управління ресурсами, економікою та безпосередньо від народу України. Ми маємо нове покоління, скалічене майданами і псевдопатріотизмом, яке гадає, що для успішної розбудови країни достатньо одягнути вишиванку, обгорнутись прапором, розмалювати все в національні кольори і співати гімн по сорок разів на день. З таким настроєм нашу країну чекає лише розлад. Допоки ми не перейдемо до конкретних та рішучих дій, ніякого руху вперед не буде.

На мою думку, Україна здатна бути зразком європейської процвітаючої держави. Для цього у неї достатньо ресурсів. Українці мають одні з найродючіших земель, а наші надра насичені корисними копалинами, що свідчить про те, що країна може обмежитись мінімальним ввозом товарів та послуг, якщо розвинути власне господарство. Україна має унікальну історію та досвід, з яким може поділитися з іноземними країнами. Українці – надзвичайно розумна нація. Але проблема лежить значно глибше, ніж вони, вона в нас самих, в наших серцях і доки ми її не викоринимо, прогресу не буде.

СПОДОБА Михайло Олексійович,
*магістр 1-го року навчання,
ННІ енергетики, автоматики
та енергозбереження,*

НУБіП України
Науковий керівник -
ДУБРОВІНА Оксана Валеріївна,
кандидат філософських наук, асистент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)

ПИТАННЯ ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В КОНТЕКСТІ ВИРІШЕННЯ ГЛОБАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ ЛЮДСТВА

З розвитком науково-технічного прогресу збільшується кількість підприємств та виробничих потужностей, через що з кожним роком видобування корисних копалин настільки стрімко зростає, що вони не встигають відновлюватися. У ХХ ст. людство увійшло у складний період свого існування, з одного боку ми стрімко здобуємо знання, володіємо великим науково-технічним потенціалом, але з іншого, так і не навчилися користуватися ним розумно. Через швидку урбанізацію, індустріалізацію та стрімкий зріст кількості населення на планеті, перед людством постає питання перспектив розвитку харчової промисловості в контексті вирішення глобальних проблем людства, пов'язаних з голодом та екологічною катастрофою.

За останні роки багато підприємств та лабораторій займаються розробкою генномодифікованих організмів, різних пестицидів, підживлювачів, методів обробки рослин, також досліджують можливості створення таких сортів овочів, які були б стійкими до зміни кліматичних умов, невибагливі до ґрунтів та давали велику врожайність з одного квадратного метру. Але виникає ряд питань: наскільки поживні генномодифіковані організми та як вони впливають на організм людини? Чи не виникне загроза підвищення захворюваності населення? Як споживання генномодифікованих організмів вплине на наступні покоління?

На сьогоднішній день вирішення продовольчої проблеми у світовому масштабі ускладнюється такими факторами:

- Великі компанії та агрохолдинги, які і є найбільшими постачальниками сільськогосподарської продукції часто не беруть до уваги можливі наслідки своєї діяльності, коли використовують різні хімічні та генномодифіковані матеріали для збільшення врожайності і, відповідно, свого прибутку.
- Більшість населення з сільських регіонів переїжджає до мегаполісів та невеликих міст. Внаслідок, обробіток землі зменшується, що призводить до зменшення кількості продукції харчування.
- Частина населення світу знаходиться за межею бідності. Через що такі люди не можуть дозволити собі повноцінно харчуватися.

- Недостатнє використання новітніх технологій через відсутність фінансування, що призводить до неможливості стрімкого розвитку та удосконалення існуючих методів у харчових технологіях.
- Збільшення щільності населення на планеті, забудова родючих земель будинками, складськими приміщеннями та іншими забудовами.

Якщо не прийняти необхідні міри та не розпочати діяти найближчим часом, навіть із таким багажем знань, яке є у людства, харчова криза та голод набере ще більших масштабів й вирішувати її буде ще складніше.

Є декілька шляхів, якими може піти людство у подальшому. Перший – це продовження максимального використання ресурсів, виснаження ґрунтів, збільшення щільності населення на планеті. Він є неминучим шляхом до катастрофи світового масштабу. Другий – більш виправданий, але складний у своєму виконанні. Він передбачає необхідність регулювати народжуваність, як в свій час зробила КНР, перехід на екологічно чисті технології, альтернативні джерела енергії, стрімкий розвиток екологічно чистого сільського господарства, зменшення споживання ресурсів. У тому становищі, в якому зараз знаходиться людство, другий варіант є необхідним для збереження здорової цивілізації.

Постає, отже, питання: як швидко людство усвідомить необхідність вирішення подібних проблем для повноцінного існування цього та наступних поколінь, а не потреб миттєвого збагачення?

Часто людина проявляє себе як егоїстична та жадібна істота, і це не рідко призводить до знищення родючих земель, садів, забруднення водою внаслідок використання великої кількості пестицидів, отрут, стимуляторів росту та інших хімічних речовин які на даний момент широко використовуються у сільському господарстві для збільшення врожаїв, що в свою чергу також має незмінний пагубний вплив на екологію.

Видається, що справжній розвиток харчової промисловості почнеться тоді, коли людство почне дбайливо ставитися до природи й розумно розпоряджатися ресурсами. На сьогоднішній день просто необхідно усвідомити те, що розв'язання харчової проблеми та зберігання екології сприятиме підтриманню якості життя людей.

Ще важливо замислюватися про створення автоматизованих комплексів, де людина буде виступати не суб'єктом фізичної праці, а буде задіяна в творчій та інтелектуальній праці.

Отже, можна зробити висновок, що для вирішення питань перспектив розвитку харчової промисловості необхідно:

- по-перше – щоб людство використовувало отриманні знання, пов'язані з розвитком науково-технічного прогресу, не в егоїстичному способі життя, руйнуючи та знищуючи все навколо себе, а подумало про те, що буде далі, та що залишиться майбутнім поколінням;

- по-друге – необхідно розвивати тепличні господарства тому, що для вирощування екологічно чистої продукції, без використання хімічно-активних

речовин, потрібно підтримувати певні умови мікроклімату за рахунок використання екологічних новітніх технологій.

ЗИМА Анна Володимирівна,
студентка 2 курсу,
факультету інформаційних технологій,
НУБІП України
Науковий керівник -
КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна,
кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)

МОРАЛЬНІ ЦІННОСТІ В СУЧАСНОМУ ЖИТТІ

Відомо, що в наш час досить актуальною є проблема морального виховання підлітків. Молодь все більше і більше нехтує правилами, нормами і вимогами. Що ж таке мораль? Мораль – це система поглядів, уявлень, норм та оцінок, що регулюють поведінку людей у суспільстві. Бентам Ієремія зауважив, що мораль «у найзагальнішому розумінні – це вчення промистецтво направляти дії людей таким чином, аби виробляти найбільшу суму щастя». Мораль проявляється в особистості ззовні у формі певних норм та правил.

Які моральні цінності сучасного покоління? Дати однозначну відповідь на це питання досить важко. Моральні цінності, насамперед залежать від цінностей кожної окремо взятої особистості.

Світ де ми існуємо досить не простий і навіть жорстокий, і моральні цінності стоять майже на останньому місці. Нинішнє покоління виносить на перше місце матеріальні блага і забуває про такі цінності, як сім'я, друзі, творчість, чесність, вихованість.

Е.Дюркгейм розглядав цінності як "колективні уявлення", що виникають на основі кооперації та солідарності людей. Він відмічає, що з розвитком суспільного поділу праці зростає абстрактність групових цінностей, яка робить можливими індивідуальні ціннісні варіації. В результаті чого слабшає вплив традиційних цінностей і викликає соціальну напругу в суспільстві.

Є речі, які не може дозволити собі порядна людина, так само як є й те, чого вона не може не робити, доки лишається собою. Ми маємо виконувати свій обов'язок, протистояти нахабству й жорстокості, бути чуйними, ввічливими, створювати навколо себе атмосферу приязні та відкритості – якщо, звичайно, прагнемо бути людьми й жити по-людськи.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Анциферова Л. И. Развитие личности и проблемы геронтопсихологии: монография / Л. И. Анциферова. М: Интпсихологии РАН, 2006. 2006 с. 512с.
2. Асеев В.Г. Структурные особенности ценностно- мотивационной системы личности / В.Г.Асеев // Вестник Костромского гос. ун- та им. Н.А. Некрасова. Выпуск № 4. Т. 14. 2008. – С. 53-58.
3. Бех І. Д. Виховання особистості :підручник / І. Д. Бех. – К.: Либідь, 2008. - 848 с.

КРАГЕЛЬ Каріна Володимирівна,
*студентка 2 курсу, факультету
філософської освіти та науки,
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник:*
**ГОНЧАРЕНКО Катерина
Сергіївна,**
*кандидат філософських наук,
Національний педагогічний
університет імені М.П.
Драгоманова
(м. Київ, Україна)*

СВІТ УКРАЇНИ У ВИМІРІ САМОПІЗНАННЯ ТА РОЗУМІННЯ

Біда України у тому, що нею керують ті, кому вона не потрібна
М.С.Грушевський

Для того, щоб розмірковувати про стан інших країн, держав, та й взагалі будь-чого, потрібно спершу звернути свою увагу на розвиток власного народу, його самобутність та власну специфіку. Так, на перший погляд може здатися, що мова йде про доволі примітивні та зрозумілі речі. Однак, коли розглядаємо це з іншого боку, то помітимо, що справа полягає от в чому. Щоб говорити про щось абстрактне, варто виходити з себе, для того, щоб мати змогу аналізувати щось – маємо збагнути себе. Без ідентифікації власної приналежності складно напевно говорити та порівнювати. Тому *актуальність* даної роботи полягає в розкритті недостатнього розуміння та усвідомлення українцями себе як самобутнього конструкту.

Мета роботи полягає в тому, щоб простежити недостатню самозаглибленість та окремішність народності українців.

Україна пройшла складний історичний шлях, де через нерозумність, необачність, неусвідомленість свого значення припустилася багатьох помилок. Існує різноманіття, але чіткої лінії, напрямку розвитку практично немає. Все застигло і живе власним виміром. Україна ще не розшифрувала себе, не відслідкувала всіх кодів та не достатньо зрозуміла чого вона хоче

досягнути, куди прямувати. Коли ми усвідомимо хто ми, для чого існуємо – тоді буде можливим і завтрашній день. А зараз лише переломний момент: або шлях вперед, або вирішуємо самі.

Отже, як говорять нам французькі екзистенціалісти – вибір є завжди – заглибитись в світ непізнаності власного серця, або шукати щось далеке, незбагненне. Але в кінці кінців важливо мати змогу відшукати та сформувавши ціль, яка скеровуватиме подальший шлях.